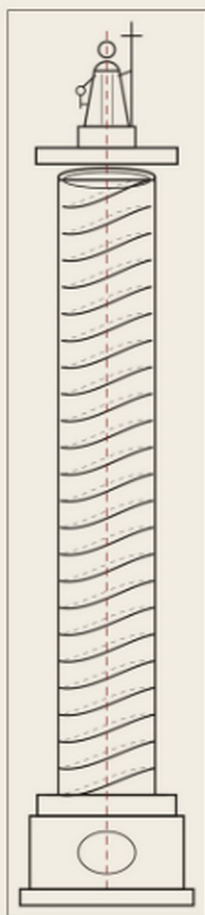

VASILE LOVINESCU

O icoană creștină pe Columna Traiană

Glose asupra melancoliei

Cartea Românească, București, 1996

Editie critică adnotată

Vasile Lovinescu

O icoană creștină pe Columna Traiană

Glose asupra melancoliei · Cartea Românească, 1996

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Nota ediției

Textul urmează ediția Cartea Românească, București, 1996, îngrijită de Roxana Cristian, Florin Mihăescu și Dan Stanca, colecția GNOSIS. Transcrierea s-a făcut vizual, pagină cu pagină, după exemplarul tipărit, fără recunoaștere automată a caracterelor. Au fost transcrise toate cele 191 de pagini (6—196), cele două părți, anexa cu scrisoarea și cuprinsul original.

Marcajul paginilor

În text, marcajul [120 (124)] arată întâi pagina ediției de față, apoi, în paranteză, pagina ediției din 1996. Așa poate fi citată și ediția electronică, și cea tipărită.

Ortografia

Ediția din 1996 păstrează norma dinainte de 1993 (când, până, sunt). Am adus grafia la norma de azi — 140 de «când», 80 de «până» și «sunt» — după regula: î interior devine â, sunt devine sunt, iar î rămâne la început și la sfârșit de cuvânt, după cratimă și după prefix. Grafia pasajelor în limbi străine și a numelor proprii a rămas neatinsă. Copia dinaintea normalizării se păstrează în folderul transcript_cti_pre_norm.

Punctuația

În grafia românească, semnele : ; ! ? , se pun imediat după cuvânt, fără spațiu. Spațierea franțuzească din ediția tipărită a fost îndreptată tacit în tot ce e românesc; în pasajele franțuzești s-a păstrat norma lor.

Notele

Ediția din 1996 are două straturi de note: ale autorului, marcate (n.a.), și ale editorilor, marcate (n.ed.), numerotate de la 1 pe fiecare pagină. Ele au fost aduse în josul paginii la care trimit și renumerotate curgător pe toată cartea. Notele adăugate de ediția de față sunt marcate (trad.), (vers.) sau (sursa).

Traducerile

Toate pasajele în alte limbi pe care autorul nu le traduce în text au primit traducere în notă: latină, italiană, franceză, germană, engleză, greacă, sanscrită, arabă, ebraică, aramaică — 162 de locuri.

Textul canonic al citatelor

Când autorul citează un clasic din memorie, textul lui rămâne neatins în corp, iar nota dă forma canonică, verificată la izvor: Dante după ediția Petrocchi, Vergiliu și Marțial după textele latine, Goethe după ediția din 1832, Shakespeare după ediția Yale, Tabula Smaragdina după forma pe care autorul însuși o dă corect în epigraful cărții. Tot acolo se îndreaptă și trimiterile greșite, cum e „Quos vult perdere Jupiter”, dată ca vers al lui Vergiliu, sau formula solomoniană pusă pe seama Proverbelor.

Trimiterile biblice

Toate locurile scripturare trimit la Biblia sinodală de pe bibliaortodoxa.ro, pe capitol. Acolo unde numerotarea ediției citate de autor se deosebește de cea sinodală, nota spune amândouă numerotările.

Glosarul

La sfârșitul cărții se află un glosar de 80 de termeni, cu zece articole dezvoltate pentru noțiunile centrale: Ianus, Ciakravarti, Tula, guna, Șekinah, Melchisedec, Graalul, Kali-Yuga, Hyperboreea, solve et coagula. În ediția electronică, fiecare apariție a unui termen de glosar — și în formele lui flexionare — e legată de articolul lui din glosar (termenul apare subliniat punctat), iar prima apariție din fiecare capitol are în plus o notă pop-up cu articolul întreg; în ediția tipărită, la prima apariție, o notă scurtă trimite la pagina glosarului unde stă articolul.

Figurile

Cele zece semne geometrice din paginile 177 și 178 — cercul, cele trei forme ale literei M, cartea cu cruce, roata cu opt spițe, chrismonul, globul cu cruce și arcada cu numele — erau tipărite cu linie tremurată și literă sub un milimetru; au fost reculese vectorial, la aceeași alcătuire. Fotografiiile basoreliefului (p. 114

—115) și facsimilul scrisorii (p. 190—193) au fost preluate din scan, curățate de urmele tiparului.

Basorelieful

Imaginea despre care e vorba în carte este Columna lui Traian din Roma, ridicată în Forul lui Traian în anul 113, arhitect Apolodor din Damasc; registrul se numără XVII după Conrad Cichorius, *Die Reliefs der Traianssäule*, Berlin, 1896—1900. Fotografiile ediției din 1996, culese cu rastră groasă, au fost înlocuite cu planșa originală a lui Cichorius, *Tafel LXXVI* (blocurile 201—203, întoarcerea locuitorilor cu turmele la sfârșitul primului război dacic), aflată în domeniul public: pagina 114 dă ansamblul scenei, pagina 115 detaliul cu personajul înclinat.

Legăturile

Pentru operele citate se dau legături către ediții în acces liber, alegând, când există mai multe, pe cea românească, apoi pe cea franțuzească, apoi pe cea englezească; unde opera se discută cuvânt cu cuvânt, se dă și textul original. În ediția tipărită (Word și PDF) fiecare legătură este însoțită de codul ei QR, care se citește de pe hârtie cu telefonul; în ediția electronică legătura se deschide direct.

Coperta

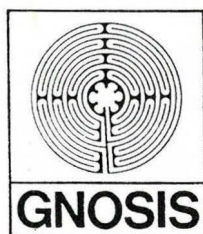
Coperta urmează litera seriei — crem, chenar dublu, capitale spațiate, titlu roșu cursiv. Ilustrația este un desen propriu al Columnei lui Traian, cu banda sculptată în spirală, pedestalul și statuia Sfântului Petru, așezată în vârf în 1588 — aceeași de care râde autorul la pagina 110, spunând că „se miră și ea ce caută acolo”. Nu este o reproducere a basoreliefului: fotografia tipărită în 1996 nu se poate curăța.

CUPRINS

Notă asupra ediției.....	10
Biobibliografie.....	13
OPERA.....	18
Partea întâi.....	20
Miorița.....	21
Incantația colindelor.....	33
Ispirescu și Cosița de Aur.....	59
Partea a doua.....	126
O icoană creștină pe Columna Traiană.....	9
Anexă.....	247
Glosar de termeni.....	253

Vasile Lovinescu

**O icoană creștină
pe Columna Traiană
(glose asupra melancoliei)**

O icoană creștină pe Columna Traiană

[1 (6)]

Notă asupra ediției

Opera lui Vasile Lovinescu acoperă aproape tot domeniul tradiției perene, de la doctrină și simbol la tehnică inițiatică. Scrierile lui se ocupă mai ales de hermeneutica basmelor și baladelor, de istoria și geografia sacră a ținuturilor noastre, de simbolismul unor opere și scriitori spirituali, de teme și simboluri universale, de aspecte ale doctrinelor ezoterice etc.

În acest volum sunt reunite scrieri din două dintre aceste categorii: hermeneutica folclorului și istoria sacră a Daciei.

Din prima categorie face parte interpretarea simbolică și inițiatică a baladei *Miorița*, această matcă a poeziei populare care nu putea rămâne în afara preocupărilor lui Lovinescu. Consfînd la început din fragmente, ele au fost reunite în ultimii ani ai vieții, iar în primăvara anului 1980 a fost dictată forma prezentă Roxanei Cristian.

Din aceeași categorie face parte studiul despre Colinde, încheiat între 1974—1980, prilejuit de apariția unor colinde puțin cunoscute, fie publicate în unele reviste, fie culese de Roxana Cristian, căreia i-au și fost dictate fragmentele care formează acest studiu.

[3 (8)]

În ce privește basmele lui Petre Ispirescu, ele au format preocuparea constantă a scriitorului, imediat după terminarea studiului despre basmele lui Creangă. Căci, deși Creangă era pentru Lovinescu scriitorul conștient, și poate chiar misionar, care a recompus temele basmelor noastre într-o structură inițiatică, Ispirescu a fost cel care

a pregătit această sinteză și altele ulterioare, prin „adunarea a ceea ce era risipit”. Din culegerea lui Ispirescu, scriitorul a ales câteva basme pe care le-a comentat, în parte dictând aceste comentarii, în perioada ultimă a vieții sale când scrisul l-a ocupat mai puțin, preocupat cum era de lucrarea sa inițiativă. În celelalte scrieri ale lui, ca și în corespondență, sunt și alte referiri la Basmele lui Ispirescu, arătând importanța pe care le-o acorda scriitorul. Una din aceste scrisori se anexează prezentului volum.

În final, se publică un lung studiu de istorie sacră, elaborat în perioada 1970—1976, care încearcă să lumineze unele mistere ale formării poporului român, plecând de la Columna Traiană și ajungând la *Divina Comedie* a lui Dante. Acest studiu face în fond legătura între o lucrare de tinerețe a lui Vasile Lovinescu, *Dacia hiperboreană* (în curs de publicare) și studiul despre Ciubăr Vodă (publicat în volumul *Monarhul ascuns*), împreună cu care constituie un adevărat Triptic de Istorie Mitică a României.

Contrar celor afirmate de unii recenzenți, studiile lui Lovinescu erau îndelung pregătite, nu atât prin acumularea unor informații erudite, ci mai ales prin meditația asupra textului însuși, pentru descoperirea adevărilor simbolice și inițiatice. În acest sens nu e nimic fantezist și nimic improvizat în scrierile sale deși, pentru unii, fulguranța „aperçu”¹-urilor sale poate părea inexplicabilă. Ea nu este însă decât un semn al harului care suflă unde vrea. Pentru aceste motive și pentru respectul cuvenit operei unui scriitor nepereche, nu am intervenit în textul scrierilor lui Lovinescu, chiar dacă unele formulări pot părea astăzi nefirești. În realitate, ele

1 **Franceză:** „privire de ansamblu, schiță” — o expunere scurtă care deschide o perspectivă, fără s-o epuizeze.

Vasile Lovinescu

nu sunt decât dintr-o altă sferă. S-au corectat numai micile nepotriviri cu ortografia actuală.

Roxana CRISTIAN

Florin MIHĂESCU

Dan STANCA

Biobibliografie

1905 — Vasile Lovinescu s-a născut la 30 (17) decembrie în Fălticeni, ca fiu mai mare al lui Octav Lovinescu, avocat, și al Anei Cetățeanu. Tatăl, frate cu criticul literar Eugen Lovinescu, se trăgea din comuna Rădășani, iar mama din localitatea Subcetate, având în ascendență pe I. Budai-Deleanu. Scriitorul a mai avut doi frați: Octav, avocat (1913—1945), și Horia, dramaturg (1917—1983). El face parte așadar dintr-o familie care a dat literelor noastre mai mulți scriitori, între care și Anton Holban, văr (1902—1937), Monica Lovinescu, vară, și Alexandrina Lovinescu, vară. Copilăria în Fălticeni, pe atunci un târg patriarhal, i-a fost normală, „adică fabuloasă”, cum va spune scriitorul însuși. Nici nu putea fi altfel când s-a petrecut între Nada Florilor și Dumbrava Minunată, între bojdeuca lui Creangă, casa Sadoveanu și Buciumeniul lui Ion Dragoslav.

1912 — Școala primară și gimnaziul le face în „urbea” natală, la gimnaziul Al. Donici, unde bunicul său, Vasile, era profesor și director.

1920 — Familia mutându-se în București, unde tatăl său este avocat la diverse firme, Vasile Lovinescu urmează liceul la Sf. Sava. După revenirea familiei în Fălticeni, el rămâne în capitală unde face Facultatea de Drept, nu pentru că ar fi avut vreo înclinație pentru

[5 (10)]

această disciplină, ci pentru a rămâne în profesia tatălui său. În paralel urmează câțiva ani la clasa de vioară a Conservatorului.

1928 — După terminarea facultății, Lovinescu lucrează ca juriconsult la diverse firme, la primăria municipiului și apoi la Creditul Minier, până în 1947 când instalarea dictaturii îl silește să renunțe. În tot acest timp însă, principala preocupare a tânărului rămâne spiritualitatea, sub toate formele ei tradiționale, pentru care se simțea atras încă din anii liceului, și pe care le studiază intens. În acest domeniu, el publică în anii 30 numeroase articole și eseuri în reviste ca: *Viața Literară*, *Viața Românească*, *Adevărul Literar și Artistic*, *Credința*, *Familia*, *Azi*, *Vremea* etc., precum și câteva traduceri din germană, franceză și engleză. Figura care-l atrage în aceste începuturi de studii tradiționale este cea a misticului Bo Yin Ra, german de origine, care a avut se pare o ratașare inițiativă la o organizație cosmologică din Asia Centrală, ca și cea a scriitorului german Gustav Meyrink. Din cărțile lui Bo Yin Ra află Vasile Lovinescu de cartea lui René Guénon, *Le Roi du Monde*, pe care o și traduce (fără să o poată însă publica). Din acest moment gânditorul francez devine mentorul lui spiritual.

1934 — Începe corespondența cu René Guénon, retras la Cairo, care va dura neîntrerupt până în 1939, în paralel cu o meditație susținută a cărților lui și a marilor texte ale esoterismului universal. Chiar dacă va continua să scrie în reviste și să aibă relații cu unii scriitori români ca Dan Botta, Dan Petrașincu, Mircea Eliade și mai ales Sandu Tudor, atenția lui principală se îndreaptă spre obținerea unei inițieri, adică a unei ratașări la o linie de spiritualitate esoterică efectivă. Legături strânse se stabilesc cu Marcel (Mihail) Avramescu, poet de avangardă la a cărui revistă *Memra (Cuvântul)* va colabora, și cu Mihai Vâlsan, și ei în căutarea unei inițieri, și de asemenea în corespondență cu R. Guénon. Primul va trece în curând la ortodoxie (1936) și apoi se va preoți; al doilea va obține o inițiere în Franța (1937).

1935 — Face un pelerinaj la muntele Athos căutând o binecuvântare isihastă, pe care ar fi putut-o obține cu condiția să rămână într-o mănăstire atonită; nefiind cetățean grec, lucrul nu era posibil la vremea aceea.

1936 — La sfatul lui R. Guénon pleacă în Franța, la Amiens, și în Elveția, la Basel, unde obține o inițiere alawită, prin Titus Burckhardt și Frithjof Schuon, după care se întoarce în țară. Nu e vorba de o

[6 (11)]

convertire la Islam, cum greșit s-ar putea crede, ci de integrarea într-o organizație esoterică universală (sufism), încă vie și efectivă. De aici încolo, principala preocupare a lui Lovinescu, devenit „fiu al clipei”, va fi realizarea spirituală. Va mai publica, în 1936—1937, în revista *Etudes Traditionnelles*, sub pseudonimul Geticus, un studiu, în franceză, de istorie și geografie mitică, intitulat *La Dacie Hyperboréenne*. În 1939 face încă o călătorie în Franța, pentru a lua legătura cu F. Schuon, maestrul său spiritual. Aici îl reîntâlnește și pe M. Vâlsan, rămas la Paris ca diplomat, care primise și el o inițiere din aceeași sursă, și care va întemeia în curând la Paris o tariqah² condusă de el.

1940 — În timpul războiului, reformat din cauza unei vederi slabe, Lovinescu își va împărți timpul între ritualul inițiativ și meditația textelor sacre, între Fălticeni și București, unde se va stabili definitiv.

1945 — Are loc căsătoria cu Steliana-Victoria Păunescu care îi va fi o fidelă „păzitoare a pragului” și o constantă „piatră de șlefuire”. În timpul refugiului de la sfârșitul războiului, casa și biblioteca din Fălticeni îi vor fi devastate, ceea ce nu-l va rupe de locul natal, deși va continua să locuiască, într-o demnă sărăcie, în București.

² tariqah — „Calea” — organizația inițiativă, deosebită de shariah, legea obștească (arabă).

1948 — Întemeiază în București, cu ajutorul lui M. Vâlsan, un grup inițiativ pe care-l va conduce până prin 1958, când, din cauza izolării și a ambianței ostile, grupul se va dizolva. În toată această perioadă, Lovinescu renunță la scris, consacându-se ritualului și realizării spirituale, împreună cu grupul respectiv, totul rămânând ascuns lumii profane. Întreține o corespondență cu T. Burckhardt și M. Vâlsan.

1958 — Întâlnește la Fălticeni pe subtila, puțin cunoscuta poetă Lucreția Andriu (1913—1964), în a cărei casă din București întemeiază un cerc de studii și meditație tradițională pe care-l va numi mai târziu în unele scrisori „fraternitatea lui Hyperion”. Din acest grup vor face parte poetul Radu Vasiliu (1923—1990), Florin Mihăescu, Roxana Cristian, Viorica Moșinschi (1913—1980), Mariana Veleanu (1922—1975), Raluca Vasiliu, Margareta Vasiliu, Teodor Ghiondea, Dan Stanca. Activitatea acestui grup va continua aproape săptămânal, cu excepția lunilor de vară când Lovinescu se retrăgea la Fălticeni, menținând legătura prin scrisori. Această insulă de libertate spirituală va continua astfel să existe în anonimat și să „activeze”, puternic polarizată de prezența intelectuală a lui Lovinescu, în ciuda ambianței ostile și amenințătoare.

[7 (12)]

Baza studiilor și meditațiilor o va constitui opera lui R. Guénon, dar și textele sacre ale marilor tradiții exo și esoterice universale.

1964 — După moartea prematură a Lucreției Andriu, grupul se va reuni cu aceeași regularitate, în alte locuri, până în anul 1980 când Vasile Lovinescu se retrage la Fălticeni. (Deși nu într-o formă organizată, acest grup guénonian și lovinescian își va urma lucrarea, mai difuză dar nu mai puțin reală, în ciuda acțiunii separatoare a spațiului, timpului și ambianței, încercând să mențină o

continuitate de tradiție și simbol.) Încă din 1964, Vasile Lovinescu își reia scrisul, resimțind nevoia de a fixa adevărurile tradiționale care, transmise numai oral, riscau să se dilueze sau chiar să se piardă. Așa se încheagă între 1964—1972 cele două studii *Al patrulea hagealâc și Creangă și Creanga de Aur*, publicate mai târziu, care pe măsura elaborării erau citite în grup, ca și de altfel aproape toate celelalte scrieri ale sale, fiind apoi difuzate în copii dactilo.

1972 — După terminarea acestor studii, în anii 70, Lovinescu va continua să scrie eseuri și studii de mai mică întindere pe teme tradiționale, comentarii de folclor și opere spirituale, studii de istorie și geografie sacră. El putea fi văzut aproape zilnic la Biblioteca Academiei studiind texte sacre și lucrări rare. Un timp, scriitorul a ținut un Jurnal alchimic și metafizic, conținând meditații de o mare pătrundere spirituală, de la doctrină și simbol la tehnica inițiativă. Unele fragmente din aceste studii și eseuri au apărut în *România literară*, *Orizont* etc.

1980 — Scriitorul se retrage definitiv la Fălticeni, în casa părintească de pe str. Sucevei, devenită între timp Galeria Oamenilor de Seamă (1972), prin donația și grija soției sale. În acești ultimi ani, ca și în toate vacanțele de vară, Lovinescu regăsește ambianța aceluia Fălticeni oniric, oraș al strămoșilor și al copilăriei, în al cărui peisaj el descoperea sacralitatea locurilor de odinioară. Între meditațiile din camera-chilie, de o mare simplitate și noblete, și plimbările pelerinaje, însoțit uneori de prieteni, scriitorul a dus o viață simplă, aproape ascetică. Când se stinge, în 14 iulie 1984, el nu mai era demult din această lume.

OPERA

Al patrilea hagealâc, Cartea Românească, București, 1981
La Dacia iperborea, trad. Claudio Mutti, ed. All'insegno del Veltro³, Parma, 1984
La Dacie hyperboréenne, Pardès, Puiseaux, 1987
Creangă și Creanga de Aur, Cartea Românească, București, 1989
Monarhul ascuns, Institutul European, Iași, 1992
Interpretarea esoterică a unor basme și balade românești, Cartea Românească, București, 1992
Incantația sângelui, Institutul European, Iași, 1993
Mitul sfâșiat, Institutul European, Iași, 1993
Dacia hiperboreană (în curs de publicare la editura Universitas, Chișinău)
Jurnal alchimic (în curs de publicare la Editura Institutului European, Iași)
O icoană creștină pe Columna Traiană, la Cartea Românească, București, 1996

După decembrie 1989 apar în periodice numeroase fragmente din opera lui Vasile Lovinescu, cât și prezentări ale omului și operei (în *Caiete Critice*, *România literară*, *Steaua*, *Cotidianul-LAI*, *Timpul*, *Manuscriptum*, *Cronica*, *Echidistanțe* etc.). Unele prezentări denotă însă o insuficientă cunoaștere a duhului scrierilor și personalității lui Vasile Lovinescu, care înainte de a fi un

³ Veltro — „Ogarul” din profeția lui Dante (*Infern* I, 101), mântuitorul așteptat al Italiei și al lumii.

scriitor insolit a fost un maestru spiritual. Au mai rămas în manuscris lucrări de hermeneutică simbolică tradițională, pagini de jurnal și o relativ numeroasă corespondență. Toate aceste scrieri nu mai prezintă importanță pentru Vasile Lovinescu, reunit cu Sinele. Ele nu sunt însă mai puțin o verigă importantă, unică în România, din lanțul acelei philosophia perennis⁴ care leagă lumile până la sfârșitul timpurilor.

[9 (14)]

⁴ **Latină:** „filozofia perenă” — înțelepciunea care nu ține de o epocă, aceeași sub toate formele tradiționale.

Partea întâi

Miorița

*Ascendit a terra in coelum;
iterumque descendit in terram
et recipit vim superiorum et
inferiorum.*

*Se urcă de pe pământ în cer;
și din nou se coboară pe pământ
și primește puterea celor de sus
și a celor de jos.*

Tabula smaragdina

Urcușul e marcat printr-un hieroglif: piciorul. Plaiul și raiul se urmează unul altuia chiar în versificație. E o urcare spre slăvi, așa că în realitate găsim pe plai nu piciorul, ci „vestigiul piciorului”. Plaiul, piciorul de plai, e un punct prin excelență nevralgic prin care se efectuează o secțiune transversală prin pământul întunecat și descoperim acolo „gura de rai”. Că în simbolistica românească „plaiul” reprezintă o categorie de materie sacră ne-o dovedește un admirabil bocet oltenesc în care mortul, condus de vidră și lup, ajunge într-un ținut paradisiac „pe drumul de plai” (*Cântare pentru cel dus*).

Ne întrebăm dacă *Miorița* n-a fost în realitate un bocet? Bocetul pentru ocultarea sacrificială a Regelui Lumii. În symbolismul geometric „gura de rai” se reduce la un punct, ceea ce justifică ideea de secțiune transversală. Numai secțiunea transversală actualizează și scoate la iveală din materia omogenă, haotică, ochiurile de apă, transformându-le în puncte arteziene.

Deci „gura de rai” este un punct colector care înmănunchează într-un nod vital cele trei dimensiuni ale spațiului, redistribuindu-le apoi în lumea noastră. De

[13 (18)]

aceea din acel punct *vin în cale / se cobor la vale* trei procesiuni solemne, „trei turme de miei”, care marchează curgerea celor trei *gune*⁵ una în alta. „Cei trei ciobănei” sunt regenții *gunelor*. De altminteri, turmele de miei curg ca niște ape line, aproape imobile.

Poezia ne dă un exemplu de geografie sacră când ne arată nu un teritoriu actualizând turmele de miei, ci turmele actualizând Vrancea (Varanha) — numele vechi al Centrului Lumii —, Moldova și Transilvania. Turmele de oi sunt în mod existențial și nu alegoric Gangele ceresc scurgându-se în lumea noastră. E Calea Laptelui dăruindu-se sacrificial lumii noastre prin țâțele oilor. Graalul ceresc în pogorământ terestru.

„Cei trei ciobănei” sunt cei trei șefi supremi ai ierarhiei inițiatice.

Ne întrebăm dacă indicarea unei „guri de rai” ca fiind locul unde „curge lapte și miere” nu exprimă acest mister suveran? Se poate observa că și mierea este identică cu mioara care cuprinde și ea misterul Marian. De unde expresia „lapte dulce” dacă nu contracțiunea laptelui și mierei în același nectar?

Maria este prezentată hieratic uneori cu amândouă picioarele pe globul pământesc. Din cele două picioare ies laptele și mierea. Mușcătura șarpelui este un istm prin care cele două balsamuri se infuzează în lumea noastră în forme spiraloide. În ezoterismul musulman Allah ne este prezentat stând pe tron, cele două picioare ale Lui simbolizând misericordia și justiția.

Unitatea baladei se află în termenul „Mări” care implică ideile de Mărire, Maria și Marea.

⁵ *guna* — stare (n.ed.).

*Mări, se vorbiră,
Ei se sfătuiră,
Pe l-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel moldovan
Că-i mai ortoman*

[14 (19)]

Spuneam mai înainte că cei trei ciobani sunt regenții celor trei *gune*, așa că în realitate ei se sfătuiă cum să le convertească una în alta și atunci, guna⁶ cea mai înaltă, a ciobănașului moldovan e tendința de direcție verticală și sacrificială, silind aproape cele două gune inferioare să se convertească una în alta. Ei pot fi cei trei judecători ai infernului, Minos, Eac și Radamante, pe care Dante îi păstrează în tradiția creștină cu aceleași funcțiuni.

În punctul nevralgic al amurgului, când soarele și lumina se jertfesc într-o liturghie misterioasă, Luceafărul e punct de fixațiune a tuturor duratelor timpului, adică a diverselor lui undulațiuni.

Într-o etimologie simbolică, ortoman poate fi Manu⁷ cel drept, identificând această funcțiune cu Polul.

Turmele pot fi înțelese ca fiind și colectivități umane conduse de șefii lor respectivi, spre propria lor finalitate.

„Mări se vorbiră” poate fi și un colocviu ritual între cei trei șefi ai unor organizații inițiatice care, din cauza termenului ortoman, poate fi chiar Tradiția primordială.

Apare între noi Miorița ca paredru al ciobanului. Având în vedere că un paredru trebuie să fie complementar cu partenerul lui, Miorița face cuplu cu ciobanul care în cazul acesta simbolizează pe Iisus mielul lui Dumnezeu. Se poate merge și mai departe. Miorița nu

⁶ guna — Guņa înseamnă, la propriu, „fir, șuviță de funie”: cele trei calități sunt firele din care e răsucită funia Substanței universale. (vezi pagina 255)

⁷ Manu — Legiuitorul unui ciclu omenesc, prototipul omului și dătătorul legii pentru vârsta lui. (vezi pagina 257)

e numaidecât o mieluşca care n-a avut nici un pui. Se spune Mioriță și la o oaie foarte tânără, de aceea în traducerile franceze ale poeziei, ea e numită *l'agnelle* dar și *la brebis*, și într-adevăr în altă variantă românească, balada are numele *Oaia năzdrăvană*. În cazul acesta, dacă Miorița, în sensul fecioreinic al termenului, e paredrul lui Iisus, ce paredru are oaia? Răspunsul nu-i decât unul: berbecul. Ori, berbecul e numele lui *Ram*, care desemnează două din avatarele lui Vișnu: Parashu Rama (Rama cu toporul de cremene) și Rama Chadra.

În limbile germană și engleză, berbec se spune *Ram*.

Toate acestea indică originea precreștină a Mioriței.

[15 (20)]

Ram este suportul lui Agni⁸, focul sacrificial prin excelență, care susține toate lumile. Reamintim aproape identitatea lui Agni cu *Agnus* care înseamnă miel, și cu *Ignis* care înseamnă foc. Există yogini care aprind focul sacrificial numai prin pronunțarea *mantrei Ram*.

ori iarba nu-ți place,

ori ești bolnăvioară,

Drăguță Mioară?

Întrebările ciobanului indică o dezordine ciclică, sensibilă în Sakti al lui Ortoman, și nu în Ortoman, care e Pol imobil, ceea ce nu implică o carență sacrificială, ci din contra, pe căile ei, tot așa de virulentă ca și cea a Mioriței, cum se vede în încheierea baladei. Mioara, care este *Anima Mundi*, sensibilizează orice dezordine ciclică. Baciul, care e Ortoman, deci Ax vertical, nu e informat de elementele pozitive și negative ale Lumii pe care o regentează decât prin tremurul lui *Anima Mundi*, care se propagă ondulatoriu de la extremitățile Cosmosului la Axul Polar care ordonează toate dezechilibrele parțiale

⁸ Agni — Focul, în tradiția vedică: zeul focului și focul însuși, mijlocitorul jertfei, care duce în sus ce s-a ars pe altar. (vezi pagina 253)

într-un Echilibru Suprem. Deci, Miorița are o funcție informatorie deosebită de aceea a Baciului.

Anima Mundi e într-o stare de fluentă continuă solicitată de expirul și inspirul manifestării. Rămâne ca funcțiune a Polului să distribuie aceste tendințe contrarii în vederea unui echilibru final. Ca să ușureze această teurgie, Mioara cere ciobanului să se adăpostească „la negru zăvoi”, adică într-o indistinție care e deasupra alternanțelor de orice fel ar fi ele, și asta ca primă cerere. A doua este îndemnul să-și cheme *un câne / cel mai bărbătesc / și cel mai frățesc*. Aceste două calități, de bărbăție și frăție (pot fi o aluzie la fraternitățile inițiatice care vor ajuta Polul în lucrarea lui de restabilire a ordinii la sfârșitul de ciclu), pot fi deci o aluzie la Veltro. Că această funcție de informare aparține tradiției primordiale o dovedește faptul că găsim în literatura populară creștină ceva echivalent: Maica Domnului, pe un munte sacru, povestește Divinului Ei Fiu un așa-zis vis al Ei, în care sunt rețrăite patimile și moartea Lui. Tradiția populară

[16 (21)]

spune că acel care citește în fiecare zi Visul Maicii Domnului și îl poartă la el e mântuit; nu înseamnă că omul devine colaborator al Maicii Domnului în funcția Ei de receptare și transmitere a undulațiilor Materiei Prime? Această funcție a mării primordiale este prin excelență oraculară, de aceea Ciobanul îi spune oiței, câteva rânduri mai jos:

*oiță bârsană
de ești năzdrăvană,*

termen foarte enigmatic, pentru că implică o cunoaștere ezoterică prin excelență. E „năzdrăvană”, pentru că cunoaște sacrificiul Mielului, nu prin ispitire, ci prin inspirație. E „Fecioara Orantă” cu mâinile neobosit ridicate, prin care se înalță aspirația și prin care se coboară grația.

Toate cele spuse mai sus sunt un fel de „proskomidie” a Liturghiei ce urmează să ia ființă; cu alte cuvinte, baciul ungurean și cu cel vrâncean se pregătesc să omoare, deci să sacrifice pe baciul moldovan. Omorârea baciului nu este altceva decât fringerea pâinii euharistice în cupa Graalului⁹. Nici o rezistență din partea ciobănașului, ceea ce exclude orice idee de crimă. Cei doi ciobani, vrânceanu și ungureanu, sunt asesorii Regelui Lumii în misterele cosmice pe care le celebrează la asfințitul soarelui pentru că — particularitate admirabilă a limbii române — „asfințit” înseamnă și „sfințit”. După cum desăvârșirea sacrificiului lui Hristos implică îngroparea Lui, tot așa ciobănașul își fixează cu precizie ritul de înmormântare, într-un punct echivalent cu „Mijlocul Lumii”: *să spui lui vrâncean / și lui ungurean / ca să mă îngroape / aice pe- aproape / la strunga de oi / să fiu tot cu voi / în dosul stânii / să-mi aud câinii / Aste să le spui.*

Urmează câteva particularități ale acestei înhumări: Miorița urmează să-i pună la cap *Fluieraș de fag / Mult zice cu drag / Fluieraș de os / Mult zice duios / Fluieraș de soc / Mult zice cu foc*, ceea ce implică faptul că undulațiile orizontale ale apelor primordiale suferă o conversie verticală prin capul ciobănașului. Se poate presupune că ciobănașul a fost înhumat vertical, ca un yogin, iar fluierile nu sunt

[17 (22)]

decât continuarea *sușumnei* în lumea transcendentă. Ele se pot presupune ca puse în continuare și având funcția de a lega prin suflu (prana¹⁰) toate planurile de existență sau cele trei lumi. Fiecare fluieraș are o funcție deosebită de specificare a curentului spiritual care exaltă

⁹ Graalului — Vasul în care s-a strâns sângele Mântuitorului, purtat în Apus de Iosif din Arimateea. (vezi pagina 255)

¹⁰ prana — Suflul vital care străbate și unește toate planurile ființei și ale lumii (sanscr.). (vezi pagina 258)

lumile. Incantația celor trei fluierașe sensibilizează elementele caracteristice ale nostalgiei: drag, duios, foc.

Dintr-o altă perspectivă, cele trei fluieri sunt cele trei curente subtile ale individualității: *ida*, *pingala* și, sinteza lor, *sușumna*. E misterioasă menționarea unui fluieraș de os, pentru că în budismul tantric se întrebuintează tibii umane ca mijloc de incantație. Ne întrebăm dacă acest fluier sacral nu e făcut din „fluierul piciorului”. Într-o lectură ulterioară studiului nostru am găsit în cartea lui F. Schouon, *Regards sur les Mondes Anciens*, descris unul din marile rituri ale Pieilor Roșii, rit cu numele *La Danse du Soleil*. Acest rit semnifică o uniune virtuală cu Spiritul solar, deci cu Marele Spirit, și simbolizează ratașarea sufletului Divinității. Dansatorul în acest rit e ca un vultur zburând spre soare: cu fluierul de os de vultur, el produce un sunet strident și plângăreț, totodată imitând într-un anumit fel zborul vulturului, cu penele pe care le poartă în mâini. Acest raport într-un fel sacramental cu soarele lasă în suflet o urmă de neșters.

Pentru noi, acest ultim fapt va avea o deosebită importanță când vom încerca să vedem ce-a fost, în totalitatea lui, ciobănașul.

La evrei, în ziua cea mai importantă a anului, ziua iertării păcatelor (*Yom Kippur*) în momentul solemn când Dumnezeu răspunde cererii pasionate de iertare a oamenilor, șeful comunității suflă într-un corn de berbec. Ori, am văzut, că ciobanul este și *Ram*, berbecul.

În această liturghie cosmică, intervine și Duhul sub aspectul lui de Suflu și de *Prana*: *Vântul când a bate / Prin ele-a răzbate / Ș-oile s-or stringe / Pe mine m-or plânge / Cu lacrimi de sânge*.

Aceleași picături de sânge pe care le avea Domnul Hristos în timpul patimilor Sale. Aceste lacrimi de sânge sunt aceleași pe care Iosif de Arimateea le-a cules în Cupa

sfântă a Graalului când centurionul Longin a împuns coasta Mântuitorului cu sulița.

O tradiție spune că potirul s-a revărsat și sângele a căzut pe pământ, pe care l-a străbătut, ajungând până în iad, unde a eliberat pe damnații atinși.

O altă tradiție, mai precisă, ne spune că, în timp ce sângele Mântuitorului umplea cupa, Maica Domnului își storcea sânul în aceeași cupă, așa că ceea ce a ajuns în fundul iadului, răcorindu-l, era o licoare mixtă, am putea spune androginică.

Crăiasa despre care vorbește ciobănașul este Mireasa noastră, Moartea, și când povestește că la nunta lui a căzut o stea, ne referim la tradiția populară potrivit căreia atunci când moare un om, o stea cade. Totuși, ciobănașul atrage atenția Mioarei să nu spună turmelor de omor pentru că turma nu poate înțelege secretele Polului.

*Iar tu de omor / să nu le spui lor / să le spui
curat /*

*că m-am însurat / c-o mândră crăiasă / a lumii
mireasă*

Însă, Mireasa Lumii are un sens mult mai profund și mai vast. Este *Anima Mundi*, Mireasa tuturor inițiaților, la care nu se poate ajunge decât după ce s-a băut licoarea de lacrimi, sânge și lapte și s-a pășit peste pragul morții.

În versurile care urmează se întrebuințează un limbaj foarte precis, valabil chiar tehnic, referindu-se la o hierogamie. Regele-Păstor se cunună cu *Anima Mundi*: *Soarele și luna / Mi-au ținut cununa*, — și se află la cele două colțuri superioare ale imaginii, ca în gravurile alchimice, *Brazi și păltinași / I-am avut nuntași*, martori veniți din paradisul terestru, *Preoți, munții mari*, coloane de susținere a templului cosmic, *Paseri, lăutari*, ceea ce ne pune în directă legătură cu limba păsărilor care e limba paradisiacă, *Păsărele mii și stele făclii* — ochii apelor superioare.

Acum apare în poezie mama ciobănașului. „Măicuța bătrână, cu brâul de lână” care ca toate mamele ezoterismului rățăcește în căutarea Fătului ei Frumos, ca Maica Domnului, Demeter, Afrodita, Istar și altele. Dar

[19 (24)]

în baladă se insistă mai ales punându-se accentul de greutate pe aspectul ei substanțial. De aceea ciobănașul cere Mioarei să vorbească mumei de nuntă și nu de moarte.

În privința căderii stelei observăm că poate fi vorba de o stea echivalentă cu cea a Magilor care s-a oprit la Betleem, deci acolo unde cade ea din cerurile superioare, în lumea noastră, este în adevăr o gură de rai.

Spuneam mai înainte că fluierașul de os poate fi pus în legătură cu misterele tantrice. Este o aluzie la lumea subterană și reamintim că regele morților este Yama, fratele lui Manu, ceea ce ne arată că ciobănașul se identifică cu Manu.

Yama cântă, și fluierul lui de os se transmută în aur prin suflul divin al lui Yama care sub această ipostază, odată cu transmutarea osului în aur, se transmută și el în Manu.

Fluierul de os este „neclintita limbă” între celelalte două fluieri. Din această perspectivă, Yama și Manu sunt cele două tipsii ale balanței cosmice, iar ciobănașul apare ca un Hermes Psihopompos conducând sufletele morților spre destinele hărăzite lor de impecabila și implacabila Balanță.

Identificarea ciobănașului cu Hermes este cu atât mai justificată, cu cât Hermes este găsit în tradiția dacică sub numele de Armis sau Sarmis Vasilevs, cum îl găsim pe monede.

Sarmisegetuza e orașul lui Hermes. Păstor al oilor vii,
Hermes-Sarmis e și Păstorul morților.

Curentele subtile care sunt inerente microcosmosului se află în virtutea analogiei și în macrocosm sub formă de linii de forță, curentele subtile ale unei țări. În țările noastre ele ni se par indicate de așa-zisa transumanță, pribegie a oilor de la munte la șes și înapoi la munte, *Urcă și scoboară / și drumul măsoară / trei turme de oi / de oi tot țigăi*, din altă variantă a *Mioriței*, într-un mers sacral și inițiat, evertuind latențele spirituale ale țării. Dar această evertuare nu o fac numai turmele de oi, ci și ciobanii lor în legătură cu anumite individualități misterioase ce încrucișează drumurile, de pildă, orbii rătăcitori, sărmani,

[20 (25)]

care în noaptea lor și-au pierdut aproape și numele. Ne referim la o misterioasă povestire a lui Sadoveanu intitulată *Orb sărac* care se găsește în *Hanu Ancuței*. Hanul este un punct de interferență a diferite destine, unificate prin cântecul din cimpoi al orbului, care le sintetizează pe toate. Pielea de capră neînsuflețită a cimpoiului se umple cu suflul vital al orbului. „Cuprinzând instrumentul sub cotul stâng, el țipă o dată scurt ca și cum l-ar fi durut.” Toată viața orbului trece în instrumentul înviat.

„Apoi începu a mormăi și-a da sunet de cântec vechi. Aista-i cântecul Mioarei, grăi orbul, întorcându-și spre noi zâmbetul. Dacă poțtești altceva, stăpâne, îți pot zice pe urmă ... Cimpoierul umflă mai tare foiul, apoi, călcând cu degete repezi pe găurile surlei chemă un viers de mâhnire din depărtarea anilor de demult. Înălțând ochii morți spre stele (ca Orfeu pe anumite vase antice — n.n.) lăasă pliscul cimpoiului și cântă cu glas. Spunea ceva despre trei ciobani care coborau cu turmele din munte și doi dintre ei aveau gânduri rele asupra celui mai tânăr: *S-aude, s-aude / departe la munte / goman, gomănaș / de trei ciobănași goman, gomănind / oile pornind ...*

Iar izbucni în surlă chemarea de demult. O simțeam în mine ca o bătaie de inimă a oamenilor care au fost și nu mai sunt pe acest pământ.”

În adevăr, nu-i acesta cântecul lui Yama, regele morților, conducându-i spre destinele lor?

În următoarele spuse ale orbului se atinge nucleul misterului: „Eu rămânând fără vedere încă de pe când eram copil, am ieșit din sat de la noi și am pornit în lume. Și oploșindu-mă într-o iarnă pe apa Prutului, la o perdea de oi (turma sacră în momentul iernii este învăluită de taină ca un făt de placenta lui — n.n.), am stat la niște baci bătrâni, la focuri care nu se mai stingeau niciodată.” Focuri sacre ca acelea din templele vremurilor vechi. „Și acei baci vechi din pustie m-au învățat lângă foc acest cântec.” Și acum aflăm cheia întregului descântec: „m-au legat cu blăstem (care e mai mult decât un jurământ — n.n.) să nu-l uit niciodată și de câte ori oi suna din cimpoi să-l zic mai întâi și mai întâi”. Ce e asta

[21 (26)]

dacă nu o transmisiune inițiativă ce nu se poate face decât verbal și nu prin lectură, prin cărți. Vedem deosebirea dintre recitarea simplă a poeziei și aceea care se încarnează în sufletul cimpoierului, și se pune o întrebare. De ce n-ar mai exista și acum orbi sărmani care să recite cu autoritate și legitim *Miorița*? Care-și recapătă centralitatea și autoritatea prin faptul că blăstămul obligă pe recipiendar să-l cânte înaintea oricăror altor versuri, oricare ar fi ele. *Miorița* rezumă toate tristețile și nădejtile noastre.

But the rest is silence¹¹¹² cum o spunea un bard inițiat din
Apusul îndepărtat.

11 **Engleză:** „Dar restul e tăcere”.

12 sursa: **Shakespeare, *Hamlet*, V, 2.** Citat din memorie, cu un *but* în plus. Textul canonic: „*The rest is silence*” — cele din urmă cuvinte ale lui

Hamlet. [[Shakespeare — Hamlet, trad. Dragoș Protopopescu, ro.](#)]

Incantația colindelor

1. ÎNCEPUT DE COLINDĂ

Nu am putut prinde în palmă decât începutul colindei; restul, pentru mine și-a luat zborul, cu fâlfâiri de pasăre măiastră, trecând spre celălalt tărâm. Dar ce elemente îmi mai pot sufla feluritele variante, când, în tărie, posed rădăcina lor indicibilă? De ce început, de care modulațiuni, mai este nevoie, când, în câteva versuri inițiale, geme isonul amurgului de ciclu, jalea Primului Om, alungat din vatra lui cerească, din chilia lui de tămâie?

Ședeă Adam la poarta raiului

Și plângea ...

Nu lacrimi facile, nu ofuri, ci lacrimi grele la cântar, ca acelea ale descendentului său Esau, furat de fratele și de mama sa, urgisit de Regentul ciclului; boabe de sânge coagulate pe retină. Până nu vor fi dizolvate, ciclul nu se va putea dizolva, o afirmă tradițiile cabalistice.

Sunt numai trei, dar din ele se revarsă cele trei râuri de foc care ard pământul: libido sciendi, libido sentiendi, libido dominandi¹³, dorință de știință, dorință de simțire, dorință de dominare; *malhaureuse la terre qu'ils brûlent, plutôt qu'ils n'arrosent!* comenta Pascal.

13 Latină: „pofa de a ști, pofa de a simți, pofa de a stăpâni” — cele trei concupiscente, după Sfântul Augustin.

*Adame, Adame, ai păcătuit
Și din rai, ești izgonit.*

[23 (28)]

*Raiule, grădină dulce
De la tine nu m-aș duce,
De cântatul păsărilor,
De şuieratul șerpilor
Și de mirosul florilor*

Cine spune primele două versuri: *Adame, Adame, ai păcătuit / Și din rai ești izgonit?* Din ce rădăcină de ureche ies? Căci, în lumile principiale, fundul urechii este limba. Le rostește Dumnezeu? Sau un martor impasibil? Rapsodul mitului comentează? Corul tragediei ce s-a împlinit? E mai bine că nu putem da răspunsul.

Restul versurilor sunt rostite de Adam, ca o spovedanie, ca o disculpăre, față de Vortexul Universal, față de care a încercat să se răzvrătească, fără să poată împiedica curgerea lui Impasibilă, spre propria desăvârșire.

Cum zice bocetul, Adam e alungat din Rai. Cordonul ombilical mai există totuși. Că nu e rupt, o dovedește faptul că își reamintește de unde a fost azvârlit afară de o forță centrifugă pe care el însuși a zădărnit-o. Toată ființa lui Adam a fost înveninată de otrava pe care o produce Dualitatea; pură a rămas numai amintirea, Anamnesis, pe care nimeni nu i-o poate răpi, pentru că nu aparține ordinii creațiunii. E acel Wunsch von Paradis¹⁴, acel „Dor de Paradis”, care, după Wolfram, este calificarea specifică și definitorie a Cavalerilor Graalului.

Iată acum de ce își amintește Adam, din exilul său.

„De cântatul păsărilor”, adică de corurile îngerești ce se coboară în formă de spirală în punctul central unde Axul Lumii intersectează planul nostru de existență.

14 **Germană:** „dorul de Paradis”.

Dar noutatea, originalitatea colindei o găsim în versul următor, care ni-l arată pe Adam jinduind după „șuieratul șerpilor”. Nu se poate trece peste acest juvaer inițiativ, care dovedește în mod evident obârșia metafizică a simbolismului versului.

În adevăr, din perspectiva religioasă, dorința lui Adam este inexplicabilă, scandaloasă chiar. Cum poate să tânjească după șuieratul fiarei târâtoare, care l-a ademenit să calce porunca lui Dumnezeu, fiară pe care Dumnezeu o osândește în mod explicit, răspicat și fără echivoc, în

[24 (29)]

textul scripturar, cel puțin în sensul său literal? Notăm prealabil că și înaintea, și după păcatul originar, după stihul citat, se afla în Rai șarpele cel mare, învăluind Arborele Cunoștinței Binelui și Răului, dar și o indefinitate de șerpi. Orice punct din cerc poate simboliza centrul lui; prin orice punct trec coordonatele celor trei dimensiuni. Toate punctele se află la o distanță infinitezimală, unul față de altul, așa că pe straturile Raiului, îmbobocesc o indefinitate de șerpi șuierători. Tot punctul își are specificitatea lui, un șarpe, la un pas geometric de vecinii săi. Dar fiecărui punct de jos îi corespunde pe verticală un punct sus, pe cerurile informale, adică unul din îngeri, de ale căror coruri vorbește răspicat colinda. Deci fiecare înger își are șarpele lui complementar, cu care formează o singură ființă ofonică, jumătate zeu, jumătate șarpe. Într-o umilă colindă găsim acest fapt esențial.

Când șuieră, șarpele se ridică în coadă, adică, cu partea lui inferioară se sprijină pe pământ în formă de spirală; cu partea lui superioară, se ridică vertical spre ceruri. Deci, în momentele lui extatice, când șuieră, întrunește într-o singură entitate, șarpele și arborele, verticala și spirala. Își ajunge sieși.

Dar șarpele complet, vertical și spiral, e reprezentarea grafică a monosilabului sacru AVM, procedând și

desfășurându-se din vârful nespațial al cozii, în spire din ce în ce mai largi, apoi, în prelungire invizibilă, în jurul jumătății lui superioare verticală, ridicându-și semeț capul deasupra spirelor, ca sefira Kether¹⁵, deasupra Arborelui Sefirotic.

O altă făptură târâtoare își actualizează propria antelehie, prin trecere de la potență la act, când i se descântă:

Melc, melc codobelc¹⁶
Scoate coarne bourești ...

Cine știe al cărui balaur ceresc este reziduu mica jivină
care-și lasă dâra argintie pe iarba verde!¹⁷

[25 (30)]

O tradiție cabalistică spune că marele Nume indicibil este
vehiculat de un șuierat.

Tot Paradisul murmură monosilabul sacru AUM. După el
tânjește Adam la poarta Raiului.

Ne punem o întrebare temerară: în Rai, Adam și Eva nu erau jumătate șerpi, jumătate oameni? Nu-și dădeau seama de goliciunea lor, pentru că nu o aveau; un șarpe nu e gol, tocmai pentru că este complet gol. Când au mâncat din arborele Cunoștinței Binelui și al Răului, le-au căzut solzii, nu de pe ochi, ci de pe partea inferioară a corpului și le-a fost rușine. Nu spune o zicală musulmană că la început omul a fost șarpe?

15 Kether — Cea dintâi sefirah, „Coroana”, care ține cumpăna între cele două coloane ale Arborelui cabalistic. (vezi pagina 256)

16 vers. **Descântec de copii, cules pe tot cuprinsul românesc.** Forma cea mai răspândită: „Melc, melc, codobelc, / Scoate coarne bourești / Și te du la baltă / Și bea apă caldă / Și te du la Dunăre / Și te scaldă”.

17 Vezi emblema lui Antim Ivirianul de pe portalul bisericii Mănăstirii Antim (n.a.).

Într-un paragraf enigmatic din Geneză, Dumnezeu blestemă șarpele și pe Eva:

*Vrăjmășie voi pune între tine (șarpe) și femeie,
între sămânța ta și sămânța ei. Aceasta îți
va zdrobi capul și tu îi vei zdrobi călcâiul*

(Geneza, III, 15)

După simbolismul tradițional creștin, femeia care calcă șarpele este Maica Domnului. Așa e reprezentată în medaliile miraculoase. Către Ea se înalță litania AVE MARIA¹⁸, care, cum a arătat-o Guénon, cuprinde monosilabul AVM.

Cât despre așa-zisa „vrăjmășie” dintre femeie și șarpe, ea exprimă în exterior o opozițiune, care, concentric, devine complementarism, apoi unitate în centru. Privit ca hieroglif, simbolul femeii călcând șarpele formează o singură entitate în care se unesc cerurile cu abisurile. Nu e depărtată de simbolismul lui Pan. Călcâiul fecioarei e un istm îngust, prin care otrăvurile adâncului se sublimează în otravă cerească; dar tot otravă rămâne. Se știe importanța simbolică a călcâiului, punct maxim de sprijin al corpului pe pământ. Reamintim călcâiul lui Ahile. Aproape nu e necesar să spunem că această conlucrare a șerpilor cu îngerii e identică cu conlucrarea Devilor cu Asura¹⁹, trăgând în sens contrar pe șarpele Vasuki și producând astfel Amrita, rășina Paradisului.

[26 (31)]

Șarpele ascendent și îngerul descendent se întâlnesc, își apropie capetele într-un singur punct care e un câmp electric nespațial, unde se elaborează fără discontinuitate Paradisul. Raiul este o scânteie albastră, permanentă printr-o repetare indiscernabilă. Cum îngerii și șerpilor sunt

¹⁸ **Latină:** „Bucură-te, Marie” — începutul rugăciunii îngeresti.

¹⁹ Asura — Puterile de jos, titanice, ale manifestării, în luptă și în complementaritate cu Deva. (vezi pagina 253)

la o distanță infinitezimală, vertical și orizontal, toate aceste scântei albastre se unesc în lacul de safir al Eternității. Un șarpe întâlnește un înger; se încleștează unul în altul, se dau peste cap de trei ori. Apar: în vârtej, culorile curcubeului, albul, negrul, nori și fulgere. Apoi totul se limpezește și pe fața apelor vâslește sinteza, șarpele cu pene, lebăda transcendentă, Paramahamsa.

*

Colindele ne vorbesc de jalea lui Adam, de tânguiriile lui ritmice și hieratice. Nu suflă un cuvânt despre comportarea Evei, în același clipe. Bineînțeles, nu vorbim de femeia cu coroană de 12 stele, zdrobind sub călcâi capul șarpelui, să mustească euharistia siderală, Sofia, logodnica cerească pe care Adam a părăsit-o, ci de femeia din carnea lui.

Prakriti²⁰, fiind ininteligibilă, toate ipotezele sunt posibile. Ar fi plauzibil de presupus că, în timp ce Adam își ascutea deznădăjduit urechea ca să audă murmurul depărtat și expirând al lui AVM, Eva își potrivea părul în oglinda unui ochi de lac, Eva, matca tuturor narcisismelor. Dar este narcisism și narcisism. Din deferență pentru străbuna noastră comună, mi-o închipui cufundată în oglinda măruntaielor ei într-o concentrare tot atât de intensă ca și aceea a lui Adam, nu spre astre, ci spre marele zeu al Abisului, Nodens. Mă gândesc la ipostaza ei, Hera, pe care Virgiliu o pune să exclame:

20 Prakriti — Substanța universală, principiul pasiv al manifestării, în pereche cu Esența. (vezi pagina 258)

*Flectere si nequeo superos Acheronta movebo*²¹.

(Dacă nu voi putea îndupleca pe cei de sus, voi mișca Aheronul.)

Se concentrează asupra Abisului cu o dăruire totală. Nodens îi răspunde: în centrul ei specific, în întunericul măruntaielor, un cristal se coagulează, crește vegetal, se întinde ca un rac, prinzând viață și putere, primul născut al geniului uman, Cain.

[27 (32)]

2. COLINDĂ

*Dalbu-i dalbu-i celu deal
Da nu-i dalb de dalbe flori,
Că îi dalb de dalbe oi
Da la oi cine-i păstor?
Petruș, Petruș, bun bărbat
C-un fluier inferecat.*

(Colindă din Sângeorgiu de Mezeș, culeasă de Nicolae Docsănescu, publicată în România pitorească, 1976.)

„Dalbu-i dalbu-i” e o repetiție incantatorie rituală, întărind și prinzând din zbor fulgurațiunea.

Adăugarea la *alb* a literei D, literă cubică și cosmică, adaugă lui *alb* dimensiunea lumii noastre.

Sfârșitul versului cuprinde cuvântul *celu*; „celu” pare să fie o formă dialectală în loc de „acel” sau „cel”.

Concidența cu *caelum* nu poate să fie întâmplătoare pentru că nu există hazard în lume.

Prin urmare, putem lua „celu deal” ca o exprimare criptată a cerului în lumea noastră și atunci întregul vers *dalbu-i dalbu-i celu deal* e lumina necreată în dalbul ei

21 sursa: **Vergiliu, Eneida, VII, 312.** Cules cu *nequeo* pentru *nequeo*. Textul canonic: „*flectere si nequeo superos, Acheronta movebo*” („dacă nu pot îndupleca cerurile, voi urni Aheronul”) — cuvintele Iunonei.

aspect ceresc și pământesc. E rochia de mireasă cu care Dumnezeu îmbracă lumea.

Da nu-i dalb de dalbe flori

Că îi dalb de dalbe oi ...

Este o tradiție care spune că munții erau la început zburători și numai după ce au fost trăsniți s-au imobilizat pe pământ. Nu s-ar putea interpreta versurile de mai sus în sensul că oile au fost la început petale de flori din Arborele Lumii²², coagulate în regnul animal sub forma animalului sfânt Oaia? Atunci, regnurile animal și vegetal provin din precipitarea petalelor arborilor din Grădina Raiului. Aceste două versuri,

Da nu-i dalb de dalbe flori

Că îi dalb de dalbe oi

constituie o singură formulă a imensei generozități divine. Cornul ei de abundență se revarsă pe Dealul-Cer și atunci vârful cornului se află în zenitul cerului, unde toată plenitudinea divină se găsește în indincțiune care, în spire din ce în ce mai largi, pentru că se revarsă în lumi din ce în ce mai cantitative, se răspândește pe planul nostru de existență sub formă de oi, transformând toată făptura într-un cortegiu nupțial. Am putea spune că spirele descendente sunt valurile imobile ale lacului transcendent. Omogenitatea turmei e oglindirea în planul nostru de existență a unicității și a unității. Formula „celu-deal” reprezintă miracolul unei secțiuni transversale, miracula rei unius²³ (miracolul lucrului unic) în cornul ce se înfășoară în jurul axei lumii, miracol accesibil numai aceluia căruia i s-a dat puterea să facă secțiuni transversale în cosmos, să știe să le descifreze și, ceea ce

22 Arborele Lumii — Axa verticală a lumii văzută ca arbore, cu rădăcinile în cer și coroana în jos; în el se cuprind toate speciile vegetale în principiul lor. (vezi pagina 253)

23 **Latină:** „miracolul lucrului unic” — formulă din *Tabula Smaragdina*.

e mai important, să posede la superlativ puterea de uimire.

Întreabă colinda: *Da la oi cine-i păstor?*

E Marele Păstor, Il Buon Incantatore²⁴ al lui Dante, care prin fluierul lui înferecat vrăjește lumile și transformă haosul în cosmos.

Să fie bine stabilit că oile sunt idei platoniciene revărsate în lumea noastră sau, altfel spus, constelațiile

[29 (34)]

proiectate pe pământ sub formă de prezență reală, întocmai ca templele stelare pe care le găsim în Carpații noștri. Amândouă simbolismele, animal și mineral, oile și pietrele, se găsesc în turma Babei Dochii încremenită pe Ceahlău. Faptul că Păstorul apare când bărbat, când femeie, e o chestiune de conjunctură cosmică. Ceea ce Petruș este prin nume, devine efectivitate în Baba Dochia.

În parabola despre oaia pierdută, toți exegeții sunt de acord să vadă în Bunul Păstor pe Iisus Hristos. Petre este apostol al Domnului, deținătorul cheilor și tovarășul de pribegii pe pământ al lui Iisus. E semnificativă trecerea în covorul cosmic, de la simbolurile vegetale (florile) la simbolismul animal al oilor, care amândouă se concentrează, se chintesențiază în simbolismul mineral al Pietrei umane, adevărata piatră cubică cu vârf.

Deci, prin Petruș, chiar Domnul Iisus păstorește turma sau, în limbaj precreștin, Hermes Trismegistes (cel mai mare în cele trei lumi), și atunci fluierul înferecat este un caduceu devenit muzică. Este muzica sferelor și a șerpilor.

²⁴ **Italiană:** „Bunul Descântător”.

3. TREI COLINDE

I

*Sfânta Vineri avea un fecior
Foarte frumos ca un domnișor
Și l-a trimis la Ierusalim
Ca să aducă o floare de Amin.
Și nimeni din lumea asta nu l-a văzut
Nici nu l-a cunoscut.
Numai trei surori de-a lui Lazăr
Una Lina, una Magdalina și una Preuca.
Preuca prin spini călca
Din spini se făceau albine
Din albine se făceau hoștine
Din hoștine se făcea ceară
Din ceară se făceau lumânări.
Lumânările s-au aprins
Cerurile s-au deschis
Și Maica Domnului a zis:
Cine va zice rugăciunea Sfintei Vineri
O dată seara când s-a culca
Dimineața când s-a scula
Și la prânz când va mânca
Cu vinul roșu se va spăla*

[31 (36)]

*Cu Hristos s-a-mpreuna
În vecii vecilor. Amin.*

*(Auzită de Roxana Cristian de la o bătrână necunoscută,
pe o bancă, în parcul Drumul Taberei, vara 1976)*

II

*Ia-n sculați și nu dormiți
Dimineăța lui Crăciun
Că nu-i vreme de dormit
Dimineăța lui Crăciun
Ci-i vreme de-mpodobit
Dimineăța lui Crăciun
Cu podoabe de argint
Dimineăța lui Crăciun
Sus în-naltul cerului
Dimineăța lui Crăciun
Este-o sfântă de chilie
Dimineăța lui Crăciun
Cu pereții de tămâie
Dimineăța lui Crăciun
Și pragul de mărmurie
Dimineăța lui Crăciun
Într-însa cine slujește?
Dimineăța lui Crăciun
Doamna care ne iubește
Dimineăța lui Crăciun
Cu Fiul ce ne-ocrotește
Dimineăța lui Crăciun
Scoală Doamne slugile
Dimineăța lui Crăciun
Că se încep slujbele
Dimineăța lui Crăciun
Astă rugăciune sfântă
Dimineăța lui Crăciun
Cine șade și-o ascultă
Dimineăța lui Crăciun
Dumnezeu mult că-i ajută.*

*(Colindă de dimineată auzită de R. Cristian, de la bătrâna
oarbă Justina Dumitrescu, Putna, în iarna anului 1976.)*

III

*Ia-n sculați și nu dormiți
Că nu-i vreme de dormit
Bună seara lui Crăciun (Refren)
Ci-i vreme de-mpodobit
Cu podoabe de argint
(R)
Curți înalte-mpodobite
Pe dinăuntru zugrăvite
(R)
Colo sus la-Împărăție
Este-o sfântă de Chilie
(R)
Cu pragul de mărmurie
Cu fereastra de anglie
(R)
Dar într-însa ce era?
Era o masă runtaleasă
(R)
Pe dinăuntru cu aur trasă
Dar la dânsa cine slujește?
(R)
Măicuța lui Dumnezeu
În brațe cu Fiul său
(R)
Fiul plânge și suspină
(lipsă, vers nereținut de culegătoare)
(R)
Taci Fiule, nu ofta
(R)
Că Maica Ție Ți-a da
(R)
Lumina Botezului
Scaunul Județului*

(R)

Să fii stăpân pământului

(vers nereținut de culegătoare)

(R)

[33 (38)]

Noi vă zicem să trăiți

Întru mulți ani fericiți

(R)

Și la urm-o jumătate

Că-i mai bună decât toate.

*(Colindă de seară, auzită de Roxana Cristian, în seara de
25 Decembrie 1979, de la colindătorii din Putna, care o
știu de la Verona Cenușă, care o știa de la soacră-sa,
Agripina Cenușă a lui Niculae.)*

Trei fii ai unui țăran, spune o poveste, și-au împărțit mica moștenire a tatălui. Celui mai mic îi cade la sorți un sac cu tămâie. Ce să facă cu el, se întreabă băiatul? Se urcă pe un munte, unde își goli sacul pe o grămadă de jar. Fumul se urcă la cer, prin afinitate, până la chilia de tămâie. Dumnezeu i-a dăruit ca răsplată, și după cerere, un fluier fermecat, care vrăjea toată făptura. Tămâia ridicată spre slava cerului se reîntoarce ca reacțiune sub formă de Verb, de Incantație spre cel ce-a trimis-o. Flăcăul devine ulterior vestitul Păcală, care-și ascunde înțelepciunea, manifestând-o sub fapte trăznite. După Costache Negruzzi, face parte din alaiul lui Ciubăr-Vodă. Socotim episodul ca o bună introducere la cele ce urmează.

*

Colindele izbesc prin parfumul lor mitologic: se simte un mit creștin care se leagă de o tradiție ancestrală, în speță, la noi, tradiția hyperboreeană printr-o verigă intermediară care este Maica Domnului, Maica Domnului, pentru că șade în centrul bolții cerești, unde se află Ochiul

lui Dumnezeu, în triumghiul său, înscris în cerc. Acest vârful al Domnului, anticameră a Cerului Suprem, este „sfânta de chilie, cu pereții de tămâie și pragul de mărmurie”. E un istm, o poartă strâmtă, care desparte și unește cele de sus și cele de jos. Acest istm este desemnat în colinda a treia ca fiind o „chilie cu ferestre de anglie”. Sensul literal (Anglia) este absurd și incomprehensibil. E mult mai semnificativ să socotim ferestrele de anglie ca fiind

[34 (39)]

unghiulare ascendent, așa cum sunt ferestrele mai tuturor bisericilor din secolele al XV—XVI-lea românești. „Pereții de tămâie” din incantația Maicii Domnului și a îngerilor devin un fum ascendent care iese prin ferestrele triumghiulare devenite astfel hieroglife geometrizzate.

Fereastra de anglie triumghiulară, cum am spus, devine un substitut al Ochiului Suprem din vârful Domului, Maica Domnului, Triumghi în care se înscrie ochiul divin.

Am putea închipui chilia ca fiind o masă de tămâie cubică, având câte o fereastră de anglie pe fiecare latură:

Și atunci, în mijlocul cubului, care devine o cămară, se înscrie o masă rotundă, foarte precis desenată, în colinda noastră, ca „o masă *runtableasă*” — *runttafel*²⁵.

E remarcabilă coincidența verbală, deci integrarea în ambianța românească a unei noțiuni nord-germanice.

Întrebând pe colindători ce înseamnă „ferestre de anglie”, unul din ei, priceput la sculptură în lemn, a răspuns că „anglie” se poate referi la o esență de lemn tare, altfel spus, „inimă de lemn”, expresie cunoscută și în alte limbi (*coeur de chêne*²⁶). Amândouă sensurile se coroborează unul cu altul, întrucât inima are forma unei cupe. Ferestrele de anglie sunt istmuri care mijlocesc și

25 **Germanic:** „masă rotundă” (germ. *runder Tafel*, neerl. *ronde tafel*) — masa rotundă a cavalerilor.

26 **Franceză:** „inimă de stejar” — lemnul tare din miezul trunchiului.

transformă în eter lumina (rugăciunile) din chilie spre Domul Cerului și reîntoarcerea acestei Lumini în chilia inițială, deci ferestrele de anglie sunt prin definiție lentilele refractoare, deci deschideri spre Eterul transcendent.

„Sfânta de chilie, cu pereții de tămâie, cu fereastra de anglie, cu pragul de mărmurie” e pecetea supremă, stigmatul superlativ al Eului cosmic, prin care Vortexul Sferic Universal²⁷ se pierde în Vid. Dacă cheia de boltă a catedralei cosmice este o chilie de tămâie, înseamnă că Universul întreg este o tămâie virtuală, care prin conversiunea *gunelor* una în alta devine fum de tămâie pe care-l culege în sânul ei Maica Domnului.

Pe acest Vortex îl simbolizează fumul de tămâie care se ridică în sus, pământul și apele fiind transformate într-o boare ascendentă (*Prana*) care unifică în ea toate modurile de existență. Acest fum de tămâie e uneori sen-

[35 (40)]

sibil simbolic, într-o ceață de toamnă târzie care învăluie chiar și noaptea. Termenul chilie presupune o mânăstire, numită și ea, prin extensiune, „de tămâie” în tradițiile noastre, și atunci, Mânăstirea de Tămâie este Ierusalimul ceresc care așteaptă ora și clipa când va coborî pe pământ. După tradiția hindusă, *Prana*, Fumul de tămâie, ceața, Suflul, unifică toate planurile de fire, făcând posibilă translația deciziilor divine de-a lungul și de-a latul Universului. *Prana* (fumul de tămâie din colinda noastră) se poate „condensa” într-un nod vital, care este „chilia de tămâie” din poezie; în realitate e un paraclis ceresc, unde Maica Domnului, Maica Domnului, oficiază liturghia, lucru nemaiauzit în creștinism, ceea ce arată originea precreștină a mitului ce-l studiem. E adevărat că Maica Domnului ține în brațe pe Domnul Hristos care

²⁷ Vortexul Sferic Universal — Mișcarea de învârtire a întregii manifestări în jurul Axei, prin care lumile ies din Principiu și se întorc la el.

cooficiază liturghia. E starețul Mănăstirii de tămâie; ne reamintește admirabila terțină a lui Dante. În *Purgatoriu*, Guittone d'Arezzo, se roagă de Dante:

*Or se tu hai si ampio privilegio
Che licito te sia l'andare al chiostro
Nel quale è Cristo abate del collegio²⁸,
Falli per me un dir d'un paternostro ...*

(*Purg. XXVI, 127—130*)

„Dacă ți-este acordat amplul privilegiu să ajungi la Mănăstirea unde Hristos e starețul comunității, spune-i pentru mine un *Tatăl nostru*”, cu alte cuvinte oferă-i jertfă de tămâie pentru mine, în altarul de tămâie. Chilia este și camera interzisă din basme.

„Ia-n sculați și nu dormiți”, în somnul ignoranței, ci vă împodobiți „cu podoabe de argint”. Argintul este metalul Maicii Domnului; asta înseamnă că trebuie să ne împodobim cu harismele care sunt specifice Maicii Domnului, din care în primul rând este Cunoașterea, Gnoza ezoterică, podoabe ce vor orna chilia Maicii Domnului când se va coborî pe pământ. Colinda este în adevăr eschatologică, adică privește sfârșitul de ciclu; la Crăciun este *Ianua Coeli*²⁹, ziua începe să crească, ciclul se reînnoiește.

Scoală Doamne, slugile

[36 (41)]

adică, învie pe aleși la ziua de apoi

28 sursa: **Dante, *Purgatoriul*, XXVI, 127—129.** Citat din memorie. Textul canonic (Petrocchi): „*Or se tu hai si ampio privilegio, / che licito ti sia l'andare al chiostro / nel quale è Cristo abate del collegio*” — autorul are *te* în locul lui *ti* *sia*. [[Dante Alighieri — *Purgatoriul*, trad. George](#)

[Coșbuc, ro.\]](#)

29 **Latină:** „Poarta Cerului”.

*Că se încep slujbele, în Mănăstirea de Tămâie, în
sfârșit coborâtă pe pământ.*

Astă rugăciune sfântă

Cine șade și-o ascultă

Dumnezeu mult că-i ajută.

dar și ea ajută pe Dumnezeu să coboare Ierusalimul
Ceresc pe pământul reînnoit, căci Dumnezeu se-ndură să
ia colaborator pe om.

*

Prima colindă e mult mai complexă, căci intervin
personajele care au doar o vagă tangență cu creștinismul,
oarecum forțată. Intervine o Sfântă Vineri greu de situat.
În adevăr:

Sfânta Vineri avea un fecior

Foarte frumos ca un domnișor

Și l-a trimis la Ierusalim

Să aducă o floare de Amin.

În primul moment ești ispitit să asimilezi pe Sfânta
Vineri cu Sfânta Fecioară. Dar nu! Mai jos sunt două
versuri categorice:

Și Maica Domnului a zis:

Cine a zice rugăciunea Sfintei Vineri

Prin urmare, nu mai încapă îndoială că e vorba de două
entități diferite. Cine e atunci Sfânta Vineri?

Sfânta Vineri e cea mai importantă după Sfânta
Duminică, pe alocuri chiar cea mai mare și mai sfântă
zi. E considerată ca protectoarea femeilor. E
închipuită a fi bătrână și slabă. Animalele sălbatice
sunt considerate ca fiind copiii ei. E cea mai mare
peste păsări.

*(Ovidiu Bârlea, Mică Enciclopedie a poveștilor românești,
p. 453.)*

Ce omite autorul să menționeze e că Sfânta Vineri reprezintă unul din cerurile planetare, uneori chiar centrul lor, în mod obișnuit reprezentat de Sfânta Duminică, în simbolismul solar. Bătrânica slabă și uscată este o ocultare a zeiței Venus. Cerurile planetare indică etapele prin care trebuie să treacă inițiatul pentru a ajunge la centrul lumii și la propriul lui centru. În adevăr, această trăsătură e bine reprezentată în basmele noastre, în *Povestea Porcului*, de pildă. În *Convito*, Dante precizează că cerurile sunt diferite grade de ierarhii spirituale, deci de inițiere. Insistă mai ales asupra lui terzo cielo³⁰, al treilea cer, care este acela al lui Venus, exact ca în basme: Sfânta Vineri vine după Sfânta Luni și Sfânta Miercuri. Apostolul Pavel a fost răpit în al treilea cer.

Sub numele de Sfânta Parascheva, care înseamnă Vineri, pe grecește, Sfânta Vineri e patroana Moldovei, și moaștele ei sunt păstrate la Iași. Culoarea lui Venus este Verdele: în sensul cel mai larg, Moldova este reprezentarea exterioară a Împărăției Verzi. Cum Venus este și Luceafărul, ar fi temerar a spune că voievozii moldoveni reprezentau în afară pe Luceafăr, servindu-i în același timp ca acoperire, învăluire exterioară? Se văd implicațiile excepționale ale acestei supoziții.

În varianta noastră se vorbește de un domnișor, fecior al Sfintei Vineri:

*Foarte frumos ca un domnișor
Pe care nimeni din lumea noastră nu l-a văzut
Nici nu l-a cunoscut.*

Să notăm, cu atenție, că nu l-au cunoscut cei din lumea noastră, nu cei din alte lumi.

Varianta lui Cartoian precizează că e vorba de un:

30 **Italiană:** „al treilea cer”.

*fecior de domnișor,
care cu ochii lăcrăma,
cu inima sânge amesteca,*

imagine suverană a sacrificiului veșnic al Omului
Universal.

[38 (43)]

Varianta Olinescu e și mai enigmatică. Feciorul
dispare, rămâne numai Sfânta Vineri:

*Sfântă Vineri, Vinerea,
C-ești la față tinerea,
Inima-ți încărunțea,
Nimeni nu se pricepea,
numai trei fete fecioare, etc.*

Ce nu pricepea lumea? Cum sfânta la față e tânără și
la inimă bătrână, adică unind contrariile într-o funcțiune
și o ipostază perpetue.

Fie prin „domnișor”, fiul ei, fie de-a dreptul, Sfânta
Vineri are nevoie de o „primenire”, prin coborârea
Logosului și prin cele trei fecioare, numite în varianta
noastră, Lina, Magdalina, Preuca; în varianta Cartoian se
vorbește numai de Magdalena; în varianta Olinescu, Maria
Măslina, blânda Mădalina, dalba Rusalina (Rusalina, nu
Rusalima). E vorba de Rusalii, de Iele, cu numele originar
Magdalina, Rujalina, Savatina. După părerea noastră,
Preuca este o contracțiune a lui Preot, Precista, Predica,
cum Graalul este Grasale și Gradale³¹, vas și carte. Cele
trei surori constituie un colegiu sacerdotal feminin, ceea
ce ne duce departe în ciclu.

Și în adevăr, cele trei surori operează o
transsubstanțiere, adică o operație euharistică; Preuca în
varianta noastră, toate trei în Cartoian și Olinescu.

31 Gradale — Numele latin al Graalului citit ca „treaptă” sau „carte”,
alături de Grasale, „vas”. (vezi pagina 255)

*Preuca prin spini călca
Din spini se făceau albine
Din albine se făceau hoștine
Din hoștine se făcea ceară
Din ceară se făceau lumânări
Lumânările s-au aprins
Cerurile s-au deschis*

la Cartoian:

*Lumine s-aprinsă,
Poarta iadului să-nchisă.*

În altă perspectivă, conversia celor trei *gune* una în alta, în sensul ascendent.

[39 (44)]

Ceea ce este în adevăr original în varianta primă este faptul că Sfânta Vineri își trimite fiul, Domnișorul, Micul Domn (termenul nefiind diminutiv, ci atestând o funcție, o permanență de Tinerețe fără Bătrânețe) să aducă „floare de Amin”. Și aici sunt o serie de observații interesante de făcut. „Amin” este forma, în Orientul apropiat, a monosilabului sacru „AUM”, Alfa și Omega oricărei înțelepciuni, scoica cuprinzând *Vedele*, Arca Tradiției Primordiale. La noi, găsim pe „Om” în muntele sacru „Omul”, în inițialele reunite ale celor două mari fluvii ce pornesc din același punct geografic, Oltul și Mureșul, despărțindu-se ca două vibrații divergente.

Iată acum câteva citate dintr-o dare de seamă a lui René Guénon privind numele Arhitectului Templului lui Solomon, având un rol fundamental în ritualul și legenda masonică, fără de care Templul nu poate fi desăvârșit. „De la schisma și revolta pastorului Anderson, în anul 1717, rupând cu vechile tradiții operative, numele acestui Arhitect era Hiram. Dar înainte de 1717, lucru bizar, acest nume (al Marelui Arhitect, n.n.) nu-i niciodată acela al lui Hiram: în cele mai multe manuscrise, este fie Amon, fie altă formă, care nu e decât o corupție a lui; se pare deci

că numele lui Hiram n-a fost substituit decât tardiv acestuia. Ceea ce e straniu este că numele de Amon are precis în ebraică sensul de artizan și de Arhitect; te poți întreba deci dacă un substantiv comun a fost luat ca substantiv propriu, sau din contra, această desemnare a fost dată arhitecților, pentru că fusese mai întâi numele aceluia care a edificat Templul”. Oricum ar fi, rădăcina sa, din care derivă cuvântul Amin, exprimă în ebraică, ca și în arabă, ideile de fermitate, de constanță, de fidelitate, de credință, de sinceritate, de adevăr, care se potrivesc foarte bine cu caracterul atribuit de legenda masonică Marelui Maestru. Cât despre numele zeului egiptean Amon, cu toate că forma este identică, are o semnificație diferită, aceea de „ascuns” sau de „misterios”; s-ar putea totuși să fie, în fond, între toate aceste idei, mai multă legătură decât pare la prima vedere³²... Conexiunea egipteană

[40 (45)]

sugerată de acest nume nu este pur întâmplătoare. Cât privește partea finală e numelui ON, e aceea a unui oraș al Fenix-ului. S-a presupus că numele zeului egiptean a desemnat un oraș, dar de multe ori zeul dă numele său orașului unde era adorat. Numele ON intră realmente, sub o formă de abia deosebită, chiar asemănătoare, dacă ținem seama de indeterminarea vocalelor, în compoziția unuia din principalele nume ale lui Osiris, care se spune că e numele său regal, Osiris Unofer. E curios că are același sens, acela de Ființă, ca și numele grec, al cărui omonim este *O On*.

Monosilabul OM e primul din cele patru cuvinte care formează un Tetragram și constituie cea mai sfântă formulă din Hinduism,

³² Supranumele Profetului Muhamed era acela de Amin, exact cu sensurile de mai sus (n.a.).

OM MANI PADME HUM,

ceea ce s-ar putea traduce prin:

OM JUVAERUL DIN LOTUS

Or, găsim o aproximație mai mult decât satisfăcătoare, o echivalență convingătoare în formula colindului românesc.

FLOARE DE AMIN.

Aproximația indică o genealogie directă din Tradiția Primordială.

Despre Amin găsim lămuriri decisive, încoronând cele spuse mai sus, în una din viziunile Sfintei Ana Katarina Emmerich, una din cele mai mari vizionare ale creștinismului, poate cea mai mare, care a văzut și a trăit cele mai importante întâmplări din *Vechiul Testament* și viața lui Iisus, până la primirea stigmatelor. Descriind Cina cea de Taină, iată ce spune:

La sfârșit, Iisus le-a făcut o mare instrucțiune despre cuvântul Amin. A spus că e rezultatul întregii rugăciuni. Oricine îl pronunță cu ușurință își nimicește rugăciunile. Rugăciunea invocă pe Dumnezeu, ne unește cu Dumnezeu, deschide pentru noi comorile mizericordiei Sale și prin cuvântul Amin, dacă e spus cum trebuie spus, luăm în posesiune aceste daruri. A

[41 (46)]

vorbit admirabil de virtutea cuvântului Amin. *L-a numit începutul și sfârșitul tuturor lucrurilor și s-a exprimat parcă cu acest nume Dumnezeu a creat lumea.*

(Viața Domnului nostru Iisus Cristos, scrisă de Clement Brentano, după viziunile Anei Katarina Emmerich.)

După această parafrază magistrală, credem că misterele accesibile ale cuvântului Amin încep să se deslușească.

Să rezumăm:

Amin e un cuvânt care însumează și încoronează toate rugăciunile și incantațiunile, verb al cărui loc obișnuit este Polul Ceresc; tocmai din această cauză îl putem închipui tribulant, în exil în lumea noastră, sub formă de verb, piatră, floare sau om; e numele zeului Amon, dar și al Marelui Arhitect al templului lui Solomon; e, în același timp, cheia de boltă a acestui templu, sau a oricărui edificiu, conceput și construit după Arta Regală.

Colindele sunt membra disjecta³³ ale unui epos astăzi pierdut, care avea puternice însușiri incantatorii; rămășițele se pot corobora și completa una cu alta. Prin urmare ne este îngăduit să ne închipuim o mișcare de translație a Florii de Amin, aruncată jos și ofilită, culeasă și revigorată de cele trei zâne; prin mijlocirea Domnișorului, ajunge la Sfânta Vineri, care o trece Maicii Domnului și a Domnului, pe care ne-o putem închipui în chilia de tămâie, în vârful clopotniței cerești, ca pe o icoană, ținând în mână Floarea de Amin, glorificată, și de Fiul ei, pe care îl ține în brațe. În acest caz, Floarea de Amin e identică cu ruja care cântă în cosița Ilenei Cosânzenei, de care se minunează Dumnezeu și îngerii.

În această ecuație geometrizedă, în care Hristos este Soarele, Maica Domnului, Luna, cele trei zâne, cele trei gune, Sfânta Vineri, planeta Venus, cine este fiul ei „Domnișorul”, trimisul și mesagerul ei, voievod cu păr de aur moale? E Hyperion, Luceafărul dintre coarnele Bourului, reprezentat în exterior de voievodatul moldovenesc și, până astăzi, de Mușatinul ascuns, în cine știe ce peșteră, sau fund de codru, ținând la piept Floarea de Amin.

Menționăm un fapt semnificativ pentru acela care nu crede în hazard. Numele lui Eminescu este Amin.

33 **Latină:** „mădulare risipite” — rămășițele împrăștiate ale unui întreg.

4. COLINDĂ DIN ȚARA OAȘULUI

*Brazdă neagră răsturnată
 Cu grâu roșu semănată
 Da-n capătu-grâului
 Este un pom mândru-nfloritu
 Da' cine l-o răsăditu?
 Fiu'omului l-o pusu
 Și-o șezut și-o hodinitu...
 O creangă din el o ruptu
 Și-n fântână o băgatu
 Peste grâu o răuratu
 Roada-n grâu e până-n brâu
 Și ovesă până-n mesă
 Geru-n codru, de nu-i modru.*

(Colindă din Țara Oașului, culeasă de Mihai Creangă, 1976).

„Brazdă neagră răsturnată/Cu grâu roșu semănată” desemnează ogorul inimii mortificat de fierul plugului,

[43 (48)]

ceea ce ne arată că există și o agricultură sacră. În timp ce țăranul trece cu plugul prin sânul lui Demeter, prin transpoziție, dacă este calificat, își sfâșie inima ca pe aceea a mamei lui, pământul negru. Se pot semăna boabele de grâu roșu care sunt semințe de sulf roșu — el Kebritu-l-ahmar³⁴ — așa că pe ogor crește un lan de fenicși. Denumirea tradițională a fenixului este de „sămânța tuturor zeilor, (principiul tuturor zeilor).

De aceea, la „capătu-grâului,” adică la capătul lanului de fenicși, acolo unde ogorul se întâlnește cu cerul, se găsește „un pom mândru-nfloritu” care prin contaminare și continuitate, nu poate fi decât mărul roșu.

34 **Arabă:** *al-kibrīt al-aḥmar* — „sulful roșu”, numele alchimic al Pietrei și, în sufism, al Polului.

Într-o legendă, pământul se reazimă pe mărul roșu, care la rândul lui stă pe un pește (simbolul lumii creștine). De sub mărul roșu izvorăsc toate apele pământului, se împrăștie prin lume, și iar înapoi, acolo unde se întorc.

Mărul se află pe apa Simbetei, care reprezintă cel mai depărtat cerc planetar, cel al lui Saturn. Apa Sâmbetei este în tradiția românească identică cu Okeanos³⁵, tatăl tuturor fluviilor, și care înconjură pământul într-o curgere imobilă. După alte tradiții românești, marea aceea unde-i mărul se cheamă Marea Neagră (culoarea lui Saturn).

Toate aceste coincidențe fac din mărul roșu arborele și suportul prin excelență al Fenixului, ceea ce ne indică o origine atlanteeană a mitului.

Dar, se întreabă colinda: *cine l-o răsăditu?* Și răspunde:

Fiu'omului l-o pusu.

„Fiu'omului”, care e numele lui Hristos.

Semănat de către Omul Universal³⁶, mărul roșu e axa lumii, deci centrul lumii, și proba o avem în versul următor care spune așa: *Și-o șezut și-o hodinitu...* Ori, odihna lui Dumnezeu nu poate fi decât în Centrul Lumii, ceea ce arată încă o dată că e vorba de Arborele Vieții.

[44 (49)]

Fiul Omului rupe o specificare din arborele lumii, rupând o creangă din el, identică cu creanga de aur, gaj de nemurire, conducător în tot procesul inițiativ. O bagă în fântâna de nemurire, fons juventutis, fons teribilis³⁷ și „peste grâu o răuratu”. Ori, știm că din Arborele Vieții cade roua care va învia morții la sfârșitul lumii.

Cum creanga de aur e elementul principal în toate inițierile, am putea concluda că stropirea cu această apă va transforma țințirumul ciclic în grădina raiului.

35 Okeanos — Fluviul care înconjură pământul, curgând în cerc; la români, Apa Sâmbetei. (vezi pagina 257)

36 Omul Universal — Ființa care cuprinde în ea toate stările manifestării; al-insân al-kâmil al sufismului. (vezi pagina 257)

37 **Latină:** „izvorul tinereții, izvorul înfricoșător”.

Ultimele trei versuri *Roadă-n grâu e până-n brâu/Și
ovesă până-n mesă / Geru-n codru, de nu-i modru* arată
restabilirea ordinii primordiale și a vârstei de aur.

Ispirescu și Cosița de Aur

1. FORMULE INCIPIENTE ȘI CONCLUDENTE ÎN BASMELE ROMÂNEȘTI

Basmele se petrec într-o lume echivalentă cu a noastră, căreia i se suprapune o dimensiune suplimentară transfigurantă. Această fuziune nu se întâmplă fără sacrificiu: refracția este o sfâșiere distinctivă, o actualizare prin ruptură de echilibru a unor realități nediscernabile în principiul lor. Pe bună dreptate, Goethe definea spectrul solar ca fiind pătimirile luminii albe. E semnificativ numele de „spectru”: culorile sunt niște „spectre” în lumina soarelui. Mitul este etern și imuabil în *illo tempore*; prin urmare, traducerea lui în condițiuni de spațiu și de timp este o sfâșiere în sensul literal al cuvântului. Întrepătrunderea între cele două planuri, incredibilă logic, se face prin formule incipiente și finale tot așa de incredibile.

Poveștile străine încep cu un vag „A fost odată” (*Es war einmal*³⁸; *It was at once*; *Il était une fois*³⁹). În românește, însă, paradoxul este epuizat până la capăt. „A fost odată”, începe basmul românesc, dar urmează o explicitare în care logica și absurdul merg mână în mână: „ca niciodată” și, supralicitând absurdul, încheie: „că de n-ar fi nu s-ar povesti”. Să se observe faptul extrem de important că prima parte a formulei este la perfectul compus,

38 **Germană:** „A fost odată”.

39 **Franceză:** „A fost odată”.

iar a doua la prezent, ceea ce gramatical e o greșeală (ar fi trebuit „că de n-ar fi fost nu s-ar fi povestit”). Vom reveni.

Așadar, basmul are trei faze magice: o introducere, o „operație”, o concluzie (invocatio, operatio, remissio⁴⁰). Începutul este o „amintire” (anamnesis⁴¹) a timpului mitic; miezul este o doctrină sub formă de mit; sfârșitul, o slobozire, după normele perene ale hermetismului: solve⁴², coagula⁴³.

Cum spuneam, basmul românesc începe cu o conjurare a timpului principal, prin frământări de limbă, absurdități etc., menite să arate că cele două „timpuri” nu sunt guvernate de aceleași legi, ceea ce este subliniat prin absurditatea formulelor de început și de încheiere, care învăluie și dezvăluie tâlcul real al mitului.

Ne vom mărgini să relevăm enigmele câtorva formule în basmele lui Ispirescu. Formulele acestea nu-i sunt proprii, nici exclusive, ele găsindu-se și în alte povești, pe lângă altele, de toată frumusețea, care nu se află la autorul nostru. Ne reamintim, de pildă, începutul unui basm cules de Fundescu: „pe când omul atingea cu mâna cerul”. Să se observe că formula nu spune „cu mâinile”. Ar fi să solicităm prea mult textul, dacă am presupune că această mână era dreapta, și că stânga arăta pământul, formând gestul androgenului hermetic, care unește într-însul cele de sus și cele de jos?...

...Ceea ce izbește la Ispirescu (e un fel de a vorbi: suntem cei dintâi care face observațiile ce urmează), ceea

40 **Latină:** „chemare, lucrare, slobozire” — cele trei momente ale unei operații rituale.

41 **Greacă:** *anámnēsis* — „aducere-aminte”, reamintirea platoniciană a lucrurilor știute dinainte de naștere.

42 coagula — Închegarea, strângerea la un loc; împreună cu solve, cele două lucrări care fac și desfac lumile. (vezi pagina 254)

43 solve — Solve et coagula — „desfă și încheagă” — este formula scurtă a întregii Arte.

ce izbește, dar, la Ispirescu, este imuabilitatea acestor formule în toate basmele lui, precum în toate conjurările. Acest „a fost odată ca niciodată” e atât de obscur, încât impune unele parafrazări. E un adverb de mod, dar și de timp și loc. Astfel, în simbolism temporal: „A fost odată ca (atunci când era) niciodată”, deci *in illo tempore*, în lumea prototipurilor. În simbolism spațial:

„A fost odată ca (acolo unde nu este) niciodată”, în timpul, așadar, spațializat devenit veșnicie, în punctul de intersecție al Axei Lumii cu planul nostru de existență, căruia îi constituie centrul, punct în care toate antino-

[47 (52)]

miile, complementarele, condiționările limitative dispar din lipsă de „loc”.

Combinarea ambelor simbolisme: „A fost odată ca (și cum nu ar fi fost) niciodată”.

Avem impresia că această structurare trebuie să fi existat și în poveștile Apusului, pierzându-se în cursul vremii, dar integrându-se bine în ceea ce a rămas: Es war einmal wie keinmal⁴⁴; *It was at once as noonce*; Il était une fois comme nulle fois⁴⁵.

Iată, acum, cele șapte formule imuabile cu care încep basmele lui Ispirescu: 1) „A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti”; 2) „de când făcea plopul pere și răchita micșunele”; 3) „de când se băteau urșii în coade”; 4) „de când se luau de gât lupii cu mieii, de se sărutau, înfrățindu-se.”; 5) „de când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă ocă de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești”; 6) „de când se scria musca pe părete”; 7) „mai mincinos cine nu crede”.

Evident, formulele sunt deconcertante, dar de aici până la a le proclama absurde, este o prăpastie. E cazul imensei majorități a cititorilor și a tuturor specialiștilor,

44 **Germană:** „A fost odată ca niciodată”.

45 **Franceză:** „A fost odată ca niciodată”.

care nu se gândeau la posibilitatea unei criptări. Să nu uităm că Parsifal a fost dat afară cu ocară din castelul Graalului pentru că nu a pus și nu și-a pus întrebarea ce semnifică ciudatul spectacol la care asistase cu o seară înainte.

Să spațializăm, deci, formulele, așa cum am făcut cu prima. Astfel, 2) „de când făcea plopul pere și răchita micșunele” devine „acolo unde face plopul pere și răchita micșunele”. Să observăm că simbolismul temporal impune verbul la trecut; simbolismul spațial, la prezent. Formula este aparent absurdă întrucât neagă principiul identității: *a* este *a*, deci *a* nu este *b*. Plopul nu e păr și răchita nu e micșunea... decât în Arborele Lumii, în care toate esențele vegetale se găsesc, ele însele și altele, simultan, în principiul lor comun, în indistințione, nu însă în confuzie... Se poate spune mai limpede că basmele sunt fructele Arborelui Vieții?

3) „de când se băteau ursii în coade”, adică „acolo unde se bat ursii în coade”... Dar ursii nu au coadă, reac-

[48 (53)]

ționează sumar simțul comun; numai că se înșală, chiar și exterior; căci ursii au o coadă, atrofiată însă, iar ceea ce e astăzi atrofiat a fost, necesarmente, întreg odinioară. Dar chiar și astăzi urși cu coadă, vizibili pentru toată lumea, sunt: Ursa Mare și Ursa Mică, pe cerul boreal; acestea două joacă un dans sacru, una în jurul celeilalte, ceea ce e bine redat prin expresia „se bat în coade”.

Strângând mai de aproape textul, vedem că formula, ca să fie perfectă, ar trebui ca Ursele să joace în jurul unui ax median, care e constelația Dragonului. Or, datorită precesiunii echinocțiilor, polul era acum patru mii de ani în Constelația Dragonului. Formula indica natura hyperboreeană a basmului românesc. Prima și a doua formulă ne arată Arborele Lumii cu coroana lui de

constelații boreale. Basmele sunt un dar al Polului și duc înapoi la el.

4) „de când se luau de gât lupii cu mieii, de se sărutau, înfrățindu-se”, adică „acolo unde se iau de gât lupii cu mieii, de se sărută, înfrățindu-se”... Simbolul trebuie transformat în scut heraldic: de-o parte și de alta a Arborelui Lumii, reconstituit de cele două formule anterioare, lupul și mielul sunt suportați complementari ca în poarta leilor de la Micene.

5) „de când se potcovea puricele cu 99 ocă de fier și s-arunca în slava cerului, de unde aducea povești”, adică „acolo unde se potcovește puricele cu 99 ocă de fier și s-aruncă în slava cerului, de unde ne aduce povești”... E o variantă a celebrei formule hermetice din Tabula Smaragdina⁴⁶: *Ascendit a terra in coelum, iterrumque descendit in terram et recipit vim superiorum et inferiorum*⁴⁷, ceea ce indică, între altele, trecerea subită de la cantitativ (cele 99 de ocă) la calitativ, indicat de punct (puricele). Acest cantitativ se reîntoarce în Macro-și în Microcosm transmutându-le.

6) „de când se scria musca pe părete”, adică „acolo unde se scrie musca...” etc. Cu vigilența adormită de atâtea surâzătoare „bagatele”, cititorul nu mai dă atenție ultimei formule. De fapt este cheia celor ce-au precedat-o. O muscă mergând pe părete (căci asta înseamnă „se scria musca pe părete”) se întâmplă pretutindeni și oricând.

⁴⁶ sursa: **Tabula Smaragdina**, 8. Cules cu două greșeli de literă, *coelum* și *iterrumque*. Forma canonică, dată corect chiar de autor în epigraful cărții (p. 17): „*Ascendit a terra in coelum, iterumque descendit in terram, et recipit vim superiorum et inferiorum*” („Urcă de la pământ la cer și iarăși coboară pe pământ, și primește puterea celor de sus și a celor de

jos”). [\[Tabula Smaragdina \(textul latin\), la.\]](#)

⁴⁷ Tabula Smaragdina — „Tabla de smarald” a lui Hermes, temelia hermetismului: „ce e sus e ca ce e jos”.

Prin urmare, și celelalte formule, ca și basmul pe care îl „deschid”, sunt „actuale”, operând în fiecare moment. Basmele sunt aici, în lumea noastră, atunci când sunt evocate cum trebuie, prin magia ce le este proprie. Are dreptate formula ce încheie: 7) „mai mincinos cine nu crede”.

Dusă la bun sfârșit, operația pe care o actualizează basmul (în genere, eliberarea unei esențe de lumină, Iana Sânziana, de către un erou solar, din captivitatea Titanilor, a Zmeilor), acesta își încheie ciclul prin formule adecvate: „Dacă n-au murit mai trăiesc”, ceea ce e un fel de a arăta că sunt deasupra vieții și a morții. Povestea se transfigurează într-un „ospăț de nemurire”, un Festin d'Immortalité⁴⁸ (cf. studiul cu acest titlu al profesorului Dumézil). Cât despre formula caraghioasă: „Și-am încălecat pe o șa și v-am spus povestea așa”, în fapt, ea ne arată pe povestaș călare pe șaua calului năzdrăvan, prezență invizibilă, ca Pythia pe trepietul de la Delfi.

2. ILEANA SÂMZIANA

*Simon Petru le-a spus: Maria să plece dintre noi,
deoarece femeile nu sunt demne de viață.*

*Iisus spuse: Iată, că o voi atrage Ca s-o fac bărbat, Ca
să devie și ea un spirit viu, asemenea nouă,
bărbaților,*

*Căci orice femeie ce se va face mascul va intra în
Împărăția Cerurilor.*

(Evanghelia lui Toma, Loghion 114)

Un mit autentic nu e o linie dreaptă, ci e rezultanta unor fulgurațiuni continui care sfârșesc prin a face o singură panglică: e cosița de aur a Ilenei Cosânzene. Cum această Cosiță e cuprinsă și e indicat în numele Ilenei

⁴⁸ **Franceză:** „Ospățul nemuririi” — titlul studiului lui Georges Dumézil (1924).

Cosânzene — Cosița Ianei, însemnează că fulgurațiile emană din capul ei, formându-i o coroană vibratorie (Kether) care animă întregul univers, fapt ilustrat oracular de o formulă admirabilă „Ileana Simziana, cosiță de aur, câmpul înverzește, florile-nfloreste” ceea ce o departe

[51 (56)]

de a fi o greșeală gramaticală cum pare la prima vedere: Ileana Sânziana, cosiță de aur, înfloreste florile, înverzește câmpul, prin urmare, avem de-a face cu un principiu cosmic care dinamizează întregul univers, de-a lungul firelor de păr care sfârșesc în a trece la limită. Ileana e aspectul feminin al Vortexului Sferic Universal. Culoarea verde e aceea a Materiei Prime și precedează apariția florilor, fiind fondul lor originar. Cosița de aur fiind o esență solară precedează și condiționează planul verde. Florile sunt rezultatul interpenetrării aurului solar cu verdele luciferic. Am putea socoti prin implicație că suvița de aur a tresăltat în ochii eroului și a calului său în lumina de taină a zorilor sau a înserării. Este însă și altă perspectivă: ceea ce apare ca un rezultat cum e culoarea verde în lumina solară poate fi printr-un paradox tainic principiul luminii soarelui. Soarele de Miezul-Noptii este fiul Soarelui vizibil în lumea noastră, dar și contrariul poate fi adevărat și asta este o mare taină.

În această lumină lină, cosița de aur e un substitut al razei verzi care nu apune niciodată, contrariul soarelui vizibil.

De aceea, linia virida girat universum⁴⁹. Prin palpitarea ei crescândă și descrescândă reprezintă sistola și diastola Inimii Lumii și atunci cu adevărat putem spune că alternanța de dilatațiuni și constricțiuni ale Balaurului verde pe cerul boreal mișcă universul. De aceea, basmele se propagă prin inspirul și expirul Dragonului ceresc.

49 Latină: „linia verde învârtește universul” — formulă din Hildegard von Bingen, legată de *viriditas*, puterea verde a firii.

În general, lupta lui Făt-Frumos cu Dragonul înseamnă completarea și unificarea a două naturi într-o singură entitate, cu alte cuvinte numai aparent Dragonul e dușmanul lui Făt-Frumos. Când are șapte, nouă și douăsprezece capete, numărul privește terminusul șarpelui în planete, constelații circumpolare sau zodiac care de multe ori e reprezentat prin Uroboros⁵⁰.

Toate aceste aspirații complexe se resorb într-o vibrație ascensională, identică cu însuși Șarpele, propagându-se prin poarta strâmtă a capului strivit de călcâiul Fecioarei, până la Kether, coroana cu douăsprezece constelații, unde-și află Pacea.

Numărul de zece ani pe care feciorii de împărați supuși trebuiau să slujească Împăratului Lumii, care

[52 (57)]

după cum se va vedea uzurpă această funcție, indică un ciclu complet (1+2+3+4). Împăratul cel mare era central, pe când feciorii de împărați din periferie aduceau centrului omagiul supușeniei, lucru prefect legitim într-o organizație tradițională, dar nefast când centrul este ocupat de un uzurpator.

Starea de supușenie a împăratului vasal este perfect indicată prin faptul că împăratul n-avea decât trei fete care indică pasivitatea, deci tot subiectul basmului va fi o integrare a pasivului în activ.

Într-un sens, cele trei fete reprezintă cele trei gune dar numai *Satwa guna* poate aduce dezrobirea, de aceea experiențele primelor două fete (Tamas și Rajas) cu toate bunele intenții nu pot reuși pentru că structural nu tind spre cerurile supreme.

Nu se poate spune că primele două fete reprezintă un insucces complet, pentru că eroul nostru le însumează în el, transmutându-le, eliberându-l pe tatăl lui, le eliberează

⁵⁰ Uroboros — Șarpele care-și mușcă coada, chipul ciclului închis și al timpului care se întoarce în el însuși.

și pe ele („La porunca lui Brahma, Tamas a luat culoarea lui Rajas și Rajas culoarea lui Satwa”). Deci împăratul reprezintă pe Brahma și încercările la care le supune reprezintă rigorile acestor transmutațiuni succesive. În cele trei încercări, Împăratul se arată ca gardian al podurilor, cu alte cuvinte, păzitor al pragurilor, deci cu aspectul de rigoare al lupului, al leului și balaurului.

Fata cea mai mică a Împăratului e ajutată în depășirea pragurilor de calul de foc, vehicol care a dus pe Ilie la cer. Actualizarea calului se face printr-o afinare progresivă a substanței lui, operată prin fata cea mică, deci prin ceva exterior lui, ca orice integrare inițiativă.

Împăratul, tatăl fetei, pe lângă sensurile celelalte, reprezintă și o forță de retenție, pentru că nu e la centrul cercului, ci la periferia lui și de aceea ia aspecte terifițe cu care orice plan de fire încearcă să înspăimânte și să-l reție pe orișicine încearcă să-l depășească.

Fata întâlnește doi zmei care se băteau unul cu altul de nouă ani de zile. Fiecare îi cere ajutor. Cum se poate stabili o diferențiere în care amândoi protagoniștii reprezintă aceeași stare de fire, asurică?

Explicația este că unul din ei deține pe Galben de Soare, esență de lumină intelectuală.

[53 (58)]

Prezența lui Galben de Soare la curțile zmeului nu este o captivitate, ci un depozit potențial pe care zmeul e gata să-l elibereze în momentul când găsește pe cineva vrednic să-l posede. Mama zmeului o supune pe fata împăratului la trei încercări sortite să arate dacă aspirația ei spre lumină predomină firea și instinctele ei feminine. Fata le biruie. Devine stăpâna lui Galben de Soare, mai adaptat lumii noi decât fratele său, calul împăratului.

Merseră, merșeră cale lungă, îndepărtată, când fata zări o cosiță de aur și întreabă pe tovarășul ei dacă s-o ia

sau să n-o ia. Primi răspunsul oracular: „De-o vei lua te vei căi, de n-o vei lua iar te vei căi, dar mai bine este s-o iei”.

Cosița de Aur este un echivalent, un alt aspect al lui *vestigium pedi*⁵¹, adică o dâră al unei lumi absolut transcendente față de lumea noastră și care trebuie să devină o posesiune definitivă; fata de împărat, din posesoarea Cosiței devine stăpâna Ilenei Cosânzene în integralitatea ei; avem de-a face cu o trecere de la potență la act.

„De-o vei lua te vei căi”, îi spune calul, referindu-se la greutatea parcurgerii efective a Căii simbolizate de cosiță; „de n-o vei lua iar te vei căi”, referindu-se la tristețea, la melancolia iremediabilă a unei Căi neduse până la capăt și care o proiectează din nou pe periferie.

„Fata o luă și o băgă în sân.”

În sfârșit, ajunse la împărat, tiranul acestei lumi.

Acum încep încercările supreme.

„Meșteșugul de a face bucatele”, care au mirat pe toți curtenii, introduce un element calitativ care nu este decât restabilirea elementului euharistic al mâncării. În orice caz nu poate fi vorba de o lăcomie. Proba este că minunea culinară deschide poarta unor încercări din ce în ce mai grele care duc pe fata împăratului la desăvârșire. E constrânsă de suzeranul ei că caute pe Ileana Sânziana, cosiță de aur, câmpu-nverzește, florile-nflorește. Era și indicat, deoarece ea singură avea în sân cosița de aur a zânei. Galben de Soare își încurajează stăpâna spunând că „astănoapte chiar, frate-meu mi-a adus răspuns că pe stăpâna Cosiței a furat-o un zmeu”. Dintr-o perspectivă nouă putem considera pe cei doi cai ca fiind cele două tipsii ale cum-

51 Latină: „urma piciorului” (corect *vestigium pedis*) — semnul lăsat de o prezență divină care a trecut.

penei zodiacale, care după cum se știe este simbolul Tulei, centrul suprem.

Și e de la sine înțeles că dispariția primului cal, adică cufundarea tipsiei în noaptea metafizică ridică cealaltă tipsie cu Galben de Soare pe ea în slava cerului și atunci ne putem da seama că întregul basm e un mister polar și e firesc în acest caz ca palatele Ilenei Simziene să se învârtă după soare.

Ne întrebăm dacă zmeul care a furat pe Ileana nu e vechiul nostru cunoscut, fostul stăpân al lui Galben de Soare; pierzând o esență solară, caută să recupereze una mai importantă, chintesența Polului, și de aceea ține pe Ileana în smârcurile mărilor, adică în borboras. E curios că, după tradiția musulmană, misteriosul Al Khidr e căutat de Moise și servitorul lui, Iosua, în smârcurile mărilor, aproximație foarte tolerabilă cu coada mărilor, unde, după *Coran*, se află al Khidr.

După îndemnul calului, fata împăratului pleacă cu douăzeci de corăbii, cu marfă frumoasă. Ajunsă la capătul călătoriei, o îmbie pe Ileana cu o pereche de conduri — *vestigium pedi* — ca să-i reamintească în închisoarea ei de patria solară, Syria primitivă. Ea adulmecă parfumul patriei primordiale și fuge cu el pe marea pasiunilor, conform vechiului mit al navigației.

Cosița de aur și condurii cu pietre scumpe reprezintă cele două extremități conceptuale ale zeiței. Prin muncile ei, schema se umple și zâna cerească se încarnează în lumea noastră, ca o binecuvântare.

În fuga lor sunt urmăriți de mama zmeului care aruncă o vâpaie distructivă după ei. Galben de Soare îi spune să bage mâna în urechea lui și să scoată o gresie de acolo, pe care aruncând-o în urmă o preface într-un munte de piatră care atingea cerul. Mai întâi prin faptul că e scoasă din ureche, gresia se arată că o creațiune a Verbului; e o compartimentare a unei lumi în care binele e amestecat

cu răul. Muntele de piatră reprezintă o putere de discriminare care separă negativul de pozitiv.

Gresia a fost aruncată pentru a resorbi și neutraliza văpaia distructivă; au câștigat timp, dar zmeoaica se cațără peste munte; zmeoaica poate escalada muntele

[55 (60)]

pentru că cele două focuri sunt de aceeași natură și au o comună măsură.

A doua oară aruncă o perie care se preface într-un codru de nepătruns. Se întârzie mersul zmeoaicei, dar iar începe urmărirea.

E aruncat inelul de logodnă a Ilenei cu zmeul, ceea ce indică un proces de răscumpărare a inelului care din titanic devine solar. Tot veninul inelului este epuizat prin suflul de foc al zmeoaicei. „Făt-Frumos bagă degetul în inel și zidul pieri ca și cum n-a mai fost”, ceea ce arată că inelul e principiul zidului de cremene. De altminteri, cremenea este domiciliul focului.

Cuplul scapă de moarte sigură prin foc înveninat prin însăși faptul că renunță câțva timp la viața activă, înlocuind-o cu repaus contemplativ la poalele muntelui de cremene.

Ajungând la împărăție, Făt-Frumos o dă pe Ileana în mâinile unei alte forțe, tot negative și ea, dar pe o treaptă superioară. Ea se apără cerând împăratului să-i aducă herghelia de iepe împreună cu armăsarul. Natural, ponosul căutării căzu tot pe capul Fătului-Frumos.

Galben de Soare îl pune să ceară nouă piei de bivol cătrănite, așezate pe el. Ajung la o herghelie unde dau de zmeu și el în căutarea hergheliei. Când află de răpirea Ilenei și de moartea mamei lui, se aprinse de mânie și începu o luptă îndârjită. Făt-Frumos învinse pentru că Galben de Soare avea un element ascendent într-însul care-l făcea să evite loviturile zmeului, stăpân numai pe orizontală, până când îi veni bine și-i tăie capul.

Calul zmeului coextensiv zmeului apare stăpân pe lumea infernală, Galben de Soare pe lumea transcendentă, iar calul inițial pe lumea intermediară. Avem crucea celor trei gune. Urmează lupta între Galben de Soare și armăsarul hergheliei. Galben de Soare era apărat de cele nouă piei de bivol, cătrănite, ceea ce arată că în lupta cu forțele infernale calul se adaptează mediului. Galben de Soare însă mușcă în plin. Se întoarseră la împărăție cu herghelia și armăsarul rănit după dâșii. Ileana Simziana chemă iepele pe nume, ceea ce însemnează că le-a redat partea îngerească.

[56 (61)]

Prin chemare, eul, *Jivâtma*, s-a completat cu Sinea, Atma⁵²:

E un fel al unei figuri schematice să devie organism viu.

Această transmutație este și o regenerare pentru că armăsarul își revine la starea lui primordială.

Herghelia de iepe reprezintă vijelia pasiunilor care se reînnoiește la rădăcina tenebroasă a macrocosmosului și microcosmosului. Ceea ce amenință să distrugă ființa umană prin violență divergentă, sub conducerea eroului și armăsarului, devenit supusul lui, convertește turma sălbatică a patimilor, în forță ascendentă. Această confruntare între pasiunile divergente distilează un lichid de viață lungă, laptele iepelor, dar cum acest lapte e măduva măduvei universului, nu poate fi mult decât de cineva predestinat.

Cu forța teurgică cu care ajunsese înzestrat de Dumnezeu în urma probațiunilor lui inițiatice, eroul poate distribui un *coagula* care înțepenește fiarele. E o ilustrare de basm a celui dintâi aforism al lui Patajali; Yoga este oprirea vârtejurilor mentale⁵³. Agitația fiind imobilizată în timp și spațiu, eroul poate extrage elixirul pasiunilor, care

52 Atma — Sinele, Spiritul universal, deosebit de Jivatma, sinele individual care nu este, în fond, altul. (vezi pagina 253)

este laptele din Galaxie, țâșnit din sânul Herei când l-a supt Heracles. Din acest motiv, eroul nostru poate fi considerat ca un favorit al Herei, ca și Iason, conducător al expediției Argonauților, ceea ce face din fată un erou lunar nu solar ca majoritatea Feților-Frumoși.

Ca ultimă și supremă încercare, Ileana Simziana cere împăratului să-i aducă vasul cu botez care se păstrează peste apa Iordanului. Pe lângă sensul literar, Iordanul este un mod iudeo-creștin de a desemna fluviul mitic Eridanul, substitutul Apei Sâmbetei care înconjoară întreaga lume.

„Calul spuse fetei împăratului: Acest vas cu botez se află pe o masă în mijlocul unei biserițe și-l păzesc niște călugărițe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din

[57 (62)]

când în când însă, un pustnic vine pe la ele și le povățuiește cele sfinte pentru Domnul. Când sunt la ascultare, de le învață pustnicul, rămâne numai una de pândă. De am putea nimeri la vremea ceea, tocmai bine ar fi. De nu, cine știe cât avem a zăbovi căci altfel nu e chip.”

Reiese din această frază magistrală un lucru precis: într-un ciclu temporal complet — zi și noapte — există un moment supratemporal, și numai prin această porțiță, nespațială și netemporală, eroul se poate interfera la centru, unde se află vasul cu botez, *ceea ce desemnează nu numai conținătorul și ci conținutul, ceea ce este o trăsătură esențială de Graalului.*

Reiese că la un moment ciclic greu de determinat, Graalul era păzit de un sacerdoțiu feminin, lucru conform cu feminitatea întregului basm.

Prin chemarea maicilor la ascultare, se rupe momentan zodiacul impenetrabil și atunci eroul poate răpi Graalul prin forța solară a calului său.

53 Cum e interpretată în mistica creștină și oprirea sângelui femeii care s-a atins de Isus, ca fiind încetarea curgerii gândurilor, practic depășirea mentalului (n.a.).

Ritul teurgic e perfectat prin așa-zisul blestem al pustnicului care transformă o entitate lunară într-o entitate solară, amândouă esențe ale Androgenului.

„Pustnicul, dacă văzu că s-a spălat pe mâini de vasul cu botez, câtă către fata de împărat cum zbura cu Galben de Soare și, ridicând mâinile în sus și îngenunchiind, o blestemă zicând:

— Doamne, Doamne sfinte!, fă ca nelegiuitul care a cutezat să pună mâna lui pângărită pe sfântul care a cutezat să se facă muiere, de va fi bărbat; iară de va fi muiere, să se facă bărbat!

Și îndată rugăciunea pustnicului se ascultă. Fata împăratului se făcu un flăcău de-ți era dragă lumea să te uiți la el.

Cum ajunse la împărat, se miră și nu știa ce să crează ochilor săi, băgând de seamă că se schimbase; lui i se părea că nu mai este cum era la plecare, ci că acum e mai chipeș și mai semeț.”

Făt-Frumos ajunge la împărăție, unde androgenizarea urmează să fie extinsă la întregul domeniu pe care-l regenta împăratul uzurpator.

[58 (63)]

Sfârșitul e straniu. Împăratul și Ileana Sâmbziana se îmbăiază în aceeași baie⁵⁴. Calul, ca stăpân și distribuitor suveran al lui *solve* și *coagula*, suflă cu o nară aer răcoros iar cu cealaltă nară, un aer înfocat care-l ucise pe împărat.

54 În privința unor localități din țara noastră cu acest nume, nu e exclus ca ele să aibă aceeași semnificație, de loc pentru îmbăiere sacră; denumirile localităților Baia de Fier și Baia de Aramă, de lângă peștera Polovragi din Oltenia, pot semnifica aceeași Baie în cicluri diferite, iar localitatea Baia din Moldova, fără altă specificare, ar putea însemna sinteza atribuțiilor celorlalte băi mai bine definite (n.a.).

Baia apare ca un atamor⁵⁵, în care este cuprins lucrul dublu, rebis⁵⁷, limită între cald și rece.

Noul Făt-Frumos trebuie să intre și el în *atanor*, dar îi face cunoscut miresei lui că în casa lor va cânta numai cocoșul⁵⁹, cu alte cuvinte împărăția lui va avea o tonalitate net masculină. Putem spune că întregul basm se resorbe și se însumează în acea trâmbiță de cocoș.

Împăratul cheamă pe Galben de Soare și astfel „amândoi caili se întreceau care mai de care să facă baia mai potrivită de caldă stăpânului său și mai nimerit de încropită”.

Acest fapt ambiguu are o calitate androgenică la fel ca și laptele pe care îl bea în fiecare seară Făt-Frumos din Povestea Porcului. Prin urmare, el va fi conținutul Graalului, adăugat apei de botez, pentru a se împlini Scriptura: „dacă nu vă veți naște din Duh și apă nu veți intra în Împărăția Cerului”, și atragem atenția că laptele miraculos e rezultatul suflului cailor.

Urmează o hierogamie care e o încoronare a dublului cap ermetic. Făt-Frumos însurându-se cu Ileana Sâmbziana câmpu-nverzește, florile-nflorește, devine, prin complementarism, Verde Împărat.

[59 (64)]

3. VOINICUL CEL CU CARTEA ÎN MÂNĂ NĂSCUT

A fost odată ca niciodată...

55 **Latină:** „lucrul dublu” (*res bina*) — androgenul alchimic, rodul nunții dintre Soare și Lună. (vezi pagina 258)

56 **Arabă — latină:** *at-tannūr* — cuptorul alchimic, în care lucrarea se coace la foc stătut. (vezi pagina 253)

57 *atanor* — Cuptorul alchimic în care se coace Marea Lucrare; microcosmic, trupul în care se desăvârșește omul. (vezi pagina 253)

58 *rebis* — „Lucrul dublu” — androgenul alchimic, rodul nunții dintre Soare și Lună. (vezi pagina 258)

59 După părerea noastră, Făt-Frumos se referă aici la același Cântat de Cocoș care, după misterioasa legendă a Mănăstirii Cocoșul, s-auzea o dată cu nunta, din direcții diferite, pe același deal (n.a.).

Acest basm cu un titlu atât de hieratic descrie tribulațiile unui Avatara coborât în cele mai întunecate colțuri ale universului, pentru a răscumpăra scânteile luminoase ținute în captivitate de clifoturi.

Eroul se identifică până într-atât cu Liber Vitae⁶⁰, încât o ține în mână chiar în starea lui prenatală. Acest lucru îl identifică oarecum cu eroul din *Tinerete fără bătrânețe și Viață fără de moarte*, care și el cere nemurirea, căci principalul privilegiu al posesiunii „Cărții Vieții” este nemurirea.

În basmul de față, caracterul infernal al călătoriei este și mai marcat.

Perechea bătrână, fără copii, apare des în basmele noastre. Reprezintă cei doi poli între și prin care se produce întreaga manifestare. Bătrânețea semnifică o stare de sterilitate carnală care nu poate fi compensată decât de un fruct spiritual, și atunci, cei doi bătrâni ai Timpului sunt mai mult îngrijitori decât părinți.

Ce nu făcură? Ce nu dreseră? Și ca să aibă și ei măcar o miară de copil nici cât. Ba merșeră pe la

[60 (65)]

descântătoare, ba pe la niște meșteri vrăjitori, ba pe la cititori în stele și ca să rămână baba grea, nici gând n-avea.

Asta arată nu numai că mijloacele naturale nu erau suficiente, dar fără efect erau și științele cosmologice intermediare. Copilul, deci, nu putea fi decât un fiu al Soarelui spiritual. Acest fapt este subliniat prin afirmația bătrânului că au făcut tot ce-i cu putință ca să aibă un copil; dar harul este mai presus de puteri. Și numai prin har se poate obține un toiag care nu-i altceva decât Polul, de-a lungul căruia se coboară, în lumea manifestată, harismele.

60 **Latină:** „Cartea Vieții”.

Se hotărâsc să se despartă unul de altul, plecând unul
într-o parte, altul în alta.

Această deschidere de spațiu conceptual între cele două principii bătrâne cât lumea deschide în același timp și porțile cerului prin care coboară generozitatea lui Dumnezeu și implicit Mântuitorul Lumii. Despărțirea pământescă nu este totală, pentru că baba ia cu ea basmaua pe care a avut-o în ziua de cununie și moșneagul ștergarul cel vârgățel pe care-l adusese femeia ca zestre. Avem deci de-a face cu un schimb de atribute, ceea ce face din cele două ființe o reprezentare a Yin-Yangului, partea neagră a acestuia având un cerculeț alb, iar partea albă un cerculeț negru. O legătură vibratorie rămâne între cei doi, pentru că în caz de primejdie trei picături de sânge vor apare pe unul din obiecte.

În toate zilele să ne uităm la dânsule și când vom
vedea cele trei picături de sânge să ne întoarcem
acasă.

Acesta să fie semnul că moartea s-a apropiat de noi.

Basmul subliniază foarte semnificativ că procesul de
căutare a vieții conține implicit o primejdie de moarte.

Precizarea Răsăritului și Apusului nu pot fi ele o
indicațiune că pelerinajul celor doi și căutarea lor este
aceea a celor doi luceferi? Calitățile și disimilitudinile lor
complementare urmează să fie reunite de fiul lor, implicit
Luceafăr de Miezul-Noptii (Mezilă), Voinicul cel cu cartea

[61 (66)]

în mână născut, un luceafăr pe pagina dreaptă, celălalt
luceafăr pe pagina stângă, cel median fiind reprezentat de
titlul invizibil al cărții și cotorul ei, Axul Lumii.

Nouă zile și nouă nopți se duseră, se duseră și iară se
duseră,

ceea ce exprimă indefinitatea unei călătorii prin cele
nouă ceruri.

A zecea zi, care încheie ciclul sefirotic, sculându-se uncheașul, ieși afară ca să se spele și să pornească la drum mai departe. Când luă ștergarul să se șteargă la ochi, ce să vază?, trei picături de sânge pe dânsul. El își zise: trebuie să mă întorc acasă căci Dumnezeu știe ce va fi pătit baba mea”.

Baba îi povesti că se rătăcise:

într-o pădure mare, mare, fără seamăn și m-am rătăcit prin bungetul acelei păduri de nu mai știam pe unde să ies la oameni.

Această pădure este *la selva oscura* din primul cânt al *Divinei Comedii*, în care și Dante într-atât se rătăcise că *io perdei la speranza del Altezza*. Primejdia era mortală pentru florentin pentru că apăruseră și cele trei fiare: lupoaica, leul și leopardul, care în basmul nostru apar ca trei picături de sânge pe ștergarul moșneagului, care în realitate e al babei. Moșneagul-Mântuitor îi apare ca Virgiliu lui Dante. Totodată, primejdia de moarte este confirmată prin faptul că baba rămâne îngreunată de la bătrânul încărcat de zile, care nu-i altcineva decât L’Ancien des Jours⁶¹, deci Stăpânul Vieții și al Morții.

Un copil conceput în asemenea condițiuni nu putea fi decât o jertfă perpetuă și primejdia de moarte îl va întovărăși în toată existența lui și va fi rațiunea lui de a trăi.

Copilul ce va veni va fi prototipul îngeresc al neamului omenesc, căci în el se actualizează ceea ce în noi este simplă potență, identificare prin disimilitudine.

Și așa trecură zilele una după alta până la nouă luni, când baba, cu ajutorul Maicii Domnului, născu un dolofan de copil, de drăguleț și cu o carte în mână.

61 **Franceză:** „Cel vechi de zile” — numele dat lui Dumnezeu în Daniel 7,

9. [[Daniel \(Biblia sinodală\), ro.](#)]

Această indicație ne reamintește două lucruri: că Graalul este o cupă (*Grasale*) și o carte (*Gradale*), ceea ce ne îndreptățește să spunem că fiul uncheașului și mătușii s-a născut cu cupa Graalului în mână, rege al Graalului înainte de naștere.

Se mai poate observa un fapt foarte curios și semnificativ: ca să țină cartea în mână, mâinile formează un căuș care nu-i altceva decât Graalul. Nu numai atât. Mâinile deschise formează dubla pagină a cărții deschise și ea. Când închide cartea și mâinile se închid. Acest lucru se poate spune despre oricare om, și atunci, și mâna închisă și mâna deschisă sunt un gest de rugăciune, și palmele închise și palmele deschise sunt gesturi rituale: închise, în timpul rugăciunii, formează împreună cu brațele o săgeată îndreptându-se spre cer. După terminarea rugăciunii, palmele se desfac ca o carte; pagina dreaptă pozitivăcerească, oglindindu-se în pagina stângă, negativă-lumească. Ele primesc, asemenea unui căuș, roua cerului care nu e decât licoarea Graalului.

Fiecare om își are cartea lui proprie, pentru că liniile palmelor diferă, dar în general, și mai ales după ezoterismul islamic, cele două mâini conțin cele 99 de nume divine; 81 pe mâna stângă, 18 pe mâna dreaptă; al o sutelea nume inefabil se găsește în sinteza celor două mâini, în momentul când se închid într-un gest de rugăciune, în vidul dintre cele două palme. Amândouă palmele formează o ecuație indicibilă care face ca influențele spirituale venite de sus să se încarneze în ele și în specificul individualității.

Când a treia seară veniră ursitoarele, moșneagul era în stare de veghe, o veghe completă și totală deoarece i se aplică epitetul „Matracucă, sora doamnei“, termenul matracucă unind în el dubla putere sacerdotală și regală (matra-mitra episcopală iar cuca — cuca domnească).

Înainte de a vorbi de urzeală ursitoarelor, trebuie să ne reamintim o tradiție veche care spune că noul născut ține în minulele lui firele pe care ursitoarele trebuia să le toarcă. Copilul rezistă și atunci destinul lui i se imprimă pe palme în linii de neșters. E oarecum o ieșire din indistinție în distinctivitate, ceea ce e o moarte,

[63 (68)]

pentru că, copilul trebuie în viața lui să realizeze în mod distinctiv hieroglifele sintetice și indistincte din interiorul palmelor.

Primejdia de moarte e continuă pentru orice ființă venită pe lume, din cauza plusului și minusului care sunt caracteristice vieții. De aceea, ultima ursitoare enunță nu o perspectivă, ci o alternativă. Dacă scapă de duhurile rele, la 12 ani va deveni împărat și acest termen îl consacră ca împărat al Graalului. Interesantă asonanța dintre ursitoare și verbul a ursi („să ursească”) cu cele două urse boreale.

Între timp copilul creștea, înconjurat de binecuvântări și primejdii fără să lase o clipă cartea-cupă din mână. La vârsta de nouă ani — numărul celor nouă ceruri — le știa toate tainele, atât sub aspectul lor solar, cât și sub aspectul lor lunar.

Când se făcu ca de nouă ani, știa câte în lună și în soare. El însuși ajunsese să fie o carte și toți megieșii veneau la dânsul și-l întrebau despre păsurile lor.

(Perfecțiunea pasivă și perfecțiunea activă, în spiritul tradiției extrem-orientale, alternanțele *Yin-Yangului*.)

Această cunoaștere era atât de desăvârșită, „că el devenise Cartea”. I se cereau sfaturi din toate megieșiile Polului, ceea ce însemnează că toate tradițiile secundare (megieșii) se inspirau din tradiția primordială (Lex Perenis⁶²⁶³, Legea perenă, Sanathana Dharma⁶⁴⁶⁵).

62 **Latină:** „Legea perenă” (corect *Lex perennis*). (vezi pagina 256)

Caracterul avataric al Făt-Frumosului nostru este dovedit prin faptul amenințării de a fi răpit de duhurile rele la doisprezece ani când copilul capătă puteri demiurgice, devenind bărbat.

Deva⁶⁶ și Asura își disputa ființa omenească în stază de trecere de la copilărie la adolescență. Dar fie că e dus în sus, fie că e dus în jos, călătoria este sacrală, pentru că ascensiunea este efectuată cu ajutorul unui înger, iar coborârea infernală prin răpirea de către un duh rău.

Nu există lume profană, ci numai iluzia ei, pentru că este constituită de un șarpe care limitează și desparte lumile inferioare de lumile superioare, ori această despăr-

[64 (69)]

țire a celor două lumi nu e liniară ci ondulatorie din cauza libertății omului de a face să predomine în el elementele lui pozitive sau negative.

Moșul — Bătrânul Zilelor — anunță „megieșia” lui de primejdia ce-l paște pe păstorul lor.

Atunci se hotărâra ca în noaptea în care copilul mesianic împlinea doisprezece ani să facă toți sobor la biserică, sobor incantatoriu, pentru a-l feri de duhurile rele. Hotărârile ursitoarelor nu puteau fi înlăturate, dar rugăciunile comunității puteau să le imprime un caracter pozitiv.

Deoarece în cele trei nopți consecutive s-au deschis porțile infernului, nu este îngăduit să presupunem că lucrurile se petreceau la solstițiul de vară, unde se află Janua Inferni. Dacă această răpire de către un duh rău ar fi fost oprită, destinele voinicului și ale lumii nu s-ar fi

63 **Sanscrită:** *sanātana dharma* — „legea veșnică”, numele pe care și-l dă tradiția hindusă. (vezi pagina 258)

64 *Sanathana Dharma* — „Legea veșnică” — numele pe care și-l dă tradiția hindusă. (vezi pagina 258)

65 *Lex Perenis* — „Legea perenă” (lat.) — tradiția neschimbată, aceeași sub toate formele ei istorice. (vezi pagina 256)

66 *Deva* — Puterile de sus, luminoase, ale manifestării, în luptă și în complementaritate cu *Asura*. (vezi pagina 254)

împlinit. De aceea, ne întrebăm dacă duhul cu chip de călugăr era într-adevăr rău; dacă nu avem de-a face cu o luptă analoagă cu aceea a lui Iacov cu Îngerul Noptii. Lupta ia o formă particulară, deosebită de aceea a lui Iacov, pentru că fiul lui Isaac s-a luptat activ cu Îngerul, pe când Voinicul cu cartea în mână născut operează cu o concentrare asupra Supremului și dobândește libertatea când ajunge la mijlocul cărții.

Ori, mijlocul cărții este linia mediană, axială, care desparte și unește dreapta și stânga, pagina dreaptă și pagina stângă. Și atunci își recapătă libertatea cu această particularitate avatarică de a mântui și învia lumea morților în care cade.

Voinicul iese din prăpastie, dar după părerea noastră nu revine în lumea din care a plecat, ci într-o categorie subtilă și cețoasă a planului nostru de existență. Este lumea limburilor din *Divina Comedie* care hotărât nu e infernul dar e anticamera lui.

Făt-Frumos, al cărui destin glorios îl vom vedea la sfârșit, devine deocamdată, din necesități ciclice, regele infernului, Yama, care e fratele lui Manu.

E o lume a prototipurilor în oglindirea lor inferioară. Aceste prototipuri, sau se rezorb în mîlul primordial, în materia primă, în haos, sau sunt răscumpărate și revivificate de erou.

[65 (70)]

Tocmai aceasta e principala misiune a lui și a noastră,
cititorii.

Făt-Frumos apucă spre asfințit unde sunt cele șapte regate ale lui Edom Esau (Roșu), adică reziduurile celor șapte *manvantare*. Cum Edom, dealtminteri ca și Adam înseamnă Roșu, eroul basmului se duce spre rămășițele Atlantidei. Primul lui popas a fost un copac al cărui simbolism axial nu mai e nevoie să-l subliniem. Trecu toată noaptea luptându-se cu cele trei posturi: foamea,

setea, veghea. A doua zi o apucă iar spre soare-scapătă până ajunse la grămezi de căpățâni și oase de oameni, ceea ce confirmă ipoteza noastră că pelerinajul lui se îndreaptă spre rămășițele Atlantidei. În drumul lui, grămezile de oseminte devin din ce în ce mai dese. Spaima pe care o încercară și o specificare a lui timor panicus⁶⁷, coextensivă atmosferei Polului. Regele Lumii — Polul — Stăpânul Polului își face rugăciunea la asfințit, oficiind misterele cosmice, și individualitățile tradiționale o resimt sub forma ei de spaimă. Ajunse la un oraș mare, din care numai dărâmături rămăseseră, ceea ce confirmă încă o dată, identificarea lui cu o rămășiță atlanteiană. Și mai merse ce mai merse și dete de niște palaturi foarte frumoase, evident, punctul central al orașului, unde după trei băteri în ușă îi deschise un bătrân, bătrân, portarul curții, lăsat acolo să păzească palatul până s-o găsi cineva care să-i desfacă făcutul locului aceluia. Bătrânul îl găzdui în toate cele.

Acest bătrân nu e altcineva decât Caron, barcagiul care trece sufletele moarte pe malul celălalt al Styxului.

Bătrânul lămuri, povestind, că acolo a fost o împărăție mare al cărei împărat și împărăteasă au abuzat de vrăjitorii pentru a avea cu orice preț un copil. Au căpătat o fată dar și perechea împărătească și împărăția au fost pedepsiți de Dumnezeu, tocmai, pentru acest abuz de vrăjitorie. Și toată țara deveni o împărăție moartă.

Acum, să ne aducem aminte că Atlantida a murit prin abuzul de magie, în special de magie sexuală.

Suntem ispitiți să identificăm perechea împărătească cu Roșu Împărat al nostru, iar pe fata lor cu „farmazoana cea cumplită” a lui Creangă.

⁶⁷ **Latină:** „spaima panică” — groaza fără pricină văzută, de la numele lui Pan.

Împărăția nu putea fi scăpată decât dacă un pețitor al fetei rezista o noapte în camera ei, unde venea umbra vrăjitorului care muncea pe cutezător.

După părerea noastră, această umbră nu este altul decât călugărul care l-a răpit. E posibil ca umbra fermecătorului care regenta împărăția morții a răpit băiatul pe care-l știa destinat să mântuie orașul ca să împlinească eliberarea orașului de blestem, și prin aceasta, și a sa.

Făt-Frumos trecu cu izbândă noaptea în odaia farmazoanei, ca întotdeauna, cu cartea în mână.

Trecu prin toate spaimele iadului, dar a doua zi îl găsiră searbăd și galben ca turta de ceară, de pare că muncise cine știe ce lucruri grele și cine știe câte nopți nemâncat și nebăut. Numai simpla vorbă a fetei, „Tu să fii soțul meu”, sustrase împărăția domniei morții.

Isprava birui infernul și orașul se ridică din moartea ce-l cuprinsese împreună cu toți locuitorii lui.

Reînvierea aceasta ne face să credem că basmul are și un caracter de profetie, căci tocmai eliberarea germenului din captivitatea iadului va fi caracteristica sfârșitului ciclului nostru.

Sentința fetei face să se reunească două jumătăți de inel împlinind cercul perfect.

După vremea de plenitudine se ivi un gol pricinuit de lipsa și dorul părinților, și aici atingem un adevăr profund inițiativ: inițiatul de mare rang trebuie să-și mântuiască ascendența (cum a făcut-o Dante).

Înțelegătoarea lui jumătate înțelese cauza melancoliei: era dorul de origini.

El plecă, ducând cu dânsul talismane miraculoase dăruite de soția lui. Ajunge la împărăția lui Sefer⁶⁸ Împărat, Ori, *Sefer*, în ebraică, nu înseamnă altceva decât carte, deci, eroul nostru trebuie să treacă prin toate țările depozitare de cărți sacre, care erau subordonate, toate, Cărții lui. Acest Sefer Împărat, fără nici o utilitate aparentă, ar putea să fie punctul central al basmului. Spuneam mai sus că *Sefer* înseamnă carte.

Nu s-ar putea ca acest monarh, al cărui „nume și ființă” înseamnă carte, să fie prototipul tuturor cărților revelate, coborâte pe pământul nostru, printre care și cartea voinicului?

[67 (72)]

E cazul să ne reamintim că Arborele Lumii se identifică cu Arborele Sefirotic din Cabala iudaică. Sefer înseamnă și Sferă. Sefiroturile, reprezentând ideile eterne, pot simboliza posibilitățile cerurilor și ca atare să fie albastre ca Împărăția lui Sefer Împărat, Safir Împărat.

Călătoria țină 3 ani, 3 luni și 3 zile, însumând numărul
333, Polul în cele trei lumi.

Trece și prin țara zânelor, entități informale.

Ajunse, în sfârșit, la părinții lui care nu-l cunoscuseră din cauza transformării pe care Duhul o operase într-însul, transformare care implică și transformarea fizică a individului. Această transmutațiune microcosmică o extinde și în macrocosm. Cu ajutorul inelului, talisman dăruit de soție, transmută cocioaba în palat, făcându-se cunoscut și părinților, adică transmutându-i și pe dânsii.

Atunci, boierul, stăpânul moșiei, îi fură prin vicleșug inelul
miraculos.

⁶⁸ **Ebraică:** *sefer* — „carte”; cu aceleași consoane, *sfar* „număr” și *sipur* „povestire”, cele trei fețe ale *sefiroturilor*.

După părerea noastră, boierul este un abces de fixațiune a tot ce mai era rău în ținuturile părintești, tâtâna bubei.

Prin înțelepciunea împărătesei, Făt-Frumos își recapătă inelul prin alt inel, de data asta cu virtuți de forță și de violență, pe care din nou i-l fură boierul.

Întâlnește doi lăutari care-l vestiră că împărăteasa lui e silită de un vecin să ia pe fiul lui de soț. Acești țigani, de data asta bine numiți balauri, reprezintă dominația asupra timpului și spațiului.

Făt-Frumos ajunge într-o clipă în circa balaurului, în slava cerului și de-acolo se coboară la curtea lui. Este evident că cei doi balauri, așezați simbolic la dreapta și la stânga împăratului, reprezintă cele trei *nadiuri*, cele trei curente subtile ale organismului omenesc transfigurat.

Balaurii sunt la îndemâna oricărui inițiat efectiv.

Situația se îndreaptă imediat, împăratul dușman fiind învins și decapitat împreună cu fiul său.

Se instaurează un lung ciclu de slavă și de pace, urmând ca, la o a doua venire a lui în lumea noastră, Voinicul cu cartea în mână născut, purtătorul doctrinei Graalului, să mântuiască și restul omenirii.

[68 (73)]

4. VOINICUL CEL FĂRĂ DE TATĂ

A fost odată ca niciodată...

A fost un împărat și o împărăteasă. Ei avea numai o fată și o păzea ca lumina ochilor lor. Ea n-avea voie să iasă nici până în grădină fără dădaca ei. Aceasta n-o scăpa nici cât ai da în cremene.

„Lumina ochilor” e o expresie care arată că poporul nostru consideră Lumina mai importantă decât vederea, deci Lumina provoacă vederea și nu invers.

Această expresie „lumina ochilor” se aplică la cei doi părinți, fiecare cu specificul lui, respectiv, masculin și

feminin. Cele două lumini converg și se interferează într-o lumină necreată; o numim astfel pentru că fata era fecioară și prin aceasta suport miraculos al unei lumini androgenice. Această dublă lumină, unificată în cer prin steaua fetei, se reflectă și se încorporează în cremenea care scotea scânteii sub privirea unei dădace, paznică a unei virginități care avea să salveze lumea.

Fata era dată în paza dădacei ca Maria în paza lui Iosif, amândoi păzitori ai unui tezaur străin lor dar răspunzători de el.

[69 (74)]

Expresia „cât ai da în cremene” insinuează o succesiune de fulgurații între care se creează lumea. E o imagine a muntelui, Ax al Lumii, reprezentat de pildă, la noi, de muntele sacru Caraiman compus din aceleași litere ca și cremene, ceea ce în simbolismul mineral constituie o identitate de substanță.

Paznica fetei n-o scăpa din ochi nici cât e distanța infinitezimală între fulgurațiile de care am vorbit mai sus.

E aproape inutil să subliniem că termenul cremene din zicătorile noastre e identic cu piatra filozofală.

Deci, avem de-a face cu o fată păzită nu numai de funcții exterioare, ci chiar prin calitatea ei de piatră. E fata din piatră de pe vârful munților, pe vârful pietrei, unde suflă furtunile lui Dumnezeu prin tunete și fulgere și prin celelalte moduri ale revelației Lui. Asistăm la fecundarea pietrei, căci Dumnezeu poate utiliza suporturi umane ale epifaniei Lui de pe vârful muntelui.

Duhul suflă unde vrea.

R. Guénon vorbește undeva de o veche tradiție care spunea că o umanitate s-a născut din piatră, ceea ce ne-o atestă mitul lui Deucalion și Pira.

Atragem încă o dată atenția asupra straniei expresii „n-o scăpa din vedere nici cât ai da în cremene”. E pentru prima oară că o întâlnim. Mult mai firesc ar fi fost, dacă

basmul ar fi o poveste profană, să fi spus „nici o clipită, nici cât ai clipi”, mai ales că intervalul între clipite e aparent mai des decât intervalul între fulgurațiile cremenei. E incontestabil că e vorba de fulgerele de pe vârful Olimpului și de pe Muntele Sinai, deoarece mărimea și cantitatea nu contează în acest domeniu: două pietricele puse una peste alta figurează și sunt la egalitate cu cel mai mare templu al lui Buddha.

Ce rost au fulgurațiile pe vârful unui munte de cremene? Pur și simplu fecundarea lui, ceea ce arată că doica este complicea și pregătitoarea celor ce vor urma. Vigilența ei este aceea a unei păzitoare a fecioarei sacre care urmează să devină sora și soția unui zeu, începând o vibrație inedită, o nouă serie spirituală în lume.

Dădaca n-o lăsa să depășească grădina. Ne reamintim de unul din numele pe care le are Fecioara Maria, Hortulus Klausus⁶⁹ (Grădiniță închisă), nume întrebuințat

[70 (75)]

și în alchimie pentru materia primă. Alt nume al Ei este Turris Eburnea⁷⁰, Turn de Fildeș, identic cu turnul în care era închisă fecioara sacră.

Toate condițiile de receptivitate ale substanței pasive sunt îndeplinite. Acum începe acțiunea elementului activ.

Fata, tot șezând la fereastră, vedea pe un june fluieră-vânt umblând de colo până colo.

Spiritus spirat ubi vult⁷¹. Duhul suflă unde vrea. Nu știm de unde vine și unde merge. Un zid de grădină nu-i

69 **Latină:** „Grădiniță închisă” (corect *Hortus conclusus*, Cântarea Cântărilor 4, 12) — unul din numele Fecioarei. [[Cântarea Cântărilor](#)

([Biblia sinodală](#)), ro.]

70 **Latină:** „Turn de fildeș” — nume al Fecioarei în Litania Loretană.

71 **Latină:** „Duhul suflă unde vrea”. Textul Vulgatei are *Spiritus ubi vult*

spirat (Ioan 3, 8). [[Ioan \(Biblia sinodală\)](#), ro.]

pentru el o piedică. Uneori, se poate isca între buzele unui fluieră-vânt.

E remarcabil faptul că Ispirescu, întrebuițând termeni obișnuiți, atinge cele mai profunde mistere cosmologice. Încă o dovadă a autenticității basmelor, în care de multe ori cuvintele de toate zilele sunt purtătoare de intelectiuni.

E curios că, povestitorul tribulațiilor Duhului și al suflurilor poartă numele predestinat de Petre Ispirescu, Piatră plus Suflu, Piatră și Spirațiune.

Într-o zi, uitându-se la el, o văzu și el, și, ținând ochii în ochii ei, ea simți un fior, apoi ca o scânteie de foc o arse ceva la inimă.

Ochii joacă un important rol, deoarece vizibilitatea este calitatea sensibilă a focului, deci specifică ochiului. E natural atunci ca fecioara să conceapă prin privire — suportul focului, și prin suflu — suportul aerului, fecioria ei reprezentând apele. Privire și suflul se concentrează în inimă unde, după spusa taoiștilor, ia naștere embrionul de aur și se produce Endogenia Nemuritorului. Chiar dacă flăcăul ar fi un om obișnuit, poate fi totuși instrumentul unei acțiuni divine, tocmai pentru că „Spiritul suflă unde vrea”.

Dădaca era păzitoarea fecioriei: era funcția și atributul ei. Cum fecioria are și un aspect de limitare, derivând din ininteligibilitatea lui Prakriti, dădaca și împărăteasa, mama fetei, nu puteau concepe o virginitate fecundă.

[71 (76)]

Totuși, fecunditatea spirituală este sfârșitul necesar al oricărei virginități sacre, căci cum bine s-a spus „Maria a mântuit lumea nu prin virginitate ci prin maternitate” (Schuon).

Aceeși limitare lovea și pe împărat, care apare în basm ca un tip clasic de Kachatria, nedându-și seama de lucrurile care depășesc competența lui. Rezultatul fu că

fata a fost alungată în curentul formelor, pe o corăbioară, simbol și ea al fecioriei, pentru că e indivizibilă, *akșara*.

În corăbioară intrară numai cele cinci țâțâni producătoare și susținătoare ale unei lumi: „cinci pâini și un urcioraș cu apă”, adică strictul necesar pentru trecerea în alt ciclu de existență. De altminteri, simbolismul corabiei este universal cunoscut și deși, aparent, de natură spațială, nava mântuitoare este dedesubt și dincolo de spațiu, lucrurile dintr-însa fiind indivizibile: fecioara și cei trei stâlpi invizibili ai lumii. Urciorul cu apă fiind chintesenta tuturor lucrurilor pe care fata trebuia să le treacă din vechiul ciclu în noul ciclu. Inutil să atragem atenția că avem de-a face cu un simbol identic cu acel al corăbiei lui Noe.

După câteva zile de mers, fata născu, în mod miraculos, un copil fără tată, din ape și din Duh, ca Lotusul Divin care conține în caliciul lui monosilabul sacru OM.

Fluviul trebuie considerat ca prototipul tuturor fluviilor sacre din lume, învâluind în același curent Vortexul Sferic Universal.

Orice scurgere are o trecere la limită, adică o oprire, o fixare. Fata se coboară pe mal cu copilul, în marginea unui haos necunoscut, simbolizat de pădurea virgină, haos pe care ea și copilul ei trebuiau să-l transforme în cosmos, așa cum arată urma poveștii.

Se așează în scorbura unui copaci mare, gros ca butia, care nu-i altul decât Axis Mundi⁷²⁷³, și fecioara-mamă se integrează în verticală, de-a lungul căreia coborâse Duhul Sfânt deasupra ei. Această verticală este perpendiculară pe apele devenirii, pe suprafața cărora pribegise câteva zile.

72 **Latină:** „Axa Lumii”. (vezi pagina 253)

73 Axis Mundi — Axa Lumii, verticala care unește polii și trece prin Centru; se arată ca munte, stâlp, arbore, coloană sau rază. (vezi pagina 253)

De altminteri, e foarte posibil că nașterea copilului a fost tot atât de virginală ca și concepția lui. Ca orice loc în care Axa Lumii intersectează un plan de existență, punctul de intersecție constituie un sanctuar; îi vedem caracterul lui de tradiție primordială, pentru că templul, după mărturia basmului, era cerul cu stelele și pământul cu fauna lui paradisiacă.

Mamă-sa îl învață vânatul, adică una din științele tradiționale din cele mai direct izvorâte din tradiția primordială. Adam a obiectivat toate viețuitoarele, dându-le nume, din propria lui substanță, care au rămas apoi autonome din cauza păcatului original, cordonul ombilical rupându-se deoarece Adam a mâncat din fructul multiplicității, arborele cunoașterii binelui și răului, adică al dualității, matricea întregii multiplicități. Atât timp cât Adam a rămas în starea paradisiacă, firul de păianjen care-l lega de ființele ce le făcuse în mod demiurgic subzista invizibil dar de neînfrânt, ceea ce făcea din Adam un cortegiu al ființelor cărora le dăduse nume. Adam era unic, și proiectase din el numele tuturor ființelor prin puterea unui *solve-coagula* acordat de Dumnezeu. În paradis toate viețările erau Idei. Imediat după comiterea păcatului original, firul de argint invizibil fu frânt. Animalele căpătară o pseudoautonomie spre nenorocirea lor și a oamenilor. Arta vânatului, ca și sacrificiile animale de altminteri, era o știință tradițională prin care esențele animale erau recuperate în sens invers, coagulate și integrate în unitatea lor primordială, adamică. Traectoria arcului fixa ideile, iar Adam și Adamiții recuperau ceea ce le aparținea în mod natural, prin instituție divină.

Cele de mai sus sunt o aplicare a formulei ermetice:

Rassamblé ce qui était éparé.

În timpul aventurilor lui cinegetica, Voinicul cel fără de tată dădu de un palat care, zidit fiind din piatră, ar

putea sugera o depărtare de paradisul care e de esență vegetală, arhitectura în lemn fiind anterioară celei în zidărie. Avem însă posibilitatea să presupunem că acest palat era construit din lemn.

De altminteri, care e traiectoria eroului și a mamei sale? Din trunchiul Axei Lumii trec la palat, care în acest

[73 (78)]

caz poate fi presupus ca o înflorire a posibilităților implicite în Arborele Lumii și atunci ipoteza că și palatul era vegetal capătă tărie.

Voinicul, fără frică, intră în palat și omoară pe doi din cei trei zmei care erau stăpânii palatului. E un fel de stârpire a dualității Ida și Pingala în Nadi⁷⁴ central ale căror două extremități, cantitativ și calitativ, erau simbolizate respectiv de către Zmeu și de către Voinic. Zmeul devenind acum un element strict bazic se refugiază în pivnița palatului. În palatul astfel „restaurat” în sensul ermetic al cuvântului, voinicul o aduce și pe mama sa, în împărăția care este ca o coroană a Arborelui Lumii. Faptul că voinicul trece de la o vânătoare cu lațul, deci strict păsărească, la o vânătoare cu arme sângeroase, are la prima vedere un simbolism descendent. Să nu uităm însă că eroii solari au misiuni sacrificiale care sacralizează știința tradițională a vânatului, cu arme tăioase, devenind îndeletnicirea milenară a oamenilor.

Zmeul al treilea era numai învins, nu suprimat. Apare la palat ca un străin rătăcit, ca un vânător chiar. Nu e recunoscut și, deci, primit cu bunăvoință în palat.

Să nu uităm că cele două perspective, ale mamei și ale fiului, erau deosebite. Ca un adevărat pădureț ce era, voinicul își avea o totală plenitudine în pădurea sacră, pe când mama avea încă nostalgia originilor. Ducea dorul părinților și al locului de naștere din care Duhul care sufla

⁷⁴ Nadi — Căile subtile ale corpului, prin care curge suflul; cele trei de competenție sunt ida, pingala și Șușumna. (vezi pagina 257)

unde vrea o alungase. Soție a Spiritului, era firesc și conform analogiei inverse ca hierogamia ei să apară ca o pată infamată celor din lume.

Să nu uităm că însuși Iosif a crezut-o vinovată pe Sfânta Fecioară, un moment.

Sakti⁷⁵ are aspecte diferite la nivele diferite.

Fiecare plan de existență, formală sau informală, își are o Sakti definitorie. Ea atrage spre planul respectiv pe eroul care o slujește și se mulțumește cu integrarea în matricea cosmică. Dar dacă eroul are valeități de depășire

[74 (79)]

a planului de care am pomenit, Sakti care este foarte posesivă îi devine un implacabil dușman, preferind uneori moartea lui îndepărtării de ea. E ceea ce toate tradițiile numesc „gelozia mumei”, simbolizată uneori de capul meduzei, soarele invers cu razele lui făcute din șerpi.

Lecția acestui mit este că, o dată pornit pe o cale inițiatcă, nimeni nu trebuie să întoarcă capul căci devine stană de sare.

Femeia lui Lot s-a transformat într-o stană de sare pentru că s-a întors și a văzut fața descendentă a lui Kundalini mistuind cele două orașe blestemate.

Trebuie relevată existența în basm a unei pluralități de Sakti: Mama-placentă a eroului și a întregii aventuri; zmeul, element bazic; și, în sfârșit, Zâna măiastră care desăvârșește opera.

Zmeul, conștient sau nu, ceea ce are puțină importantanță, îl îndreaptă pe Făt-Frumos spre scopurile ultime ale integrității lui inițiatice. Toate converg spre o poartă strâmtă care este Zâna, și atunci Zmeul și Zâna apar complementari. Dacă scoatem „m” care este litera morții și a extincțiunii, rămâne cuvântul Zeu, ceea ce înseamnă că omorârea lui de către Făt-Frumos este o

⁷⁵ *Sakti* — energia feminină și/sau zeităate centrală a tantrismului, alături de Siva (n.ed.).

transmutație. Grafic, am putea imagina un trident cu trei teți, cele trei încercări converg spre palatul Zânei, unde toate impulsurile haotice devin forțe cosmice. Prima este încercarea de a cuceri mărul roșu care după tradițiile noastre se află pe apa Sâmbetei. Mărul se găsește în mijlocul unei grădini împrejmuită de trandafiri, ceea ce ar putea fi o aluzie la Rosicrucianism, în legătura lui cu tradiția primordială, cum arată simbolul „Ianei Sânziane din cosița căreia cântă Ruja”.

Mărul e arătat ca plin de uscături și omizi ceea ce ar putea indica decăderea și ofilirea unei tradiții în al cărei centru se află Pomul Vieții. Faptul că a cules trei merișoare indică o simetrie cu cele trei nadi de care am vorbit mai sus. În același timp arată că e vorba de Pomul Vieții pentru că Treimea se referă imediat la unitate și nu la dualitate.

Zâna a oprit merele pentru scopuri pe care numai ea le știa, ca văzătoare, și îi dă în loc trei mere substituie.

[75 (80)]

A doua încercare insinuată de zmeu e aducerea în două urcioare a apei vii și apei moarte care se află acolo unde se bat munții în capete, adică unde se află Inima Lumii, în sistolă și diastolă. Reamintim că și în mitul expediției argonauților spre cucerirea Lânei de Aur, nava Argo trebuia să treacă printre stâncile Simplegade ce se aflau zice-se la intrarea în strâmtoarea Dardanelelor.

Voinicul ajunge la cei doi munți, și cu o năframă roșie în vârful unei prăjini îi face să-și uite funcția. Ceea ce înseamnă că marile pulsații cosmice nu pot fi domolite decât într-un punct interstițial ce se află deasupra lor, pentru că dualității i se adaugă unitatea, formând o nouă triadă, cu vârful în sus.

În microcosm, punctul interstițial este acela unde respirația încetează pentru un timp, anulând inspirația și expirația, permițând contemplarea directă a Eternității.

Captarea în două vase diferite a apei vii și apei moarte nu înseamnă reîntoarcere la dualitate, ci cucerirea din punctul Eternității a dublei puteri care încheagă și descheagă lumile, *solve* și *coagula*. Aduce cele două vase Zânei care și de astă dată îi dă vase substituite pe care le duce mamei lui, cum făcuse și cu primul dar.

Urmează o a treia încercare de căpătarea unui dar greu de obținut: un purcel de la scroafa de sub pământ. El trecu pe la Zâna ce-i dăde un săpun, un pieptene și o perie de ajutor, semințe ale unor deveniri ulterioare.

Scroafa de sub pământ reprezintă un element bazic pe care voinicul trebuie să-l actualizeze trecând mai jos decât baza însăși. Atunci poate să sustragă unul din fructele acestei rădăcini a lumii. Scroafa nu reprezintă deloc un element malefic, ci virtutea și puterea mistrețului alb, simbol al tradiției primordiale. Furatul purcelului poate semnifica și reactualizarea tradiției primordiale.

E de remarcat că voinicul utilizează numai arme subtile în această ultimă încercare. Ca să se distanțeze, aruncă în urmă cele trei daruri ale Zânei, și între el și urmărirea lui apărură o mlaștină noroioasă, un zid înalt și a pădure deasă. Când era gata să-l prindă, Făt-Frumos ajunsese la curțile Zânei și scroafa fugi numai la simpla apariție și injoncțiune a Zânei — în special când o amenință cu urgia tatălui ei.

[76 (81)]

Avem impresia că există un conflict între un simbolism solar și un simbolism polar.

Basmul e oarecum atlant.

Zâna înlocui purcelul cu altul. Voinicul se întoarce acasă, când se întâlnește cu Vântul, Căldura și Gerul. El salută numai Vântul. Gerul și Căldura reprezintă, ca și coagula-solve, un element compresiv și altul dilatant. Efectele lor nocive sunt alinate de Suflu. Ajuns acasă, pe când dormea la umbra unor trandafiri, fu făcut bucăți de

către Zmeu ca Osiris de către fratele său Set. Zmeul îi așează apoi bucățile în desagi pe care calul său îi duse la Zână. Aceasta, întocmai ca Isis, așează bucățile una lângă alta, apoi le încheagă turnând apă moartă. Îl însuflețî cu apă vie, dară mut și surd. Atunci îi dă să mănânce un măr de care îi adusese el și îi veni grai. Luă purcelul scroafei de sub pământ și prin guițat redeșteptă sunetul primordial în el (*Parașabda*).

Trezit, Zâna îl puse într-o stare îngerească, prefăcându-l în porumbel. De abia atunci putu să se prefacă din nou în om și să omoare pe Zmeul care o chinuia pe mama lui. Făt-Frumos este cristalizat într-o esență îngerească fiind polul calitativ al manifestării și Zmeul, la celălalt capăt — tenebros — al axului, făcut mici fărâme, cu alte cuvinte trecu în stare de materie primă.

Totul se termină cu o hierogamie.

Mama lui renunță să se întoarcă la curtea tatălui său,
lucru după care tânjea cel mai mult.

Ea renunță să mai aparțină trecutului, pentru că prin fiul
său aparținea unui nou ciclu.

[77 (82)]

5. CELE 12 FETE DE ÎMPĂRAT ȘI PALATUL CEL FERMECAT

Ca-n multe alte basme, eroul e un rătăcitor, „Sărman de părinți”, având deci un simbolism echivalent cu acela al Văduvei, ceea ce arată că acest gen de eroi tribulanți își au rădăcinile în cer și de aceea apar în lumea noastră ca odrasle ale unei generații spontane, ceea ce, hotărât, nu e cazul. Am putea spune că acest gen de eroi sunt de cea mai înaltă clasă, pentru că originea lor uranică e vădită.

Uneori, ca să-și demonstreze acest fapt, Văduva concepe un Făt-Frumos care în virtutea analogiei inverse e un punct în lumea noastră, un fir de piper de exemplu, sau lacrima Maicii Domnului. Interpretările în acest sens

sunt toate plauzibile, la acest început de basm, din cauza caracterului său vag. Că eroul e un străin se arată foarte bine prin faptul ostilității mediului.

„Căscăundul Satului” e un contemplativ în lumea noastră și trăiește într-o continuă mirare. Mirarea este sinonimă cu contemplarea și chiar fenomenologia ei imediată se manifestă prin tăierea respirației, adică se produce fenomenul cel mai important al tehnicilor respiratorii.

„Căscăundul Satului” e un om răpit în fiecare moment, cu capul ridicat spre rădăcinile lui cerești.

[78 (83)]

„Se oferă”, după spusele unui hadith, „suflurilor transcendente” și de-a lungul acestor sufluri va coborî zâna spre el. Vacile pe care le paște sunt prezențe reale ale lucrărilor tainice ale Duhului și de aceea, în antichitate, când se întemeia un temenos⁷⁶⁷⁷, vacile erau lăsate să meargă în voia lor și acolo unde se opreau se clădea sanctuarul. Turma de vaci pe pământ e proiecția turmelor cerești sensibile, mai ales prin nori și prin vânturile care le împing. Dacă se opresc la locuri unde sunt și vor fi sanctuare, atunci în mersul lor suprem duc la centrul lumii, simbolizat în basm de copacul polar.

În toate mitologiile se vorbește de solidaritatea copacului cu zeița supremă. Sprijinindu-se cu mâna pe un palmier, Latona a putut da naștere lui Apollo. Prezența Zânei Zânelor lângă arborele lumii e firească și necesară. Turma de vaci a lui Apollo reprezintă mijloacele lui divine de a comunica cu oamenii și cu cele de jos, iar acestea la rândul lor sunt conduse spre Olimp de mersul turmei.

Într-o zi de primăvară, pe care nimic nu ne interzice să o considerăm ca fiind echinocțiu, adormi („Căscăundul”)

⁷⁶ **Greacă:** *témenos* — „locul tăiat afară”, incinta sacră despărțită de restul pământului.

⁷⁷ *temenos* — Incinta sacră, „locul tăiat afară” și despărțit de restul pământului (gr.).

la umbra unui copac mare și stufos, substitut direct al Arborelui Lumii, înconjurat de o fărâmbă din Grădina Raiului.

E firesc ca toate păsărelele să cânte pentru că reprezintă îngeri. Căscăundul adormi extatic la rădăcina copacului și povestitorul accentuează că nu e gestul primului venit deoarece numai faptul de a ajunge la rădăcina arborelui sacru e deja o chemare și o elecțiune.

Insistăm asupra faptului că băiatul nu e cioban ci văcar. Mitologia spune că drept pedeapsă a uciderii unor ciclopi, Zeus, tatăl oamenilor și al zeilor, l-a pedepsit pe fiul său, solarul Apolo, să păzească vacile regelui Admet din Tesalia. Regele Admet se minuna de fertilitatea vacilor păscute de zeul necunoscut ascuns în țealele unui văcar; tot așa vacile păscute de Căscăund „dau mai mult lapte. Pe unde călca piciorul lui se cunoștea fiindcă și ierburile se înveseleau”, ceea ce e definiția însăși a lui *vestigium pedi*. Acest fapt și altele care vor urma fac evidentă pentru noi identitatea văcarului român cu Apolo hyperboreeanul. În vremurile tradiționale, mersul vacilor constituia un

[79 (84)]

drum sacru, singurul pe care se poate merge până la tărâmul celălalt. De aceea, în toate țările se găsesc denumiri semnificative ca Podul Vacilor, Oxford, Bosfor, indicând liniile de forță ale Omului Universal prin care toată manifestarea se integrează în propria ei desfășurare, în Tao.

Suflul bouului în ieslea copilului divin e această linie de forță, unind cele de sus cu cele de jos. Tocmai și conform cântării îngerești din aceeași clipă „Slavă lui Dumnezeu întru cele de Sus, și între oameni de bună voire”.

Pe același suflu-itinerar coboară din Cerul Empireu Bourul Ceresc adus pe pământ de marele inițiat Dragoș care-l sacrifică, deci îl însumează.

În *Vechiul Testament* ni se povestește înfrângerea israeliților de către filistini. Aceștia au luat ca trofeu și Chivotul Alianței. Ca urmare, o mulțime de plăgi s-au abătut peste răpitori. Aceștia au înțeles că trebuie să trimită Chivotul acolo unde era voia lui Dumnezeu (*Samuel*, I c6):

Filistenii trimit Chivotul înapoi. Chivotul Domnului a fost șapte luni în țara Filistenilor. Și Filistenii au chemat pe preoți și pe ghicitori și au zis: « Ce să facem cu Chivotul Domnului? Arătați-ne cum trebuie să-l trimitem înapoi la locul lui. » Ei au răspuns: « Dacă trimiteți înapoi Chivotul Dumnezeului lui Israel, să nu-l trimiteți cu mâna goală, ci aduceți lui Dumnezeu o jertfă pentru vină; atunci ve veți vindeca, și veți ști pentru ce nu s-a îndepărtat mâna Lui de peste voi. » Filistenii au zis: « Ce jertfă pentru vină să-l aducem? » Ei au rămas: « Cinci umflături de aur și cinci șoareci de aur, după numărul domnitorilor Filistenilor, căci aceeași urgie a fost peste voi toți și peste domnitorii voștri.

Faceți niște chipuri după umflăturile voastre și niște chipuri după șoarecii voștri cari pustiesc țara, și dați slavă Dumnezeului lui Israel; poate că va înceta să-și apese mâna peste voi, peste dumnezeii voștri, și peste țara voastră.

Pentru ce vă împietriți inimă, cum și-au împietrit inima Egiptenii și Faraon? Nu i-a pedepsit El

[80 (85)]

și n-au lăsat ei atunci pe copiii lui Israel să plece? Acum faceți un car nou de tot, și luați două vaci tinere care dau țâță și care n-au tras la plug; înjugați vacile la care, și mânați înapoi acasă viteii lor cari se țin după ele.

Să luați Chivotul Domnului, și să-l puneți în car; să puneți alături de el, într-o ladă, lucrurile de aur pe care le dați Domnului ca dar pentru vină; apoi să-l trimiteți, și va pleca.

Să-l urmăriți cu privirea; și dacă se va sui pe drumul hotarului său spre Bet-Șemeș, Domnul ne-a făcut acest mare rău; dacă nu, vom ști că nu mâna Lui ne-a lovit, ci lucrul acesta a venit peste noi din întâmplare.

»

Oamenii au făcut așa. Au luat două vaci care alăptau, le-au înjugat la car, și le-au închis vițeei acasă. Au pus în car Chivotul Domnului, și lada cu șoareci de aur și chipurile umflăturilor lor.

Vacile au apucat drept pe drum spre Bet-Șemeș; au ținut mereu același drum, mugind, și nu s-au abătut nici la dreapta nici la stânga. Domnitorii Filistenilor au mers după ele până la hotarul Bet-Șemeșului.

Revenind la basm, povestitorul spune că în „vis” i se arată flăcăului o zână căreia e greu și aproape imposibil să-i dai un nume pentru că e mama universului; îi poruncește imperios în trei zile consecutive să se ducă la curtea împăratului locului aceuia. Flăcăul plecă în lume și ajuns la curtea împăratului se băgă argat la grădina palatului.

Vacile sunt solare pentru că Apolo avea o turmă de vaci sacre, și reamintim în treacăt pe vaca Hator-Isis, mama întregului Egipt timp de mii de ani. Fiind cerești și păscute în jurul Arborelui lumii, laptele ce le curge din țâță devine Calea Lactee, identică cu roua care picura de pe Arborele lumii. Putem, fără prea mare temeritate, să-l considerăm pe Căscăundul Satului-păzitorul vacilor, ca Arcturus din constelația Boarului, ceea ce arată natura hiperboreeană și primordială a tradițiilor românești.

[81 (86)]

Capătul superior al itinerariului vacilor e poarta raiului și iată ce spune o colindă românească. :

Sus la poarta raiului

Șade turma Tatălui

S-ar putea crede că e o turmă de oi, dar având în vedere natura evenimentelor, hiperboreeană, a tradițiilor

românești, „turma Tatălui” sunt cele șapte stele ale Septentrionului pe care le paște Boarul.

Tatăl are un paredru care e Divina Mamă.

Și soția lui Zeus este Hera pe care vechii greci o numeau zeița cu ochi de juncă și atunci zâna care îl misionează pe văcarul nostru poate să fie Junona.

Noului încoronat îi rămâne acum să specifice și să distribuie, aplicând la contingentele specifice unei lumi, imensa comoară și consacrare pe care a primit-o în dar; căci picăturile de lapte care curg din ugerul vacilor cerești, cum ating pământul, devin flori.

Printre îndatoririle Căscăundului era și măiestrirea a douăsprezece mănunchiuri de flori pe care în fiecă dimineată le dădea celor douăsprezece fete ale împăratului. Având în vedere caracterul zodiacal al numărului lor, fiecare mănunchi trebuia să corespundă specificului unei constelații zodiacale, căci ce este o constelație decât un buchet de stele pe care Vărsătorul le răspândește în lumea noastră sub formă de flori?

În acest mod, grădina împăratului devine nu numai un substitut al Paradisului pământesc, ci și al Paradisului ceresc.

Alcătuirea mănunchiului de flori e o știință sacră, tot atât de precisă ca și ikebana niponă. Insistăm că greutatea alcătuirii buchetelor constă într-o justă analogie dintre buchet și natura specifică a fiecărei fete destinată să devină o consalație. Grădina împărăției e o materie primă din care se evertuează lungimi de unde creatoare de lumi. Putem spune că cele douăsprezece buchețele de flori sunt la rândul lor rădăcinile unui zodiac în potență. Fetele primesc buchețele într-o plimbare prin grădină, pe care o putem presupune cu siguranță că este circulară.

Misiunea principală a grădinarului-văcar era ghicirea ursitei fetelor legate să dănțuiască toată noaptea în

lumea subterană, până se va găsi cineva care să le transmute dansul în horă circulară.

Această lume subterană, având în vedere că ne găsim în fața unui mit net vegetal, este rădăcina grădinii, și Făt-Frumos e sortit să actualizeze trunchiul și coroana arborelui din ea.

Până aici lucrul e natural; unde începe dezordinea e faptul că, tăindu-se legăturile cu cerul unde era adevărata lor rădăcină, cele douăsprezece fete constituiau un sacerdoțiu feminin deviat, închis în el însuși, nereceptiv la influențele cerești. Tocmai această continuitate existențială între cele de sus și cele de jos trebuia grădinarul nostru s-o restabilească.

E nevoie de o nouă intervenție a zânei ocrotitoare care îi poruncește să caute în unghiul grădinii, cel dinspre răsărit, doi pui de dafin, unul cireșiu și unul trandafiriu, și pe care să-i aducă la deplină maturitate prin îngrijiri speciale, săpându-i cu săpăligă de aur, stropindu-i cu năstrapă de aur și ștergându-i cu ștergar de mătase.

Unghiul grădinii cel dinspre răsărit e o proiecție orizontală a pietrei din vârful unghiului, iar obiectele sunt instrumente sacre similare celor care se găseau în arca alianței și în coșul pe care îl manipula marele hierofant de la Eleusis.

Și obiectele și plantele nu erau accesibile și vizibile decât băiatului.

Tânărul grădinar trebuie să pună capăt unui ritual feminin nu numai orgiastic, dar și steril.

În mit, ca și în realitate de altfel, fecunditatea este un semn al realizării spirituale.

Făt-Frumos trebuia să se coboare până la țâțâna bubei ca să vadă ce are de făcut. De aceea cere dafinului îngrijit de el să-i dea darul de invizibilitate. Răspunsul dafinului e o floare minunată — fruct sideral devenit astru vegetal.

Cu el îmbracă un strai de invizibilitate cu care urmărește fetele la coborârea lor în sanctuarul lor subteran.

Ca să ajungă acolo, străbătură o pădure de argint, alta cu foile de aur și alta cu frunzele numai diamante și pietre nestemate.

Avem de-a face cu trei cercuri concentrice al căror punct central și distributiv era un eleșteu în mijlocul

[83 (88)]

căruia, pe un dâmbuleț, se înălțau niște palate fermecate. Erau așa de cu meșteșug făcute, încât când te urcai în ele ți se părea că te cobori și când te dădeai jos din ele ți se părea că te urci.

Este o demonstrație fără replică a faptului că ne aflăm în centrul pământului. De ce? Pentru că acel care ajuns la buricul pământului se coboară, în realitate urcă spre antipodi. Proba ne-o dă marele florentin care, în ultimele versuri din *Infernul*, se coboară pe spinarea lui Lucifer dar chiar prin acest fapt începe să se urce pe muntele Purgatoriului, astfel încât coborârea și urcarea coincid și sunt concomitente.

Ajunse în insulă, fetele se aruncară într-un joc sălbatec care le identifică cu bacante. Ele joacă până li se sparseră condurii. Ce înseamnă asta? E un fel de a spune că fetele nu mai lasă în lumea noastră și în cea subterană nici o urmă, nici un *vestigium pedi*.

Cu alte cuvinte, rădăcinile cerești ale arborilor inversați,
au fost tăiate.

Eroul nostru trebuie să curme această situație catastrofică și cine e mai bine chemat decât el, pentru că spre deosebire de fete, „pe unde călca piciorul lui se cunoștea fiindcă și ierburile se înveseleau”.

Dansul sălbatec al fetelor e un joc de iele, extraordinar de primejdios pentru acela pe care-l înconjură.

Chiar eroul nostru, oricât de calificat, ne este arătat ca neputându-se opri nici el din joc.

La întoarcerea spre fața pământului, Făt-Frumos rupse o rămurică din pădurea de argint:

Un freamăt puternic se făcu atunci în toată pădurea,
ca de o furtună ce vine întărită asupra copacilor; și
totuși nici o frunză măcar nu se mișca din loc, ba nici
măcar nu se clătina ca de o adiere de vânt barimi.

Cea mai bună dovadă că avem de-a face cu o furtună spirituală este imobilitatea frunzelor și a copacilor care n-ar fi fremătat decât la o furtună ca acelea din lumea noastră.

[84 (89)]

Episodul ne reamintește Cincizecimea, când Duhul lui Dumnezeu se coborî asupra apostolilor adunați. Și atunci, vântul puternic nu cutremură nimic din casă și din împrejurimi.

E curios că sărbătoarea se numește popular Rusaliile⁷⁸ numite în tradiție populară și Iele, ceea ce înseamnă că dansul Rusaliilor sau Ielelor era de aceeași natură cu dansul fetelor în palatul lor subteran. Deci tot cu un ritual de evertuare a Sfântului Duh avem de-a face, deviat de practici orgiastice.

Fata cea mare dintre surori le liniști, spunându-le că furtuna s-a iscat din cauza coborârii păsării⁷⁹ ce-și are cuibul în turnul bisericii, ceea ce o identifică cu piatra din vârful unghiului, suport al Sfântului Duh în masoneria operativă.

Reamintim că Sfântul Duh e reprezentat în tradiția creștină și celelalte de un porumbel sau altă pasăre sacră.

⁷⁸ Am aflat mai târziu că Rusalia era sărbătoarea Rozei la Romani și, pogorându-se Duhul Sfânt în acea zi, de atunci, în creștinism, s-a numit și Santa Rusalia (n.a.).

⁷⁹ Notă, în ziua de Rusalii 12 Iunie 1979: Pasărea reprezintă Marele Arhitect al Universului care creează biserica-palatul-pădurile subterane și palatul subteran din mijlocul lacului, printr-un Fiat, printr-o vibrațiune creatoare de lumi. E posibil ca acesta să fi fost modul de Artă Regală a Marilor Meșteri zidari. O probă în această privință o avem în înălțarea Tebei prin cântecul de liră al lui Amfion (n.a.).

Făt-Frumos, în fond, rupe cercul, transformându-l în spirală, prin ruperea crenguței, și atuncea pasărea din turnul bisericii e colaboratoarea lui în efectuarea acestui act teurgic, căci zburătoarea s-a coborât efectiv sub pământ.

Cercul e întrerupt, devenit spirală, cum am spus-o, prin atracția cerului reprezentat de flăcău și pasărea sacră și s-ar putea ca volatilu coborât din văzduhuri să nu fie altcineva decât zâna care i-a călăuzit primii pași.

Se desemnează liniile prime ale unei catedrale cosmice cu nava la suprafața pământului, cu rădăcinile sub pământ.

Aceleași manifestări s-au produs și în zilele următoare, cu deosebire că grădinarul luă câte o crenguță din pădurea de aur și din pădurea de diamant.

[85 (90)]

Fata cea mică îi este în realitate complice, vorbind altfel, colaboratoare, atât la liberarea ambianței din hipertrofia orgiastică, cât și spre edificarea catedralei invizibile de care am vorbit mai înainte.

Vibrațiunea pe care o produce ruperea ramurei și coborârea în lumea subterană a păsării cerești ne arată catedrala încă invizibilă, înălțată pe vibrațiile sferoidului universal.

Tot așa, zeița Abisului, prin dansul ei sacru, în noaptea primă, creează un sistem de ondulații generatoare de lumi.

*

Grădinarul simte că, pentru ultimele realizări ale lui Magnum Opus⁸⁰, pe lângă buna intenție și voință se cer adăugate și calități intelectuale: de aceea se duce la Dafin și cere „minte și procopseală de fiu de domn și împărat”.

80 **Latină:** „Marea Lucrare” — desăvârșirea operei alchimice.

Ca și de la rând, un boboc de floare încolți, crescú și se deschise o floare minunată. El luă floarea și o băgă în sân. O dată căzură de pe fața lui arsăturile de soare și îi rămase chipul curat și luminat ca și când atunci îl făcuse mă-sa. Simți că în creierii lui se petrecea un ce de care nu-și putea da seama. Dară văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el până acum. Pasămite se ascuțise la minte și totodată se pomeni îmbrăcat cu niște haine ca ale fiilor de împărați și de domni.

Aceste calități îi erau totuși inerente, potențiale în ființa lui, căci din Dafin ne este arătată cum „Încolți, crescú și se deschise o floare minunată”.

Cu potențialitățile toate dezvoltate, în plin transfer de castă, se prezintă împăratului și cere să încerce și el, ceea ce n-au reușit ceilalți fii de împărați.

Împăratul consimte...

Și atunci, o dată noaptea venită, grădinarul-împărat întovărășește vizibil fetele, fără totuși să fie recunoscut de ele, cu excepția ursitei lui, fata cea mai mică. „Ea tânjește de dragoste”, ceea ce arată punctul slab al așa-zisului cerc, care va plesni, și într-adevăr, când i se prezintă cupa cu băutura magică, care avea să-l închidă pentru o perpetuitate ciclică în închisoarea unui cerc zadarnic dar virulent

[86 (91)]

față de slăbiciunile omenesti, el întreabă pe fata cea mai mică dacă vrea în adevăr să bea din mixtură, căci și pentru a cădea, cât și pentru a se înălța are nevoie de consimțământul ei. Și atunci, criza se produse prin refuzul fetei. Cercul plesni.

Puterea farmecului se zdrobi și toți cu totul se pomeniră în palaturile împăratului. Palatul cel fermecat pieri ca o nălucă, ca și cum n-ar mai fi fost pe lumea asta.

Ceea ce, credem noi, înseamnă resorbirea substanței lui în substanța palatului împărătesc pe care îl transformă într-o mânăstire-palat, ca mânăstirea de tămâie. Cu alte cuvinte, se restaurează principiul unic al dublei puteri sacerdotale și regale. Fiecare din cele douăsprezece fete părăsi casa cu pețitorul respectiv pentru a se așeza în casa respectivă, adică fiecare în una din casele zodiacale. Această săritură în slava cerului s-a operat sub semnul și sub oblăduirea Capricornului, țapul care sare în slava cerului.

Înainte de a se cununa, fata cea mică îi întrebă de unde îi veneau puterile; el mărturisi, și fata se duse și tăie dafinii și-i arse, ceea ce nu e o decădere pentru el, deoarece puterile pe care le avea erau oarecum exterioare lui, pe când acum le însumase într-însul, prin urmare suportul devenise inutil.

Iar noi încălecarăm pe-o șa și-am tras mitul așa.

[87 (92)]

6. COPIII VĂDUVULUI ȘI IEPURELE, VULPEA, LUPUL ȘI URSUL

În folclorul român, amortirea eroului solar are trăsături originale. Motivul „Frumoasei Adormite” lipsește, după câte știm, cel puțin în forma lui directă, căci răpirea Ilenei Cosânzenei de către zmeu are aceeași semnificație. În general, cade în stare letargică un personaj masculin, în basmele pe care le cunoaștem. Ne-am ocupat îndelung de *Povestea Porcului*, a lui Creangă și de *Porcul Fermecat* de Ispirescu, unde arderea pielii prin care Făt-Frumos sensibiliza lumea de afară, și așa putredă dată de vrăjitoare, care leagă piciorul eroului, are același efect ca și înțepătura de ac, de fum, ca și picătura de ulei fierbinte, în exemplele de mai sus, adică dispariția eroului, care nu va putea fi dezocultat, decât prin eforturi supraomenești.

Vom face câteva observații asupra unor basme în care Făt-Frumos cade într-o letargie, aidoma cu moartea, din cauza agresivității unei entități feminine din familia zânei a opta din poveștile studiate. Această trăsătură fundamentală le e comună. Că moartea nu durează 100 de ani, nu are importanță: 1 000 de ani sunt ca o clipă în fața Domnului, și o clipă ca 1 000 de ani. Vom atinge în treacăt și unele probleme conexe, lămurind aspecte inedite ale subiectului ce-l studiem.

[88 (93)]

Din chiar numele admirabil al basmului lui Ispirescu *Copiii văduvului și Iepurele, Vulpea, Lupul și Ursul* se vede că e vorba de doi copii oropsiți providențial de ambianța unde s-au născut pentru că erau predestinați să întemeieze un nou centru spiritual, într-o altă insulă a umanității noastre.

Deci, după motivul bine cunoscut, copiii alungați de mama lor vitregă sunt duși într-un codru; prima oară se întorc acasă de-a lungul coridorului ombilical care-i lega de matca lor, cu băgare de seamă notat de fetiță, care stând ex parte substantiae⁸¹ e irezistibil împinsă de imboldul spre regressum in utero⁸². Va rămâne credincioasă acestei porniri în tot lungul basmului. A doua oară, cordonul e tăiat definitiv. La începutul deșteptării ei, Kundalini are întoarceri spre cuibul ei bazic, până când, stârnită bine, pornește de-a lungul coloanei vertebrale fără spirit de întoarcere. În codru, copiii înspăimântați se întâlnesc chiar cu Dumnezeu, ceea ce arată că e vorba nu mai puțin de o revelație, adică de instaurarea unui subciclu tradițional în era actualului Manu.

Dumnezeu, ca Esență, actualizează din părul fetiței-substanță un arc și lațuri pentru prins păsări și învață pe

81 **Latină:** „dinspre partea substanței” — de partea principiului pasiv, nu a celui esențial.

82 **Latină:** „întoarcerea în pânțece” — reîntoarcerea la starea dinaintea nașterii, ca treaptă a renașterii.

băiat cum să se folosească de ele. Și-au pus întrebarea literalistii ce putere pot avea niște fire de păr? Și o au, dacă identificăm în ele liniile de forță invizibile ale Vortexului cosmic. Și numai ele permit elaborarea unor lațuri care permit prinderea de păsări, efectuând o fundamentală operație alchimică, fixarea volatilului, încorporarea esențelor cerești; arcul actualizează cele șase direcții ale spațiului. Și așa au trăit fratele și sora câtăva vreme ca o pereche complementară Dianus-Diana; dar vom vedea că realitatea e mai nuanțată, și complementarismul lor de altă natură. În una din vânătorile lui, dăruiește viața unui iepure, unei vulpi, unui lup și unui urs. Ca recunoștință și omagiu primește câte un pui de la fiecare. Vom vedea ce reprezintă câinii lui Făt-Frumos. Deocamdată, privindu-l hieratic și imuabil, îl vedem în mijlocul câinilor lui, ca pe Arborele Vieții la obârșia celor patru fluvii din Paradis.

Urându-li-se în pădure, pornesc spre curțile unui zmeu, care îi primește. În realitate, ceea ce caută ei, când renunță la viața pribeagă în codru, e un fixativ, care per-

[89 (94)]

mite instituirea unui centru radiant, deci un punct cu puteri expansive și constrictive. Or, forțele asurice, telurice, reprezentate în basme prin zmei, sunt eminamente bazice. Vedem imediat ambivalența simbolului acestuia și cât e de primejdios când vrem să studiem un mit în adâncime să cedăm ispitelor criteriilor morale și sentimentale.

Și atunci, prin afinitate electivă, Asura se agreghează cu Asura, fata devine iubita zmeului prin identitatea naturii lor și complicea lui pentru omorârea fratelui ei, adică într-o operație care decantează pe eroul solar de toate impuritățile, de toate superfluiditățile, ea rămânând o simplă flacără cu feștila împlântată în substanța celor două entități titanice, amândouă mortificate. Dacă basmele sunt numai numele țărănești cu irizări fantastice, cum o

susțin școlile moderne, schimbarea aceasta subită e inexplicabilă și absurdă. Explicația e numai esoterică și e aceea pe care am dat-o mai sus. Așezându-ne în perspectiva celor trei *gune*, constatăm că *guna sattva*⁸³⁸⁴ și *guna tamas*⁸⁵⁸⁶ constituie un singur și unic ax vertical, unind toate lumile prin centrul lor, și numai un plan de referință le dă caracterul respectiv. Or, realitatea inițiatică a lui Făt-Frumos e esențial un transfer ierarhic al acestui plan în *superis*⁸⁷; vorbind geometric, o translație a lui în sus, de-a lungul Axului vertical. Și atunci, în mod obligatoriu, porțiunea de axă parcursă, care a fost a *sattva*, devine *tamas*, în măsura exactă în care a fost parcursă și etapa superioară a fost atinsă. Totul depinde deci de perspectivă, de planul de referință. Sora lui Făt-Frumos, simbol ascendent și luminos până la un punct al realizării lui, care este centrul stării noastre de fire, devine impuls descend, tenebre, reziduu, abis mistuitor când e depășită. Lumina se prelungește în umbră dar continuitatea e riguroasă. Fratele și sora sunt în adevăr complementari, Dianus-Diana, dar în secțiune longitudinală, nu transversală. Și va deveni o dușmană tot atât de perseverentă, de tenace, cât a fost de devotată și prielnică până acum. Și din toate acestea, avem o vagă explicație, a unor cuvinte aspre ale lui Hristos către mama Sa.

[90 (95)]

Sora îi cere o dată să-i lase ciinii acasă, ca să-i ție de urât, zice ea. Fără ei, Făt-Frumos era strict neputincios. Zmeul se ia după el, îl ajunge din urmă și-i spune să se

83 *Sattva* — lumină, imponderabilitate (n.ed.).

84 *Tamas* — întuneric, inerție (n.ed.).

85 **Latină:** „în cele de sus”.

86 *sattva* — Calitatea de sus, a luminii și a ușurinței; *guna* care trage ființa spre cer. (vezi pagina 258)

87 *tamas* — Calitatea de jos, a întunericului și a inerției; *guna* care trage ființa în adânc.

pregătească de moarte. Băiatul îi cere un răgaz și se suie într-un copac de unde strigă:

Uu! N'Aude

N'a vede

Na Greul Pământului

Ușurelul Vântului,

adică își cheamă în ajutor puterile.

O cercetare distrată îl face pe cititor să creadă că, în primul vers, *n'aude* scris cu apostrof este un *nu aude* cu *u* elidat. Al doilea vers ar fi suficient să dea de gândit căci nu avem *Nu Vede ci N'a Vede*. Dar al treilea vers e hotărâtor. Nu poate fi vorba de o negațiune în *Na Greul Pământului* și *Na* se arată a fi interjecția bine cunoscută și familiară, sinonima lui „ține”, „iată”. De altminteri, interpretarea aceasta e conformă cu spiritul formulelor care constituie o chemare deznădăduită.

Ce sunt căteii, se poate imediat vedea. *N'Aude* exprimă Auzul, calitatea sensibilă a Eterului, „*N'a Vede*” e firește Văzul, calitatea sensibilă a Focului, *Na Greul Pământului* își dezvăluie singur natura și-și spune pe nume, ca și *Ușurelul Vântului*. Lipsește Apa, afară dacă nu e exprimată de *Uu!*-ul inițial, imitând huetul unei ape curgătoare.

Făt-Frumos sta, deci, hieratic, la centrul crucii elementare, ca un Roza-Cruce.

Strigătul eroului e auzit de ființele elementare în ordinea „subtilității” lor, adică succesiv, de Iepure, Vulpe, Lup și Urs, de la calitativ la cantitativ. Dar când e cazul să dea la o parte stânca ce astupa intrarea peșterii unde fuseseră închiși (e vorba probabil de cuibul lui Kundalini) eficacitatea e în sens invers și de abia Ursul reușește să prăvălească stânca. E deci o operație cu dublu curent compensatoriu.

Într-o clipă „căței” ajung la poalele copacului unde era stăpânul lor. De frică zmeul se prefacă în buștean, adică se asimilează cu rădăcina copacului.

— Ce poruncești, stăpâne?

— Vedeți voi bușteanul ăla pârlitu?

[91 (96)]

— Îl vedem.

— Să mi-l faceți harcea-parcea; să mi-l scuturați, să mi-l sfâșiați, tot trupul să-i mâncați, doar inima și ficații să-i lăsați, că-mi trebuie mie.

Treaba se face îndată. Făt-Frumos vâra într-o frigare chintesența zmeului (tradițional, pasionalitatea e focalizată în inima întunecată și „frenea” în ficat), și cu ele, fripte, plesnește în ochi pe sora lui și-o orbește, ceea ce nu e decât ducerea până la capăt a procesului de „titanizare” pe care, singură, și l-a ales; dându-se complet de partea substanței, Făt-Frumos o lipsește de organul prin excelență al cunoașterii, Văzul, de care, în starea ei actuală nu mai are nevoie. Prakriti, fiind ininteligibilă, trebuie să se manifeste hominal printr-o oarbă. Dar ochii îi mai sunt încă buni ca să plângă, deci ca să ajungă la un fel de integrațiune prin disoluțiune. De aceea fratele dă sorei canon să umple zece buți cu lacrimi.

Făt-Frumos plecă în lume și urmează, apoi, aventura binecunoscută, a lui Perseu și a lui Sfântul Gheorghe, atât de răspândită și în folclorul nostru. Un balaur vămuiește apa din fântâna vieții unei întregi împărății: trebuie să i se dea zilnic o fecioară ca jertfă. A venit rândul fetei împăratului. Făt-Frumos omoară balaurul și restabilește ordinea. Un ȋigan uzurpă victoria o clipă; dar eroul solar care tăiase vârful limbilor balaurului, adică elementul lui Logos⁸⁸, îi dovedește impostura. ȋiganul e atomizat și Făt-Frumos se însoară cu fata împăratului, adică reconstituie

⁸⁸ Logos — Verbul, Cuvântul creator prin care s-au făcut toate și care se încarnează în lume. (vezi pagina 256)

cuplul Ianus-Iana, pe orizontală, cum trebuie când e necesar să se organizeze o lume nouă, pe când cu sora lui este în continuitate verticală, ea fiind rădăcina tenebroasă a lui.

Se întoarce la ea și o găsește cu nouă buți umplute de lacrimi. O ajută să umple și pe a zecea, plângând împreună cu ea, adică face să dispară o clipă punctul intermediar critic care îi diferențiază, pe el, în sus, pe ea, în jos. Amândoi se confundă, devin otova pe aceeași linie verticală, într-un diluviu de lacrimi, care e riguros un potop, adică *sandhya*⁸⁹⁹⁰, punctul critic dintre două cicluri. Dar, iremediabil asurică, fata îl narcotizează, mai întâi momindu-l să doarmă în poala ei, apoi mortal, înfingându-i după ureche un oscior al zmeului, care are același efect asupra lui ca și înțepătura

[92 (97)]

fusului asupra Frumoasei din Pădure. Deosebirea este că în acest ultim basm somnul de moarte ține o sută de ani, cu alte cuvinte semnifică ocultarea unei funcțiuni, pe când în basmul lui Ispirescu și în cel pe care îl vom cerceta letargia e scurtă. Dar au aceasta comun, că eroul sau eroina sunt intoxicați de o forță feminină virulentă, coextensivă, într-o bună măsură, rădăcinei tenebroase a lumilor.

Revenind la basmul nostru. Făt-Frumos e înviat de ciinii lui care îi picură trei picături de sânge angelic din gâtul unei păsări. Sunt aceleași trei picături de sânge ale reginei care cad pe zăpadă și zămislesc pe Albă ca Zăpada. Apoi Ursul, Na Greul Pământului, îi sugă osul de după ureche, ultima rădăcină a păcatului original.

Aceeași temă o găsim în *Aliman Voinicul*, basm vast, cules de Virgil Caraivan. Dacă îl cercetăm, e din cauza

89 **Sanscrită:** *sandhyā* — „împreunare”, răstimpul critic dintre două vârste ale lumii, ca amurgul între zi și noapte. (vezi pagina 258)

90 *sandhya* — Răstimpul critic dintre două vârste ale lumii, ca amurgul între zi și noapte (sanscr.). (vezi pagina 258)

simbolurilor lui adjuvante extrem de semnificative. Semnalăm de la început numele: Aliman e desigur același cu Kaliman.

Prima parte a basmului aduce cu *Ileana Sânziana* a lui Ispirescu, a doua cu *Copiii Văduvului*; totuși coerența povestirii ne face să credem că nu avem un caz de sincretism.

Un împărat ce fusese mare, din nevoia vremilor, devenise vasalul unui împărat și mai mare și, ca toți ceilalți vasali, trebuia să-i trimită un copil să-i slujească. Toată desfășurarea basmului arată că e vorba de un centru spiritual decăzut, devenit „nemrodian”, și pe care propria lui propensiune tenebroasă îl duce între pietrele de moară atomizante ale Infernului, terminus fatal și necesar al revoltei tuturor fiilor lui Nemrod. În *Ileana Sânziana* de Ispirescu, centrul e numai „rectificat”, ceea ce arată că nu suferise iremediabila decadență din basmul de care ne ocupăm, în care împărăția e distrusă fără leac.

Împăratul nostru are numai fete; le trimite pe rând, îmbrăcate în băieți, să încerce marea aventură, Prima și a doua, înspăimântate de tatăl lor ce le iese înaintea, prefăcut în balaur, la trecerea unui pod, se întorc acasă.

Când veni rândul fetei celei mai mici, aleasă de soartă, căci fiul craiului, ce avea să devie Harap Alb, Principiul imuabil și perpetuu care conduce soarta unei umanități, interveni, dar nu ca în *Harap Alb* sub înfățișarea

[93 (98)]

Îngerului Solar, ci sub aceea a unei mreșe, simbol strict hyperborean, identic cu „Matsya Avatara” și „Avatarul-Pește”, prima coborâre avatarică a lui Vișnu în Manvantara actual, salvând de potop pe Manu Satyavrata, regentul actualului ciclu.

Fata își găsește calul de foc, cu tehnica lui Harap Alb. Cu hainele și armele tatălui său pornește la drum. Înfruntă pe părintele ce-i aținea calea sub chip de balaur, scorpie, zmeu cu douăzeci și patru de aripi.

Aliman Voinicul, cum își zicea acum, ajunge la scaunul suzeranului, care îndată îl și trimite să potolească un vaet care de ani de zile tulbură împărăția. Își dădu drumul o zi și o noapte în fundul unei văgăuni întunecate, ceea ce arată caracterul infernal al încercării. Acolo găsește o înfripă de coșmar, făcută dintr-un zmeu care înghițise pe jumătate un cerb, dar restul nu-l putea, din cauza coarnelor. Cerbul scotea vaetul care înspăimânta lumile. E vizibil un simbol clasic, alchimic, având în vedere caracterul mercurial al cerbului, lupta între cele două naturi, fixă și volatilă. Aliman alege integrațiunea: taie coarnele cerbului și zmeul sulfuros poate înghiți și însuma pe Cerb.

Zmeul zboară cu voinicul nostru la Palatul lui de fier. Deocamdată, menționăm numai acest detaliu semnificativ. Acolo îl așteptau cele trei fete ale lui. Cea mai mică și cea mai frumoasă se îndrăgostește de Aliman. După îndemnul ei, o cere pe dânsa și alege calul cel mai nemernic din herghelie, bineînțeles, după aparențe. În realitate este Bun Galben de Soare. Cum galbenul e culoarea și chiar numele monedei de aur, calul evertuat este Bun Aur Solar. Ne întrebăm în ce altă tradiție se mai poate găsi un nume atât de adecvat cu caracterul focului de foc ceresc.

Zmeul e nevoit să-și țină făgăduințele. De obicei, Făt-Frumos își duce la bun capăt căutarea cu ajutorul unui singur cal. Sunt câteva basme rare, printre care și al nostru, marcând distinctivitatea și progresivitatea focului ermetic.

Întors la împărăție cu fata zmeului, încercări noi, în măsura puterilor cucerite, cad pe capul lui. Trebuie să aducă butucul de vie, cu struguri de aur care vorbesc, așezați pe masă, dar divin al lui Dionysos. Apoi stăpânul său îl trimite să aducă și să prindă calul lui Sf. Gheorghe.

[94 (99)]

Pornește la drum. Sf. Gheorghe sta la masă. Voinicul se preface în muscă, intră în grajd și până la sfârșit

izbutește să fugă cu calul fără de care Sf. Gheorghe nu e Sf. Gheorghe. Am ajuns la a treia etapă a focului filozofal.

Păgubit de talismanul specific lui, Sfântul „blestemă”, că acela care i-a făcut asta, de-i bărbat să se facă femeie, de-i femeie să se facă bărbat. Ceea ce se întâmplă. Un mit în care eroul începe ca femeie și sfârșește ca bărbat marchează cu evidență trecerea de la substanță la esență, de la putere la act, ceea ce e definiția însăși a realizării inițiatice. Dar mai este ceva extrem de important. În tradiția musulmană se vorbește de Profetul Verde, Alkhidr, în afara ierarhiei inițiatice obișnuite, nesupus jurisdicției Polului și, oarecum, superior lui. *Coranul* îl pomenește aluziv în surata XVIII, paragrafele 60—82. Khidr e Oceanul Științei Ezoterice, nemuritor, stăpânul Apei Vii. E în legătură strânsă cu legenda lui Alexandru. El patronează izbucnirea evenimentelor neașteptate, mutațiunile bruște, ca aceea a eroului nostru, din femeie în bărbat. E stăpânul hazardului, al istmului ce desparte Marea Dulcea de Marea Amară, Marea Albă de Marea Neagră. Pentru cine totuși izbutește să treacă prin el, istmul devine un punct de refracție inversă, punctul median al X-ului, al Clepsidrei, și aceasta este explicația că Aliman, femeie dincoace de istm, devine bărbat dincolo de el. Or, după comentariile coranice și după esoterismul musulman, Khidr s-a mai manifestat de nenumărate ori, printre care, ca Pineas, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron, ca Ilie și ca Sf. Gheorghe. Din punctul de vedere al științei literelor, putem spune că, după această încercare, Aliman devenit bărbat a căpătat litera puterii spirituale și războinice, care nu e alta decât litera K. Prin urmare din Aliman, devine Kaliman.

A treia oară, Aliman e trimis să aducă ursul de fier. Or, cine poate fi ursul de fier, decât stăpânul Palatului de Fier, Zmeul, Socrul eroului nostru? Așa că Împăratul, sfetnicii și complicii lui se pomeniră cu el, uriaș, în sala

unde se voroveau, surpând totul pe unde călca. Și fără să mai lungim vorba, ursul ia pe împărat, pe împărăteasă, pe fiul lor, îi lungește jos, apoi așează în movilă pe toți sfetnicii și

[95 (100)]

slujitorii, el se pune deasupra și-i face chisăliță. Și acum citam:

Și pe urmă, să vedeți grozăvie, oameni buni!

Ieși ursul în cerdac și prinse a urla de ți se încrețea carnea pe tine; apoi făcu vreo două, trei raite, de mîncă tot târgul, că rămăsese numai un pustiu și-o jale; câtui cetatea de cuprinsă, nu mai găseai de leac, țipenie de om, ori de altă viețuitoare.

După ce-și făcu mendrele prin târg curățind totul ce întâlnea în cale, ursul se întoarce ghiftuit acasă, chemă pe Aliman și pe fie-sa și le zise:

— Acuma, dragii tatei, veniți să fiți voi stăpâni, iar nu nevrednicul acela care vă păștea zilele. Numai de un lucru să vă păziți ca de foc: să nu care cumva să vă văd posomorâți or plângând, că atâta v-a fost, trebuie să vă mănânc!

Ursul de Fier este cu evidență vârsta de fier, a patra și ultima din ciclu. E terminusul fatal al impulsului descendent, subversiv și ireversibil început de Împărat. O dată urnit la vale, tăvălugul nu se mai poate opri până la punctul de impact, și cine s-a aruncat de pe acoperiș nu poate pretinde rezonabil să se oprească în aer, la înălțimea primului etaj. În ciclul primordial ursul simboliza pe *Ksatria* răsculată contra puterii sacerdotale. La sfârșitul ciclului, Ursul de Fier, vârsta de fier trebuie să-și facă mendrele, pulverizând și integrând în inferis⁹¹ o unitate unde domnește numai cantitatea. Ursul spune textual Împăratului.

⁹¹ **Latină:** „în cele de jos”.

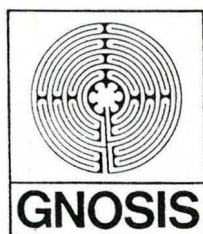
Iată ce-i spunea lui Aliman calul Bun Galben de Soare,
Învățătorul lui suprem, coborât din Soare:

— Dragul meu stăpân, pe voi numai boul cel
năzdrăvan, care umblă creangă prin lume, dacă v-a
putea scăpa și acela cu greu! Mâine să te duci în
întâmpinarea lui, că el vine pe la chindie, de se adapă
la cișmeaua de lângă scorbura uscată.

Stăpânul Cetății Solare îl îndrumă pe Aliman care
acum e Kăliman, spre acea imanență și permanență

Vasile Lovinescu

**O icoană creștină
pe Columna Traiană
(glose asupra melancoliei)**

divină, care e în ființa Moldovei, Bourul. Acum „umblă creangă în lume” — și notăm în treacăt că cuvântul creangă mai are și sensul de pribegie și tribulațiune, în legătură directă și cu tribulațiile lui Ion Creangă al nostru — că se adaugă la scorbura uscată a Imperiului, că izvorul și arborele sunt simboluri complementare.

A doua zi, Aliman și soția lui erau la izvor. Numai ce răsări boul cel năzdrăvan de după un tismăn de deal și veni spre dânșii.

— Hai suiți pe mine, dragii mei, că avem mult de furcă până ne-om vedea scăpați la larg și atunci tot primejduiți vom fi.

Aliman Voinicul se aruncă pe bou și își luă soția în brațe, iar ea îi înconjură gâtul cu mâinile de păreau doi tei împlețiți.

Notăm asemănarea cu Europa suită pe taur; în mitul românesc, ființa e androginică, perechea primordială, reprezentată în microcosm, de curențele subtile ale coloanei vertebrale. Ida și Pingala, suportate de Boul fermecat, Șușumna¹.

Reluăm:

Bun Galben se prefăcu într-un măr de aur și Făt-Frumos îl puse la subsuoară. Se mai moșmoliră ei cât se mai moșmoliră, până îi întrebă boul:

— Gata, feții mei?

— Gata, drăguțele bou!

Începe acum o vânătoare care e aceea a lui Dragoș.

Iar boul o croi cu dânșii la goană peste câmpii, prin dumbrăvi și peste dealuri, pe unde îl duceau ochii și picioarele. Și așa mergeau de iute, de credeai că aleargă împreună cu dânșii toate cele pe unde treceau.

¹ Șușumna — Calea subtilă din mijloc, de-a lungul coloanei, între ida și pingala.

Ursul până la urmă le descoperi fuga și se luă după dâșii, vărsând un șuvoi de foc după urmele din glod ale bourului (notăm motivul foarte important și universal al lui *vestigium pedi*; de asemenea că ființele infernale nu percep din cele cerești decât urma lor în borboros). Goana

[97 (102)]

e spre Miază Noapte, spre Hyperboreea². Urmează motivele bine cunoscute ale lui Făt-Frumos scoțând din urechea boului (în alte părți, a calului) obstacole: întâi un pieptene ce se preface în pădure, apoi o cute ce devine un munte de asemenea.

Ursul le străbate. Vom fi părtași acum la instituirea unui centru spiritual și, după cunoștințele noastre, nicăieri n-am găsit previziunile, rigoarea, tehnicitatea din basmul moldovenesc. Iată ce-i spune acum Boul lui Aliman:

— Îți plac, Voinicule, locurile pe aici? Vezi, alege-ți din ochi pe unde ți-ar părea mai frumos, că eu mult nu mai pot ținea la drum acum. Pe urmă, vâă mână în urechea mea cea dreaptă, că-i găsi acolo o năframă cusută cu floricele pe margini. Scoate-o binișor, iar, când vom ajunge prin locurile care ți s-or lipi mai mult de suflet, învârtește năframa pe deasupra capului, să poți cuprinde loc cât mai mult. Dar nu sta mult pe gânduri fătul meu, că ne paște moartea din urmă.

Aliman Voinicul se uită peste câmpiile și peste zăvoacle negre, peste livezi și lunci înverzite și erau ținuturile acelea frumoase ca prin basme, de să trăiești acolo și-n veci să nu mai urăști. Trase băsmăluța din urechea boului și făcu după cum îl pusese la cale sfătuitorul lui cel năzdrăvan. Când isprăvi de învârtit năframa, izvorî pe loc o apă adâncă și lată de jur-împrejurul pământului ce-l cuprinsese cu năframa, iar

2 Hyperboreea — Ținutul „de dincolo de Boreu”, de la miazănoapte, obârșia Tradiției primordiale a ciclului de față. (vezi pagina 255)

ursul, din goana cea mare, dădu în bot de apă și se opri, că nu mai avea încotro dihania.

Deci, cu batista scoasă din ureche, din însuși eterul chintesențial al Boului Solar, Aliman înscrie un disc solar, pe pământul moldovenesc, circumscris de o apă care-și unește sfârșitul cu începutul. Apă a Sâmbetei, Șarpe Uroboros, păzitor al pragului. Dacă apa ar fi fost un obstacol ca celelalte, ar fi fost o nimică pentru urs s-o treacă; dacă râul circular e un obstacol de netrecut, înseamnă că Aliman și Boul au instituit printr-un rit sacerdotal un alt spațiu

[98 (103)]

decât acel al lumii noastre, spațiu unde puterile asurice nu-și pot avea locul.

După ce-au făcut opreliștea ce făcea centrul inaccesibil, Aliman și Boul încep însuflețirea, mobilarea lui interioară, exact ca la un templu. Boul îl trage la o parte de nevastă și-i spune:

— Pleacă-te jos, Făt-Frumos și scoate o bărdiță de sub copita mea; iar cu bărdița mi-i atinge ușurel în frunte cu tăișul. Eu m-oi desface în două părți; tu să desparți coarnele, iar leșul să mi-l îngropi la tulpina unui plop, dragul meu. Pe urmă să suflă în cornul stâng, c-au să răsară patru câini!și-au să te-ajute când ți-o fi mai greu, voinicule, iar de-ai sufla în cornul drept, se va face un palat maiestos și frumos, ca și ținuturile pe care le-ai ales, să trăiești și să te huzurești de bine într-însul ... Acuma na și năframa asta fermecată; în ea îți stă toată puterea și paza ta împotriva ursului. Să nu care cumva s-o scapi în ghearele femeii, că ți-e viața în cumpănă.

Aliman scoate bărdița de sub copită și face întocmai. E înaltul, supremul sacrificiu al Boului, ca în mitul lui Mitra, care-și infuzează astfel ființa în centrul spiritual nou instituit. Și atunci cercul de ape acum tras devine un Yin-Yang, prin repartizarea celor două jumătăți, pozitivă și negativă, a boului în el. Corpul e îngropat ca Talisman la

tulpina Arborelui Lumii; prin *Fiat*-urile suflate în cele două coarne se iscă cele patru stihii adjuvante și Cetatea solară propriu-zisă.

Mitul e identic cu acela al înființării Moldovei, altfel prezentat. Căci Aliman-Kăliman nu e altul decât Dragoș și ceea ce s-a petrecut la Baia, după marea Vânătoare, basmul nostru o explicitează cu competență. Principiul este că nu vezi mitul sub aspectul lui competitiv, care-i învăluie sensul adânc, și să-ți dai seama că, Dragoș, Bourul, incinta sacră a Băii, Aliman, soția lui, Bun Galben de Soare, Ursul, Boul, Palatul sunt una și aceeași entitate polimorfă, în

[99 (104)]

diferite ipostaze sacrificiale, după cum Hristos e Sacrificatorul, Sacrificiul și Altarul.

Spuneam mai sus că litera K e prin excelență litera virilității spirituale, a dublei puteri sacerdotale și regale. În articolul său *Un hieroglyphe du Pôle*³, Guénon scrie că hierogliful literei K este securea. Prin urmare, nu mai este nici o îndoială, că stăpân acum pe bărdița de sub copita boului, care prin exiguitatea ei nu poate avea decât o utilitate rituală, Aliman devine Kăliman și pol. Bărdița de sub copită e și ca un *vestigium pedi* care arată calea și urma „scării cerești”.

Că Aliman — Kăliman a devenit Pol o arată basmul cu o strălucire negalată. În fiecare zi, Voinicul nostru pleca la vânătoare cu ciinii lui. Se oprea la cel mai mare copac al pădurii, probabil acela sub care era îngropat bourul, și zilnic săpa câte o scară în el, cu bărdița lui. Săpă astfel 99, câte nume divine sunt, câte stări simbolice de fire, repartizate câte 11, în cele 9 ceruri. Se suia astfel zilnic în vârful copacului, prelungire și punct uman al lui, privea în mări, mai ales spre douăsprezece mori ale unor zmei,

3 **Franceză:** „Un hieroglif al Polului” — titlul articolului lui René Guénon (1937), strâns în *Symboles fondamentaux de la science sacrée*.

evident brâu zodiacal al cercului, în al cărui centru se afla copacul. În vârf, Kăliman, cu securea rituală, hieroglif al polului însumând Exaltația, dominând amploarea, la rădăcină cei patru câini elementari în poziție crucială orizontală precum cele patru fluvii din Paradisul Pământesc. Reprezentare hieratică, strictă și impecabilă a Centrului Lumii.

Urmează aceeași desfășurare ca în basmul lui Ispirescu, cu variante foarte interesante, asupra cărora nu ne putem lungi. Femeia se plectisea de moarte în Paradis, după cum spune Origen și despre anumiți îngeri căzuți din cauza sațietății contemplării divine. Înnoadă din nou legătura cu tatăl ei, de dincolo de râu; fură batista fermecată și o moaie în apa care dispare într-o clipă; deci în năframă era principiul cheilor, *solve* și *coagula*. Urmează apoi toate cele știute până la omorârea zmeului și orbirea femeii. Aliman pleacă în lume, ca să fixeze limitele țării unde urmează să radieze providențial centrul nou înființat, după cum, după întemeierea internă a Moldovei de către Dragoș, urmează implicit întemeierea exterioară a lui Bogdan.

Am arătat, când am vorbit de basmul lui Ispirescu, cauzele căderii tovarășei eroului, care nu sunt altele decât

[100 (105)]

natura ei asurică. În Aliman Voinicul scrie textual: „partea cea zmeiască din ea trebuia să-și dea în petec”.

Cum liniile mari ale părții a doua a ambelor basme sunt aceleași, trimitem la rezumatul și explicațiile pe care le-am făcut în prima parte a studiului nostru.

*

Nota bene⁴ — O observație importantă, în treacăt. Prima încercare de fugă cu ajutorul vulturului nu reușise, vulturul Imperiului, devenit ineficace după distrugerea

4 **Latina:** „ia bine seama”.

Templului și moartea lui Henric al VIII-lea de Luxemburg. Se știe că a urmat o readaptare, după indicațiile tradițiilor românești, în țara noastră. Basmul nostru confirmă presupunerea: ce nu mai putea face vulturul imperial o face Bourul Alb.

[101 (106)]

O icoană creștină pe Columna Traiană

[102 (107)]

Partea a doua

[103 (108)]

O icoană creștină pe Columna Traiană

(*Glose asupra melancoliei*)

În studiul ce urmează, un basorelief de pe Columna Traiană este pretextul unor considerațiuni împrăștiate în jurul unui centru imuabil. Vrem să stabilim o pluralitate de perspective în problema irumperii creștinismului în lumea antică. Noua religie a preluat toată moștenirea? A înlocuit-o avantajos? Studiul e pus sub semnul melancoliei, nu sub acela al tristeții. Melancolia și tristețea se află la cele două extremități ale unei axe verticale. Una este *sattva* sub mod sacrificial, irizată în curcubeu, a doua, *tamas*. Melancolia are țesută în ea imaginea paradisului pierdut. Prin urmare nu poate fi tristețe.

I. TRAIAN ȘI RIPHEUS TRAIANUS

Eminentul arhitect Cristofi Cerchez a publicat, sunt mai bine de patruzeci de ani, o broșură ilustrată intitulată „*Cea dintâi icoană creștină*”. Titlul e într-o măsură inexact, pentru că pot fi icoane creștine având alt subiect decât Hristos, Sfinți, Maica Domnului. Cum în lucrare e vorba de chipul Mântuitorului, titlul exact ar fi „Cea dintâi

[105 (110)]

icoană a lui Hristos”. Broșura e scrisă într-un stil iluminat, incoerent, exaltat, care la un prim contact descurajează bunăvoința și dorința de investigație, dar Cerchez aduce la lumină fapte atât de precise, incontestabile, încât o elementară corectitudine obligă pe

cititor să ia atitudine de cercetător. Deci, după Cerchez, cea dintâi icoană creștină, cum îi spune, în fapt cea dintâi icoană a lui Hristos, s-ar găsi pe unul din registrele Columnei Traiane, numerotat XVII de către Cichorius în lucrarea sa monumentală asupra operei lui Apolodor din Damasc. În treacăt reamintim că această columnă reprezentând episoade din cele două războaie dacice a fost ridicată în centrul Forumului Traian, în anul 113. Concepția e originală și nouă. În mijlocul Forumului, reprezentare legitimă a lumii, coloana se înalță ca un ax polar. În jurul lui se desfășoară și se înfășoară scenele, secvențele unui război cu simbolismul lui de totdeauna care e acela al Devenirii prin viață și moarte. În vârf și în prelungirea axului, Statuia învingătorului, ca o continuare umană a lui. În sec. al XVI-lea s-a așezat în loc statuia Sf. Petru care se miră și ea ce caută acolo.

În partea inferioară a registrului de care ne ocupăm, se văd bărbați și femei duce mânând vite. Scena reprezintă incontestabil întoarcerea refugiaților la locurile lor după sfârșitul primului război dacic. Pe registrul de sus se află o scenă mai greu de interpretat, cu atât mai mult cu cât, după un simbolism firesc, superiorul tâlcuiește inferiorul și-i este cheie.

Trei personaje se află în dosul a ceea ce s-ar putea numi trei frontoane de templu. Par zidite în edificii ca în niște turnuri. Dacă ar fi să luăm de bune proporțiile între edificii și personaje avem de-a face cu ciclopi. E adevărat că pe Columna Traiană proporțiile dintre oameni și edificii nu sunt exact păstrate, considerabil scăzute din cauza exiguității spațiului, dar o anumită eroare subzistă sugerând proporțiile reale. În scena noastră, însă, personajele sunt strict prizoniere ale platoșelor lor de piatră sau, altfel exprimat, raporturile lor sunt acelea de coajă și miez. Îți fac impresia de replici masculine ale unor „florici” îngropate de un crud arhitect, implacabil în

cunoașterea și tehnica tantrică a artei lui. E izbitoare expresia lor de dezolațiune asupra căreia se aplică un al patrulea personaj, într-un gest de indicibilă mizericordie, de tăma-

[106 (111)]

duitor al sufletelor și al trupurilor, de caritate cosmică. Pe această ființă, arhitectul Cercez o identifică cu Hristos. Figura aduce cu imaginea convențională a Mântuitorului care exprimă probabil tradiții orale din prima generație creștină. Spunem convențională în sensul aspectului general schematic, am zice. Într-o tradiție iconografică sacră, ca aceea a Orientului, care n-a degenerat în naturalism, orice imagine este convențională, mai ales aceea a Revelatorului. Nu se știe cum arăta exact Iisus și cu atât mai bine *Evangheliile* tac providențial în această privință. O fotografie a lui Iisus ar fi o blasfemie prin caracterul ei necesar limitativ, cu posibilități deci de idolatrie. Nu se poate afirma mai mult decât că iconografia convențională a Domnului este exactă în măsura în care ni-l arată ca pe toți nazareenii dinaintea și din timpul lui, cu părul și barba crescute în voie, cum este și personajul de pe coloană. Un portret sacru dă cel mult directive. De aceea, nedeosebindu-se de dacii bărboși și pletosi de pe restul coloanei, Hristos poate semăna cu ei rămânând el însuși.

În Islam, reprezentarea figurii umane e strict interzisă. Șiiții și-au luat anumite libertăți în această privință ca și în altele. Există reprezentări omenești în miniaturile persane, dar profetul Muhamed este pictat într-un chip cu totul original. Apare pe iapa lui simbolică, Buraq⁵⁶, cu care a vizitat cele 80 000 de paradise. Corpul e pictat în întregime în haina lui verde, capul e numai siluetat într-un

5 **Arabă:** *al-Burāq* — animalul înaripat pe care Profetul a străbătut cerurile în noaptea călătoriei. (vezi pagina 254)

6 **Arabă:** *Dhū-l-Qarnayn* — „Cel cu două coarne”, numele coranic al lui Alexandru (Coran 18, 83—98). (vezi pagina 254)

oval alb înlăuntrul lui. Nu cuprinde albul toate culorile spectrului? Revenind la imaginea de pe coloană, personajul înclinat domină toate personajele din registru, și pe cei trei și pe cei ce se scurg spre baștina lor, prin situație și mărime. El ține mâna pe coarnele unui berbec, ca dhulqarnain⁷⁸, stăpânul celor două coarne, funcțiune ciclică reprezentată și de Alexandru cel Mare. După berbec se află un taur și e curios că succesiunea acestor animale sacre e aceeași ca și în zodiac, unde seria sumelor zodiacale începe cu Berbecul care deschide Soarelui poarta echinocțiului de primăvară. Or, a indica primele două semne zodiacale este a indica întreg zodiacul, cu un fel de et caetera⁹ sculptural; personajul conduce ca Bun Păstor turma fabuloasă, cu mâna pe fruntea conducătorului ei. Cercul zodiacal circumscriind riguros cosmosul, personajul este extracosmic. Cum zodia-

[107 (112)]

cul este o reprezentare spațială a unui ciclu temporal, stăpânul zodiacului este exterior timpului, stăpânul lui.

Să ne reamintim că unul din titlurile esențiale ale lui Hristos este acela de „Bătrân al Timpului”. Am numit personajul cu numele creștin de Bun Păstor, dar tot așa de bine i se poate spune Conducător sau Dux. Dar tot conducător sunt Berbecul și Taurul printre turme, la rândul lor conduși de personajul cu mâna pe coarnele berbecului, ceea ce indică o completă pasivitate a animalelor sacre față de principiu și prin aceasta o completă activitate față de lume. Liberatorul așteptat la sfârșit de musulmani este *al Mahdi* (cel condus) față de Allah, dar *al Hadi* (conducătorul) față de oameni. Dar tot Dux este și persoana din vârful coloanei, Traian, pentru că Dux este

7 **Latină:** „și celelalte”.

8 dhulqarnain — „Cel cu două coarne” — numele coranic al lui Alexandru, stăpân peste Răsărit și Apus. (vezi pagina 254)

9 Buraq — Animalul înaripat pe care Profetul a străbătut cerurile în noaptea călătoriei (arabă). (vezi pagina 254)

numele dat în vechea Romă comandantului suprem al armatei. Ființele pomenite sunt solidare printr-o afinitate de familie spirituală. Gestul personajului reamintește pe Abraham punându-și mâna pe capul berbecului găsit în tufiș ca substitut al sacrificiului căruia inițial îi era sortit Isac. Brațul drept, invizibil, poate înfășura cu un gest neprecupețit de pogorământ grumazul personajului îmberb care răspunde cu un gest egal de încredere ridicând capul. Învățătorul și ucenicul au două porniri complementare de Consacrator și Consacrat.

Ajungem acum la acele semne precise ce au izbit pe arhitectul Cercez care le consideră, pe drept, ca având un caracter de evidență și obligativitate. Toga, roba sau cum s-ar pute numi haina pe care o poartă personajul aplecat formează încrețituri firești, ca orice haină purtată de o ființă vie, care, din această cauză, nu atrag atenția; or, este o tehnică nedeazămințită tradițională de a strecura simboluri importante în dedalul unor ornamentații fără semnificații; se derulează astfel curiozitatea și indiscreția; având în vedere că de atunci au trecut 1800 de ani putem spune că și de data aceasta procedeul a fost eficece.

Pe umărul și pe brațul stâng al personajului, spre inimă, se văd niște încrețituri ale hainei care, când imaginea este inversată, se vădesc a fi două simboluri din cele mai importante ale tradiției creștine: unul e o cruce în formă de X, numită în mod obișnuit crucea Sf. Andrei, fiind în același timp și litera grecească khi¹⁰, inițiala numelui lui Hristos: celălalt e un unghi ascuțit pus pe brațul din

[108 (113)]

stânga al crucii (ținând imaginea inversată), formând aparent litera A. În realitate e un vârf de lance redus la schema lui geometrică, ceea ce constituie un procedeu de mare clasă în simbolism. Or, în această disciplină, a indica

10 **Greacă:** litera *chi* (X), întâia din numele lui Hristos.

partea esențială a unui lucru este a indica întregul, așa că, în realitate, crețurile robei arată cele două instrumente ale Patimilor, Crucea și Lancea, cu care centurionul Longin a izbit coasta Mântuitorului. Găsim acest dublu simbol în toată iconografia creștină din Orient și Occident. Acolo i se spune „Les Armoiries du Crist¹¹”, ceea ce e o dovadă în plus, dacă mai era nevoie, a caracterului sacru și hermetic al Blazonului. În ortodoxism îl găsim imprimat ca o pecete în Centrul prescurei, urmând să se substanțieze în euharistie, adică îl găsim în inima inimii misterului creștin.

Spunem că, sprijinit pe brațul crucii, unghiul lancei formează litera A. Împreună cu litera X care urmează ne dau primele două litere ale cuvântului latin Axis, Axă, Pol, adică tocmai ce sunt coloana și prelungirea ei umană, Traian și a fortiori¹² Hristos. Cum în știința tradițională interpretările nu se exclud, ci se completează una pe cealaltă, vom adăuga că e firesc să găsim crucea Sf. Andrei pe un monument concernând o țară care, după tradițiile patristice, a fost evanghelizată de apostolul Andrei, mai ales când crucea acestuia coincide cu litera grecească *khi*, inițiala numelui Domnului. Vom găsi acum o confirmare hotărâtoare a celor spuse.

În imediata apropiere a botului berbecului, dedesubt și puțin la dreapta, regăsim X și ceva mai jos, mai la dreapta încă, litera grecească P, Rho, a doua literă a numelui grecesc al lui Hristos; suprapuse, formează ceea ce, în simbolistica creștină, se numește monograma lui Hristos, universal răspândită în toată creștinătatea. I se mai spune și *chrisma*¹³ lui Constantin, pentru că s-a arătat pe cer acestui împărat, pe când o voce tainică spunea *In hoc*

¹¹ **Franceză:** „Blazonul lui Hristos” (cules *Crist* pentru *Christ*).

¹² **Latină:** „cu atât mai mult”.

¹³ **Latină:** „Prin acest semn vei învinge” — cuvintele auzite de Constantin înaintea bătăliei de la Pons Milvius.

signo vinces¹⁴, înainte de bătălia de la Podul Milnium, contra compatriotului său Maxențiu. Stindardul cu noul semn s-a numit Labarum¹⁵¹⁶ și a fost steagul împărăției de Răsărit o mie de ani. Se poate pune întrebarea: de ce cele două litere sunt așezate una lângă alta, succesiv, pe Columna Traiană și nu suprapuse ca în Labarum-ul lui Constantin? Răspunsul este că au fost săpate pe coloană în anul 113, indicând înce-

[109 (114)]

14 **Latină:** steagul împărătesc al lui Constantin, purtând monograma lui Hristos. (vezi pagina 256)

15 **chrisma** — Monograma lui Hristos, din literele grecești X și P suprapuse; semnul de pe Labarum-ul lui Constantin. (vezi pagina 254)

16 **Labarum** — Steagul lui Constantin, purtând monograma lui Hristos; a fost steagul Împărăției de Răsărit o mie de ani. (vezi pagina 256)

[110 (115)]

[111 (116)]

putul unui proces care îi revenea lui Constantin să-l
desăvârșească peste două secole, când creștinismul a

trecut de la latență la act din punctul de vedere social. Altfel vorbind, succesiunea XP s-a transformat în simultaneitate. E posibil chiar ca Apolodor din Damasc să fi fost un mare arhitect nu numai în sensul modern al cuvântului, ci și în acela al Artei sacerdotale care era atunci Arhitectura și, ca atare, să fi știut ce sculptau lucrătorii lui pe coloană. Că la anul 113 se aflau printre aceștia creștini este o probabilitate care în fapt e o certitudine. E știut că așa-numitele Collegia Fabrorum¹⁷¹⁸ aveau un caracter net inițiativ; prin ele s-a operat transferul insensibil al unor simboluri din religia veche în religia nouă. De altminteri, creștinismul s-a răspândit în prima sa expansiune prin proletariatul vremii, prin humiliores¹⁹.

După cele arătate, s-ar părea că printre constructorii coloanei erau oameni conștienți de unitatea fundamentală a celor două religii și de semnificația adâncă a simbolurilor și că aveau o stare spirituală care le permitea transferul și readaptarea de simboluri.

Cine sunt cele trei personaje? Gestul de pogorământ al lui Hristos nu este conceptibil decât efectuându-se asupra unor entități eminente, reprezentându-și la superlativ neamul. Ținând cont de numărul lor, cei trei nu pot fi decât șefii supremi ai ierarhiei inițiatice dace, asupra cărora se revarsă sollicitudinea reparatoare, tămăduitoare a Verbului increat. Dacă ne uităm bine, Iisus se apleacă în special asupra unuia din personaje, cel mai apropiat de el, ceilalți participând la har și binecuvântare prin endosmoză, oarecum. Gestului de pogorământ al Domnului îi răspunde un gest de totală supunere,

17 **Latină:** „colegiile meșterilor” — breslele constructorilor romani. (vezi pagina 254)

18 **Latină:** „cei de jos” — starea de jos a lumii romane, față de *honestiores*.

19 Collegia Fabrorum — Colegiile meșterilor din Roma, bresle cu caracter inițiativ, prin care au trecut în creștinism simboluri mai vechi. (vezi pagina 254)

credință, adorațiune, gest de floare ce se deschide soarelui, al tânărului. Cele două ființe vin una spre alta. Imaginea e numai un moment. Sfârșitul mișcării, finalitatea necesară a celor două gesturi este capul tânărului pe pieptul Domnului; imaginea o insinuează. Pe când toți dacii de pe colană sunt reprezentați așa cum îi știm din istorie, bărboși și pletosi, personajul cel mai apropiat lui Hristos este un adolescent imberb, așa cum e reprezentat tradițional Sf. Ioan Evanghelistul, ucenicul iubit, eternul adolescent. Se poate presupune că războaiele dacice au fost prilejul, au marcat fixarea bisericii iohanite în noua provincie, Iisus așezând pe apostolul Ioan în terna-

[112 (117)]

rul inițiativ suprem dacic; iată care este pentru noi limbajul mut al imaginii de piatră. Cu gestul de învăluire a grumazului discipolului iubit, Hristos pare că-l instalează, că-l consacră pe un scaun episcopal. Răspunsul ucenicului, capul ridicat ca un heliotrop spre stăpânul său, arată o totală supunere, o resemnare impregnată de spirit de jertfă. În rezumat, o suverană scenă sacrificială.

Scena este una din cheile lui Io din colinde și din investitura Domnilor români. Sunt două tradiții aparent contradictorii despre Apostolul Ioan: una, că nu a murit; alta că a „murit” la Efes în vârstă de 94 de ani, în timpul domniei lui Traian, în anul 101 d. H., exact anul începerii primului război dacic (101—103), și am văzut mai înainte că imaginea e raportată la primul război. Semnificativ este faptul că unora din *Collegia Fabrorum* li se încredințase secretul acestor permutații de la Efes în Dacia Felix. Faptul că cele trei personaje sunt strict surprinse de trei fațade arhitecturale categorisește scena în simbolismul masonic. Hristos înființează o „lojă a Sf. Ioan”.

Revenind la Traian, Forumul său, construit de Apolodor din Damasc, arhitectul podului de la Turnu Severin, *Pontifex* deci, are forma unui pătrat oblong, a unui dreptunghi reamintind o lojă. În perspectiva masonică avem în coloană un substitut al firului cu plumb care atârnă de plafonul ei; e un simbol axial. Statuia lui Traian din vârful axului e o continuare umană a lui, care arată calitatea sa de Pol. Că Cezarul roman, cu dublul lui caracter sacerdotal și regal, *Pontifex Maximus*²⁰²¹ și *Imperator*, era polul necesar și vizibil al lui *Orbis romanum*²² este evident. Dar, cum se întâmplă mai totdeauna, titularul aparent al funcțiunii nu coincide cu *Imperatorul* efectiv, pe care totuși îl reprezenta legitim în afară; prin Cezarul aparent se răspândeau în lume binecuvântările inerente funcțiunii *Imperatorului* ocult. Uneori, în clipele înstelate ale omenirii, ambele aspecte ale funcțiunii coincideau și erau reprezentate de aceeași persoană; sunt indicii, pe care le vom releva, că acesta a fost cazul lui Traian care purta dublul cap al lui Ianus²³ prin funcția sa și aici citam pe Guénon:

[113 (118)]

„suivant Cicéron, le nom de Janus a la même racine que le verbe ire, „aller”; cette racine se trouve d’ailleurs en sanscrit avec le même sens qu’en latin et, dans cette langue, elle a permis ses dérivés le mot yana, „voie”, dont la forme se rapproche singulièrement du nom même de Janus” (R. Guénon *„Quelques aspects du symbolisme de Janus”* în

20 **Latină:** „Marele Pontif” — *pontifex* înseamnă, la literă, „făcător de poduri”. (vezi pagina 257)

21 **Latină:** „lumea romană” (corect *orbis Romanus*).

22 *Pontifex Maximus* — „Marele făcător de poduri” — întâia funcție sacerdotală a Romei, luată apoi de împărați și de papi. (vezi pagina 257)

23 Ianus — Zeul roman al porților și al trecerilor, cu două fețe privind înainte și înapoi. (vezi pagina 255)

„*Symboles fondamentaux de la science sacrée*”, p. 149).

Or, forma însăși a coloanei este aceea a unui I, iar Traian în vârful ei e punctul pe i, adică reducerea acestei litere la o reprezentare supraspațială, astfel spus la Ființa pură, la *Iṣwara*. Găsim pe I și în tradiția extrem-orientală unde Tai-i²⁴ reprezintă Vârful Cerului. Doctrina a trecut și în creștinism. Fedeli d'Amore²⁵ considerau litera I ca primul nume al lui Dumnezeu (*Divina Commedia*, c. XXVI, v. 133—134). În tetragramul ebraic litera I e inițiala rezumând întregul nume. Prin urmare, în coloană găsim o identificare arhitectonică a lui Traian cu I, deci cu Ianus. Un alfabet sacru cum era vechiul alfabet latin avea o organicitate care făcea ca specificul literelor să se reflecte pe toate planurile, inclusiv în corporalitatea noastră.

I e o literă pronunțată cu vârful limbii, suspendată în aer, fără tangență cu gura. Aceasta ia forma rotundă a lui O, având ca centru vârful limbii; ansamblul devine un fel de ieroglif al soarelui, o formă monogramatică a lui IO pe care, din aceste motive, îl credea unul din numele ascunse ale lui Ianus. Îl găsim sub formă jaculatorie la greci, la romani, la români: *Io Bachos*, *Io Hymenae*, *Io Ler*, Io Ștefan Voevod. Ianus era în realitate zeul suprem al romanilor. Jupiter e o manifestare a lui, cu numele adevărat Io Pater; ne-o arată celelalte cazuri din declinare: Iovis, Io-vi, Io-vem, Io-ve. Cântecul saliene îl desemnează pe Ianus ca *deorum deus*²⁶, Ianus Pater; Sf. Augustin îi spune *vetustissimus omnium deorum*²⁷. Poetul Ovidiu ne arată în *Faste* pe Ianus rostind următoarele cuvinte: „Tot ce vezi, cerul, marea, norii și pământul, stau

24 **Chineză:** *Tai-yi* — „Marele Unu”, Steaua polară și vârful Cerului.

25 Fedeli d'Amore — „Credincioșii Iubirii” — frăția poetică și inițiativă din care au făcut parte Dante și Cavalcanti. (vezi pagina 254)

26 **Latină:** „dumnezeul zeilor”.

27 **Latină:** „cel mai vechi dintre toți zeii”.

sub mâinile noastre, să le închidem și deschidem. A mea este paza vastei lumi. Eu unul singur am dreptul să învârtesc Polul Cerului (et jus vertendi cardinis omne meum est²⁸) (în calitate de Columnă a Cerului, nota noastră). Eu veghez la porțile Cerului. Însuși Jupiter nu poate să intre și să iasă fără voia mea”.

[114 (119)]

Unul din simbolurile cele mai obișnuite ale vicisitudinilor Devenirii, ale alternanței Vieții și a Morții, ale lui *Solve* și *Coagula*, este războiul cu concomitența lui de Victorie și Înfrângere; chiar și războiul profan are existențial și necesar acest sens. Cel mai ilustru exemplu de război sacru în care e expusă doctrina metafizică a luptei este bătălia de la Kurukșetra din *Bhagavad Gita*, punct de plecare a învățaturii lui Krișna destinată lui Arjuna, arătând fatalitatea opozițiilor și luptelor într-o lume al cărei specific este dualitatea. În Occident, nicăieri această doctrină nu e mai vizibilă decât în Columna Traiană: războiul dacic e războiul întregului cosmos, al desfășurării spirale a devenirii, în jurul Axului imuabil al lumii. E chiar superior luptei de la Kurukșetra care nu se desfășoară decât pe un singur plan; războiul dacic se desfășoară de-a lungul stărilor indefinite ale Firii, încolăcindu-se ascendent în jurul axului lor comun, ca șarpele în jurul Arborelui din Paradisul terestru. Totodată, simbolismul columnei cu forma ei cilindrică e același cu al cilindrului universal din tradiția extrem-orientată. Nu ne putem întinde asupra acestui subiect căruia René Guénon i-a consacrat două lucrări. Într-un cuvânt: toate ciclurile de existență sub atracția imuabilă a Cerului au o mișcare ascensională în jurul Axei Lumii, printr-o impulsie helicoidală cu pas infinitezimal, formând astfel un cilindru. Spiralele războaielor dacice indică pasul elicei.

28 **Latină:** „și tot dreptul de a răsuși țâțâna este al meu” (Ovidiu, *Fastele* I, 119).

Avem deci, în Forumul Traian, Axa Lumii, mișcarea ascensională a stărilor de fire în Cilindrul Universal; cerul e sus, preexistent. Pe vârful coloanei avem pe Wang²⁹, Imperatorul, intermediar între cer și pământ, administrând schimburile dintre ele, Traian, Șen Jen, Imperator Mundi³⁰. În acest sens imediat, Columna lui Traian este o reprezentare, o exteriorizare în Roma, a lui *Geticus Polus*; pentru aceasta a fost necesară anexarea Daciei la Imperiu, făcând posibilă acea minune istorică, secolul Antoninilor. Expresia *geticus polus*, e nevoie să o mai spunem?, nu e a noastră, circula în antichitate. Referințe se găsesc în *Dacia Preistorică* a lui N. Densușianu. Reproducem numai una, faimoasa epigramă a lui Marțial (*Cartea IX*, nr. 45), în care se adresează soldatului Marcellin plecând în războiul din Dacia:

Soldat Marcellin, tu pleci acum să iei pe umerii tăi

[115 (120)]

pe taurii hyperboreeni (Carul Mare, Septem Triones) și astrele leneșe ale polului getic (leneșe, pentru că se mișcă în imediata apropiere a Polului). „Miles, hyperboreos modo, Marcelline, triones — Et Getici umeris sidera pigra poli³¹”. Iată stâncile lui Prometeu, iată și muntele acela faimos în legende (fabula montis³²). În curând tu le vei vedea de aproape, cu propriii tăi ochi. Când tu vei contempla aceste stânci, în care răsună durerile imense ale bătrânului, vei zice: da, el a fost mai

29 Imperator Mundi — „Împăratul lumii” — funcția imperială în întinderea ei universală, nu numai politică. (vezi pagina 256)

30 Wang — Regele, în tradiția extrem-orientală: omul care unește, prin verticala lui, Cerul cu Pământul.

31 **Latină:** „muntele din poveste”.

32 sursa: **Marțial, Epigrame, IX, 45, 1–2**. Textul canonic: „*Miles Hyperboreos modo, Marcelline, triones / et Getici tuleras sidera pigra poli*” — autorul (după N. Densușianu) citește *umeris*, „pe umeri”, în locul lui *tuleras*, „purtaseși”; de aici și traducerea din text. [Marțial —

dur și vei adăuga: acel ce a suferit astfel de chinuri a putut într-adevăr să formeze neamul omenesc.

Pe lângă numele de *Geticus Polus* avem în epigramă indicația precisă că cei vechi identificau munții Carpați cu Caucazul. Îi știm însă și sub numele de munții Rifei. După victorie, Traian a luat, cum era obiceiul la Roma, numele de „Dacicus”. Ne întrebăm dacă „Traianus Dacicus” nu e o formulă substituită lui „Traianus Ripheus”? Această idee ne-a fost sugerată de Rifeo Troiano așezat de Dante lângă Traian în ochiul Acvilei în Paradis. Dante, la rândul lui, se referă la Virgiliu (*Eneida*, cartea II v. 426), unde e pomenit Ripheus: „...cadet et Ripheus, justissimus unus³³³⁴...”, cade și Ripheus cel mai drept, în noaptea luării Troiei de către greci. Având în vedere și descendența romanilor din troieni, e posibil ca Ripheus Troianus să fi fost denumirea Șefului suprem al ierarhiei inițiatice romane care, într-un moment de grație, sub Traian, a coincis cu șeful vizibil al Imperiului, chiar ca nume.

Înainte de a cerceta mai de aproape pe acest „*Ripheus justissimus unus*”, trebuie să revenim asupra simbolismului lui Ianus, pentru că este cheia acestui studiu. Guénon scrie: „... *en tant que Janus était considéré comme le dieu de l'initiation, ses deux clef, l'une d'or et l'autre d'argent, étaient celles des «grands mystères» et des «petits mystères» ; pour employer un autre langage équivalent, le clef d'argent est celle du „Paradis terrestre” et la clef d'or celle du «Paradis céleste». Ces même étaient un des attributs du souverain pontifical (atât roman, cât și creștin, n.n.) auquel la fonction*

33 **Latină:** „cade și Ripheus, cel mai drept dintre toți”. Textul canonic al *Eneidei* (II, 426) are *cadit et Ripheus, iustissimus unus*.

34 sursa: **Vergiliu, *Eneida*, II, 426**. Textul canonic: „*cadit et Rhipeus, iustissimus unus / qui fuit in Teucris et servantissimus aequi*” — la prezent, *cadit*, și cu *Rhipeus*. [[Vergiliu — Eneida, trad. George Coșbuc](#).

d'hiérophante était essentiellement attachée, comme la barque était aussi un symbole de Janus ; il y a un rapport assez direct entre le sens que nous venon

[116 (121)]

d'indiquer et celui suivant le quel la clef d'or représente le pouvoir spirituel et la clef d'argent le pouvoir temporel ; ... cette dernière était parfois représentée par le sceptre"; și, aici, Guénon pune în notă: „*le sceptre et la clef sont d'ailleurs l'un et l'autre en relation symbolique avec l'axe du monde*”, care este reprezentat, vom adăuga noi, și de coloană pentru că aceasta privește direct studiul nostru. Apoi Guénon scrie fraza aceasta care trebuie reținută mereu în minte de-a lungul celor ce vor urma: „*Dante en effet assigne pour fonction à l'Empereur et au Pape de conduire l'humanité respectivement au Paradis terrestre et au Paradis celeste*” (ibid., p. 149—150).

Să reținem deci faptul esențial că ceea ce se găsea reunit în Ianus ca într-un Principiu comun, deci și în reprezentantul lui direct Cezarul roman, s-a polarizat, în creștinism, în funcțiunile papei și împăratului. Ianus, ca edificator, păzitor de poduri, era și conducător prin ele în sus și în jos. În această calitate, era reprezentat de *Pontifex Maximus*, supremă funcție sacerdotală în vechea Romă, preluată acum de papă. La înființarea Imperiului, ea s-a cumulat cu aceea a Cezarului. Cuvântul e de origine etruscă, Aesar³⁵, care înseamnă divinitate, căruia i s-a adăugat litera K, simbol al puterii, cu securea ca ieroglif (R. Guénon: *Un hyéroglyphe du Pôle*). Or, găsim securea înfășurată într-un mănunchi (fascie) de vergele, ca însemn al lictorilor care, în număr de 12 sau 24, întovărășeau pe Consul, pe Dictator, pe Împărat în urmă, când își exercitau funcția de distribuitori ai justiției. La ordinul

35 Etruscă: „zeu, divinitate” — cuvânt pe care Suetoniu îl dă ca etimon al numelui Caesar.

Consulului, lictorul desfăcea mănunchiul de vergele strâns în fascie, fie ca să lovească pe condamnat cu nuiielele, fie ca să-l decapiteze cu securea, cum era cazul. „I lictor deliga et pala³⁶”, aceasta era formula consacrată în care puterea de a dezlega apare clar, cu imperativul *deliga*; dar mai este un imperativ la începutul formulei, I, pe care Cicero îl consideră originea numelui lui Ianus. După execuție, lictorul își lega din nou nuiielele în jurul securei. Deci puterea de a lega și dezlega (*potestas ligandi et deligandi*³⁷), cu alte cuvinte „puterea cheilor” în sens strict ca exercitată de lictor în numele Consulului sau al Cezarului, direct, și indirect în numele lui Ianus. Și fascia are forma unui I sau a unei coloane.

[117 (122)]

Însuși numele lui Traian este semnificativ. Trebuie să observăm mai întâi că, după obiceiul roman, fiul adoptiv își adăuga la numele său mic desinența Ianus. E curioasă coincidența că, prin această desinență, numele căpăta, prin asonanțare, numele lui Ianus în sufix, ca și cum persoana ar fi devenit imediat fiu adoptiv al noului său tată și mediat al lui Ianus. Octavius devine Octavianus, Trebonius — Trebonianus, Aemilius — Aemilianus, Domitius — Domitianus, Aurelius — Aurelianus. De ce să n-ar fi Octavianus, Ianus al lui Octavian, Aemilianus, Ianus al lui Aemilius, Domitianus, Ianus al lui Domitius, numele vechi și numele nou fiind în raport de Jivatma³⁸³⁹ și *Atma*? Ceva analog găsim și la alte popoare. În arabă, cuvântul *dân* înseamnă tradiție, religie; sunt milioane de musulmani care au un nume compus dintr-o calificare la care se adaugă *dân* în sufix: *Muhyiuddân*, vivificatorul

36 **Latină:** „Mergi, lictore, dezleagă și lovește” — porunca rituală a magistratului roman.

37 **Latină:** „puterea de a lega și de a dezlega”.

38 **Sanscrită:** *jīvātmā* — sinele individual, viu, față de *Ātmā*, Sinele universal. (vezi pagina 256)

39 **Arabă:** *‘Abd Allāh* — „robul lui Dumnezeu”.

tradiției: *Badruddân*, luna tradiției; *Saifuddân*, sabia tradiției și altele. Tot așa, cuvântul *abd*, servitor, dar în prefix, la un nume divin: Abdullah⁴⁰, servitorul lui Allah; *Abdurrahman*, *Abdulqabbar*, *Abdulqadâr*... Același fenomen îl găsim la hinduși cu termenul sanscrit *ananda*, beatitudine: *Vivekananda*, beatitudinea discriminării, *Șivananda*, *Brahmananda*, *Ișwarananda*, ineputabil... E curios că, omițând din Traianus desinența „Ianus”, nu rămâne un nume cunoscut, ca în celelalte citate, ci o prepoziție. Nu avem decât să consultăm dicționarul: prepoziția *trans* în fața literelor *d*, *l*, *m*, *n*, pierde literele finale *ns* și devine *tra*. Prin urmare, Traianus e în realitate *Trans-Ianus*. Ianus-ul transcendent, Ianus de dincolo de ape, care a trecut podul peste Okeanos, podul care leagă pământul cu cerul, căci Ianus nu este numai un păzitor al podurilor, ci și un conducător peste ele.

Am văzut legătura pe care o făcea Cicero între Ianus și verbul *ire* (a merge). Compusul *Trans Ianus* e deci, într-o redare explicită, acela „care merge sau face să meargă prin (*trans*)”. E remarcabilă analogia formulei cu sanscritul *thata gata*⁴¹, „cel care a trecut astfel” desemnând în mod curent și exemplar pe Buddha care e deci acela care a trecut astfel, a străbătut astfel, în acest mod, marea pasiunilor și a devenit normă pentru cine vrea să facă la fel. Particula *tra* o găsim și în *avatara* care e prin-

[118 (123)]

cipiul traversând toate lumile pentru a ajunge la a noastră. Se va spune că tot Traianus îl chema și pe tatăl împăratului și că numele își pierde oarecum unicitatea. Orice nume e o potențialitate, aparține unui ales s-o

⁴⁰ Jivatma — Sinele individual, viu, oglindire a lui Atma într-o ființă anume. (vezi pagina 256)

⁴¹ **Sanscrită:** *tathāgata* — „cel care a trecut astfel”, unul din numele lui Buddha.

treacă la act. E un *modus operandi*⁴² al Providenței de a lucra astfel, ținând un nume predestinat prizonier în virtualitatea lui timp îndelungat până când apare cel așteptat care îl deșteaptă ca sărutul Prințului pe Frumoasa din pădurea adormită. Prin trecerea din generație în generație, numele devine banal, oamenii se obișnuiesc cu el, curiozitatea și indiscreția sunt derutate, adormite. Când vine cel Ales care transfigurează numele, nimeni nu observă nimic. Este, în homonimie, cazul pietrei din vârful unghiului, al cărui rost nimeni nu-l mai înțelege. Vom da un singur exemplu și cel mai ilustru, numele lui Iisus, în care creștinii văd deplinătatea harului lui Dumnezeu. În forma lui ebraică, Iehoșua, este tetragramul IHVH, în care se intercalează litera S, litera focului și a Sfântului Duh. Înainte și pe vremea lui Iisus, numele avea circulație curentă printre evrei. Numele suveran devine Anonim pentru că e Mirionim. Anonimatul de jos este oglindirea Inexprimabilului de sus. Timp de generații, numele predestinat rămâne amorf și întunecat. Când cel Ales, mult Așteptatul, cobora, Numele se fătuia, se însufletea, își iriza apele ascunse.

După această digresiune, ne reîntoarcem la Troia. Particula *tr* o regăsim în Troia și Troianus, constatare care suscită considerații interesante. Se știe că romanii se socoteau descendenți din troieni, prin Enea, fiul lui Venus, scăpat din ruina orașului său, debarcând după multe peripeții în Italia, unde devine strămoșul poporului roman. Toate acestea sunt cunoscute din *Eneida*. Chiar la o epocă tardivă, înfrângerea lui Perseu, ultimul rege al Macedoniei, coborât prin Alexandru din Ahile, de către consulul Paulus Aemilius, a fost considerată la Roma o răzbunare a morții lui Hector. Că în numele Troia rădăcina *tr* își păstrează sensul de străbatere, trecere, traversare o dovedește faptul că era așezată la punctul de

⁴² **Latină:** „felul de a lucra”.

trecere, geografic, cel mai important al lumii vechi, strâmtoarea Dardanele, al cărei nume vine de la Dardanus, întemeietorul și primul rege al cetății. Se vorbește de importanța comercială a așezării Troiei; e un punct de vedere valabil,

[119 (124)]

dar secundar: nu trebuie să-i judecăm pe cei vechi după criteriile noastre. Simbolismul geografic făcea din Troia un istm, o poartă strâmtă, un punct colector al luminii centrelor spirituale hyperboreene, de unde cetatea sfântă o distribuia, prin refracție, lumii mediteraneene prin trecerea de la simbolismul solstițial la cel echinocțial (Troia se mai numea Ilion, în care găsim ideea de înălțime).

Această dublă operație de colectare — *coagula* și de redistribuire — *solve* o făcea o ființă care era stăpânul istmului și-l reprezenta pe toate planurile. Vom vedea cine avea această funcțiune în momentul distrugerii Troiei. Titularul ei era stăpânul balanței, cele două talgere fiind Marea Neagră și Marea Egee. Ruina Troiei a ucis acest organism delicat, lovindu-l în nodul vital. Balanța s-a rupt în două și rămășițele ei au rămas netrebnice. O lumină scăzută nu a mai fost accesibilă decât prin centrele secundare ale Greciei propriu-zise. Războiul troian a distrus ceea ce recuperase expediția Argonauților. E posibil ca expediția acestora să fi fost un hagealâc la obârșii, popasul în Colhida, la poalele noului Caucaz, o etapă necesară spre vechiul Caucaz carpatic, iar cucerirea Lânei de Aur, obținerea unui talisman necesar pentru deschiderea porților. Pe cât de generoasă e legenda în amănunte despre celelalte etape ale expediției, pe atât de avară despre trecerea ei pe la insula Albă și pe Dunăre și, personal, găsim faptul foarte semnificativ. După ce primește pe Drava și Sava, Puterea și Sfințenia, Danubiul devine Ister, principiul lor comun. Găsim în el rădăcina

satar⁴³, cu semnificația de tănuire, secret, dar și de ocrotire. Și ce tănuia? Un centru spiritual în interiorul pământurilor unde se păstra această dublă putere, sacerdotală și regală. Italia, așezată excentric, nu a fost atinsă de această catastrofă spirituală. De aceea, Enea, cu penajii Troiei, a putut să se refugieze acolo ca să întemeieze un nou Ilion. Troia a trebuit să moară pentru ca Troia să stăpânească lumea. Parabola bobului de grâu.

Sunt tradiții care spun că Ianus a fost un rege al Daciei înainte de a se coborî în Italia. Traianus a făcut drumul invers, ca și argonauții, dar pe uscat.

Spuneam mai înainte că la Troia a putut exista o funcție permanentă de păzitor al Balanței, identificată

[120 (125)]

cu Axul Balanței, de o parte și de alta fiind talgerele Mări Negre și Mării Egee. Pe titularul acestei funcții, Virgiliu îl numește Ripheus, *justissimus unus*⁴⁴, în *Eneida* (cartea a II-a), pe care Dante îl așează în ochiul Acvilei imperiale, lângă Traian. Ceea ce caracterizează pe marii spirituali este simțul eminent al răspunderii. Nu reprezintă ei Balanța? Când unul din ei trebuie să exprime prin vorbă și scris, caută cu cea mai mare grijă proprietatea termenului, îi cântăresc exact sensul, îl curăță cu cea mai mare grijă de abuzurile făcute de uzajul curent. O greșeală e un atentat contra Verbului și a Principiului de identitate. Or, Virgiliu numește pe Ripheus *justissimus unus* și comentatorul pune în notă: „Unus donna plus de force à la signification exclusive du superlative, en présentant l’objet comme unique entre tous⁴⁵”. Când, prin urmare, Virgiliu întrebuințează termenul de *justissimus unus* vorbind de Ripheus, trebuie

43 **Semitic:** rădăcina *s-t-r* — „a acoperi, a tănui, a ocroti”.

44 **Latină:** „cel mai drept, singurul” — superlativul nu suferă pluralul.

45 **Franceză:** „Unus dă mai multă tărie înțelesului exclusiv al superlativului, înfățișând lucrul ca unic între toate” (cules *donna, présentant, superlative*).

să înțelegem că *justissimus*, fiind un superlativ, nu poate să convină ca toate superlativele decât unui singur om în lume. A vorbi de doi *justissimi* e o absurditate, o contradicție în termeni. Nerozia se comite curent în lumea modernă. Deci, când Virgiliu spune că acest om e *justissimus unus* își are sensul și proprietatea sa deplină, anume că Ripheus e Distribuitorul și Stăpânul superlativ și prin excelență al justiției, Regele ei, *Mélchisedech*, ar spune evreii; acest *justissimus* nu se poate afla decât în locul *justissimus* al acestei lumi, în punctul central unde toate antinomiile și complementarele se resorb în Unitate, principiul lor comun, unde verticala polară intersectează planul nostru de existență; un reprezentant, o specificare a lui, se putea afla în limba balanței geografice pe care o reprezenta Troia în mileniul al II-lea dinaintea de Hristos. Atunci, în concepția lui Virgiliu și organizațiilor inițiatice în numele cărora vorbea, se poate ca în noaptea incendiului Troiei să fi fost ucis Polul ierarhiei inițiatice în misiune sacrificială. Fapt semnificativ, decisiv, numele de Ripheus e și acela al muntelui polar în antichitate. În Ripheus *justissimus unus* este un complementarism pe care Guénon îl relevă în funcțiunea supremă spirituală a lumii noastre: *justissimus* ține de Rigoare, *ripheus* de Mizericordie; rădăcina *raf* pe care o găsim și la Orfeu și Rafael desemnează un prin-

[121 (126)]

cipiu tămăduitor, emanând din Caritatea divină. Pe lângă aceste cauze, poate fi și una specială în faptul că romanii au dat Polului epitetul de *justissimus*; eminența lor vocație juridică emanând din balanța divină a creat Dreptul roman. Cum am văzut mai sus, Traian și-a luat numele de *Dacicus* și tocmai din această cauză are dreptul să fie numit și *Ripheus* pentru că acesta era numele mitic al Carpaților cu o nuanță net polară. Dar cum îl vedem în datinile noastre, Traian a devenit Troian și atunci pe cine desemnează Troiano Rifeo al lui Dante? Pe doi titulari ai

aceleiași funcții. Cum Virgiliu îi zice *justissimus unus*, cum, pe de altă parte, Traian e cunoscut prin justiția lui celebrată de Dante în *Purgatoriu* și *Paradis*, înrudirea devine și mai strânsă.

Justiția lui Traian capătă un sens mesianic, justiția celei de-a șaptea zi. E curios că în cuvântul despre *Oastea lui Igor*, cel dintâi monument al literaturii ruse, tratând despre o bătălie dintre ruși polonezi din 1185, se întâlnește de patru ori numele lui Traian: 1) Drumul lui Traian, unul din numele Căii Laptelui; 2) Veacul lui Traian, sec. al II-lea d.H.; 3) Țara lui Traian, adică țările române; și, în sfârșit, 4) „În veacul al șaptelea al lui Traian”, denumire pe care toți comentatorii o declară incomprehensibilă. Din sec. al II-lea în sec. al XII-lea sunt zece secole. Ce poate însemna „în veacul al șaptea al lui Traian” După părerea noastră un veac mesianic, sabatic, secolul Antoninilor, ultimul substituit, în ciclul nostru, al celei de-a șaptea zi de la sfârșit. Căderea Troiei este așezată în anul 1184 î.H.; dacă adăugăm 1296 ani, a zecea parte din Anul mare, găsim anul 112 d.H., adică apogeul domniei lui Traian.

Spuneam mai sus că Traianus Dacicus a putut fi o formulă substituită la Troianus Ripheus. Dispărut în ruina Troiei în 1184, Troianus Ripheus a reapărut 1296 ani mai târziu, ca Traianus Ripheus, cu o alternanță de doliu și glorie cum spune Apostolul Pavel de cei doi Adami. E interesant că, făcând aceeași operație, dar în sens invers, retrăgându-ne în timp alți 1296 ani de la căderea Troiei ne găsim în anul 2480 î.H. Or, prin sec. al XXV-lea î.H. așează istoricii începutul civilizației cretane, ceea ce se numește minoianul timpuriu. Civilizația a durat a zecea parte dintr-un An mare. După o strălucire de o mie de

[122 (127)]

ani, minoianul a început să decadă. O năvălire aheană i-a dat o puternică lovitură după care a mai supraviețuit vreo două secole. După ce au dat la pământ civilizația lui

Minos, grecii au năruit-o și pe aceea a lui Troianus Ripheus. Se pare că civilizația cretană și troiană au fost concomitente. Troia lui Homer e a VII-a. Charles Picart numea Creta un dublet al Hyperboreei, o oglindire, am zice noi, din punctul de refracție Troian.

*

Vom vorbi de simbolismul Acvilei în *Divina Commedia*. Deocamdată, observăm că Dante așează pe Rifeo Troiani, omul cel mai drept, în ochiul acvilei ca și pe Traian, pus în Paradis tocmai din cauza dreptății lui. E un fel de a sublinia înrudirea lor. Dante vorbește în două locuri de justiția lui Traian, în *Purgatorin* X și în *Paradis* XX, și în amândouă în legătură cu „dreptatea sa”. La vedovella consolo del figlio⁴⁶ (XX 45), „A mângâiat pe văduvă pentru fiul ei”, spune el făcând aluzie la o anecdotă care a circulat în întreg Ev Mediu. Iată cum o redă Dante în *Purg.* X, 73—93: „Aici era pictată înalta glorie a Principelui roman, a cărui mare virtute a împins pe Grigore la marea sa victorie/ vorbesc de împăratul Traian/ și de văduvă ce era la frâul calului său/ pătrunsă de lacrimi și durere/ locul din jurul lui părea plin de adunare (mulțime)/ de cavaleri și acvile brodate cu aur/ filfâiau în vânt, în văz, deasupra lui/ sărmana între acei toți/ părea că spune: « Doamne răzbună-mă pentru fiul meu care a murit și de aceea mă doare inima »/ și el i-a răspuns: « Așteaptă până mă întorc », și ea: « Doamne », ca o ființă în care durerea nu suferă întârziere, « dar dacă nu te întorci »/ Și el: « Acel ce-mi va ține locul ți-o va face »/ Și ea: « Ce bine vei avea din acela făcut de alții dacă îl uiți pe al tău! »/ Și el: « Întărește-te căci se cuvine să-mi

⁴⁶ sursa: **Dante, *Paradisul*, XX, 45**. Textul canonic: „la vedovella consolò del figlio”. Episodul e povestit pe larg în *Purgatoriul* X, 73—93. [Dante

împlinesc datoria înainte de-a porni. Justiția o vrea și pietatea mă reține aici. »”

Noveletta italiană se numește *Dreptatea lui Traian*. Se spune că papa Grigore cel Mare a văzut episodul reprezentat pe un basorelief. L-a mișcat atât de mult încât s-a rugat la Dumnezeu să-l scoată pe Traian, împărat păgân și persecutor de creștini, din iad. Dumnezeu a îm-

[123 (128)]

plinit rugăciunea: Traian a înviat în trup, a primit botezul, a murit din nou și a fost pus în Rai, unde Dante îl așează în Cerul lui Jupiter, în ochiul acvilei alături de Rifeo Troiano și el *justissimus*.

O minune așa de mare pentru un fapt de justiție care a avut și are atâtea mii de echivalente printre păgâni... E evident că Dante îi dă o mare importanță simbolică și nu e greu de înțeles sensul anecdotei: *La Vedovella* este Văduva simbolică, având un rol atât de important în toate inițierile. Masoneria se consideră Văduva lui Hiram, asasinat de ceilalți arhitecți, și uneori a lui Jacques de Molay. Văduva este *Anima Mundi* văduvită de Suflul solar, logodnicul ei, Maica Domnului de două ori văduvă, de soț și de fiu, Sulamita lipsită de Solomon, Fata de împărat părăsită de soțul ei, plecat la Mănăstirea de Tămâie din povestea lui Creangă.

În toate organizațiile inițiatice, se consideră ceva ca pierdut, fie o formulă, fie un lucru sau un erou ocultat, Arthur, Ștefan cel Mare, Frederic, însă așteptat și care sigur va fi regăsit, va reveni. În sens mai larg, e lumea lipsită de *Logos*, așteptându-l totuși. „Vino Doamne Iisuse”, așa se termină *Biblia*. În sens microcosmic, e inițiatul virtual care așteaptă trecerea la limită care îi va aduce realizarea efectivă.

În cazul dreptății făcute văduvei de către Traian, lucrurile trebuie privite la proporțiile lumii romane. Pe cât de neobservată a trecut coborârea lui Iisus în lumea veche, cu atât mai seismic trebuie să fi fost ciclonul

spiritual pe care l-a dezlănțuit în ambianța ei invizibilă. Trebuia să se ajungă la un *modus vivendi*⁴⁷, pe planurile invizibile, la o „complicitate” tacită între ambianță și noua religie, la o „racordare” organică a lor, prin care Imperiul roman avea să devină o clocitoare pentru creștinismul în germene; căci persecuțiile, adevăratele persecuții, nu sporadice, prost organizate la început, aveau să se dezlănțuie de abia în a doua jumătate a sec. al III-lea, când creștinismul devenise adult și era necesar să se călească în focul lor. E posibil ca această acomodare, această simbioză, această clocire a creștinismului în matricea Imperiului roman să fi fost pusă la punct, lucru împlinit la sfâr-

[124 (129)]

șitul primului secol și la începutul secolului Antoninilor, al cărui portar, Janitor⁴⁸, deschizător, a fost Traian.

De altminteri, două organisme vii, dintre care unul e conținător și celălalt conținut, cum a fost cazul Imperiului și al Creștinismului, au trebuit în mod necesar să ajungă la un sincronism organic, la o înțelegere, deși total ignorată de conducătorii vizibili ai Imperiului. E un raționament a posteriori⁴⁹ perfect valabil. Această conviețuire le-a permis creștinilor să elaboreze o doctrină a imperiului care le lipsea total. Dacă presupunerile noastre, bazate pe unele indicii, că Traian în mod excepțional a fost în același timp șeful vizibil și invizibil al imperiului sunt exacte, e posibil ca el să fi procedat împreună cu șefii ocuți ai creștinismului la un *modus vivendi* existențial, la o dozare, conform Științei Balanței, a „compostului creștin” în Atanorul Imperiului roman. Dar

47 **Latină:** „fel de a trăi împreună” — înțelegerea care îngăduie conviețuirea.

48 **Latină:** „portarul” — de la *ianua*, ușă; numele lui Ianus ca păzitor al porților.

49 **Latină:** „pornind de la ce a urmat”, din urmări spre pricini.

a aplica Arta Balanței înseamnă a face dreptate Văduvei. Dar în această operație trebuiau angajate și centrele hyperboreene ale Daciei. Trebuia stabilită o endosmoză între Dacia și Imperiu și acesta a putut fi rostul ocult al anexării.

Creștinismul grecizat și romanizat a fost altoit pe trunchiul Tradiției Primordiale. Scena de pe coloană e categorică. De aceea îl găsim pe Hristos aplecat într-un gest de infinită mizericordie asupra ternarului suprem al tradiției dacice. De aceea găsim pe Discipolul iubit, pe Apostolul Ioan integrat în acest ternar, instalat în el. Imperiul a avut și el un folos relativ din această acomodare, folos vizibil în gloria secolului Antoninilor.

Pe registrul imediat următor celui studiat regăsim ternarul: Traian pe o estradă, pe un tribunal, cu doi generali la stânga și la dreapta, primește aclamațiile comandanților armatei după victorie. O scenă de glorie după o scenă de jale. Ne reamintim de vorbele apostolului: „Cine a semănat în jale, va culege în bucurie”. Până la sfârșit, însă, creștinismul avea să mănânce substanța Imperiului ca plodul gălbenușul oului.

II. MESIANISMUL ÎN IMPERIUL ROMAN

Mesianismul era difuz în toată lumea antică. Doctrina căderii omului la evrei, a celor patru vârste, de aur, argint, aramă, fier la celelalte popoare, îl implica; era

[125 (130)]

nevoie de un Răscumpărător care să restaureze prin trecere la limită echilibrul Vârstei de Aur. Fondul ideii mesianice se compune dintr-un dublu element, amintirea unei mari ruini și speranța unei mari reparații. Mesianismul iudaic avea ca trăsătură originală că era național, strict solidar cu doctrina poporului ales. Mesianismul națiunilor nu avea această limitare pentru că nu era contractual ca la evrei. Druzii ridicau statui lui

Virgo paritura⁵⁰, Fecioarei ce avea să nască, fără alte precizări etnice.

Cum subiectul acestui studiu nu este mesianismul antic, e de-ajuns să reamintim exemplar că, scriind Egloga IV în anul 40 î.H., Virgil se referă expres la profetiile Sibilei din Cumae, adică la o străveche tradiție; în numele ei vestește că jam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna⁵¹⁵² și că o progenitură nouă se va coborî din cer, Pruncul cu care veacul de fier va înceta și-n toată lumea cel de aur va să vină, și alte expresii de o uimitoare similitudine cu cele ale lui Isaia. Și ce este acest prunc, o arată bine Coomaraswamy ca fiind coborârea lui Agni, Avatarul Etern, în Caverna Lumii: „unirea cerului cu pământul deșteaptă pe Bambino, Focul, a cărui naștere desparte pe părinți și umple de lumină spațiul intermediar (*antarikṣa, mitgard*). Strălucește în sânul mamei sale, în plină stăpânire a puterilor sale. De abia s-a născut și străbate cele șapte lumi, se înalță ca să pășească pe poarta Soarelui, ca fumul altarului. Acest Agni e atunci mesagerul zeilor... preotul care transmite mirosul jertfei, mistuită aici jos, până în lumea de dincolo de bolta cerului”. (A. K. Coomaraswamy: *Hinduism și Budism*)

Creștinismul a dus la ruina lumii antice, dar pentru a înțelege cum s-a produs ea este necesară o digresiune lungă. Nu putem lăsa studiul la stadiul la care am ajuns, cu creștinismul în stare de incubație în sânul Imperiului roman. De aceea sunt necesare considerații asupra mesianismului antic.

50 **Latină:** „Fecioara care va naște” — inscripția de pe altarele druidice despre care vorbesc izvoarele medievale.

51 **Latină:** „Iată, se întoarce și Fecioara, se întorc domniile lui Saturn” (Vergiliu, *Egloga* IV, 6).

52 sursa: **Vergiliu, *Egloga* IV, 6.** Textul canonic: „iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna, / iam nova progenies caelo demittitur alto”.

Fiecare tradiție își reprezintă pe Mântuitor după mentalitatea proprie: evreii ca pe un coborâtor din regele David, cu o misiune strict națională, dezrobitor al lui Israel din jugul popoarelor. Romanii ca pe un imperator Augustus, readucând vârsta de aur pe pământ (*Saturnia Regna*). Crearea Imperiului roman, atât de evident des-

[126 (131)]

tinat să fie conținătorul acestei domnii, nu era un semn al zeilor că timpurile se apropiau? Această reîntoarcere a vârstei de aur, a domniei lui Saturn, se identifica în ochii contemporanilor cu ceea ce se numea sub imperiu *Immensa Majestas Pacis Romanae*⁵³, formulă care însumează, cum nu se poate mai bine, complementarismul de Pace și Glorie (*Majestas*) caracteristic oricărei reintegrări mesianice și a remanifestării Balanței Supreme. Mesianismul datează dintr-o vreme când nu se operase în diferitele tradiții deosebirea dintre ezoterism și exoterism. Când acestea s-au bifurcat, ceea ce era de natură esoterică în mesianism a devenit legendă și folclor. De aici caracterul echivoc al mesianismului popular, în care trăsături de cel mai autentic ezoterism s-au amestecat cu aspirații vulgare, naționale, de cea mai strâmtă contingentă. Caracterele înalt simbolice ale doctrinei au fost luate în sensul cel mai literal; răspândite în public, accesibile tuturor; profetiile lui Isaia, de pildă, și cele din Egloga IV au fost răstălmăcite în spirit demagogic strâmt și național. Ispita era cu atât mai mare cu cât textele mesianice coincideau uimitor, și în expresie uneori, probabil în vederea unor confluente hotărâte de Providență. Dacă s-ar traduce în ebraică Egloga IV, adaptându-se termenii, și s-ar intercala ca un capitol suplimentar în Isaia, integrarea ar fi aproape organică. Cineva care nu ar cunoaște *Biblia* și pe Virgiliu nu ar observa fraudă pioasă.

53 **Latină:** „Nemărginita Măreție a Păcii Romane”.

Că răspândirea providențială a creștinismului în Occident se pregătea din leagănul lui palestinian o arată câteva fapte, de exemplu numele Mântuitorului: Galileanul, după provincia Galileia, supranumită astfel probabil după un trib de gali veniți din Galata în Asia Mică. Acela care a cules în potir sângele Domnului și a dus Graalul în Apus a fost Iosif din Arimathea, al cărui nume reamintește pe Arimii hyperboreeni. Alt nume al Arimatheiei era Rama; intenția de altoire pe Tradiția primordială prin al șaselea și al șaptelea avatara, Parașu Rama și Rama Ciandra, devine convingătoare; devine evident destinul noii religii de a se răspândi în lumea ariană. Profețiile iudaice și cele ale neamurilor, vestind un eveniment care avea să suprime timpul, nu puteau să-l exprime decât sintetic, fără caracter istoric temporal. Nici urmă în ele

[127 (132)]

de cele două venituri, de mântuirea în două etape, despărțite de milenii. De aceea, când Mesia s-a manifestat prima oară, s-a produs aceeași neprimire și din partea iudeilor și din partea lumii romane și occidentale și nu fără oarecare justificare profană. Dar nimeni nu putea rezista Verbului încarnat: Iudeea și Imperiul roman au fost sfărâmate de incomprehensiune, de care nu erau vinovate pentru că o comunitate nu e obligată să înțeleagă dimensiunea ezoterică. Acum, după ce veacurile au trecut și s-a pus la punct doctrina Parusiei, cele două etape ale mântuirii ne apar normale și necesare. La întâia vedere, Hristosul patibil ia asupra sa păcatele lumii ca să le răscumpere; după această sleire cataractică macrocosmică, urmează venirea în glorie a Fiului Omului care transformă virtualitatea în efectivitate, închide ciclul și oprește timpul. Mântuirea în doi timpi era probabil obiectul unui învățământ secret la evrei și neamuri, și evreii aveau dreptate când consideră creștinismul originar ca fiind o *tariqah*, adică o organizație inițiatică. Aceasta

era și intenția lui Iisus, textele evanghelice sunt categorice. Mai târziu, extraordinarul influx de *baraqah*⁵⁴, de grație, a sfârșit zăgazurile; creștinismul s-a revărsat în tot Occidental. A trebuit să se alcătuiască un exoterism din piese disparate, neexistent în punctul de plecare, în sâmburele noii Revelații. Dumnezeu a hotărât astfel, pentru ca aceste elemente exoterice să fie date de lumea greco-romană, ușurând astfel asimilarea.

Neînțelegerea dintre creștinism și iudei, apoi dintre creștinism și lumea romană a fost totală din cauza interpretării literale, exoterice a mesianismului. Cu mentalitatea lor antiistorică, semiții așteptau, cereau, pretindeau împărăția imediată a lui Dumnezeu. Dacă nu venea, vina oamenilor era. „Fiți o Împărăție de sfinți” — cereau profeții. Chiar în vremile de mărire ale regatului lui Israel, ei făceau viața imposibilă puterilor constituite. Administrația țării, ameliorarea moravurilor, greaua politică externă a unui stat mic, așezat printre uriași, Egipt, Asiria, Babilonia, ce însemnătate aveau toate acestea pe lângă Împărăția lui Dumnezeu? Unul se putea coborî dintr-o clipă în alta. Predica devenea și mai virulentă, mai intransigentă, pe măsura decăderii statului, căpătând un caracter de re-

[128 (133)]

vendicare compensatorie. Israel era rob de imperii din ce în ce mai aspre, Asiria, Babilonia, Persia, Macedonia, Roma; motiv în plus ca Mesia să vie cu strălucire și putere și să extermină pe dușmanii neamului ales. Nenorocirile lui îl vor constrânge să coboare. E un miracol că Israel a scăpat cu viață de-a lungul atâtor secole de nonconformism și răzvrătire, până la inevitabila catastrofă din 70. Nu e de mirare că s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat, ci că s-a întâmplat așa târziu. Cu o

54 **Arabă:** *baraka* — binecuvântarea, influența spirituală care se transmite.

asemenea mentalitate, predica lui Iisus nu a putut fi primită decât cu ridicări din umeri la început, cu îndârjire mai târziu de către evrei. Cu *Biblia* în mână întrebau pe propovăduitori ce fel de Mesia e acela care nu alungă pe romani și nu întemeiază domnia lui Israel în lume, condiție prealabilă a aceleia a lui Dumnezeu. Se știe sfârșitul: uciderea lui Iisus, creștinismul extrapolat din matca lui printre națiuni. Asta nu înseamnă că printre neamuri creștinismul a căpătat o mentalitate istorică, din contra, a adus cu el toată zestrea *Vechiului Testament*. Atemporalismul iudaic l-a moștenit. Domnul trebuie să vie acum, astăzi, diseară, să stăpânească în glorie o mie de ani. Care e partea centrală a rugăciunii dominicale? Vie Împărăția Ta!

Cele mai vechi formule de rugăciuni nescrypturare ce ni s-au păstrat sunt: Maranatta⁵⁵ (Domnul vine!) și Eltheto o charis kai pareltheto a kosmos houtos⁵⁶ (Să vie harul și să dispară lumea aceasta), formule care neagă radical istoria și devenirea.

De asemenea, să se rețină faptul atât de important și bogat în urmări că evanghelizarea creștină trecea brusc, fără tranziție, de la o țărișoară minusculă, cu o istorie pur locală, într-un imperiu mondial, adevărat stat, admirabil organizat, cu o istorie ilustră, cu afluențe culturale tot atât de ilustre, cu tradiții morale și artistice fără precedent în istorie, fără asemănare cu ce a urmat. Provinciali incurabili, iudeo-creștinii nu au priceput o boabă din aceste toate. În *Immensa Majestas Pacis Romanae* vedeau o sinagogă a Satanei, un colectiv de păgâni, la început sceptic și ironic față de predica lor, apoi ostil și persecutor.

55 **Aramaică:** *marana tha* — „Vino, Doamne!” (I Corinteni 16, 22). [I

[Corinteni \(Biblia sinodală\), ro.\]](#)

56 **Grecă:** „Să vină harul și să treacă lumea aceasta” (*Didahia* X, 6).

Dar tot așa de puțin îi înțelegeau și greco-romanii pe ei când li se împărtășea vestea cea bună și li se spunea că, dintr-o clipă în alta, avea să se coboare din cer, ca să

[129 (134)]

stăpânească lumea, o mie de ani un evreu mort, pedepsit cu supliciul sclavilor pentru activități subversive, de către procuratorul lor din Iudeea. Idee absurdă, deoarece sibilele anunțau un împărat atotputernic căruia Republica și Imperiul îi pregătiseră stăpânirea. În adevăr, și la Roma se găsea un mesianism, identic fundamental cu cel ebraic prin participare la tradiția primordială, dar oglindit într-o mentalitate total diferită. Religia greco-romană era o tradiție mitologică și ca atare nu se găsea nimic asemănător cu legământul ebraic. Venirea Regeneratorului nu era finalitatea unei făgăduințe; restaurarea vârstei de aur constituia sfârșitul necesar al legilor ciclice. Mentalitatea romană nu era explozivă și miraculoasă ca aceea iudaică. Latinii aveau simțul și experiența devenirii și istoricității. Mesianismul roman era politic și statal, trebuia organizat de stăpânii lumii, nu de sclavi.

Tu regere imperium populi, Romane, memento!⁵⁷⁵⁸ — cum spunea autorul Eglogei IV și cu atât mai îndreptățiti păreau romanii decât evreii să creadă că lor le revenea misiunea regenerării lumii. Înfăptuiseră miracolul să facă dintr-un cătun de bordeie de pe Palatin stăpânul aproape al întregii lumi cunoscute în acea vreme. Era firesc să își închipuie că jumătatea cea mai grea a trebii era împlinită; că o dată realizat conținătorul, mai rămânea ameliorarea conținutului prin perfecționarea legilor, bună

57 **Latină:** „Tu, romane, ține minte să cârmuiești popoarele cu puterea ta”. Textul canonic (*Eneida* VI, 851) sună *Tu regere imperio populos, Romane, memento*.

58 sursa: **Vergiliu, *Eneida*, VI, 851**. Citat din memorie. Textul canonic: „*tu regere imperio populos, Romane, memento*” („tu, romane, ține minte să cârmuiești popoarele cu puterea ta”) — nu *imperium populi*, ci *imperio populos*. [[Vergiliu — Eneida, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

administrație, bună justiție, prin incomparabilul drept roman, prin îmblânzirea moravurilor și progresul moral. Cu ce altceva să se ocupe stăpânirea când problema externă nu mai exista?

După bătălia de la Actium, Principatul a triumfat, Octavian August a rămas singur stăpân. Timpurile lui Saturn păreau iminente, cum o profetizase Virgiliu. Hotarele imperiului erau acum naturale, Oceanul la Vest, la Sud — pustiul, la Răsărit — Eufratul și Caucazul, la Nord — cele două mari fluvii cunoscute pe atunci, Dunărea și Rinul. Dincolo erau tenebrele exterioare, o vagă populație de abia omenească, cu numele generic de barbari. Pax Romana⁵⁹ se înfăptuise și motorul ei imobil era Imperatorul, Monarh și Mare Preot, amândouă funcțiile resorbite în cea de Augustus cu sensul precis de sublimitate, exaltațiune spre cele de sus, toate rezumate în formula citată *Immensa Majestas Pacis Romanae*.

[130 (135)]

*

Trebuie să revenim asupra unui fapt atât de important, încât nici o repetiție, nici o insistență nu e superfluă.

Mesianismul era chintesență de esoterism, răspândit folcloric în masele populare. Faptul avea un avantaj și un dezavantaj. Avantajul era că se crea un climat de așteptare, de dorință, care atrăgea împlinirea, coborârea Unsului lui Dumnezeu. Dezavantajele erau multiple: se anihila simțul istoriei și al devenirii, se dădea loc la interpretări grosolan literale, se crea lipsa de vigilență. Profetețiile mesianice datând probabil de la începutul lui Dwapara yuga⁶⁰, vesteau nu o ameliorare a lumii, ci o radicală, bruscă transmutațiune a ei, o trecere la limită cu

⁵⁹ **Latină:** „Pacea romană”.

⁶⁰ Dwapara yuga — A treia vârstă a unui ciclu, înaintea celei de fier; vârsta de aramă. (vezi pagina 254)

subita suprimare a condiției temporale. Caracterul atemporal al vremurilor mesianice era așa de puternic, încât a narcotizat simțul politic roman.

Am insistat asupra acestei credințe la evrei și la romani pentru că sunt popoarele care au constituit „dimensiunea” mesianică, primii pentru că au dat ființa lui Mesia, firea necesară a profetismului biblic, romanii, pentru că au înființat aria de răspândire a Noului Legământ. Dar, pe când tradiția mântuirii lumii era un adevăr răspândit pretutindeni, efectuarea ei în două etape succesive și complementare la interval constituia, cum am spus, un secret de sanctuar, ignorat nu numai de popor, ci și de autoritățile religioase exterioare. Evreii nu admiteau decât un Mesia care va împlini integral și exploziv profețiile biblice. Era imposibil să ceri să priceapă maselor populare, fariseilor, saduceilor, Sanhedrinului, ideea unei pregătiri catartice prin resemnare la suferință și răbdare, supunere la stăpânirile acestei lumi într-un moment când dominația romană se făcea atât de dur simțită. Rezultatul a fost o neprimire a martiriului lui Hristos. Poporul evreu a continuat să lupte pentru o mântuire așa cum o înțelegea el, cu inevitabilul deznodământ de la 70.

La romani neînțelegerea a fost aceeași, cu modalități diferite, mult mai scuzabile. Partea cea mai grea, constituirea Imperiului roman fiind înfăptuită, pacea romană stabilită, nu mai rămânea decât ca ea să se transforme în *Saturnia Regna*. Nu era nevoie de nici o catas-

[131 (136)]

trofă pentru aceasta. Era explicabil că evreii au făcut o revoluție; contra cui s-o facă romanii? Era așa de dulce să stăpânești lumea! „Timpul lucrează pentru noi”, credeau romanii și aparențele, așa cum arătau pe vremea lui August, păreau să le dea dreptate. Amară iluzie! La hotarele Imperiului, mase enorme de barbari așteptau

ruperea zăgazurilor. Concepția păcii romane, însă, derivând din mesianismul atât de suav exprimat în Egloga IV, era solidară cu o viziune statică a lumii care obnubila reflexele de apărare și atac. Ce primejdii puteau fi într-o omenire în care, foarte curând, mielul va sta lângă leu?

*

Ideea mesianică generează un substitut provizoriu care este ideea imperială, traducerea ei în timp și în istorie. Am încercat să schițăm câteva trăsături caracteristice ale doctrinei imperiale așa cum s-au realizat în vechea Romă, insistând, așa cum se cuvine, asupra aspectelor esoterice. N-ar mai rămâne decât să adăugăm câteva considerații asupra modului cum a preluat creștinismul ideea imperială, cum a asimilat-o, cum a realizat-o și cu ce rezultate în Evul Mediu, referindu-ne mai ales, în ce privește aspectul doctrinar al chestiunii, la opera lui Dante care îl rezumă în întregime.

Și imperiul roman, ca și imperiul creștin, a avut o structură religioasă și o finalitate care era stabilirea lui Sanctum Regnum⁶¹. Expresia de Sfântul Imperiu Roman îi arată dubla natură. Cu aceasta am putea încheia prezentul studiu, dacă n-ar rămâne în picioare o mulțime de echivocuri plătuite de *apologetica creștină*. Or, apologia înseamnă pledoarie și o pedoarie este o prezentare tendențioasă în bună parte și inexactă a unei probleme, cu scopuri polemice. Metoda poate uneori reuși în judecățile omenești, dar nu în cumpăna fără greș a Polului. E curios că termenul care revine cel mai des în apologetică e acela de Providență, prin care teologia înțelege Suprema Înțelepciune a lui Dumnezeu în cârmuirea lumii. Mai întâi, atragem atenția asupra gravei improprietăți a termenului. Providența vine de la

⁶¹ **Latină:** „Sfânta Împărăție”.

providere⁶², a prevedea, ceea ce presupune pe Dumnezeu limitat de condiția temporală; și, lucru semnificativ, termenul e mai totdeauna întovără-

[132 (137)]

șit de explicitarea: decretele Providenței sunt insondabile, ceea ce e o invitație expresă de-a nu încerca să le înțelegem. Or, cum Dumnezeu este inefabil, dar nu necognoscibil, respingem de plano⁶³ această încercare, obscurantistă aproape, tot atât de nătângă ca și versurile celebre și ridicole care o comentează: Nu cerceta aceste legi că ești nebun de le-nțelegi⁶⁴. Să precizăm: *modus operandi* al Providenței este insondabil prin faptul că în manifestarea ciclică efectele cele mai mari sunt produse de cauze infime, prin legea analogiei inverse. Prin urmare, interesul este numai acela de-a urmări niște meandre, cu alte cuvinte un interes exclusiv de curiozitate, ceea ce nu-i faimos. De aceea, aplicarea divinatorie a științelor tradiționale a fost disprețuită de deținătorii lor.

Din slăbiciune și din uitare a învățământului divinului ei Fondator, Biserica s-a făcut tacit complice cu un mesianism politizat, un mesianism fără Mesia și fără Apocalips, preluat cu grăbire de toți dușmanii lui Dumnezeu. S-a produs o promiscuitate între Dumnezeu și Mamona, ceea ce a încheiat cele mai fine, mai delicate reflexe de reacțiune ale Bisericii, învălmășind o doctrină revelată cu cele mai delirante, cele mai iresponsabile fantezii ale pseudoștiinței moderne. Dar știm esențial, fără

62 **Latină:** „a vedea înainte” — de aici *providentia*.

63 **Latină:** „de-a dreptul, fără judecată lungă”.

64 vers. **George Coșbuc, *Moartea lui Fulger*** (1893). Autorul le citează din memorie și fără nume. Textul canonic: „Nu cerceta aceste legi, / Că ești nebun când le-nțelegi!” Strofa întreagă: „Și clopotele-n limba lor / Plângeau cu glas tânguitor; / Și-adânc, din bubuitul frânt / Al bulgărilor de pământ, / Vorbea un glas, un cântec sfânt / Și năltător: / Nu cerceta aceste legi, / Că ești nebun când le-nțelegi! / Din codru rupi o rămurea, / Ce-i pasă codrului de ea! / Ce-i pasă unei lumi întregi / De moartea mea!”

a mai introduce ideea de Providență, că un ciclu are un început principial, deci și un sfârșit tot principial; că are un mers descendent în spirală, adică cu restabiliri parțiale și temporale de echilibru; că, în sfârșit, restaurarea finală e un proces de reintegrațiune prin trecerea bruscă la limită și nu progresivă, fapt ce ar contrazice legea fundamentală a Manifestării care este autodegradarea ei de la Unitate la Multiplicitate. Repetăm, introducerea ideii de Providență e o încercare de-a înlocui Misterul cu obscurul. În această obscuritate pe care suntem invitați să n-o cercetăm, teologia modernă a strecurat, profitând de ea, cele mai nesăbuite, cele mai discutabile, cele mai efemere ipoteze științifice, concepția progresului indefinit cu rezultatul firesc al dispariției ideii de cataclism și de miracol. Pătrundem în obscuritatea Providenței cu speranța să aflăm pe Deus absconditus⁶⁵ și ne trezim în mijlocu lui Vatican II.

Acestea fiind bine precizate, revenind la subiect, o sumară cunoaștere a modurilor manifestării ciclice ne

[133 (138)]

autorizează să afirmăm următoarele: căderea Imperiului roman era necesară, pentru că un singur imperiu, un singur monarh, pacea romană erau contradictorii cu necesitățile sfârșitului de ciclu care cer actualizarea, epuizarea posibilităților lui cele mai sinistre, cele mai joase, îmbucătățirea analitică, anarhia, naționalismul. Altfel spus, nu era printre posibilitățile Imperiului roman perpetuarea lui, cum a fost posibilă perpetuarea Imperiului chinez, mai vechi ca el, până în zilele noastre. Sau: nu intra în posibilitățile creștinismului să salveze Imperiul roman, deși a preluat ideea imperială, cu reușite diverse, negalând niciodată, nici pe departe,

65 **Latină:** „Dumnezeul ascuns” (Isaia 45, 15). [\[Isaia \(Biblia sinodală\), ro.\]](#)

modelul său antic. Și e natural: finalitatea ciclică fiind pur calitativă, trebuia salvată ideea imperială și nu încarnările ei cantitative. Și atunci, putem spune că Imperiul a subsistat până la prăbușirea monarhiei habsburgice în 1918 și, în lojile masonice, până acum. Până la ultimul moment al lumii actuale, trebuia salvată o idee, deoarece la sfârșit tot ce este cantitate trece prin foc.

Decadența ciclică nu este liniară, Dumnezeu, printr-un act de pogorământ, readaptează adevărul la posibilitățile mentale ale unei umanități inferioare celei precedente, dimensiunea ezoterică rămânând totuși egală cu ea însăși în cursul ciclului. Cum creștinismul s-a răspândit în Occident, a cărui menire tardivă și ulterioară a fost actualizarea celor mai joase posibilități ale ciclului, înseamnă că noua religie infiltrată într-o Europă încă tradițională era în bună parte neadecvată spiritului occidental, că astfel eminente calități ale lui nu și-au găsit locul în noua readaptare, pe bunul motiv că, dacă s-ar fi integrat, Occidentul ar fi rămas până astăzi într-o civilizație tradițională, ca India și China, ceea ce făcea imposibil sfârșitul ciclului. E un exemplu tipic de contradicție și inconsecvență când vezi istorici profani, partizani ai liberului arbitru, ca atare refuzând ideea de Providență, explicând ruina lumii antice prin cauze cu totul secundare, contingente, evitabile în ele însele, dându-le un caracter ireversibil, fatal, pe care îl refuză Fatalității în divinis⁶⁶. Astfel: criza economică, latifundiile, economia înapoiată și patriarhală și o mulțime altele care se găsesc în toate manualele de istorie. Pe de altă parte, apologetii creștini converg cu

[134 (139)]

istoricii profani, mișcătoare umanitate, accentuând criza morală a imperiului, decadența intelectuală, ireversibilă, zic ei, care l-ar fi dus fără șovăire pe bietul

⁶⁶ **Latină:** „în cele dumnezeiești”.

antic să se suie din nou în copaci de unde coborâse, decăzând din calitatea hominală, devenind un troglodit cam în sensul ipotezei întâi din capitolul final al lui *Introduction générale à l'étude des doctrines hindoues* de René Guénon. De aceea, în loc să încheiem un studiu care în mod firesc trebuia să se termine aici, suntem nevoiți să ne punem pe propriul lor plan, în mintea lor, cu o ridicare din umeri, ca să arătăm că, din punctul lor de vedere contingent, prăbușirea lumii vechi nu era inevitabilă. Scuza noastră este că vrem să arătăm că fatalitatea e coextensivă numai Providenței și că e abuziv s-o introduci în lumea cauzelor secunde. În ea, cele mai uriașe catastrofe au la origine un germen. În incendiul Romei, a existat un moment când numai cu o apăsare de sandală se înăbușea bobocul de foc ce încolțise.

Se consideră util în academiile de război să pui pe elevi să arate cum bătălii celebre ca Waterloo, Cannae, Austerlitz ș.a. puteau fi pierdute de învingători. Această îndeletnicire se numește *Kriegspiel*, joc de-a războiul. Ne permitem și noi acest joc, pentru că e un punct de plecare, o tranziție spre ceva mult mai grav, anume spre constatarea inadecvării providențiale a creștinismului cu lumea veche, incapacitatea lui de-a integra valori pozitive excepționale ale Occidentului, inadecvare al cărei depărtat și inevitabil rezultat a fost criza lumii moderne. Suntem în situația unui om care știe perfect cum Napoleon ar fi putut câștiga bătălia de la Waterloo, dar care, dacă prin miracol ar putea interveni în ea, nu ar mișca degetul mic ca să-i schimbe soarta. *Kriegspiel*-ul e indispensabil în școlile de război, de ce nu ar fi tot atât de util și în studiul istoriei? Scoate la suprafață lucruri ignorate și e un incomparabil încadrament al devenirii ciclice, punând în lumină ceea ce a fost prin ceea ce a putut fi. Socotim *Kriegspiel*-ul cel puțin tot atât de eficace și pe planul spiritual. Atitudinea necinstită a apologeticii

creștine ne obligă la aceasta, printr-o discuție care, prin caracterul ei de joc, e lipsită total de răzvrătire.

Mesianismul roman, așa cum e exprimat de Egloga IV, și-a răsfânt caracterul static în politica romană, ducând spre o fatală doctrină de apărare. Dacă există o în-

[135 (140)]

vățătură a istoriei militare a lumii e caracterul catastrofic al doctrinei defensive, necompletată și neurmată de ofensivă. Toată istoria o demonstrează, de la Zidul chinezesc până la linia Maginot, trecând prin fortificațiile legionilor pe Rin și pe Dunăre.

Când privim o hartă a Imperiului roman, vedem că era într-adevăr o împărăție mondială în lungimea lui, de la țărmul atlantic la Marocului până la țărmul caucazian al Pontului Euxin, de la lusitani până în Armenia, de la scoți până la Eufrat și cataractele Nilului. Lărgimea însă mai ales în punctul esențial al proximității Italiei, era ridicol de strâmtă, de la Porțile de Fier ale Dunării până la Adriatica. Parcă un zeu strânsese imperiul între două degete. Pe hartă ai impresia unei hernii strangulate. Cauzele economice și sociale nu ar fi fost suficiente să dărâme imperiul. Prăbușirea i-a adus-o năvălirea goților la sfârșitul sec. al IV-lea, când au trecut Dunărea la Severin și au năvălit în Iliria, Tracia, Grecia, îndreptându-se apoi, spre norocul Imperiului de Răsărit, către Italia, Sudul Galiei și Spania și cu asta... *finis Romae!*⁶⁷ Or, toate acestea erau evitabile dacă n-ar fi fost nebuneasca politică defensivă pe care romanii o duceau de patru secole. O politică ofensivă dincolo de Rin și Dunăre nu mai era posibilă în sec. al IV-lea, dar perfectă cu mijloacele imperiului din sec. I și chiar al II-lea. Când Tiberiu a urmat lui August, nepotul și fiul lui adoptiv, Germanicus era pe cale să desăvârșească cucerirea Germaniei dintre Rin și Elba; Drusus, celălalt fiu, făcea același lucru în

67 **Latină:** „sfârșitul Romei!”

Boemia. Au primit ordin să se retragă în linia⁶⁸, în hotarele vechi. Cu o politică consecvent ofensivă, bine pregătită, cu uriașele mijloace ale imperiului, cu o sfortare mijlocie, se putea cuceri Dacia în domnia următoare, rămânând lui Traian să cucerească restul Germaniei, între Elba și Vistula. Insistăm că la începutul sec. al II-lea, imperiul ar fi putut avea fără miracol, cu eforturi normale, mult inferioare posibilităților lui totale, frontiera Vistula—Nistru, mai scurtă decât Rin—Dunăre, mult mai depărtată, împiedicând orice năvălire, oricât de gravă ar fi fost, să ajungă la punctele vitale ale imperiului. Dar altfel era scris...

După înțelepții de la Roma, *Pax Romana* trebuia păstrată în limitele imperiului lui August, pentru că,

[136 (141)]

după Sibile și Virgiliu, venirea lui *Saturnia Regna* era iminentă și războiul avea să se evapore din lume, ca roua la căldura soarelui. Avea să fie numai o turmă și un păstor. Vergilius dixit⁶⁹... Am putea spune sub formă de butadă, care uneori exprimă mai bine adevărul decât o frază cuminte, că Imperiul roman a pierit din cauza Eglogei IV. Ce imprudență să scrii bucolicele când mai rămânea de cucerit întreaga lume germanică! De ce conducătorii romani nu și-au reamintit alt vers al lui Virgil: „Quos vult perdere Jupiter dementat prius”⁷⁰?

III. CREȘTINISMUL ȘI LUMEA VECHIE

Guénon spunea lămurit undeva: lumea veche trebuia lichidată pentru ca, pe aria goală, noua tradiție, creștinismul, să-și manifeste nestingherit posibilitățile,

68 **Latină:** „pe linie” — înapoi la hotarele dinainte.

69 **Latină:** „a spus-o Vergiliu”.

70 **Latină:** „Pe cine vrea Jupiter să piardă, întâi îl ia de minte”. Zicala latină târzie, nu un vers al lui Vergiliu.

71 sursa: **Zicală latină târzie**, nu un vers al lui Vergiliu, cum spune textul. Forma curentă: „Quos Iuppiter vult perdere, dementat prius”; obârșia ei pare a fi un vers grecesc din tragici, citat de Sofocle în *Antigona* (620—623) și de scoliastul lui Sofocle.

adică originalitatea; elementele pozitive au fost resorbite, cele negative au rămas ca drojdia. În cercul ei riguros, afirmația e exactă; și cercul riguros, legea de fier a manifestării lumilor, este inexorabila decadentă ciclică, ducând o lume de la polul ei calitativ la cel negativ, de la Unitate la irosirea în multiplicitate. Și atunci, am parafraza astfel afirmația maestrului: având în vedere că promovarea creștinismului coincide cu debutul ultimelor două milenii ale vârstei de fier, că o readaptare perfectă a civilizației antice ar fi salvat imperiul, ceea ce ar fi împiedicat epuizarea celor mai sinistre reziduuri ale ciclului, trebuia o readaptare incompletă și stângace, neînsumând admirabile elemente pozitive din lumea veche care, tăiate din rădăcina lor, din flori s-au prefăcut în măracini, din diamante în cărbuni. Bineînțeles, inadecvarea creștinismului cu lumea antică nu prejudiciază cu nimic perfecțiunea intrinsecă a creștinismului, desăvârșit ca orice revelație.

Cu aceste precizări perfect clare nu rămâne decât să tragem o bară și să încheiem studiul. Dar, cum am spus, apologetica creștină nu o înțelege așa. Religia creștină a urmat ca o vârstă de aur unei vârste de fier, înlocuind o decadentă ireversibilă. Înainte întuneric, după, Lumină. Înainte, o lume stăpânită de draci și de idoli cu numele de zei, măturată de Dumnezeuul adevărat care s-a manifestat pe Sinai. E drept că simplismul, ignoranța, fanatismul sunt și ele providențiale pentru că întăresc dinamismul

[137 (142)]

maselor; dacă e scris ca o civilizație să dispară, opera de distrugere trebuie bine dusă până la capăt, în exterior. Comprehensiunea și readaptările sunt misiunea unui grup de aleși necunoscuți. Dar să nu ni se spună că acesta e mersul adevărului. Putem compara un ciclu tradițional cu un cerc, cum i-o cere numele, a cărui perfectă orientare e indicată de un punct cardinal, să zicem Nordul. Cât oamenii păstrează justa orientare, e climaxul acelei

civilizații. Dar ciclul e inevitabil decadent și omenirea se depărtează de qibla⁷²⁷³ pe circumferință până la celălalt capăt al diametrului; urmează o mișcare ascendentă până când, periplusul fiind împlinit, se ajunge din nou la Nord. Dar cum cercul nu există în lume, ci numai spirala, umanitatea se găsește din nou în justă orientare însă pe o spiră inferioară. Umanitatea și-a regăsit Nordul, dar cu un etaj mai jos. Acesta este raportul dintre creștinism și ceea ce l-a precedat și al tuturor civilizațiilor tradiționale care s-au înlocuit una pe alta.

Poziția noastră nu poate fi anticreștină pe bunul motiv că nimic nu putea rezista *Logosului* o dată încarnat. Poziția noastră consistă în a ne întreba metodic, nu de ce *Logosul* s-a încarnat, ci de ce s-a încarnat într-o tradiție total impermeabilă civilizației greco-romane și întregului Occident. Altfel spus, reluăm jocul de *Kriegspiel*, cum am mai făcut-o, dar de data asta pe planul spiritual. În prealabil, trebuie să punem în lumină un incontestabil adevăr. Ceea ce se numește corect religie a apărut în ultimii trei mii de ani ai unui ciclu descendent, cu cădere precipitată, de șaizeci și cinci de mii de ani, și asta în partea cea mai puțin dotată a omenirii.

De la revelația sinaică, punct de plecare al religiilor, până la răspândirea în mase a creștinismului, adică până la sfârșitul sec. al IV-lea după Hristos (căci, pe vremea lui Constantin, creștinii reprezentau a zecea parte a populației imperiului), religia era reprezentată de un popor mic sirian sau de semiții prin adopțiune. De abia de la Theodosiu și de la răspândirea Islamului, religia a căpătat un aspect mondial. Repetăm, acest adevăr e o stâncă pe care n-o poate clinti nici un sofism. Vrem, prin câteva observații sumare, să arătăm că lumea antică pe

72 **Arabă:** *qibla* — direcția rugăciunii, spre care se întoarce credinciosul. (vezi pagina 258)

73 *qibla* — Direcția rugăciunii, spre care se întoarce credinciosul; prin extensiune, justa orientare (arabă). (vezi pagina 258)

vremea prediciei creștine nu era chiar așa de iremediabil decadentă cum o descriu apologeții. Vrem să-i arătăm activul în momentul

[138 (143)]

răspândirii creștinismului, cum era de pildă lumea arabă înainte de manifestarea mahomedană. De la început, e suspectă lipsa de nuanțare, de discriminare a judecăților creștine. Totul era rău, diabolic. În termenul injurios de păgânism erau băgate de-a valma culturi atât de caracteristice și diverse ca acelea ale grecilor, romanilor, getotracilor, celților, germanilor. Toate neamurile acestea nu erau în adevăr vindecabile decât de o doctrină venită dintr-un trib sirian? Nu le mai rămăsese nimic original propriu pentru a fi regenerat providențial prin propriile mijloace, în felul civilizațiilor chineze, hinduse, care se reînnoiau, Dumnezeu luând ca punct de sprijin și de plecare elemente din propriul lor fond? Chiar un revoluționar ca Budha a fost carne din carnea și sânge din sângele hinduismului, învățătura lui era un advaitism radical.

Chiar la grecii și romanii propriu-ziși nu se poate vorbi de o decadentă ireversibilă, iremediabilă. Misterele din Eleusis, Samotrace, școlile neopitagoreice din Italia au rămas până la sfârșit. Tot așa și fraternitățile artisanale care dădeau inițiere efectivă, din moment ce creștinismul a avut nevoie de ele. Plotin, Proclus au avut o învățătură de cea mai înaltă calitate esoterică. Școala neoplatonică, prelungită până sub Justinian la Atena, până sub regii perși pe lângă care se refugiaseră, dădea și ea o inițiere totală din moment ce a jucat un rol important în stabilirea Islamului în sec. al VII-lea. Adevărul e că *lumea veche era anemiata nu degenerată*; ce i-a lipsit civilizației europene era o revitalizare a doctrinelor proprii, nu irupția unui corp străin. Dar această revigorare nu se putea face decât printr-o pogorâre avatarică pe care Providența a îndrumat-o însă în altă parte. Dar în imperiu se mai aflau

geto-iliritracii, se mai aflau celții și germanii care erau în continuă osmoză cu Roma prin sutele de mii de soldați încorporați în legiuni, prin schimburi comerciale. Roma stăpânea jumătatea apuseană a vechiului imperiu persan. Misterele lui Mithra pur arice, de o atât de înaltă calitate, atât de înrudite cu mentalitatea romană, erau așa de răspândite încât la un moment dat precumpăneau creștinismul.

Chiar din punctul de vedere etic, lumea veche a fost calomniată de creștini. Corupția era la Roma, Antiohia, Alexandria și în alte mari conglomerate urbane. Societatea pro-

[139 (144)]

vincială a avut o viață morală pură și salubă până la sfârșit.

Li se neagă romanilor aptitudinile intelectuale. Am văzut însă care era calitatea ezoterismului din *Collegia Fabrorum*, importanța aportului său în creștinism în prima parte a acestui studiu. Neopitagorismul roman înainte de a aduce o zestre ilustră creștinismului a pătruns doctrina statală romană, cum am arătat-o când am vorbit de Egloga IV, și aici trebuie să insistăm asupra unei formule deja citată, oficială, pe care o credem și pe ea de origine pitagoreică, ceea ce arată că în vremea imperiului chiar romanii aveau o doctrină tradițională completă. Formula este: *Immensa Majestas Pacis Romanae*. După cât se pare, formula a devenit publică tardiv, dar faptul nu are importanță pentru că a putut avea o circulație orală indefinită în circuit închis. Întemeierea Imperiului fiind sacrală (Cezar, Virgiliu și August ne-o dovedesc), ea poate data chiar de la începutul lui. Formula are aspecte interesante. E compusă ca Tetraktys⁷⁴⁷⁵ din patru cuvinte ale căror inițiale formează un tetragram IMPR, care poate

74 **Greacă:** *tetraktys* — pătrarul pitagoreic, $1+2+3+4 = 10$, însumat în triumghiul sfânt.

75 **Sanscrită:** de la *advaita* — „fără doime”, nondualitatea.

fi vocalizat în mai multe feluri, de exemplu IMPAR care ne dă aspectul doctrinal al formulei și în acest fel suntem de-a dreptul în pytagorism, solidar de altminteri cu Roma de la început: regele Numa, Manu al tradiției romane, trecea drept un discipol al lui Pitagora. Vocalizarea IMPAR e cu atât mai edificatoare cu cât se știe importanța numărului IMPAR la pitagoricieni. Numero Deus impare gaudet (Egloga⁷⁶ VIII, r. 75) „Numărul impar îi place lui Dumnezeu.” Îi place pentru că și el e impar și e remarcabil parfumul advaitian⁷⁷ al formulei. Principiul nu e numai Unul, cum o mărturisesc laborios și stângaci monoteiștii, ci *Impar*, fără pereche, advaita⁷⁸, fără dualitate, transcendând și dualitatea și unitatea. Cuvânt cu cuvânt formula e coextensivă lui Satchitananda⁷⁹: sat (deus, ființa), *chit* (*intellectus*, intelect, impar, ceea ce e suprem cognoscibil), *ananda* (*gaudet*, beatitudine). Pentru niște păgâni nu e rău. O altă vocalizare a lui IMPR este *Impera*, vocativul de la imperare⁸⁰, prin substanțiere *imperium*, care, după cum Dumnezeu e *Impar* în cer, trebuie să fie *Impar* pe pământ, după cum o argumentează moștenitorul pitagoricienilor, Dante, de-a lungul întregii *De Monarchia*. Amândouă imparitățile erau întrunite în Cezarul roman, *Pontifex*

74 **Greacă:** *tetraktys* — pătrarul pitagoreic, $1+2+3+4 = 10$, însumat în triunghiul sfânt.

75 **Sanscrită:** de la *advaita* — „fără doime”, nondualitatea.

76 **Latină:** „a porunci, a stăpâni”.

77 sursa: **Vergiliu, Egloga VIII, 75.** Textul canonic: „*terque haec altaria circum / effigiem duco: numero deus impare gaudet*” — citatul autorului e exact, cu majusculă la *Deus*. [[Vergiliu — Eclogae vel bucolica \(textul latin\), la.\]](#)

78 Satchitananda — Sat-cit-ānanda — Ființă, Cunoaștere, Beatitudine: cele trei fețe nedespărțite ale Principiului. (vezi pagina 258)

79 Tetraktys — Pătrarul pitagoreic: $1+2+3+4 = 10$, însumat în triunghiul sfânt.

80 *advaita* — „Fără doime” (sanscr.) — nondualitatea: Principiul nu e numai unul, ci dincolo de unime și de doime deopotrivă. (vezi pagina 253)

Maximus și *Imperator*, reprezentant vizibil și direct al lui *Ianus*. *Imperium*, în *divinis*⁸¹, se însumează Numelui de Putere al lui Dumnezeu, în care Reprezentarea și Actul coincid. La nivelul cosmic, în guvernarea lumii, *Imperium* e atributul esențial al lui *Manu*, făcând din el un *Imperator*. Numai reunite *IMPAR* și *IMPERIUM* generează *Immensa Majestas Pacis Romanae*, adică actualizează *Şekinah*⁸² într-un Imperiu la a cărui geneză era prezentă, la centrul lui, dar în același timp se afla și la marginea lui într-un târgușor palestinian. În adevăr, attributele de Glorie (*Majestas*) și Pace (*Pax*) din formula romană le găsim și în rostirea îngerilor la Bethleem: *Gloria în Excelsis Deo et in Terra Pax hominibus bonae voluntatis*⁸³⁸⁴. Ele au fost rostite la nașterea lui Emanuel, la Bethleem, unde perechea sfântă se afla din porunca Cezarului roman. Ca și *Gloria* și *Pax*, *Majestas* și *Pax* se referă la aspectul interior și exterior al Sekinei (R. Guénon: *Le roi du monde*,⁸⁵ p. 23). Citând pe Vuillaud, care spune că „tradiția secretă concernind *Şekinah* ar avea o legătură cu lumina lui Mesia”, tradiție rezervată acelor care urmăreau drumul ce duce spre Pardes⁸⁶, R. Guénon lămurește că e vorba de centrul spiritual suprem

81 **Latină:** *imperium* — puterea de poruncă, autoritatea supremă; în *divinis* — în cele dumnezeiești.

82 **Latină:** „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”. Vulgata (Luca 2, 14) are *Gloria in altissimis Deo, et in*

terra pax hominibus bonae voluntatis. [[Luca \(Biblia sinodală\), ro.](#)]

83 sursa: **Luca 2, 14**, în forma liturgică a imnului *Gloria*. Vulgata are: „*Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis*”; Biblia sinodală: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”. [[Luca \(Biblia sinodală\), ro.](#)]

84 sursa: **René Guénon, Le Roi du Monde** (1927), capitolul despre *Shekinah* și *Metatron*.

85 *Şekinah* — În ebraică, „sălășluirea”: Prezența lui Dumnezeu coborâtă în lume, Slava care umple Cortul mărturie și Templul. (vezi pagina 258)

86 *Pardes* — „Grădina” (ebr.) — Paradisul și, prin cele patru consoane ale lui, cele patru sensuri ale Scripturii. (vezi pagina 257)

(ibid. p. 24). Deci și în Palestina, dar și la Roma e vorba de *Şekinah* în raportul ei direct cu Pardes. Pentru niște dezmoșteniți intelectuali ca romanii, nu era rău. Cum criteriile și perspectiva noastră sunt strict tradiționale și nu istorice, ne permitem să presupunem că în momentul când îngerii rosteau vestea cea bună la Bethleem, o suflau la Roma și lui August, primul Împărat, sub adaptarea ei romană.

Dacă lumea greco-romană avea însă atâtea elemente de mare valoare tradiționale, ce să mai spunem de lumea geto-tracică, celtică, în afara influenței directe mediteraneene, păstrându-și deci originalitatea spirituală. Toate știrile rămase de la ea sunt categorice. Ieșită de-a dreptul din tradiția primordială, învățătura acelei lumi nordice era pur uranică. În temple stelare, la Stonehenge, la Sarmisegetuza, în Bretania, pe Ceahlău, pe Caraiman, părtașii ei se absorbeau într-o adorație tăcută a Cerului, într-o *advaita* intransigentă. Denumirea de „monoteism” este insuficientă și atât de stângace că trebuie s-o pui între ghilimele. Singurul suport al inefabilului era natura vir-

[141 (146)]

gină, pădurile, munții, cerul, apele, stâncile. E de ajuns să privim o stâncă fecioară ca să ne dăm seama de excepționala putere de contemplare ce le-a trebuit acelor oameni ca să poată percepe în ea Supremul. În Bretania se găsesc capele sprijinite pe dolmeni; să intrăm în ele, să vedem statuetele vopsite multicolor ale lui Iisus, Sf. Fecioare, Sfinților. Se ridică de la sine întrebarea, ca o angoasă: aceasta e trecerea de la negurile păginismului la creștinism? La care se adaugă firesc altă întrebare: aceste popoare din nordul Europei, cu un depozit tradițional ieșit de-a dreptul din Tradiția hyperboreeană nu ar fi putut însănătoși, rectifica în sensul alchimic al cuvântului, învigoră tradiția greco-romană, nu așa de degenerată cum spun apologeții creștinismului, oferind puncte de sprijin,

pârghii pentru o tămăduire, cum am văzut-o mai sus? În sprijinul acestei supoziții se mai adaugă afinitatea familială de tradiții mitologice, pe când între mentalitatea mitologică și cea religioasă era adevărată prăpastie.

Mai există o trăsătură comună a acestor tradiții europene: șefii lor, exoterici și ezoterici, aveau un dublu caracter sacerdotal și regal, pecete directă a Marii Tradiții primordiale, depozitar a principiului comun al dublei puteri. Să se rețină faptul capital că, din preistorie până în vremea imperiului roman, până la promovarea creștinismului ca religie de stat, dubla putere sacerdotală și regală avea reprezentanți unici, în toată Europa, în lumea romană și în afara ei, fără discontinuitate spațială și temporală. Exemplele sunt atât de numeroase că devin aproape inutile: șefi gali și bretoni în același timp druizi; sarabii de care vorbește un istoric așa de tardiv ca Jornandes, din care geții își alegeau preoți și regi; în schimb trăsătura capitală a creștinismului a fost decapitarea Occidentului de reprezentantul vizibil al dublei puteri. Menționând posibilitățile lumii europene la începutul erei noastre de a se reîmprospăta prin propriile ei mijloace, menținându-se deliberat și provizoriu pe o poziție de contestare și de nonconformism cu scopuri metodice; având în vedere că nici o putere în lume nu putea rezista Verbului o dată încarnat în Iudeea, ne punem întrebarea prometeică de ce Hristos nu s-a manifestat ca Zamolxis sau Mitra, Rege și Mare Preot în același timp? O asemenea temeritate poate arunca unele

lumini asupra a ceea ce Guénon numește: *quelques unes des plus sombres énigmes du monde moderne*⁸⁷. Cum s-a văzut, răspunsul este simplu când întrebarea e pusă cum trebuie. Totuși câteva considerații asupra tradițiilor mitologice și celor religioase nu mi se par inutile, mai ales că pot înlătura munți de prejudecăți, de calomnii, de lene mintală. Recunoașterea, venerațiunea culturală, chiar a unei multiplicități de zei, nu e deloc exclusivă de vocația metafizică. Din contră, popoarele cel mai bine înzestrate intelectual sunt acelea cu mentalitate mitologică pentru că intuiția intelectuală excludea primejdia de asociaționism. Avem un exemplu contemporan la hinduși; trei sute de milioane de zei nu împieteză, nu primejduiesc cea mai intransigentă *advaita*. Disputa se încheie când știm că însăși Tradiția primordială, *Sanathana dharma*⁸⁸, *Lex perennis* are un vehicul mitologic. Și atunci termenul injurios de politeism devine pozitiv pe bunul motiv că Supremul e incomensurabil, deasupra conceptului de *theos*⁸⁹, fie el *monos*. Nenorocirea este că aceia care încearcă o apărare a mitologiei o fac timid, cu jenă, chiar negăsind altceva mai bun să spună decât că în ultimă esență zeii sunt îngeri. Este un adevăr sumar și parțial: îngerul și *deva* reprezintă atribute divine. Dar îngerul e în strânsă, strâmtă dependență cu Dumnezeu personal. Sufixul *El* ne-o arată cu prisosință. E trimisul lui Dumnezeu ale cărui decizii le înfăptuiește în lume. Îngerul e așa de puțin din lumea noastră, că atunci când coboară în ea aduce miracolul sau cataclismul. Zeul e și el un atribut divin dar, deosebire capitală, nu numai transcendent, dar și immanent

87 **Franceză:** „câteva dintre cele mai întunecate enigme ale lumii moderne”.

88 **Greacă:** *theós* — „zeu”; *mónos* — „singur”, de unde monoteism.

89 *dharma* — Legea, rânduiala firească a unei ființe, a unei caste sau a unei vârste a lumii (sanscr.). (vezi pagina 254)

în caverna cosmică. De aceea puteau trăi permanent în lumea noastră, în familiaritate cu locuitorii ei, pentru că o intuiție intelectuală pe atunci general răspândită le percepea rădăcina transcendentă. Familiaritatea era deci explicabilă; imanent, cel mai înalt dintre zei avea comună măsură cu oamenii, cum este comună măsură între Himalaia și un mușuroi. Se stabilea o situație de bune relații reciproce: omul avea nevoie de zeu, dar și zeul de om, în primul rând de sacrificiile lui fără de care se debilita și pierrea. Dar adorația tăcută a supremului rămânea Sacrificiul prin excelență, pentru că era un sacrificiu intelectual în care jertfa, jertfitorul, jertfelnicul coincideau. Cum putea fi întunecată această Adorație

[143 (148)]

tăcută, la un pelasg din sec. al XVII-lea înainte de Hristos, de faptul că avea un schimb de bune procedee cu entitățile care guvernau lumea noastră, sau, de ce s-ar fi scandalizat pentru că aspectele cosmice ale unor principii universale se uneau cu muritoare pentru a procrea rase eroice?

Prezența zeilor sensibiliza Natura, o făcea să vorbească în ritmurile ei generale și particulare. Politeismul făcea imposibilă proza. Dar zeii sunt aspecte, nu numai ale Divinului, ci și ale Demiurgului, care e geniul colectiv al tuturor ființelor din Univers, considerate numai în aspectul lor individual. De aici complexitatea raporturilor dintre zei, rivalitățile lor firești într-o lume a multiplicității, antagonisme care erau în realitate ordalii, distilând o Unimitate, un elixir de-a lungul circuitului sangvin al Universului. Soma⁹⁰ izvorăște din torsiunea în sens contrar a Șarpelui cosmic de către *Asura* și *Deva*. Mai intervine apoi un fapt de o importanță incalculabilă asupra căruia atragem atenția ascuțită a cititorului:

90 Soma — Băutura nemuririi din tradiția vedică, stoarsă prin torsiunea în sens contrar a șarpelui cosmic.

imanența zeilor în cavernă, autonomia, rivalitățile lor aduceau dezmembrarea demiurgului. Nu se poate exagera natura benefică a acestui fapt: teribilul tiran se neutraliza prin morfismele lui contrarii.

Într-un ciclu uman descendent, cea dintâi facultate întunecată de decadență este intuiția intelectuală, cu inevitabile consecințe, opacizarea conștiinței Absolutului. Pe măsura acestei opacizări se actualiza în om un substitut al Neființei care era Ființa, Dumnezeu personal, înlocuind Nondualitatea cu Unitatea. În rectoratul Universului se introducea o imperfecțiune riguros proporțională cu limitarea pe care o reprezenta Ființa față de Non-ființă. O primă limitare la grad universal desigur, dar incontestabilă. În civilizațiile mitologice, cu fond *advaitic*, Ființa era prea sus ca să primească un cult și prea jos ca să fie altceva decât o etapă în meditație. Era un simplu moment logic și în același timp un punct de refracție prin care Supremul actualiza și vitaliza principiile rectoare ale universului, pe Zei cu funcțiunile lor universale desigur dar manifestate. Când conștiința intelectuală a generalității oamenilor nu a mai putut percepe decât Non-supremul, i s-a tăiat acestuia rădăcina și s-a ofilit. Ca să prinzi în totalitatea lui un principiu, singura cale este să prinzi Principiul de deasupra lui. De aceea nu se poate identifica de-a

dreptul și fără nuanțări Dumnezeu personal, pe Ishwara⁹¹, cu Dumnezeu legislator ce a făcut legăminte cu anumite colectivități din a doua jumătate a lui Kali-Yuga⁹². Pe muntele Horeb în „Rugul Arzător”, Ființa i s-a manifestat lui Moise prin cuvintele: „Eu sunt cel ce sunt” (*Eheieh așer eheieh*). Sunt singurele cuvinte pe care le poate rosti Ființa, pentru că se scurge pe circuit închis. O vorbă mai mult și se extrapola stabilind un raport cu altceva decât Ea însăși, cu alte cuvinte înceta de a mai fi Ființa, ci un mod cosmic al ei, acela de Monarh și Legislator al unei colectivități umane. Și în adevăr, acesta a trimis pe Moise în Egipt, el a făcut un legământ cu poporul ales de el, pe muntele Sinai, i-a dat Decalogul și Legea. Dar cum *Biblia* nu aduce explicit aceste precizări, se manifestă pe muntele Sinai o entitate deconcertantă, chiar dizarmonică, *Manu* identificat fără finețe cu *Viraj* și Prajapati⁹³ un Dumnezeu al lui Abraham, al lui Isaac, al lui Iacov care în nici un caz nu poate fi Ființa. Un părinte care și-a scos copiii din Egipt dar care îi extermină dacă îi pun la îndoială monarhia; și ispita era scuzabilă pentru că la acea epocă zeii mai erau încă în caverna cosmică, foarte eficaci, foarte reali, deci atrăgători. De aici, represaliile sălbatice. Toate aceste confuzii, aceste derâmiri ar fi fost evitabile dacă Dumnezeu de pe Horeb ar fi spus că pe Sinai se afla nu El, ci reprezentantul lui, acela care era ca El, *Mi-ka-el*. Dacă n-a făcut-o, e din cauza primejdiei de asociaționism care într-o ocazie similară ar fi fost inexistentă la hinduși sau la chinezi. Și primejdia exista pentru că Dumnezeu se coborâse la o

91 Kali-Yuga — Vârsta de fier, cea din urmă dintre cele patru ale unui Manvantara, și cea mai scurtă: o zecime din ciclu. (vezi pagina 256)

92 Prajapati — „Stăpânul făpturilor”, Demiurgul tradiției vedice. (vezi pagina 258)

93 Ishwara — Ființa, Dumnezeu personal, întâia determinare a Principiului nedeterminat (sanscr.). (vezi pagina 256)

colectivitate umană dezmoștenită intelectual. Chiar la gradul lui Ishwara mai există o comună măsură între el și Manifestarea care nu dispare decât în Neființă. De aceea, Dumnezeu personal înlocuiește deficitul de transcendență prin argumentul de autoritate, prin legământ, printr-o putere oarecum dictatorială și coercitivă. E Dumnezeu armatelor, Sabaoth⁹⁴. Întunecarea intelectuală făcea primejdioasă prezența zeilor în lume, prin pericolul de asociaționism. Au trebuit să se resoarbă într-o lume guvernată de Dumnezeu gelos și au fost înlocuiți cu îngeri încadrați într-o ierarhie militară, strict centralizați în jurul Tronului divin. Dar despotismul e în exact raport cu deficitul de putere reală. Rechemarea zeilor a atras în

[145 (150)]

mod automat după ea reconstituirea unității Demiurgului, care e reflexul în lumea noastră a monoteismului. Cu el tratează direct Dumnezeu personal și este o anumită ordine în lume câtă vreme Dumnezeu e partea superioară a unei verticale a cărei prelungire inferioară o constituie Demiurgul. Cele două jumătăți ale axei se întâlnesc de obicei pe un munte unde se stabilește un *modus vivendi*, aranjat în cele mai mici amănunte după cum se vede în Pentateuh. Înțelegere fragilă, supusă tuturor inegalităților geniului colectiv al poporului care a făcut legământ cu Dumnezeu. Dar e în adevăr Dumnezeu? Este acela care i-a spus lui Moise pe muntele Horeb: Eu sunt cel ce sunt? Este acela care am spus mai sus locotenentul lui Dumnezeu, Mikael⁹⁵. Dacă între IHVH și lume nu este comună măsură sau foarte mică, nu se poate spune același lucru despre *Mikael*, polarizarea lui Metatron⁹⁶, Îngerul Feței, împreună cu Samael⁹⁷, Principele acestei lumi. Ca toate complementarele, ei se

94 Sabaoth — „Al oștirilor” — numele lui Dumnezeu ca stăpân al oștirilor cerești. (vezi pagina 258)

95 Metatron — Îngerul Feței, cel mai de sus din ierarhia cerească iudaică, polarizat de Samael. (vezi pagina 257)

situează la același nivel pe planul și în posibilitățile actualei umanități. Complementarismul se traduce în antagonism, luptă și Diteism de fapt. Și aceasta e vizibil din primele momente după darea legii. Reprezentantul lui *Mikael*, Marele Preot Aaron, înșelat de *Samael*, a făcut la cererea poporului, expresia colectivă a Demiurgului, un vițel de aur; au urmat represaliile știute și așa a continuat în toată istoria poporului ales. Revenim și întărim afirmația noastră și accentuăm că Religia e o soluție de naufragiu a ultimelor trei mii de ani ai unui ciclu descendent, cu cădere precipitată, de șaizeci și cinci de mii de ani, în partea cea mai puțin dotată intelectual a omenirii.

*

Când spunem că Imperiul roman a fost aria de întindere providențială a creștinismului înseamnă că împlinea cele mai bune condiții în acest scop. Harta rutieră romană e una din cheile istoriei noii religii. De la părți la britani, de la Sardes la Alexandria și Antiohia, apostolii au cutreierat lumea romană nestingheriți ca pe bulevardele unui mare oraș. Numai titlul epistolelor lui Pavel e edificator în această privință. Ne putem închipui ce piedică de neînlăturat ar fi fost existența unei puzderii de stătulețe în stare de încăierare perpetuă unele cu altele

[146 (151)]

când fiecare principicul ar fi văzut în pelerini spioni ai celorlalți. Cu toate că și-au scuturat sandalele asupra lui Israel, apostolii și predicatorii au păstrat o conformație mentală și psihică iudaică, exclusivismul și ignoranța trunchiului original. Necunoașterea lumii antice era la ei

96 Mikael — Arhanghelul „care este ca Dumnezeu”, locțiitorul Lui și căpetenia oștirilor cerești. (vezi pagina 257)

97 Samael — Îngerul rău, Principele acestei lumi, polarizarea de jos a lui Metatron. (vezi pagina 258)

iremediabilă, ireductibilă. Nu înțelegeau nimic din lumea din jurul lor, felul ei de a gândi, de a privi universul, de a trăi arta și filozofia. Totul era păginitate și întuneric. O singură mențiune a lui Platon în *Noul Testament*; apostolul Pavel îl citează defectuos; „un filozof elen a spus...” Nu se poate imagina ceva mai necinstit, mai ignorant, mai imbecil decât polemica creștină contra lumii antice. Nu se găsește nimic echivalent în istorie. Cel puțin islamul a adus o tradiție completă în vârful sabiei, un imperiu, nu l-a distrus, n-a pătruns subversiv în lume, nu a subminat-o prin infiltrații subterane. Budismul nu a înlăturat confucianismul și Taoismul, ci s-a adăugat lor. Predica creștină era asocială, atemporală. Mesianismul roman era aristocratic, acel creștin subteran și plebeian. Se răspândea printre *humiliores*, printre dezmoșteniți, prin proletariatul porturilor și al marilor aglomerații urbane. Era aproape imposibil de detectat. Se insinua în case pe scara de serviciu și prin nursery⁹⁸. E semnificativ că nu avea priză în populația rurală, poate din cauza „normalității” ei. Creștinismul era o religie de catacombe, la propriu și la figurat. Autoritățile nu-l puteau dibui. Așazisele persecuții au fost sporadice, locale, dezlănate până în mijlocul sec. al III-lea. De abia în uraganul din a doua jumătate a sec. al III-lea, când toate frontierele erau cotoprite de barbari, romanii au descoperit coloana a cincea din interior. Primejdia trebuie să fi fost mortală dacă romanii atât de toleranți, atât de ospitalieri zeilor străini s-au hotărât să treacă la represalii. E semnificativ că cea mai coerentă, consecventă, metodică, aspră persecuție contra creștinismului a fost organizată de unul din cei mai mari împărați ai Romei, Dioclețian, acel care a zvârlit pe barbari peste hotare, a revigorat imperiul pe încă o sută de ani. A urmat însă Constantin care a dat

⁹⁸ **Engleză:** „odaia copiilor” — încăperea unde creșteau copiii casei, cu doicile lor.

edictul de toleranță în 314, probabil cu speranța că va face creștinismul solidar cu soarta Imperiului. Cum ideea imperială nu era în posibilitățile creștinismului care a luat-o de-a gata din doctrina

[147 (152)]

romană, ea n-a fost o asimilare ci o adăugare; de aceea, creștinismul nu a întârziat nici cu o clipă prăbușirea lumii antice, după ce a devenit religie oficială.

*

Popoarele și civilizațiile tradiționale nu pot comunica decât prin elitele lor; aceasta este *dharma*⁹⁹ sfârșitului vârstei de fier. Contactul direct și masiv între popoare aduce învrăjbire; poți cere unui om să fie el însuși, dar nu poți cere să fie și altul, și când încearcă, rezultatul e promiscuitatea, nu fuziunea. Mijloacele de comunicație moderne, turismul pe scară întinsă au mărit între oameni incomprehensiunea reciprocă dând iluzia unei comuniuni prin confuziune, prin crearea de imagini banale de prospect turistic, de monedă mărunță, de cec pentru voiajori. Nu, normal este ca civilizațiile să fie izolate unele de altele. Mai bine să-și facă una despre alta o imagine greșită care poate avea totuși o valoare simbolică, decât aceea a unui prospect de voiaj. Era permis, deci normal, ca greco-romanii de o parte, evreii pe de alta să simtă puțină simpatie și înțelegere unii față de alții. O originalitate etnică este exclusivă de alta pe baza principiului de identitate. Apropierea trebuie făcută de elite și ignorată de colectivități pentru care chiar o imagine greșită poate avea un sens simbolic cum am spus-o. Că de exemplu Egiptul reprezenta pentru vechii evrei Țara Robiei, Iadul de unde au fost scoși de robul lui Dumnezeu, Moise, care le-a dat Legea după ieșirea la

⁹⁹ **Sanscrită:** *dharma* — legea, rânduiala firească a unei ființe sau a unei vârste a lumii. (vezi pagina 254)

lumină; intrând după o lungă purificare în pustie în Țara Făgăduinței, nimic mai firesc; faptele sunt atât de perfect consecvente și logice, cu o succesiune atât de strânsă a etapelor liberării, încât au putut căpăta și un sens microcosmic, simbolizând realizarea inițiatică. Egiptul e țara „oalelor cu carne, a pâinii pe săturate” (Ex., 16, 3), reprezintă robia simțurilor: trebuie să ieși din ea, să străbați marea pasiunilor, Marea Roșie de-a lungul firului Unicității, Dumnezeu face legământ cu omul pe „Muntele” lui; urmează o lungă pribegie catartică ducând la pragul Pământului Făgăduinței; nu poți să-l cucerești decât urcând Iordanul în sensul lui invers și nu în acel descendent care duce în Marea Moartă.

Toate acestea sunt firești și perspectiva ebraică perfect legitimă; fără însă să prejudicieze cu nimic asupra

[148 (153)]

adevărului, solid ca granitul, că civilizația egipteană e capodopera istoriei în continuitatea ei de patru milenii cu toate elementele unei civilizații tradiționale complete: edificiul istoric și social, neîntrecuta măiestrie artistică, doctrina cosmologică și intelectuală, îmbinându-se ierarhic într-o armonie suverană neegalată în Kali-Yuga. Incompatibilitatea dintre evrei și egipteni nu avea gravitate pentru că era în natura lumii noastre, pentru că relațiile lor au fost exterioare și nici unuia nu i-a trecut prin minte să se evanghelizeze unul pe altul. Tot așa mai târziu era îngăduit evreilor să fie impenetrabili la imensa majestate a păcii romane, să nu vadă în Roma decât regatul lui Edom, locul de baștină al lui Armilus, dar cu condiția reciprocității; nu era necesar echilibrului lumii și al lor ca romanii să înțeleagă iudaismul. Deși Iudeea era incorporată Imperiului, ignorarea reciprocă era posibilă, ținând seama de totala libertate culturală și religioasă pe care romanii o lăsau celorlalte popoare. Prin urmare, ar fi fost posibil ca, prin mijloacele divine care guvernează obișnuit lumea, creștinismul să rămână în matca lui cum o

voia divinul său fondator („Am venit să mântuiesc oile pierdute ale lui Israel”), iar Occidentul care, după cum am văzut, era departe să fie așa decăzut cum o pretind apologeții creștini, să fie regenerat prin interiorul lui, conform geniului său propriu, printr-o intervenție divină directă, meritată, o credem noi. De altminteri, așa cum erau de obicei căile obișnuite ale Domnului, și arabii, evreii, hindușii, chinezii și alții s-au regenerat prin propriul lor fond. Dar Providența hotărâse altfel: Imperiul, mai târziu vestul Europei, s-a văzut evanghelizat cu o doctrină incredibilă, radical antinomică cu firea lui, inconceptibilă pentru mentalitatea și structura lui, așa cum le-o dăduse Dumnezeu. Hotărârea Providenței nu se putea să nu se împlinească și Occidentul a devenit creștin prin catastrofa a tot ce-i făcuse geniul și originalitatea de la Parașu-Rama și Rama-Chandra încoace. Unele din posibilitățile lui au fost resorbite chintesențial de noua religie, adică prin sfărâmarea tuturor suporturilor exterioare; dar altele, mai numeroase, mai importante, au rămas pe dinafară, rupte de la rădăcina lor, au devenit spectre, influențe rătăcitoare. Dar chiar ideile resorbite nu s-au remanifestat în

[149 (154)]

Creștinism cu forța, totalitatea, completitudinea pe care o avuseseră înainte. Exemplul cel mai tipic, cel mai important e acela al ideii imperiale.

După edictul de toleranță din 314, creștinismul a adoptat cu entuziasm ideea imperială. Imperiul creștin a avut clipe frumoase, în Orient și Occident: restaurarea lui Iustinian, dinastia macedoneană în sec. al X-lea. Imperiul germanic al lui Carol cel Mare, Otto cel Mare, dinastia saliană Staufenii, chiar tardivul Carol Quintul, dar în momentele cele mai fericite a fost un Imperiu de epigoni, neputându-se, nici o clipă, compara cu ce fusese Imperiul roman ca putere, măreție, organizație, continuitate, pace înăuntru și în afară, forță militară; iar pe plan spiritual,

nici un împărat creștin (bineînțeles în exercitarea exterioară a funcției lui) nu se poate compara nici pe departe cu Împăratul roman, pe bunul motiv că nu mai întrunea în el vizibil dubla putere sacerdotală și reală, unificată într-un singur individ care era *Imperator, Augustus*, și *Pontifex Maximus*. Am spus vizibil pentru că foarte probabil au existat în Orient și Occident împărați care ajunseseră la stațiunea spirituală în care aceste două funcțiuni se găseau reunite. Dar care din ei a îndrăznit s-o manifeste în afară? Ce împărat a oficiat coram publico¹⁰⁰ o liturghie? Economia noii religii nu o permitea. Lumea creștină a fost despicată la vârf, în intelectul ei, suferind de la început până în zilele noastre de o incurabilă schizofrenie. Una e să ai în vârful ierarhiei inițiatice un personaj ignorat de toți, care însumează dubla funcție, altceva este ca ea să fie vizibilă tuturor, firească. Pe plan ezoteric lucrul nu are importanță, dar pe plan social e dezastruos; aici decadența ciclică e mai sensibilă ca oriunde. Dumnezeu a vrut să salveze, să permanentizeze o idee mai mult decât să asigure traducerea ei totală în viață, care nu mai era posibilă din cauza decadenței ciclice. Dante a scris *De Monarchia* când Imperiul încetase practic de a mai exista, după distrugerea Templului. Un om de inteligența lui nu-și putea închipui că se mai poate traduce în fapt. A scris-o ca o mărturie, ca o prezență imobilă de-a lungul celor șase sute de ani de anarhie politică ce aveau să urmeze.

Hristos spusese: „Dați Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu”. Fraza aceasta

[150 (155)]

a înnebunit omenirea pe tot restul existenței ei, pentru că e tipul formulei esoterice aruncată în gura profanilor. Aceștia nu șovăie s-o interpreteze ca o proclamație de diteism. Toate doctrinele statale laice contemporane se

100 **Latină:** „în fața lumii adunate”.

reclamă de la ea. Ce justificare mai limpede venind din loc mai înalt, că religia e lucru privat, *Privatsache*¹⁰¹, cum o spune perfid social-democrația? Hristos ca Dumnezeu știa ce va aduce viitorul, știa că societatea creștină va avea doi capi, vizibili, Papa și Împăratul: și unul și altul își țin puterea de la Dumnezeu, dar nici o învățătură creștină biblică nu a făcut aluzie explicită la faptul real că Dumnezeu mai are un reprezentant printre oameni care întrunește puterea sacerdotală și regală; de la el Papa și Împăratul își au autoritatea lor imediată și numai mediat de la Dumnezeu, pe când în lumea antică, Cezarul era reprezentantul vizibil, accesibil, direct al acestui locotenent al lui Dumnezeu. Cu voia lui Dumnezeu, Occidentul a fost decapitat de acest reprezentant vizibil, ceea ce l-a împins cu o implacabilă logică a evenimentelor spre o decadentă providențială. Fără această decapitare, Occidentul ar fi avut o civilizație tradițională până în prezent, ca India și China, ceea ce ar fi împiedicat manifestarea celor mai sinistre posibilități ale ciclului, deci încheierea lui. Trebuie să se țină seama de aceasta la Judecata din urmă. O manifestare divină în civilizațiile tradiționale ale Occidentului din vremea lui Hristos ar fi păstrat funcția principială preexistentă. Ni s-a luat ce aveam pentru că, ieșit direct din iudaism, creștinismul păstra caracterele acestei tradiții, unde în adevăr principiul comun al celor două puteri nu avea o evidență exterioară recunoscută ca atare de legislația exoterică.

Pentru a lămuri această chestiune fundamentală, trebuie să revenim la studiul lui Guénon asupra simbolismului lui Janus. Pretextul acestui studiu este o figurare a lui Hristos înfățișând un dublu cap de Janus într-un manuscris pictat francez din sec. al XIV-lea și comentat de Charbonneau-Lassay în felul următor:

101 **Germană:** „treabă particulară” — formula social-democrației germane: *Religion ist Privatsache*.

Sur les monuments roumains, Janus se montre comme sur la cartouche de Luçon la couronne en tête et le sceptre en la main droite, parce qu'il est roi ; il tient de l'autre main une clef qui ouvre et ferme les époques ; c'est pourquoi, par

[151 (156)]

*extension d'idée, les Romains lui consacraient les portes des maisons et des villes... Le Christ aussi, comme le Janus antique, porte le sceptre royal auquel il a droit de par son Pere du Ciel et de par ces ancêtres d'ici bas ; et son autre main tient la clef de secrets éternels, la clef teinte de son sang qui ouvrit à l'humanité perdue la porte de la vie. C'est pourquoi, dans la quatrième des grandes antiennes d'avant Noël, la liturgie sacrée l'acclame ainsi : « **O clavis David et Sceptrum domus Israel!** » Vous êtes, o Christ attendu, la Clef de David et le Sceptre de la maison d'Israel. Vous ouvrez et personne ne peut fermer ; et quand vous fermez, nul ne saurait ouvrir (Ibid. p. 146).*

În afară de observațiile interesante cuprinse în acest text, reținem ca fiind în stringentă legătură cu cele ce le-am spus, faptul că numai Hristos și singur Hristos reprezintă echivalentul creștin al străvechiului Ianus; subliniem acest punct capital. Pe când în lumea antică era starea normală la fiecare popor european, Ianus avea un reprezentant vizibil și notoriu în Împăratul — Mare Pontif, Hristos, sub aspectul în care ni-l înfățișează Guénon și Charbonneau-Lassay nu a avut niciodată un reprezentant autorizat, îndeobște cunoscut și recunoscut; Principialitatea sa, inerentă funcției de Mare Preot după rânduiala lui Melchisedech¹⁰², se manifesta într-o funcție ezoterică ignorată total de colectivitatea religioasă; în exterior se bifurca în dualitatea Papă-Împărat, singura accesibilă sensibil colectivității tradiționale. Insistăm să

102 **Arabă:** *sirr* — „taina”, locul cel mai ascuns al ființei, unde omul stă singur cu Dumnezeu.

ne referim la funcțiile vizibile și notorii din Creștinătate, nu la cele esoterice care nu aveau o tangentă instituțională cu masa tradițională. Papa și Împăratul le exprimau într-o anumită măsură, neperceptibilă pentru comunitate, pe când dualitatea era vădită și chestiune de sens comun. Ce să spunem, când erau în conflict, ceea ce era o stare obișnuită și e de înțeles când cunoaștem firea omenească. Urmările erau catastrofice pentru că nu exista nici o funcție vizibilă având misiunea să-i cheme la ordine. Că au fost Papi, că au fost Împărați care în secretul lor (sirr¹⁰³¹⁰⁴-ul) întruneau ambele puteri, este foarte probabil, dar ne întrebăm dacă au existat vreodată concomitent. Și asta a fost posibil, dar în orice caz rar. Atunci, când un asemenea Papă intervenea în politică era tratat abuziv de către

[152 (157)]

contemporani; când era un Împărat, se chema uzurpare.

Mai este o problemă; spre sfârșitul ciclului și înaintea lui, va veni un misionar care va manifesta în afară dubla funcție sacerdotală și regală, păstrată în Centrul Suprem. Cum vor privi și primi creștinii obișnuiți de când sunt să nu accepte acest cumul decât în Hristos, pe acest personaj care nu va fi Hristos și care va spune răspicat că nu este? Că, în Antichitate, funcția supremă era de multe ori reprezentată în afară de mediocri, uneori criminali și nebuni, era tot așa de regretabil ca și existența unor preoți creștini nedemni. Lucrul e regretabil, dar nu împieteează asupra caracterului lor sacerdotal indelebil, ca urmași ai Apostolilor. Pentru o umanitate care mai păstra încă simțul simbolic al lumii, individualitatea demnă sau

103 Melchisedech — Regele Salemului și „preotul Dumnezeului celui Preaînalt” care iese înaintea lui Avraam cu pâine și vin (Facerea 14, 18). (vezi pagina 257)

104 sirr — „Taina” — locul cel mai ascuns al ființei, unde omul stă singur cu Dumnezeu (arabă).

nedemnă din vârful ierarhiei vizibile reprezenta un Principiu invizibil perfect; pe când în societatea creștină, chiar în cele mai bune timpuri ale ei, Dumnezeu, ca Monarhul Universului, se bifurca în dualitatea Papă-Împărat. Comunitatea creștină era șasăie. Climaxul lumii antice a fost domnia lui Traian, punct în care s-au încrucișat toate elementele esențiale ale unei civilizații tradiționale. Climaxul Europei medievale a fost o mie de ani mai târziu, în sec. al XII-lea, pe când trăia Sf. Bernard de Clairvaux, care se părea că întrunea și el dubla putere.

Sfântul nu a spus-o niciodată, numai că admirabila generație umană contemporană a presimțit-o. Sf. Bernard nu a putut fi și în exterior Ciakravarti¹⁰⁵¹⁰⁶. Cea mai admirabilă epocă a creștinismului occidental a fost în exterior o epocă de veleități, pe jumătate realizate. Nici o clipă nu poate suferi comparație cu ce era în lume cu o mie de ani înainte. Ca daruri de nouă domnie, Creștinismul a adus Occidentului monoteismul, care am văzut ce relativizare reprezenta, pângărită de demiurg, nu numai a Principiului absolut dar și a Principiului manifestării. Nu se poate numi deci o restaurare; ceea ce e însă sigur, e că a restaurat, ca al doilea dar, unitatea Demiurgului, până atunci fragmentat și neutralizat într-o anumită măsură prin polimorfismul lui, fixat în zeități secundare antagoniste. În sfârșit, al treilea dar a fost decapitarea Europei de funcția reprezentând vizibil principiul comun al autorității sacerdotale și puterii temporale.

105 **Sanscrită:** *cakravartin* — „cel care învârte roata”, Monarhul universal. (vezi pagina 254)

106 Ciakravarti — Cakravartin, în sanscrită, înseamnă „cel care învârte roata”. (vezi pagina 254)

IV. DANTE ȘI FUNCȚIUNEA IMPERIALĂ

Acest principiu comun a rămas intact ca funcție esoterică, căci dimensiunea inițiativă nu este afectată de tribulațiile Occidentului. Îi vom căuta urmele în unele fragmente din Dante. Nefăcând o lucrare de erudiție, credem că opera marelui ghibelin e demonstrativă, căci e o somă, un testament al Evului Mediu, al cărui aspect ocult e greu detectabil în învelișul lui religios. Papa conduce pe oameni în Paradisul Ceresc, Împăratul în Paradisul pământesc, spune în rezumat Dante. Dar aceasta presupune o coexistență pașnică a titularilor celor două puteri, care face din fraza lui Dante un simplu *pium desiderium*¹⁰⁷ formulat într-o comunitate de limbă. Un deziderat care devine efectiv numai în U-topia, în sensul exact al cuvântului, adică în nici un loc, afară de acela care singur pe pământul nostru a fost sustras vicisitudinilor ciclului și condițiilor de timp și spațiu. Starea de fapt chiar în cele mai bune momente ale Evului mediu, aceea normală a umanității ultime, adică vrăjmășia, *pólemos*¹⁰⁸, ceea ce se numea lupta dintre sacerdoțiu și imperiu. Dezbinate mai totdeauna, nici una nu a putut să-și realizeze efectiv doctrina pentru că nu mai era în lume un reprezentant vizibil al principiului celor două puteri. Ceea ce încurcă și mai mult lucrurile e că au fost împărați care au reprezentat direct dubla putere; e posibil ca acesta să fi fost cazul lui Charlemagne, Otto cel Mare, a unora din împărații suabieni, cei doi mari Staufeni, Frèderic I și Frederic al II-lea. Conflictele lor cu papalitatea care apar ca revolte erau în realitate chemări la ordine. Înverșunarea unor maniaci de putere ca Grigore al IX-lea și Inocent al VI-lea

107 **Latină:** „dorință evlavioasă” (corect *pium desiderium*) — o urare fără urmare.

108 **Greacă:** *pólemos* — „război, luptă”.

contra lui Frederic al II-lea a scandalizat chiar pe un fiu supus al bisericii ca Sf. Ludovic al Franței, căruia slăbirea imperiului îi convenea. De aceea Dante, cu toate precauțiile necesare, a vrut să arate în *De Monarchia* că Împăratul roman își ținea autoritatea direct de la Dumnezeu. Un alt Fedele d'Amore o spune textual, Giovanni Bocaccio vorbind de Alighieri: „În primul rând, dezbătând în mod logic, demonstrează că spre buna stare a lumii este necesar să existe imperiul, ceea ce înseamnă prima

[154 (159)]

chestiune. În a doua, plecând de la argumente istorice, arată că pe drept Roma trebuie să obțină titlul de Imperiu, ceea ce înseamnă a doua chestiune. În a treia, cu argumente teologice demonstrează cum autoritatea Imperiului decurge nemijlocit de la Dumnezeu și nu prin intermediul unui vicar al său, cum pare că vor clericii; ceea ce înseamnă a treia chestiune”. Tot în *De Monarchia* Dante arată că finalitatea societății umane este intelectul; pentru actualizarea lui trebuie pace și pacea nu poate fi asigurată de către un monarh unic, Împăratul roman. Când treci de coaja terminologiei teologice îți dai seama că pentru Dante această pace este o exteriorizare a regatului Păcii, Salem Împărăția lui Melchisedech. Dar cum împăratul este cel care stabilește pacea în lume, înseamnă că împăratul conduce genul uman spre Salem. Papa nu face decât să consacre o autoritate preexistentă deoarece Imperiul era anterior papalității. Se înțelege de ce Ioan al XII-lea a ars *De Monarchia* pe rug în lipsa autorului. Dar să-i ascultăm pe decretaliști, susținători ai preeminenței Papei asupra Împăratului scoțând în evidență implicațiile poziției lor doctrinale. Ei se bazau pe textul scripturar: „Dumnezeu a făcut cei doi mari luminatori: luminatorul cel mare ca să stăpânească ziua și

luminatorul cel mic ca să stăpânească noaptea¹⁰⁹” (*Gen.* I, 16), adică perechea soare-lună. În primul rând, e semnificativ că decretaliștii se mulțumeau cu o dualitate ca principiu organizator al acestei lumi, ceea ce ar fi scandalizat pe un om antic roman, persan, dac, hindus etc. Dar printre juriști erau unii cărora nu le lipsea il ben del intelletto¹¹⁰ și care s-au ridicat probabil cu câteva paragrafe mai sus în Cartea sfântă la textul: „Dumnezeu a zis să fie lumină și a fost lumină” (*Gen.* I, 3). Cum Soarele și Luna nu existau încă, înseamnă că acea Lumină primordială e principiul lui Sol-Luna și nu provenită din ele. Și cum Imperiul a existat înaintea papalității înseamnă, în logica bună, că se reclama și era depozitarul unei Lumini care preceda pe aceea a Soarelui, simbol al papalității, dar și pe a Lunii, simbol al papalității după pretențiile Guelfilor. Ne putem închipui ce discutau Fedeli d’Amore când se aflau numai între ei.

[155 (160)]

*

Că în concepția pe care și-o făceau organizațiile inițiatice din Evul Mediu despre funcția imperială, titularul acesteia, Împăratul, are funcția de *Ciakravarti*, de Monarh universal, e subliniat de Guénon într-o notă din *L’Esotérisme de Dante* (p. 58, nota 3): *L’Empereur, tel que le conçoit Dante, est tout à fait comparable au Ciakravarti ou Monarque universel des Hindous, dont la fonction essentielle est de faire regner la Paix, sarrabhaumika, c’est à dire s’étendant à toute la terre.* Cine cunoaște puțin spiritul tradițiilor ieșite direct din

109 **Italiană:** „bunul intelectului” (Dante, *Infern* III, 18).

110 sursa: **Facerea 1, 16.** Textul sinodal: „Și a făcut Dumnezeu cei doi luminători mari: luminătorul cel mai mare pentru cârmuirea zilei și luminătorul cel mai mic pentru cârmuirea nopții, și stelele”. [[Facerea](#)

Tradiția primordială, cum e tradiția hindusă, știe că un împărat universal trebuie să fie în mod necesar Rege și Pontif... *rex hominum Phoebisque sacerdos*¹¹¹¹¹², cum spune Virgiliu de regele Anius, al cărui nume este o aliterare a lui Ianus și e firesc ca această învățătură neopitagoriciană s-a transmis de la Virgiliu la Dante. *Ciakravarti*, fiind în mod necesar la centrul roții pentru ca s-o poată învăța, este situat în locul unde orice antinomie și orice dualitate dispar, inclusiv aceea de Autoritate sacerdotală și Putere regală. E „stațiunea” lui Melchisedech și ca să faci să domnească pacea universală, *sarrab haumika*¹¹³, trebuie să fii în prealabil regele Salemului, al cetății păcii, sau să-l reprezinti direct în caracterul lui esențial de Pontif-Rege. Or, așa ni-l reprezintă Dante pe Henric al VII-lea dar în mod învăluit: *Qual e colui che tacer e dicer vuole* (Par., XXX 127—129). Altfel afirmația fățiș l-ar fi dus pe poetul nostru de-a dreptul pe rug, alături de Jaques de Molay și el reprezentant al dublei puteri. În cerul Empireu, deasupra tuturor celorlalte ceruri, vede Lumina, „Luce intelettual piena d’amore”¹¹⁴¹¹⁵ (Par. XXX 40) în formă de fluviu: *E vidi lume in forma di riviera / Fulvido de fulgori intra duo rive / Dipinte di mirabel primavera*¹¹⁶ (Par. XXX 61—63) —

111 **Latină:** „rege al oamenilor și preot al lui Phoebus” (Vergiliu, *Eneida* III, 80, despre regele Anius).

112 **Sanscrită:** *sārvabhauma* — „care se întinde peste tot pământul”, atributul Monarhului universal.

113 **Italiană:** „Lumină intelectuală plină de iubire” (Dante, *Paradis* XXX, 40).

114 sursa: **Vergiliu, *Eneida*, III, 80.** Textul canonic: „*Rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos*” („regele Anius, rege totodată al oamenilor și preot al lui Phoebus”). [[Vergiliu — Eneida, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

115 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 61—63.** Textul canonic (Petrocchi): „*e vidi lume in forma di riviera / fulvido di fulgore, intra due rive / dipinte di mirabil primavera*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

116 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 90.** Textul canonic: „*di sua lunghezza divenuta tonda*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

„Și-am văzut lumină în formă de râu — strălucind între două maluri — smălțuite de o primăvară admirabilă”. Fluviul devine cerc: sua lungheza divenuto ronda¹¹⁷ (XXX 50), lungimea sa devenită rotundă.

După Sf. Toma din Aquino „lungimea” simbolizează coborârea lui Dumnezeu spre creaturi, „rotunjimea”, reîntoarcerea lumilor în Dumnezeu ca în Principiul lor. Reamintește mișcarea circulară a luminii din doctrinele

[156 (161)]

taoiste sub influența „atracției cerului”. Deci, fluviul devine circular ca un Okeanos, ca o apă a Sâmbetei cerească: E și distinde in circular figura¹¹⁸ (Par. XXX 103) — „se va destinde într-o figură circulară”.

Patrusprezece versuri mai jos, aflăm că această circumferință e limita exterioară a unei roze (V. 117) al cărui centru este il mobile primo¹¹⁹ (V, 107) Nel giallo della rosa sempiterna¹²⁰¹²¹ — în auriul rozei eterne (Par. XXX 124) și comentatorul precizează: „în partea centrală unde sunt staminele” se găsește... dar să lăsăm pe Dante s-o spună: Qual e colui che tace e dicer vuole / Mi trasse Beatrice e disse : Mira / Quanto e’l convento delle bianche stole¹²² (Par. XXX v. 127—129). În interiorul rozei se găsește deci „conventul hainelor albe” și Guénon remarcă: *ces vêtements blancs des Elus ou des Parfaits, tout en rappelant certains textes apocaliptiques* (Ap. VII, 13—14) *nous paraissent être surtout une allusion au costume des*

117 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 40**. Textul canonic: „luce intellettual, piena d’amore”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

118 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 103**. Textul canonic: „E’ si distende in circular figura”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

119 **Italiană:** „cel dintâi mișcător”.

120 **Italiană:** „În auriul rozei de-a pururi” (Dante, *Paradisul* XXX, 124).

121 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 124**. Textul canonic: „Nel giallo de la rosa sempiterna”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

122 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 127—129**. Textul canonic: „Qual è colui che tace e dicer vuole, / mi trasse Bēatrice, e disse: «Mira / quanto è ’l convento de le bianche stole!»”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

*Templiers... cette interprétation du reste permet de donner un sens très précis à l'expression de «milice sainte» que nous trouvons un peu plus loin dans des vers qui semblent exprimer disèretement la transformation du Templarisme après son apparente destruction pour donner naissance au Rosicrucianisme : „In forme dunque di candida rosa / Mi si mostrava la milizia santa / Che nel suo sangue Cristo face sposa¹²³” (Par XXXI 1—3); iar în centrul conventului templar Beatrice îi arată lui Dante tronul cu o coroană unde avea să stea *l'alto Arigo*, împăratul Henric al VII-lea de Luxemburg: In quel gran seggio a che tu li occhi tini / Per la corona che tu già v'e su posta / Prima che tu a queste nozze ceni / Sederà l'alma che fia giù agosta / Dell'alto Arrigo¹²⁴ (Par 133—137). Sunt remarcabile precauțiile pe care le ia Dante presărând la distanțe observațiile importante: Întâi spun, în cântul XXX, că fluviul ia o „formă circulară” (V, 103), având în centru „motorul imobil” (V 107); că figura circulară e o „roză” (V, 117), în interiorul rozei e „conventul hainelor albe” (V, 127—129); apoi, în primele versuri ale cântecului următor, conventul e o miliție sfântă, care ia forma unei roze (V, 1—3). După ce a aranjat cadrul, trebuie să ne întoarcem înapoi ca să găsim în centrul lui tronul lui *alto Arrigo* (Par. XXXV, 133—137).*

[157 (162)]

Dacă adunăm ceea ce era împrăștiat, obținem secvența următoare a cărei înlănțuire a scăpat indiscrețiilor din cauza dispersiunii: avem un cerc al cărui centru e motorul imobil, dar cercul e o roză ale cărei

123 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXXI, 1—3**. Textul canonic: „*In forma dunque di candida rosa / mi si mostrava la milizia santa / che nel suo sangue Cristo fece sposa*”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

124 sursa: **Dante, *Paradisul*, XXX, 133—137** (nu XXXV, cum s-a cules). Textul canonic: „*E 'n quel gran seggio a che tu li occhi tieni / per la corona che già v'è sù posta, / prima che tu a queste nozze ceni, / sederà l'alma, che fia giù agosta, / de l'alto Arrigo*”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

stamine constituie miliția sfântă, care și ea ia forma unei roze, deci roză în roză, dublă incintă. În mijlocul conventului miliției sfinte, deci în a treia incintă a tronul lui *alto Arrigo*, suprapus pe Motorul Imobil, deci în stare de identitate. Henric al VII-lea în stațiune de identitate, reprezentând direct în univers Motorul Imobil, prin urmare, centrul imanent al lumii, prin translațiune descendentă de-a lungul Axei polare, centru și al unei tagme de călugări cavaleri, poate fi numai exponentul puterii regale? Cât era de efectiv Henric al VII-lea, nu are importanță. Important e că funcția de Împărat roman pentru anumite „conventuri” din Evul mediu reprezenta ambele puteri prin continuitatea cu funcția Cezarului roman care era în același timp Pontif suprem și Imperator. Continuitate ezoterică, fiindcă în exterior, decadența ciclică își făcuse ravagiile și despicase în două Occidentul făcându-l schizofrenic. Chiar numele casei lui Henric al VII-lea era predestinat — Luxemburg, Cetatea de lumină, Citadela solară a Rosicrucenilor. Numele ei latin era *Lucilisburgus*¹²⁵. Putem face o apropiere cu Lucia care apare de două ori în *Divina Comedie* (*Inf.* II 57, *Purg.* IV. 55), care se zice că ar reprezenta Caritatea iluminantă; dar, în al „patrulea sens”, pentru ghibelinul Dante nu simboliza grația spirituală, baraqa¹²⁶¹²⁷-ua specifică a casei de Luxemburg? S-ar putea obiecta că Dante ni-l arată pe Henrich al VII-lea în stare sa paradisiacă postumă, în care cel Ales e deasupra Sacerdoțiului și Imperiului, Inger. Mai întâi în călătoria sa prin Paradis, Dante arată pe diverși mântuiți sub aspectul exterior de Regi, Preoți, Călugări, Cavaleri, adică ce erau în viață, pe când Henric e în

125 **Latină:** numele latin al Luxemburgului, citit de autor ca „cetatea luminii”.

126 **Arabă:** *baraka* — binecuvântarea, harul care însoțește o spiță sau un loc. (vezi pagina 253)

127 *baraqa* — Binecuvântarea, influența spirituală care curge printr-o spiță, un loc sau un lucru sfințit (arabă). (vezi pagina 253)

centrul unei miliții de Cavaleri-Călugări, exact suprapus, încă viu, deoarece Beatrice îi arată poetului viitorul loc din centrul Rozei. Într-o operă esoterică ierarhiile cerești pot perfect ascunde ierarhii de oameni în trup, din lumea noastră. Guénon face observația aceasta cu privire la viziunile cerești ale lui Swedenborg, dar credem aplicarea posibilă și la *Divina Comedie*. De aici concluzia

[158 (163)]

implicită, în aspectul ei esoteric, că funcția de Împărat roman era calificată să cheme la ordine pe unii papi abuzivi. Ca purtător de cuvânt al ei, nimeni nu a egalat pe Dante în autoritate, înălțime în dispreț și invecitivă, în ultimele versuri ale cântului XXX din care am făcut citatele. Deci, spunea poetul: „*L'alto Arrigo* va vrea să îndrepte Italia, numai dacă e dispusă, căci oarba cupiditate tot atât vă fascinează ca pe copilul mort de foame care-și alungă doica”, „Și-n forul divin va fi perfect (papă) acela (tal) (Clement V) care vrea nu să meargă cu el (Henric VII), nici în taină, nici pe față, pe aceeași cărare”. „Dar puțin va fi răbdat de Dumnezeu în oficiul său sfânt și va fi alungat acolo unde Simon Magul e din meritul lui. Și va face pe cel din Alaqua (papa Bonifaciu VIII) să fie mai jos.”

Ca să înțelegem imprecizia, trebuie să ne reamintim că în *Inf.* XIX sunt așezați simoniacii, în primul rând Simon Magul ce le-a dat numele, băgat în foc cu capul în jos, cu picioarele în sus. Lângă el, în aceeași poziție, e papa Nicolae al III-lea, simoniac, care crede când trece Virgiliu pe lângă el că a sosit Bonifaciu al VIII-lea, coleg în simonie, viu pe vremea aceea. „Ai și venit, Bonifaciu?” — strigă el. După Bonifaciu va veni unul și mai rău un pastor senza legge¹²⁸¹²⁹ (V, 83). E vorba de viitorul Clement V, complicele lui Filip cel Frumos, papa care nu vrea să

128 **Italiană:** „un păstor fără lege” (Dante, *Infern* XIX, 83).

129 sursa: **Dante, *Infernul*, XIX, 83.** Textul canonic: „*di vèr' ponente, un pastor senza legge, / tal che conven che lui e me ricuopra*”. [\[Dante](#)

meargă pe aceeași cărare cu Henric al VII-lea: tal che convien a lui a me ricuopra¹³⁰ (V, 84).

Clement al V-lea, căzând cu capul în jos în bolgia de foc, va împinge mai la fund pe Bonifaciu ca să-i ia locul. Guénon spune că e posibil ca expresia *tal* să fie un cuvânt de trecere al *Fedelilor d'Amore*, compus din inițialele lui Templare Arrigo Lucemburgheze¹³¹. Or, observăm că TAL leagă pe *pastor senza legge* cu *che convien che lui a me ricuopra, opra*, ca o copulă, ca un punct critic de unde se distribuie justiția. Cu alte cuvinte, TAL reprezintă acel punct de unde se judecă Împărații și Papii regăsim pe TAL în episodul din *Paradis* pe care l-am citat, concernând tot pe Clement V: *E fia prefetto in Foro divino — Allora tal, che palese e coverto non andera con lui per un cammino*, TAL e ca un punct, o prezență imobilă în vers, cum este judecătorul suprem care va judeca numai prin simplul act de prezență. TAL este și

[159 (164)]

partea centrală din cuvântul Italia quella umile Italia¹³²¹³³, „Italia inversă”. *Tal* devine *lat*, cu sensul net de ocultare, latență; desemnează și Latium-ul, fața ezoterică a Romei. Virgiliu numise Lațiul, humilem Italiam¹³⁴¹³⁵; imaginea deci nu e a lui Dante. În cântul 1 din *Infern* vorbind de lupa, Dante spune: Tal mi fece la bestia sanga

[Alighieri — Infernul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

130 sursa: **Dante, *Infernul*, XIX, 84**. Textul canonic: „*tal che convien che lui e me ricuopra*”. [[Dante Alighieri — Infernul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

131 **Italiană:** „Templierul Henric de Luxemburg”.

132 **Italiană:** „acea Italie smerită” (Dante, *Infern* I, 106).

133 **Latină:** „Italia cea joasă” (Virgiliu, *Eneida* III, 522), despre țărmlul care abia se vede din mare.

134 sursa: **Dante, *Infernul*, I, 106**. Textul canonic: „*Di quella umile Italia fia salute / per cui morì la vergine Cammilla*”. [[Dante Alighieri — Infernul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

135 sursa: **Virgiliu, *Eneida*, III, 522—523**. Textul canonic: „*cum procul obscuros collis humilemque videmus / Italiam*”. [[Virgiliu — Eneida, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

pace¹³⁶. Sunt puși alătura, într-o ireductibilă dușmănie, pe de o parte *lupa* și ceea ce reprezintă TAL, un centru spiritual ascuns, cu un șef ce-l reprezintă în exterior TAL — *Templare Arrigo Lucemburgheze*, antagonism bine explicat 37 versuri mai jos, când apare Veltro. Iată cu ce precauții, cu ce învăluiri, Dante și organizațiile inițiatice în numele cărora vorbea exprimau faptul că Împăratul roman de națiune germanică reprezenta Principiul unic al celor două puteri. Această ocultare a realității, această insinuare a fost suficientă ca să transforme cele mai bune momente ale creștinătății medievale în reușite trecătoare, în succedanle fără posibilitate de comparare, în privința armoniei, coerenței, continuității cu civilizațiile antice și cu cea mai apropiată din ele, Imperiul roman.

Înainte de a încerca să dăm o interpretare câtorva aspecte ale simbolismului Acvilei din cerul lui Jupiter în Paradis, care cuprinde doctrina esențială a ghibelismului asupra Imperiului, vom cita o secvență de versuri, la prima vedere nu în directă legătură cu subiectul nostru, în realitate în strânsă rudenie cu el, cum se va vedea, pentru că sugerează că Împăratul poate fi mistagog și în Paradisul ceresc. În prealabil trebuie să precizăm că, în fruntea unei autentice organizații inițiatice cu depozit integral în sensul total al cuvântului, se află ființe care au depășit cuplurile de dualități, printre care și acela al Autorității sacerdotale și Puterii regale, prin însumare. În primul rând e cazul normal al Șefului ei real. Dar ierarhia de funcții nu coincide cu ierarhia de cunoaștere și, dacă funcția supremă e una, oricine poate ajunge, dacă e capabil, la Cunoașterea supremă prin aceasta și la Principiul dublei puteri fără să aibă un rol în organizație. Lucrul e normal, dar e de mirare că Dante îndrăznește s-o

136 sursa: **Dante, *Infernul*, I, 58.** Cules *sanga* pentru *sanza*. Textul canonic: „*tal mi fece la bestia sanza pace, / che, venendomi 'ncontro, a poco a poco / mi ripigneva là dove 'l sol tace*”. [[Dante Alighieri — Infernul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

spună într-o societate în care se trimitea la rug pentru o asemenea doctrină, căci afirmația poetului e categorică precum se va vedea.

[160 (165)]

După ce a epuizat Purgatoriul, Dante e pe punctul de a păși în Paradisul Terestru, platou pe vârful muntelui după care nu-i rămâne decât salire alle stelle¹³⁷. Virgiliu îi spune că nu-l conduce mai departe, natural nu din incompetență, ci pentru că vechiul lui discipol nu mai are nevoie de călăuză. În adevăr, în Paradis Beatrice nu are misiunea unui guru, ci e un principiu de exaltare, cum vom vedea că poetul o spune neîndoielnic. Virgiliu sfârșește prin versurile: Non aspettar mio dir piu ne mio cenno : / libero, dritto e sano e tuo arbitrio, / e fallo faro non fare a suo canno : / per ch'io te sovra, te corona e mitrio¹³⁸ (Purg. XXVII, 139—142). Nu mai e nevoie să subliniem importanța, am zice gravitatea episodului: un poet „păgân” îl încoronează pe „creștinul” Dante ca Rege-Preot, cu o coroană, pe care Biserica l-ar proclama „Anathema” pe acela ce ar vrea s-o așeze pe capul altuia decât Hristos. E curios că René Guénon nu citează aceste versuri fundamentale nici în *L'Esotérisme de Dante*, nici în *Le Roi du monde*. Cărțile au fost publicate în 1925 și 1927 la o vreme când maestrul încerca să nu sperie prea mult pe prietenii lui catolici, sperând să-i aducă la o concepție mai „ecumenică” a propriei lor tradiții, sancta simplicitas!¹³⁹ Bineînțeles, lucrul nu a servit la nimic și catolicii respingând pe Guénon l-au îmbrățișat pe Teilhard de Chardin și caută ecumenicitatea în promiscuitatea cu

137 **Italiană:** „a urca la stele”.

138 **Latină:** „sfântă prostie!” — vorba atribuită lui Jan Hus pe rug.

139 sursa: **Dante, Purgatoriul, XXVII, 139—142.** Textul canonic: „Non aspettar mio dir più né mio cenno; / libero, dritto e sano è tuo arbitrio, / e fallo fora non fare a suo senno: / per ch'io te sovra te corono e mitrio” — autorul are canno pentru senno și corona pentru corono. [Dante Alighieri

lumea modernă, cu psihanaliza, cu mascarada științei actuale.

Revenim acum la începutul cântului 2 din *Paradis*. Incomparabila frumusețe poetică, adâncimea simbolismului, coerența doctrinală sub veșmântul imaginilor, avântul ascensional al întregului, fac din invocație unul din vârfurile poeziei tradiționale. Fiecare rând cuprinde un arcan. Dante utilizează simbolismul navigației în legătură cu nava Argo și cu barca lui Ianus. O voi che siete in piccioletta barca / desiderosi d'ascoltar, seguiti / dietro al mio legno che cantando varca¹⁴⁰. Aceste versuri sunt suficiente pentru a identifica barca lui Dante cu nava Argo. Catargul acesteia cânta fiind făcut din lemnul stejarului profetic din Dodona. De altminteri printre argonauți se găsea și divinul incantator Orfeu. Cum în *Paradis* ne aflăm în Apele Superioare, navigația nu mai e orizontală ci ascensională. Reamintim că Guénon asimila as-

¹⁴⁰ sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 1–3**. Textul canonic: „O voi che siete in piccioletta barca, / desiderosi d'ascoltar, seguiti / dietro al mio legno che cantando varca”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

pirația spre Universal cu o incantație. În această nouă Argo, căpitanul este Regele-Preot Dante. Cum rămâne cu autoritatea Papei care singur are, se spune, puterea să conducă în Paradisul Ceresc? Cum fiecare avem bărcuța noastră, Dante, ca frate mai mare, ne sfătuiește să-i urmăm nava prevenindu-ne: *Tornate a riveder li vostri liti / non vi mettete in pelago, che forse / perdendo, me rimarreste smarriti*¹⁴¹. Calea inițiatică e o selecție primejdioasă *L'acqua ch'io prendo giammai non si corse*¹⁴², pentru că merge în sensul contrar cursului obișnuit al apelor, adică de la vale la deal, de jos în sus. Mai este ceva: prima cucerire în calea inițiatică e perceperea curgerii imobile a lucrurilor. Cum această mișcare e în realitate dublă, constituită dintr-o mișcare centrifugă și una centripetă, *solve-coagula*, mișcările se neutralizează una pe alta, curgerea însă rămânând. Apoi Okeanos, Apa Sâmbetei, Apele Superioare, este un fluviu circular care se varsă în obârșia lui; astfel curgerea lui e în realitate imobilă. Minerva spira, conduceni Apollo / *E nove muse mi dimostren l'Orse*¹⁴³. Pentru această navigație în susul apei, trebuia un vânt liberat de servituțile puterilor descendente, o aspirație intelectuală care e și o aspirație, personificată de Minerva, ieșită prin Brahmarandra¹⁴⁴ a lui Jupiter, de-a lungul lui *Șușumna*. Deci spirația Minervei, zeul geometru Apollo conduce nava spre centrul universului, polul hyperboreean (l'Orse)

141 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 4—6**. Textul canonic: „*tornate a riveder li vostri liti: / non vi mettete in pelago, ch   forse, / perdendo me, rimarreste smarriti*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

142 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 7**. Textul canonic: „*L'acqua ch'io prendo gi   mai non si corse*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

143 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 8—9**. Textul canonic: „*Minerva spira, e conducemi Appollo, / e nove Muse mi dimostran l'Orse*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

144 Brahmarandra — „Crăpătura lui Brahma” — deschiderea din creștetul capului pe unde suflul subtil iese spre lumile de sus. (vezi pagina 253)

pe care-l indică cele două Muze ale Musagetului. Este un frumos joc de cuvinte în *nove*: nouă, dar și noi. În cerurile superioare, trebuie alte Muze decât în cercul sublunar. Frumusețea poetică se îmbină cu rigoarea geometrică ce se cuvine într-o doctrină pitagoriciană; *dimostran* înseamnă arată, dar și demonstrează. Tot așa cele nouă Muze reprezintă cele nouă constelații circumpolare care nu apun niciodată. *Voi altri pochi* — Voi cei aleși, puțini pentru că sunteți elită; dăm de cuvântul *altri*, inutil în vers, deoarece *voi i pochi* ar fi fost suficient pentru sensul literal. *Altri* era cuvânt de recunoaștere în Fede Santa, după afirmația lui Aroux, preluată de Guénon, făcută din inițialele lui *Arrigo Lucemburgheze Templare Romano Imperatore*. Dante se adresa Fedei Santa, Fedelilor d'Amore, ordin templier terțiar și atunci debutul versului s-ar putea explicita prin adâncire în modul următor: *Voi (i)pochi*

[162 (167)]

(*Fedeli di*) *ALTRI*. Și aceasta ne-a făcut să ne oprim asupra fragmentului, pentru argumentația noastră. *VOI altri pochi, che drizzeste il cello / per tempo*¹⁴⁵ *al pan delli angeli, del quale / vivesi qui, ma non sen rien satollo*, conform doctrinei platoniciene care spune că suntem o plantă cerească. Dumnezeu ridicându-ne capetele spre locul unde sufletul nostru a fost conceput, conduce *in divinis* toată ființa noastră. Același lucru îl spune Lucrețiu când scrie că Dumnezeu a dat o față oamenilor ca s-o ridice spre cer. Dar această ridicare a capului spre cer trebuie făcută din timp, *per tempo*, ca să fie fructuoasă, după cum nimeni nu devine coregraf decât când își începe învățătura din copilărie. *Il pan delli angeli*¹⁴⁶ este

145 **Italiană:** „din vreme, devreme”.

146 **Italiană:** „pâinea îngerilor” (Dante, *Paradis* II, 11; cf. Psalmul 77, 25).

contemplarea lui Dumnezeu după spusa sfântului Toma din Aquino, pâine de care nimeni nu se satură. Matter potete ben per l'alto sale¹⁴⁷ / vostro navigio, serrando mio sole / dinanzi al'acqua che ritorna eguale. Cărarea inițiatică urmează strâns prin derivare dâra lăsată de doctrina tradițională perpetuă și perenă. Nava lui Dante lasă în urmă un *vestigium pedi* acvatic, pe care *i altri pochi* nu trebuie s-o piardă din ochi, Djelaladin Rumi spune în Mathnawi¹⁴⁸: „Care e viaticul Sufi-ului? Sunt urmele. Urmărește pe Allah ca un vânător”. Dâra trebuie urmată de aproape, cu sânguință, altfel se pierde pentru că apa se egalizează repede îndărătul ei. Dante întrebuințează expresia *per l'alto sale*; firește e un fel de a desemna marea, dar nu trebuie uitat sensul alchimic al sării, principiu de sesizabilitate, de încorporare a influențelor spirituale. Lucrul mi se pare cu atât mai probabil cu cât poetul menționează, cu șase versuri mai sus, pe Minerva. Aceasta, pur Intellect tâșnind la verticală prin *Brahmarandra* divinului său tată, nu cere decât să se stingă în nemanifestat. Elementele superioare ale Ființei se despart violent de cele inferioare care nu le pot ține pasul, adevărat traumatism inițiatic, întâmplându-se nu arareori, găsim în nebunii lui Dumnezeu. Adevărata realizare inițiatică cere ca toate elementele ființei să se universalizeze. De aceea e necesară *l'alto sale* în care verbul să se încarneze, nu să se stingă sus. Dante indică bine primejdia de dislocare a sării când spune că „marea se întoarce egală” peste dâră și contactul e rupt (*perdendo me rimaneste smarriti*). În sufism, se spune că omul tre-

147 **Italiană:** „pe sarea înaltă” — marea largă, în limba lui Dante.

148 Mathnawi — Marea carte de versuri a lui Djelaladin Rumi, temelie a sufismului turcesc și persan. (vezi pagina 257)

149 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 10—12.** Textul canonic: „*Voialtri pochi che drizzaste il collo / per tempo al pan de li angeli, del quale / vivi qui ma non sen vien satollo*”. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

buie să stăpânească *Hâl-ul* și nu *Hâl-ul* pe om. Que gloriosi che passaro a Colco / non s'ammiraron, come voi farete / quando Giason veder fatto bifolco¹⁵¹. E pusă în lumină o tehnică inițiativă. Jason prelungește pe pământ o arătură pe care o începuse pe mare. Nava e un plug arând marea, plugul e o navă despicând pământul. E o coborâre treptată în interiorul nostru căreia i se aplică dictonul hermetic: *Visitando interiora Terrae, Rectificando, Invenies Occultum Lapidem, Veram Medicinam, Vitriolum. Rectifianando* e aratul, care începe înăuntrul nostru, trage brazde din ce în ce mai adânci întâi în planurile subtile, apoi în altele mai dense și coborând în vas la elementul pământ, depus la fund, îl ară și pe acesta. Urmarea e că la capătul acestei munci Jason deșteaptă dragonul ce păzește lâna de aur, adică pe kundalini¹⁵²¹⁵³. „Dacă mă urmați, spune deci poetul, în navigația mea cerească, vă veți minuna mai mult de brazdele ce le lasă nava mea pe mările superioare, decât s-au mirat Argonauții de brazdele lăsate de Jason pe pământ când ara cu un plug tras de doi tauri ce vărsau foc pe nări, semănând în urmă dinții balaurului ucis de Cadmos.” Și e natural: diferența de mirare e în măsura distanței dintre cer și pământ, adică între Marile și Micile Mistere.

Am dat de cuvântul de recunoaștere *altri* la versul 10, concernind direct pe Henric al VII-lea. E primul motiv pentru care am cercetat întregul episod spre lămurirea

150 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 13—15.** Textul canonic: „*metter potete ben per l'alto sale / vostro navigio, servando mio solco / dinanzi a l'acqua che ritorna eguale*” — solco, brazdă, nu sole. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

151 **Sanscrită:** *kuṇḍalinī* — puterea încolăcită la rădăcina ființei, care urcă de-a lungul coloanei. (vezi pagina 256)

152 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 16—18.** Textul canonic: „*Que' gloriosi che passaro al Colco / non s'ammiraron come voi farete, / quando Iasón vider fatto bifolco*”. [Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.]

153 kundalini — Puterea încolăcită la rădăcina ființei, care urcă de-a lungul coloanei când e deșteptată (sanscr.). (vezi pagina 256)

doctrinei ghibeline a imperiului; iată acum al doilea: Aroux crede că și termenul *Argo* era un cuvânt de trecere la *Fedeli d'Amore* pentru că rezulta dintr-o contracție a lui Arrigo; faptul mi se pare foarte probabil; vedem că principiul pe care-l reprezintă Henric al VII-lea își este lui însuși suficient, că e o stea care poate conduce o organizație inițiativă ghibelină în navigația spre Marile Mistere, ceea ce pentru principiul puterii regale singure este o netă imposibilitate. Psihopomp în Apele Superioare nu poate fi decât acela care este la obârșia ambelor puteri și stăpân al ambelor ape. Nava Argo-Arrigo este nava lui Ianus, în sensul complet al cuvântului, putând naviga pe apele inferioare și pe apele superioare după ce a traversat, fără discontinuitate, esoterismul pitagorician și pe cel al Collegiilor Fabrorum, până în apele ezoterismului creștini-

[164 (169)]

zat. Această navigație la verticală în Apele Superioare, a navei Argo-Arrigo, cu dublu aspect macro și microcosmic se face prin conversiunea unei forțe pe care următoarele patru versuri ne-o indică: La concreata e perpetua sete / del deiforme regno cen portava veloce quasi come il cieie vedete / Beatrice in suso e io in lei guardava¹⁵⁴. „Setea” creată o dată cu lumea, aviditatea radicală inerentă întregii făpturi, a cărei rădăcină de foc este, poartă totuși, în mod necesar un „semn” (*cen*) am zice o dâră, un stigmat, o pecete, un *vestigium pedi* al Divinului, pentru că și ea iese din Principiu. *Del deiforme regne cen portava*, și acest „stigmat”, în măsura în care îl actualizăm în noi și în lume, în măsura în care îl „rectificăm” convertește setea din *tamas* în *rajas*¹⁵⁵, din

154 **Germană:** „Veșnicul feminin ne trage în sus”. Textul lui Goethe (*Faust* II, finalul) sună *Das Ewig-Weibliche / Zieht uns hinan*.

155 sursa: **Dante, *Paradisul*, II, 19–22**. Textul canonic: „*La concreata e perpetua sete / del deiforme regno cen portava / veloci quasi come 'l cieie vedete. / Bēatrice in suso, e io in lei guardava*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

rajas în *satwa*. *Veloce quasi come il Ciel vedete*, vers cu interpretare ambiguă: „Semnul dă setei o viteză circulară, egală cu viteza mișcării circulare a Cerului, adică este „veloce” în proporție exactă, în măsura în care voi priviți cerurile. Nu mai este nevoie să subliniem asemănarea cu doctrina taoistă, în care, sub atracția imobilă a Cerului, lumile se resorb într-o mișcare helicoidală de-a lungul Cilindrului Universal. *Beatrice in suso e io in lei guardava*, Beatrice e mediatoarea care întraripează, în sensul exaltării, sufletul poetului. Înseamnă exact dar mai precis, mai tehnic același lucru cu cele două versuri finale din Faust: *Das ewig weibliche Zieht uns hinan*¹⁵⁶¹⁵⁷. Continuitatea esoterismului în Europa e neștirbită de la Pitagora la Virgiliu, de la Virgiliu la Dante, de la Dante la Goethe. Aceasta confirmă ce spuneam mai sus că Beatrice e un principiu de exaltare. Am considerat mai mult aspectul microcosmic al acestor 22 de versuri dar, revenind la ghibelinism, nava Argo condusă de Arrigo duce omenirea numai la Micile Mistere? Să aprecieze cititorul.

*

Spuneam mai înainte că ideea de Argo, ca fiind un cuvânt de recunoaștere în Fede Santa, prin contractarea lui Arrigo, am găsit-o în Aroux. Trebuie să precizăm că lucrarea lui principală Dante hérétique, révolutionnaire et

156 sursa: **Goethe, Faust II, versurile din urmă (12110–12111).**

Textul canonic: „*Das Ewig-Weibliche / Zieht uns hinan*” („Veșnicul feminin ne trage în sus”). [[Goethe — Faust, partea a doua \(textul](#)

[german\), germ.\]](#)

157 *rajas* — Calitatea de mijloc, a mișcării și a întinderii în lături; guna focului și a patimii. (vezi pagina 258)

socialiste¹⁵⁸ are o proastă reputație pe lângă critica dantescă universitară. În adevăr, titlul e delirant. Michele

[165 (170)]

Barbi, mare maestru al acestei critici, numește pe Aroux il buffone della critica dantesca¹⁵⁹. Posibil, dar știm rolul neobișnuit de considerabil al bufonului în esoterism. Și apoi cine și-a găsit să dea asemenea epitete? Critica dantescă universitară care poate fi comparată cu un imens platou de o sută de kilometri latura și de un centimetru înălțime. Nu în ea vom găsi înălțimile lui alto Poeta¹⁶⁰. Din păcate, afirmând lucruri foarte interesante, Aroux nu dă referințe. Din el a citat Guénon pe *Altri* și *Tal* ca fiind cuvinte de pasă, cum am spus-o. Tot la el găsim un 515, provenit din altceva decât din Dux și nu știm de unde l-a luat. Dacă scriem formula I D X E V — *Un cinquecenti dieci e cinque* și punem deasupra fiecărui cuvânt cifrele latine corespunzătoare și citim și a cincea literă ultima, apoi a doua și a patra, și în sfârșit litera centrală, rezultatul este IVDEX. Deci Veltro, Dux este și judecător ceea ce-i firesc în calitatea lui de Imperator. Trebuie reținut pentru cele ce vor urma. Tot fără referințe Aroux citează o formulă: Non Decius Imperator est Papa¹⁶¹, formulă incomprehensibilă pentru că nu poate fi decât răspuns cuiva care a susținut că Decius a fost papă, Decius, împărat păgân și cel mai crud persecutor al creștinilor cu Dioclețian. Cine poate susține această ineptie? În realitate, Decius e anagrama literă cu literă a lui IUDEX și atunci formula sună: Papa non est Imperator Iudex, adică DDX 515. Concluzia este că Papa nu-i nici

158 **Franceză:** „Dante eretic, revoluționar și socialist” — titlul cărții lui Eugène Aroux (1854).

159 **Italiană:** „măscăriciul criticii danteze”.

160 **Italiană:** „înaltul Poet”.

161 **Latină:** „Decius nu este Împărat, este Papă” — formula pe care autorul o citește anagramatic.

IUDEX deci, nici DUX, nici Împărat și autoritatea lui e pur spirituală.

*

Simbolul Acvilei, capital în *Divina Comedie* și în ezoterismul ghibelin, e așezat de poet în Cerul lui Jupiter, Stăpânul Zeilor și al oamenilor, distribuitor al Dreptății în cosmos. Numele planetei Jupiter în ebraică este Tsedeq¹⁶², cel drept; legătura cu Melchisedech e incontestabilă, vizibilă ca și raportul acvilei cu dubla putere reprezentată de acesta și de Jupiter Tsedeq. Se știe că simbolul Imperiului creștin a fost de la bun început până în zilele noastre, până la prăbușirea Rusiei și Austriei, Acvila bicefală. S-a spus că cele două capete reprezintă Imperiul de la Răsărit și Imperiul de Apus, că vulturul bicefal se

[166 (171)]

înscrie mai simetric în hexagram decât vulturul cu un singur cap și alte lucruri juste. În sensul cel mai adânc însă, cele două capete ale Acvilei simbolizează dubla putere sacerdotală și regală pe care funcția imperială o reprezenta fățiș în antichitate, aluziv și insinuant în lumea creștină. Am arătat exemple de acest mod aluziv mânuit cu măiestrie de Dante. Îl vom arăta acum îl folosește în cerul lui Jupiter. Continuitatea între vechiul Imperiu roman și cel nou e arătată de Dante prin lauda pe care i-o face lui Traian ca drept judecător, ceea ce — limitat exclusiv la sensul juridic al cuvântului — ar fi incomprehensibil și insuficient, pentru a justifica răscumpărarea lui de către papa Sf. Grigorie cel Mare și așezarea lui în ochiul Acvilei. Dacă Traian este „drept judecător” al văduvei, este pentru că reprezintă direct Balanța zodiacală și polară, Tula¹⁶³, pentru că se află

162 Tsedeq — „Cel drept” (ebr.) — numele planetei Jupiter, înrudit cu numele lui Melchisedec.

163 **Sanscrită:** *prāṇa* — suflul vital care străbate toate lumile. (vezi pagina 258)

așezat prin investitură în punctul critic supraspațial de unde distribuia „justiția”, adică perechile de complementare într-o dublă, simultană, mișcare corectă expansivă și concentrică, identică cu bătaile inimii macrocosmice și cu suflul vital, prâna¹⁶⁴ lumii romane, condiționându-i viața. Dante n-a făcut decât să preia doctrina imperială a neopitagoricienilor și a lui Virgiliu care la începutul *Georgicelor* invocă pe August ca Monarh Universal, zeu și constelație:

164 Tula — Tulă înseamnă, în sanscrită, Balanța — și cumpăna cu care se cântărește, și constelația.

*Și tu, de care noi nu știm ce sfaturi de zei să te
aibă,¹⁶⁵
ești sortit pe curând, căci vei voi tu, Cezar, orașe
să ocrotești, peste câmp să veghezi, ca pământul
cât
mare-i făptuitor de rodire și stăpân peste a anului
vreme să te socoată și fruntea cu al Venerei mirt
să-i
încingă, or vei ajunge un zeu peste mări și năierii
cinsti-
vor numai puterea-ți și Thule¹⁶⁶ din margini robi-
ți-va,
iar Thetis da-va spre a-i fi tu ei ginere, chiar și
noianu-i
de ape; ori te adaugi ca stea nouă ivită în lunii
negrăbite
între Fecioară și Foarfeci din urma ei, căci de la
sine
scorpia scânteietoare și-a strâns alungitele-i
brațe,
loc cât mai mult pentru tine lăsând să rămână pe
boltă
orișice-i fi, căci nu năzuie Tartarul lui să-i fii rege,
nici nu-i dorința cea crud-a domnirii acolo chiar
dacă
Grecia-și cântă uimirile despre Câmpii Elisee iar
Proserpina
nici gând să urmeze pe mama-i ce-o cheamă*

165 vers. **Vergiliu, Georgicele, I, 24—42**, în traducerea lui D. Murărașu (Editura pentru literatură, 1967). Invocația către Octavian August, așezat de poet printre zei și printre constelații, între Fecioară și Scorpion. Latinește, locul începe: „*tuque adeo, quem mox quae sint habitura deorum / concilia incertum est*”. [\[Vergiliu — Georgica \(textul latin\), la.\]](#)

166 Thule — Insula din miazănoapte a geografilor antici, una din denumirile centrului hyperboreean.

cale ușoară tu fă-mi, cu priința încercării semețe
[167 (172)]
fii și cu mine milos, de plugarul ce-și bâjbâie calea
vino
desprins de pe acum cu chemarea în rugile
noastre.

(Virgiliu, *Georgice*, c. I, V 24—42, trad. D. Murărașu)¹⁶⁷

Ceea ce înseamnă că August se așează în zodiac între constelația Fecioarei și cea a Scorpiei care-i face loc lângă Foarfece, alt nume al constelației Balanței. Cum numărul constelațiilor zodiacale nu se poate mări, înseamnă că August se identifică cu semnul zodiacal al Balanței, în realitate devenind astfel un rege de Justiție, ca Melchisedech, Traian și *il alto Arrigo*, cu toții emanați din Tula. Chiar în zilele noastre pe Hofburgul din Viena, centrul ultimei rămășițe a Imperiului roman, distrus în 1918, spre nenorocirea lumii, este formula: *Justitia est regnorum fundamentum*¹⁶⁸ al cărui sens mai adânc nu mai e nevoie să-l cităm. Pe lângă ea se citează altă formulă habsburgică, cele cinci silabe AEIOV inițialele *Austriae est imperare Orbis Universo*¹⁶⁹. Desemnarea germană a Austriei este *Osterreich* prin urmare latinizarea „Austria” este defectuoasă, nefiind vorba de o țară australă, sudică, ci de marca din Est, Ost. Și atunci afirmarea că Împărăției de la Soare Răsare îi revine conducerea universului devine ceva indiscutabil. În afară de aceasta, cele cinci vocale sunt o aproximație a numelui IHVH. Revenind la August, Cumpăna cu care se identifică este așezată între cele două tabere, Fecioara și Scorpionul, complementarism de Mizericordie și Justiție. E semnificativ că Virgiliu spune că instituirea Imperiului

167 S-a transcris ca atare traducerea lui D. Murărașu (n.ed.).

168 **Latină:** „Dreptatea este temelia împărățiilor” — deviza habsburgică de pe Hofburg.

169 **Latină:** „Austriei îi este dat să stăpânească lumea întreagă” — citirea devizei A.E.I.O.U.

atrage o retragere a cânglior Scorpiei, cu alte cuvinte o înfrângere a forțelor infernale. Din primele pagini ale *Bibliei*, se vorbește de vrăjmășia pe care a așezat-o Dumnezeu între Eva și Șarpe. „El îți va mușca călcâiul, tu îi vei zdrobi capul.” De unde imaginea augustă, universal răspândită a Fecioarei cu capul înconjurat de constelații, zdrobind cu piciorul capul șarpelui care strânge pământul în încolăcirile sale. Dacă ne ridicăm deasupra planului de opoziții, constatăm că între Șarpe și Fecioară este un punct critic, călcâiul acestuia pe unde se distribuie și se face schimbul dintre influențele divine și telurice. Este funcțiunea lui *Wang*. Regele din tradiția extrem-

[168 (173)]

orientală, este și aceea a Împăratului roman care apare astfel ca un *vestigium pedi* al Fecioarei. Aceasta și nu alta este funcția cea mai înaltă a Justiției care înainte de toate menține echilibrul cosmic. De aceea într-o balanță nu pot exista două limbi ci numai una.

Cele trei constelații Fecioara, Scorpionul și Cumpăna se identifică cu cele trei sefiroturi superioare Kether, Hokmah¹⁷⁰, Binah¹⁷¹, Kether având rol de cumpănă cum o și arată graficul Arborelui sefirotic; ceea ce înseamnă că ideea imperială este fructul Arborelui lumii. *Kether* este Coroana ținând cumpăna între cele două trunchiuri laterale ale Arborelui sefirotic. Pe același *Kether*, pe aceeași Coroană o găsim pe tronul din centrul Rozei din Paradis, destinat lui *Alto Arrigo*. Cum cele două coloane ale Arborelui reprezintă și autoritatea spirituală și puterea regală, înseamnă că tronul cu coroana, tronul lui Henric al VII-lea, este principiul lor comun. De altminteri, epitetul de *alto Arrigo* îi arată caracterul axial, emanat direct din

170 **Ebraică:** *El 'Elyon* — „Dumnezeul cel Preaînalt” (Facerea 14, 18).

[[Facerea \(Biblia sinodală\), ro.](#)] (vezi pagina 254)

171 **Latină:** „Senatul și poporul roman” — formula S.P.Q.R.

El Elion¹⁷²¹⁷³. Rolul de rigoare pe care l-a avut în mod necesar Imperiul roman în vederea constituirii unui imperiu mondial și crearea unei legislații este arătat și prin faptul că elementele consonantice constitutive ale numelui Scorpionului în latinește sunt SORP, aceleași, prin deplasarea lui P, cu SPOR, Senatus populusque Romanus¹⁷⁴, formulă sacramentală a Romei vechi.

*

Deci Dante, călăuzit de Beatrice, ajunge în al șaselea cer al lui Jupiter. Ființele lui din lumina sfântă fac zburând Or D, or I, or L in sue figure. (Par¹⁷⁵. C XVIII, V 78), adică DIL. În *l'Esotérisme de Dante* Guénon spune că *les lettres DIL, premières des mots Diligite justitiam... et qui sont d'abord énoncées séparément valent 551, qui est formé des mêmes chiffres que 515 placés dans un autre ordre*, deci ca și DUX de care autorul a vorbit câteva rânduri mai sus, personaj care însumează esențial dubla putere sacerdotală și regală. Douăsprezece rânduri mai jos, spiritele din Jupiter completează fraza: Diligite justitiam qui iudicatis terram¹⁷⁶¹⁷⁷. Formula e solomoniană și cu ea

172 El Elion — „Dumnezeul cel Preaînalt” (ebr.), numele sub care Melchisedec îl binecuvântează pe Avraam. (vezi pagina 254)

173 Hokmah — A doua sefirah, „Înțelepciunea”, capul coloanei din dreapta, al Milei. (vezi pagina 255)

174 Binah — A treia sefirah a Arborelui cabalistic, „Înțelegerea”, capul coloanei din stânga, al Rigorii. (vezi pagina 253)

175 **Latină:** „Iubiți dreptatea, voi care judecați pământul” (Înțelepciunea lui Solomon 1, 1; canonic *terram*). [[Înțelepciunea lui Solomon \(Biblia](#)

[sinodală\), ro.\]](#)

176 sursa: **Dante, Paradisul, XVIII, 78**. Textul canonic: „*volitando cantavano, e facienti / or D, or I, or L in sue figure*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

177 sursa: **Înțelepciunea lui Solomon 1, 1**, în Vulgata: „*Diligite iustitiam, qui iudicatis terram*”. Dante o culege în majuscule, *Paradisul* XVIII, 91—93; formula nu deschide *Proverbele*, cum spune textul, ci *Înțelepciunea*. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#) [[Înțelepciunea lui Solomon \(Biblia sinodală\), ro.\]](#)

încep *Proverbele*, și natural Justiția se distribuie direct din Balanță, așa cum am explicat-o. De altminteri, Solomon,

[169 (174)]

ca șef al Ierarhiei inițiatice a epocii lui, reunea cele două puteri ca judecător suprem al lumii. Reiese că toți cei ce distribuie justiția pe pământ își au principiul în DIL, care este 515, care este DUX, în *Veltro* prin urmare, posesorul prin excelență al puterilor sacerdotale și regale. După ce Dante înșiră complet formula continuă: *Poscia nell M del vocabul quinto, Rimaser ordinate ; si que Giove / Pareva argento li d'ore distinto*¹⁷⁸ (V 94—96), adică literele păreau de aur pe fond de argint. Este unanimitate între comentatori în a considera acest M izolat ca fiind inițiala cuvântului *Monarchia*, DIL, 515, la începutul formulei solomoniene, M la sfârșitul ei, resorbindu-i final toate posibilitățile cum le resoarbe și pe acelea ale monosilabei AUM, cum se poate exprima mai bine ca în concepția ghibelină Monarhul însumează, ca și Cezarul, cele două puteri ale lui 515? Într-o formulă latină contemporană, Henrich al VII-lea este desemnat ca *Dei missus Dux*¹⁷⁹, identificat simbolic deci cu 515 și premergător al lui în manifestarea de la sfârșit. Tot așa vechii comentatori interpretau pe DXU, de data asta fără permutație de litere, ca fiind inițialele formulelor *Domini Xristi Vicarius*¹⁸⁰, Marele Papă, și *Domini Xristi Vertagus*, Marele Monarh, prima indicând autoritatea sacerdotală, a doua puterea regală, amândouă unificate în DUX și acesta, cu tot depozitul lui, se resoarbe la rândul lui în M final al formulei, adică în *Monarchia*, dar și în nonmanifestat, deoarece M e o literă expirantă. Dante

178 **Latină:** „Căpetenia trimisă de Dumnezeu”.

179 **Latină:** „Vicarul Domnului Hristos”; *Domini Xristi Vertagus* — „Ogarul Domnului Hristos”, adică *Veltro*.

180 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 94—96.** Textul canonic: „*Poscia ne l'emme del vocabol quinto / rimasero ordinate; sì che Giove / pareva argento li d'oro distinto*”. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

supralicitează: în jurul literei M, sufletele ce alcătuiau literele precedente erau ca un aur pe fond de argint al lui Jupiter; ori aurul și argintul sunt *Sol-Luna* în regnul mineral. Prin urmare Monarhia reunește în ea pe *Sol-Luna*, care în perspectiva politică exprimă puterea sacerdotală și puterea regală și, natural, același lucru se poate spune și de reprezentantul ei Monarhul roman, Făt Frumos cu soarele pe piept și cu luna în spate. Apoi sufletele se disloca formând capul și gâtul unui vultur: La testa e'l collo d'un aquilla vidi / rappresentare¹⁸¹ (V, 107—108) adică, simbolul imperiului, dar cu toate caracteristicile, cu toate atributele pe care poetul le-a precizat până acum, în special și în primul rând dubla putere.

Restul de suflete din formulă se adaugă și fac coroană lui M în formă de crin; vorbind altfel, figura devine

[170 (175)]

un vultur cu coroană florală: L'altra beatitudo... / Pareva prima s'ingigliarsi all'emme¹⁸². René Guénon observa că șase raze ale unui cerc, formând trei diametre la distanță egală unul de altul formează ceea ce se numește Chrismul simplu; *les six rayons constituent une sorte de schéma suivant lequel ont été disposées dans le blason les figures les plus diverses*, printre care citează acvila și crinul. Mai jos scrie: *d'autre part, si l'on joint les extrémités des six rayons de deux en deux, on obtient la figure bien connue de l'hexagramme ou sceau de Salomon* (*Les symboles de l'analogie*, în *Symboles fondamentaux*, p. 321—322). Deci, în descrierea lui Dante, acvila și crinul se pot înscrie în pecetea lui Solomon. Nu e natural într-o formulă solomoniană? Vulturul reprezintă un principiu activ, crinul, ca toate florile, un principiu pasiv, prakritian,

181 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 107—108**. Textul canonic: „la testa e 'l collo d'un'aguglia vidi / rappresentare a quel distinto foco”. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

182 **Ebraică:** *neqam Adonai* — „răzbunarea Domnului”.

amândouă emanând din M-ul Monarhiei. Încă o dovadă că Dante o considera ca principiul unic al dublei puteri. Vom vedea mai jos că e posibil ca Dante să fi ținut seamă și de aspectul metafizic al literei M. După ce spune că dreptatea în lume își are principiul în cerul lui Jupiter, Dante roagă Mintea divină, din care-și trage virtutea și mișcarea cerul lui Jupiter, să vadă de unde iese fumul care viciază lumina acestei planete. *Per ch'io prego la Mente in che s'inizia / Tuo moto e tua virtute, che rimini / ond'esce il fummo che'l tuo raggio vizia*¹⁸³ (V, 118—120) — „Și urgia ei (a Minții divine) din nou să cadă / pe cumpărarea și vânzarea dinlăuntrul Templului / care a clădit din semne și din martirii” (V, 121—123). Templul în care se repetă cumpărările și vânzările din vechiul Templu este Curia papală simoniacă, pe care totuși au durat-o semnele dumnezeiești și martirii. E o chemare a răzbunării divine, o repetare a lui Nekam Adonai¹⁸⁴ din *Purg.* c XXV 97—99. Dar este și Templul asasinat de rege și de papă. De aici până la sfârșitul cântului fulgurează una din cele mai violente diatribe ale poetului contra Curții papale, cu o autoritate, cu o înverșunare în sarcasm pe care nu și-o putea permite decât un reprezentant legitim al cerului lui Jupiter, ai dublei Monarhii, așa cum a explicat-o până acum. Invectiva e îndreptată contra papei Clement al V-lea, complicele lui Filip cel Frumos în infamia judiciară care a fost

[171 (176)]

procesul Templierilor, înglobând în același timp pe celebrul simoniac, papa Ioan al XXII-lea.

183 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 112—113.** Textul canonic: „*L'altra bēatitudo, che contenta / pareva prima d'ingigliarsi a l'emme*”. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)]

184 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 118—120.** Textul canonic: „*Per ch'io prego la mente in che s'inizia / tuo moto e tua virtute, che rimiri / ond'esce il fummo che 'l tuo raggio vizia*”. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)]

Că în dura lui judecată, Dante se simte întărit de principiul dublei puteri, pe care au reprezentat-o Templierii, o constatăm într-o invocare din versul 124, care îi vizează credem noi. În prealabil reamintim că René Guénon vede în epitetul de contemplante¹⁸⁵ dat de Dante sfântului Bernard (*Par.* XXXI VIII și XXXI V, 1) un dublu sens, acela de contemplativ și de edificator al Templului, de părtaş al lui: sfântul dăduse regula noului ordin. Acestea fiind reamintite, iată V. 124 din C. XVIII: O milizia del ciel¹⁸⁶¹⁸⁷... își începe Dante versul. Nu e aceeași cu *Milizia Santa* din C XXXI, V. 1—3 care am văzut mai înainte desemnează miliția Templului? Restul versului confirmă: ...*cui io contemplo*, cu același dublu sens: unul literal — „Miliția cerească pe care o contemplan”, dar și: „Miliția cerească pe care o contemplan în calitate de contemplier”. Dar în ce privește ambiguitatea și ambivalența, găsim unul din cele mai extraordinare, poate cel mai extraordinar exemplu, în ultimul vers al cântului. Atinge de-a dreptul un secret polar. Nu noi o spunem ci poetul. Înainte însă de a ajunge la el, trebuie să cităm ultimele două terține ale cântului: Ma tu chel sol par cancellare scrivi¹⁸⁸ — se adresează Dante lui Ioan al XXII-lea. Pensa che Piero e Paolo che moriro / per la vigna che guasti, ancor son vivi / Ben puoi tu dire : io ho fermo il disirio si a colui che volle viver solo, / e che per salti fu tratto a martire¹⁸⁹. Traducem intercalând explicațiile obișnuite din

185 **Italiană:** „contemplatorul” — epitetul dat de Dante sfântului Bernard.

186 **Italiană:** „O, oștire a cerului” (Dante, *Paradis* XVIII, 124).

187 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 124.** Textul canonic: „O milizia del ciel cu’ io contemplo, / adora per color che sono in terra”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

188 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 130.** Textul canonic: „Ma tu che sol per cancellare scrivi”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

189 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 131—135.** Textul canonic: „pensa che Pietro e Paolo, che moriro / per la vigna che guasti, ancor son vivi. / Ben puoi tu dire: «I’ ho fermo ’l disiro / sì a colui che volle viver solo / e che per salti fu tratto al martiro”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad.](#)

edițiile *Comediei*. „Dar tu (Ioan al XXII-lea) care scrii mai mult pentru a schimba (decretează excomunicări pentru ca să le ștergi, pe bun preț în aur), gândește-te că apostolii Petre și Paul, care au murit pentru via (Biserica) pe care tu o pustiești, sunt încă vii” / „Poți tu spune: am o dorință tare spre acela care a voit să trăiască singur și care prin săltături a fost târât la martiriu.” Adică doresc cu tărie pe acela care a voit să trăiască singur în pustie, cu alte cuvinte pe Ioan Botezătorul, omonim al lui Ioan al XXII-lea, care prin salturile și dănțuirile Salomeii a fost târât la martiriu. Terțina conține o ambiguă și crudă aluzie. Ioan al XXII-lea iubea în adevăr chipul lui Ioan Botezătorul, mai ales când era bătut pe monedele

florentine. Și ultimul vers: Ch'io non conosce il Pescator nè Polo¹⁹⁰ „Nu cunosc pe Pescar și pe Polo”, adică în sensul literal: nu cunosc nici pe Petru nici pe Paul, acesta din urmă numit în italiană sub forma slujită și familiară, deci irevențioasă de Polo. Cum, cu cinci versuri mai înainte, poetul vorbește de Piero e Paolo, acesta numit decent, ne putem da seama de măiestria lui Dante în arta ambiguității și a camuflării. După versul 131 cu Piero e Paolo, cititorul cu vigilența amorfă crede că il Pescator și Polo din versul 136 sunt aceleași personaje, ceea ce în sensul literal e exact. Dar mai există il quattro senso¹⁹¹. Mai întâi să observăm o stângăcie literară în ultimul vers pe care un poet atât de mare nu o putea comite decât deliberat. În versul 131 e vorba de Piero e Paolo. În versul 136 Piero e numit *il Pescator*, cu un epitet deci: normal pentru simetrie trebuie și Polo să fie un epitet căci altfel imaginea e deritmică. Dacă Pescator e un epitet și Polo trebuie să fie un epitet. *Il Pescator* este Petru, dar nu este exclus să fie și alt personaj, Hristos de pildă, reprezentat uneori ca Pescar, sau le Roi Pêcheur¹⁹², funcție importantă în tradiția Graalului. *Polo* este apostolul Pavel dar și Polul în limba italiană pe care papa declară că nu-l cunoaște, deci nu-l recunoaște. Tăind legătura cu el, taie

190 **Italiană:** „al patrulea înțeles” — cel anagoric, cel mai adânc dintre cele patru sensuri ale scrierii.

191 **Franceză:** „Regele Pescar” — păzitorul rănit al Graalului.

192 sursa: **Dante, *Paradisul*, XVIII, 136.** Textul canonic: „*ch'io non conosco il pescator né Polo*” — versul din urmă al cântului. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)]

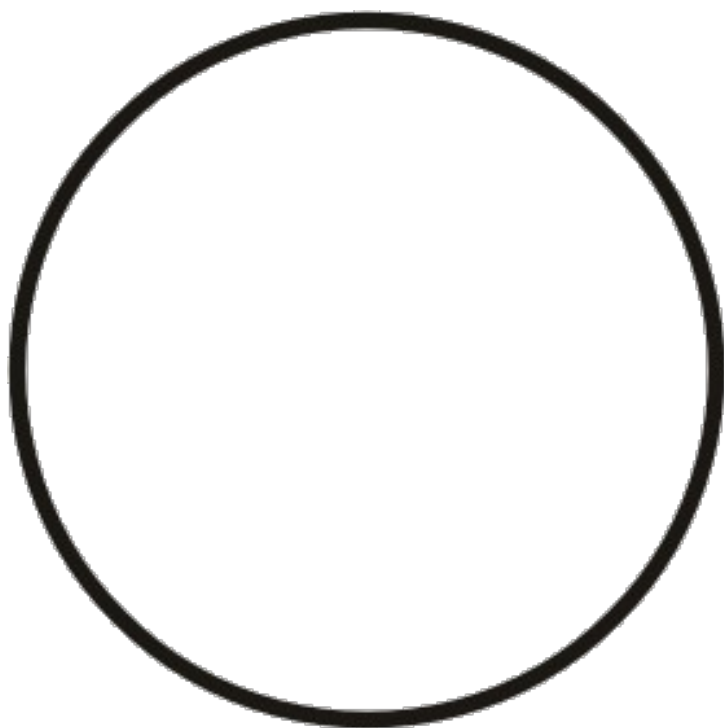

Fig. 1

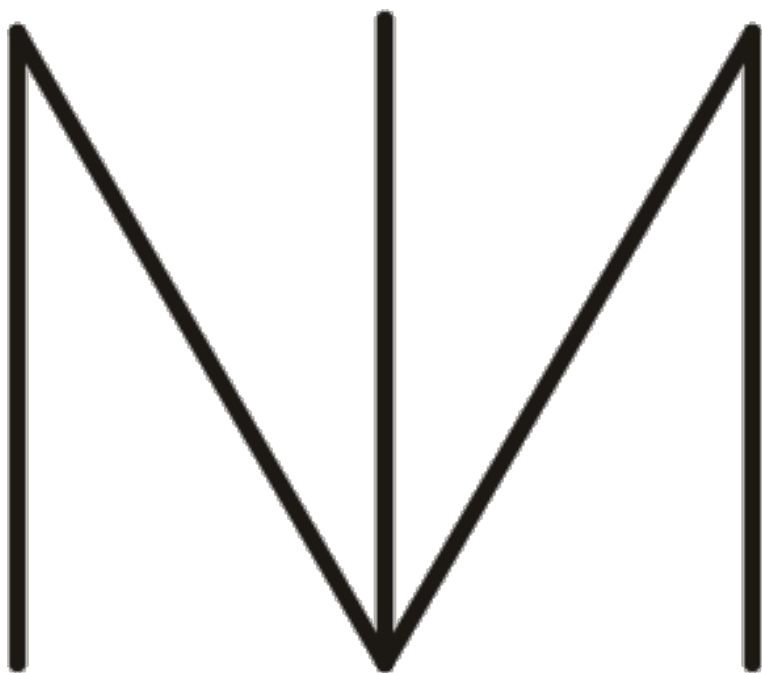

Fig. 2

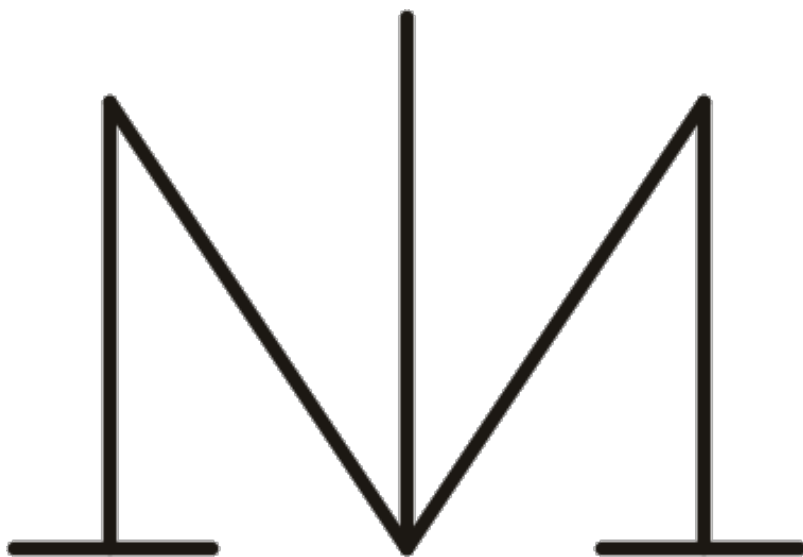

Fig. 3

Fig. 4

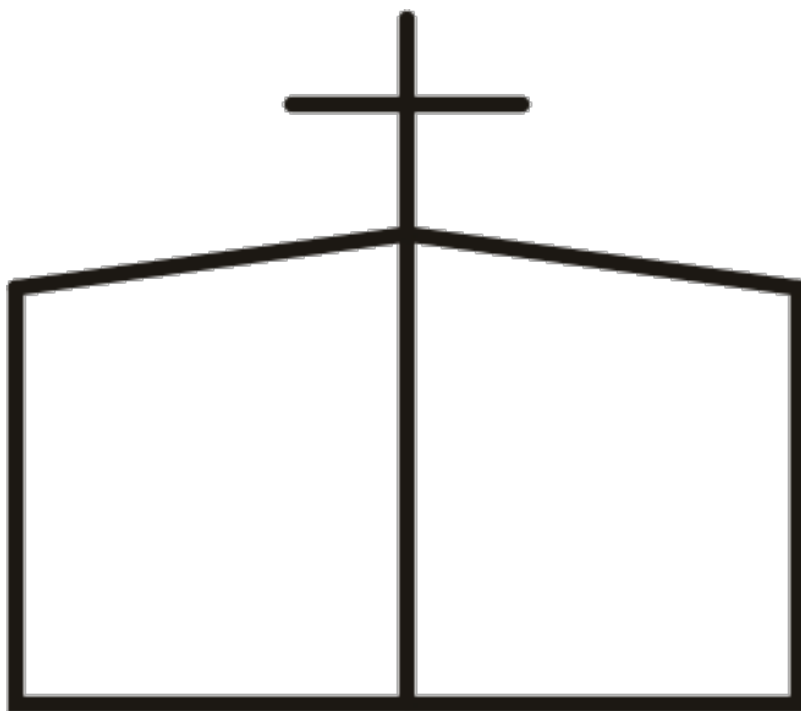

Fig. 5

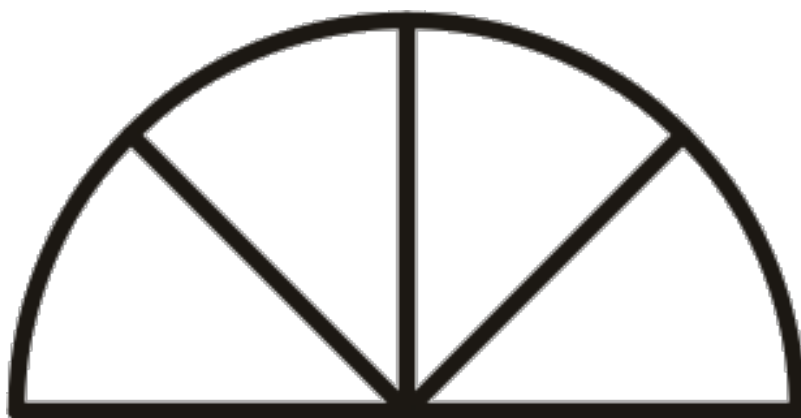

Fig. 6

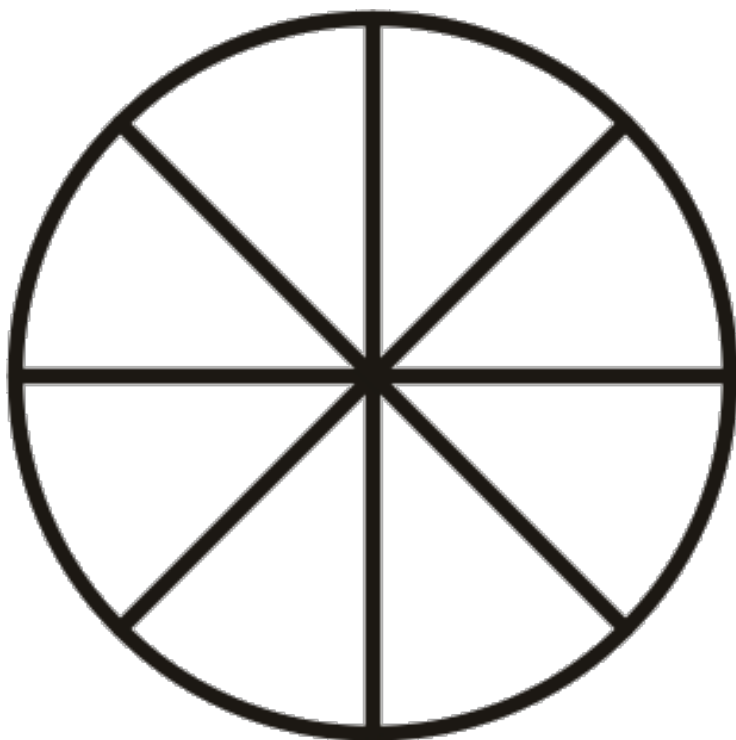

Fig. 7

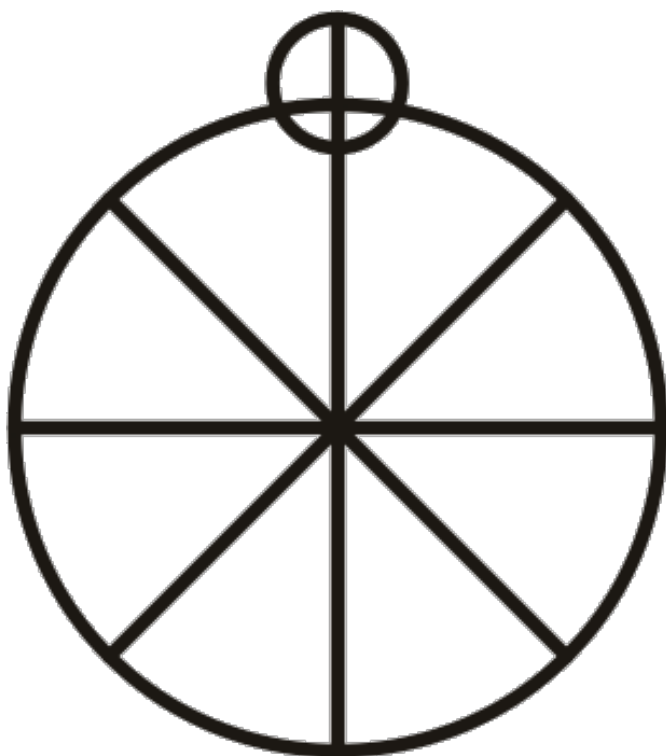

Fig. 8

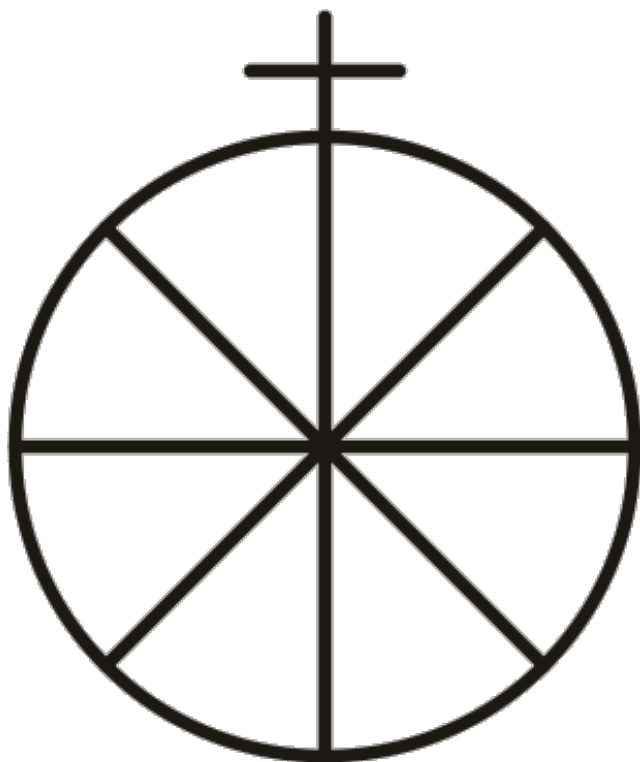

Fig. 9

Constantin

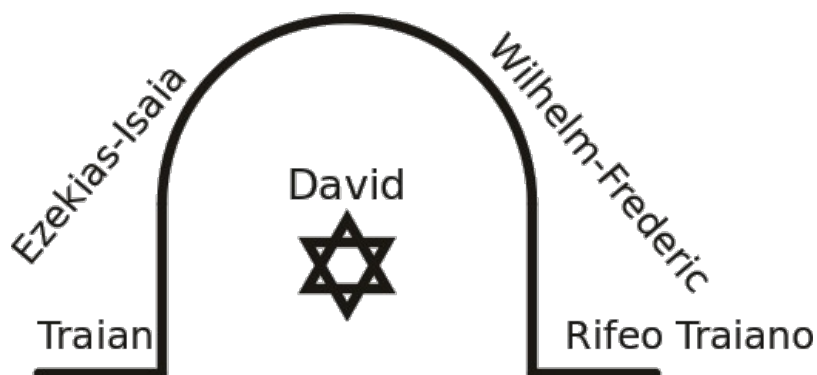

Fig. 10

rădăcina plantelor. Consecințele, ultimul Naros ni le arată cu prisosință. Dar Dante care vorbea în numele unei jurisdicții superioare îl cheamă pe papă la judecata Polului.

*

În cântul următor, XIX, litera imperială M reapare, dar în modul cel mai neașteptat. Acvila se adresează lui Dante și, printre altele, înfierează pe regii nedemni, din care înșiră mulți, arătându-le păcatele în vorbe pe înțelesul tuturor; dar iată ce limbaj sofisticat găsește de cuviință să-l întrebuințeze când vorbește de Carol al II-lea de Anjou, regele Neapolului și al Ierusalimului.

Vedracci al Ciotto di Gerusalemme Sequata con un I la sua bontate Quando'l contrario sequera un 'emme¹⁹³ (XIX V 127—129). „Vei vedea la șchiopul de la Ierusalim bunătatea semnată cu un i pe când contrariul îl va semna cu M.” Versul miroase cât colo a jargon, căci în sensul literal, trebuie să spunem, cu tot respectul cuvenit, imaginea nu e faimoasă. Dante vrea să arate că virtuțile lui Carol al II-lea se reduc la I, adică la cifra unu romană, pe când, contrariul virtuții, viciile lui sunt M, adică o mie roman. Dar un jargon (gergo¹⁹⁴) e un limbaj cifrat prin definiție. Să lăsăm pe Carol de Anjou în mâinile literalismului și să vedem ce poate să însemne această surprinzătoare reapariție a lui M, la o mică distanță de M pe care l-am studiat.

I fiind unu, e centrul, punctul unde se fixează vârful compasului; M, o mie, deci indefinitate, este circumferința trasă de compas; obținem ierogliful soarelui, cercul cu

193 **Italiană:** „jargon, grai încifrat”.

194 sursa: **Dante, Paradisul, XIX, 127—129.** Textul canonic: „Vedrassi al Ciotto di Ierusalemme / segnata con un i la sua bontate, / quando 'l contrario segnerà un emme” — *vedrassi și segnata/segnà, nu sequata/sequera.* [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

centrul marcat, și al globului pământesc, cu care de altminteri soarele se identifică în Astrologie; globul pământesc este aria firească, limita extremă, ideală, a Imperiului. Pentru constituirea acestei imagini ne simțim autorizați de o terțină anterioară. Poi commincio : colui che volse il sesto / allo strenno del monde e dentre a esso / distinse tanto occulto e manifesto¹⁹⁵” (C XIX, V 40—42). „Acel ce a învârtit compasul la extremitatea lumii și dinlăuntru lui a deosebit atâtea (lucruri) oculte cât și manifeste.” Compasul care trage cercul ne dă imaginea pe care am propus-o mai sus (*fig. 1*). Acel ce învârte compasul este Dumnezeu Geometru, Marele Arhitect al Universului,

[175 (180)]

dar, în calitatea lui de Motor Imobil, o poate face și reprezentantul lui în lumea noastră, Monarhul Universal, *Ciakravarti*, manifestând ce trebuie manifestat, ocultând ce trebuie ocultat, prin delegarea de putere, ce o are, de a deschide, de a închide, de a distribui pe *solve* și *coagula*, plusurile și minusurile.

Tot la monarhia universală ajungem și printr-o altă aranjare a literelor I și M. Litera M e simetrică și se poate înscrie în jumătăți egale de o parte și de alta a unui Ax, care în cazul nostru este litera I (*fig. 2*). E schema necesară în care se înscrie o acvilă heraldică. De asemenea I este limba neclintită a unei Balanțe ale cărei talgere sunt indicate de jambajele extreme ale literei M (*fig. 3*). Am vorbit de ajuns de Balanță ca să nu revenim. Reamintim că numele sanscrit al Balanței este Tula, desemnare a Centrului suprem. Monarhia derivă direct și fără intermediar din el, manifestându-i depozitul esențial, dubla putere. Pe monogramă se poate înscrie Arborele

195 sursa: **Dante, *Paradisul*, XIX, 40—42.** Textul canonic: „Poi cominciò: «Colui che volse il sesto / a lo stremo del mondo, e dentro ad esso / distinse tanto occulto e manifesto”. [[Dante Alighieri — *Paradisul*, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)”

sefirotic (*fig. 4*). Adăugând o linie mică orizontală la capătul superior al lui I avem o secțiune verticală în coroana imperială, ceea ce înseamnă că Împăratul roman e încoronat cu Balanța și cu Arborele sefirotic (*fig. 5*). Literele I, M sunt inițialele lui Imperator Mundi, Iudex mundi¹⁹⁶, Împăratul cerului, Împăratul universului, Judecătorul universului, și am văzut că IUDEX este 515. Atragem atenția că termenul care desemnează lumea în anumite limbi neolatine, *Le monde, il mondo, el mondo* nu vine de la *mundus*, pur, ci de la *mundus* care înseamnă „Cer” (înstelat), Univers. În fond, e același cuvânt, Cerul înstelat fiind puritatea prin excelență.

Imperator Mundi, Împăratul cerului e același lucru cu *Kaliman* românesc, *Coelus Manus*¹⁹⁷, Stăpânul Cerului și cu *le Roy du Ciel*¹⁹⁸ de la care se reclama Jeanne d’Arc. De asemenea, M e forma constelației circumpolare a Casiopiei, care e numită Ogoros, sedes regalis, Sella Selinum¹⁹⁹, la noi, Scaunul lui Dumnezeu, Mânăstirea. Având în vedere că pentru *Fedeli d’Amore* I era numele cel mai mare al lui Dumnezeu, că M e o literă expirantă în care se sting toate numele divine, inclusiv cel mai mare, ne întrebăm dacă monosilabul IM nu era întrebuințat în „Fede Santa” ca un mantra²⁰⁰²⁰¹ analog lui OM. În sfârșit IM sunt inițialele

[176 (181)]

lui Iacobus Molay. Constituie pecetea, monogramul ultimului mare maestru al unei organizații reprezentând și

196 **Latină:** „Împăratul lumii, Judecătorul lumii”.

197 **Latină:** „Mâna Cerului”, citire pe care autorul o dă numelui Kaliman.

198 **Franceză veche:** „Regele Cerului”.

199 **Greacă și latină:** numele date constelației Casiopaea — „scaunul împărătesc”, „jilțul lunii”.

200 **Sanscrită:** *mantra* — formulă rostită care lucrează prin însuși sunetul ei. (vezi pagina 257)

201 *mantra* — Formulă rostită care lucrează prin însuși sunetul ei, nu prin înțelesul ei de dicționar (sanscr.). (vezi pagina 257)

în afară dubla putere sacerdotală și regală, păstrată ca depozit sacru în *Tula*.

*

În cântul următor XX se află episodul de care am mai vorbit în acest studiu: Acvila invită pe Dante să-i privească ochiul; în el este un colegiu de monarhi, summum-ul funcțiunii lor. Di tutti i loro gradi son li sommi²⁰² (V. 36). În pupila ochiului, în centru se află il cantor dello spirito santo²⁰³ care a mutat arca alianței din loc în loc, Regele David, autorul psalmilor. De cinque che mi fan cerchie per ciglio²⁰⁴, și în treacăt trebuie să precizăm că fiind vorba de sprânceană cei cinci se situează nu pe un *cerchio* ci pe un semicerc. „Din cei cinci care-mi fac cerc în sprânceană, cel mai apropiat de cioc” (V 43), *Colui che piu al becco mi s'accosta*” (V 44) este Traian. Am vorbit mai înainte de rostul lui Traian în ochiul Acvilei, de legătura lui cu aproape omonimul lui Rifeo Troiano. Începând de la Traian sunt citați pe semicerc regele Ezekias al lui Iuda, Împăratul Constantin, regele Wilhelm al II-lea al Siciliei și în sfârșit Rifeo Troiano, de care am vorbit la începutul acestui studiu. Ceea ce izbește la prima vedere în această suită de monarhi este inegalitatea lor exterioară, dând astfel o impresie de incoerență. Să ascultăm un moment pe profan pentru că întunericul lui scoate mai mult în evidență lumina. Apoi, nu spuneau cei vechi că elementul cel mai incomprehensibil, straniu, absurd chiar dintr-un mit constituie partea lui esențială, sâmburele misterului? Așadar, ce s-ar putea spune dintr-o perspectivă exterioară și superficială? E vorba de acvilă, simbol esențial și

202 **Italiană:** „Dintre toate treptele lor, aceștia sunt cei mai de sus” (Dante, *Paradis* XX, 36).

203 **Italiană:** „cântărețul Duhului Sfânt” — David (Dante, *Paradis* XX, 38).

204 sursa: **Dante, *Paradisul*, XX, 43.** Textul canonic: „*Dei cinque che mi fan cerchio per ciglio*”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

central al imperiului. Ochiul acvilei e centrul centrului. Ar fi fost normal, ar spune profanul ca Dante să așeze într-un organ omogen un grup de monarhi, egal cu el însăși, constituit cu alte cuvinte din principii egali nu numai în stările spirituale dar și în puterea lor exterioară. Or, din cei șase monarhi, în adevăr mondiali au fost numai Traian și Constantin. Pentru a umple cele patru locuri cu figuri echivalente, Dante nu avea decât încurcătura alegerii. Alegând numai în lumea creștină, Dante putea pune

[177 (182)]

de exemplu pe Justinian, pe Carol cel Mare, pe Împăratul Henric al III-lea, toți trei proclamați sfinți de biserică, la care mai putea adăuga pe Otto cel Mare, ca al patrulea, ca să nu mai vorbim de cei doi Frederici, primejdios de menționat pe vremea lui Dante. Ar fi avut în adevăr o listă, cum spuneam, omogenă de Monarhi Universali pe toate planurile. Or pe cine pune Dante? Pe David, pe Ezekia, niște regișori sirieni, pe Wilhelm al II-lea al regatului secundar al Siciliei, în sfârșit pe un fabulos Rifeo Troiano, ignorat de Homer, inventat de Vergiliu, în orice caz nu monarh. Mai întâi nu e vorba de simetrie în textele inițiatice. Apoi Dante a vrut probabil să ilustreze una din caracteristicile Vârstei de fier, anume că realizarea spirituală interioară nu este solidară cu situația socială, pe când lista de monarhi pe care am propus-o noi mai sus are un iz de vârstă primordială. Uneori, Șeful ierarhiei inițiatice a fost și un Monarh Mondial; alteori, un regișor sau un cerșetor, pentru ca să se ilustreze lipsa de comună măsură între Principiu și lume. În vremurile ultime sunt și motive de prudență care atârnă greu. Din cei citați de Dante e sigur că tronul lui David nu avea asemănare cu tronul lui spiritual (ia Danda, inna gcalnaka khalifatan fi l'ardi²⁰⁵ — îi spune Dumnezeu lui David în

205 **Arabă:** *yā Dāwūd, innā ja'alnāka khalīfatan fī l-arḍ* — „O, Davide, Noi te-am făcut locțiitor pe pământ” (Coran 38, 26).

Coran 38. 25). Rifeo Troiano a fost titularul unei monarhii exclusiv ezoterice, fața ascunsă a Principatului roman; e citat de Dante din cauza solidarității oculte cu Traian care ca Traianus Dacicus era probabil în realitate Traianus Ripheus, făcând împreună un Ianus bifrons, cum o arată faptul că sunt așezați la cele două capete ale unui diametru orizontal. Despre Ezekia, regele Iudeii, solidaritatea lor e arătată de Dante în versurile 103—105; Rifeo Troiano și Traian, care a trăit respectiv înainte și după Hristos, au fost *in ferma fede quel de passari et quel de passi piedi...* Despre Wilhelm al II-lea al Siciliei, e posibil ca Dante să fi știut lucruri care nu reies imediat din istorie. Și aici, lucrurile trebuie strânse mai de aproape.

Mai întâi, faptul că Dante așează pe Regele-Profet David, vestitorul și strămoșul lui Hristos, în pupila ochiului Acvilei, într-un centru de unde pleacă cinci raze terminându-se pe geană prin ceilalți monarhi, imprimă un caracter decisiv mesianic și cristic acestei enumerări.

[178 (183)]

Acești monarhi sunt în funcție de prima și a doua venire a lui Hristos. Am încercat să explicăm misiunea cristică a lui Traian făcând dreptate „Văduvei”, Sf. Fecioară, căreia i s-a „omorât” fiul adoptiv, apostolul Ioan în 101, anul începerii primului război dacic; dreptatea a fost făcută, cum o arată scena de pe coloană, prin așezarea așa-zisului omorât în unul din talgerele Balanței constituite de ternarul spiritual suprem dacic. Omogenitatea organică a lui Traian cu Rifeo Troiano îi fac solidari în această misiune mesianică, mai ales că Rifeus însuma în el munții Rifei, munții dacici. Regele Ezekias e numai un substitut, o mască a ilustrului său contemporan, Isaia, cel mai mare profet mesianic; prin el Dumnezeu i-a mai acordat regelui încă 15 ani de viață ca să se mântuiască. E posibil ca și ei să fi constituit un cap de Ianus. Despre Wilhelm al II-lea de Sicilia, nu știm lucruri

pe care Dante sigur să le cunoștea de n-ar fi fost decât prin faptul proximității temporale; știm însă că era bunicul dinspre mamă al lui Frederic al II-lea, eroul *Fedelilor d'Amore*, zice-se întemeietorul lor, despre care legenda spune că nu a murit, că se află ocultat ca regele Arthur, ca bunicul său Frederic I Barbă roșie în Etna de unde va ieși spre sfârșitul lumii pentru a reînverzi Arborele uscat al Imperiului și a pregăti a doua venire; prin urmare caracterul mesianic al misiunii sale e net. Considerăm din aceste motive că numele lui Wilhelm al II-lea e un nume substituit aceluia al ilustrului său nepot, Împăratul Frederic al II-lea, ca și Ezekias lui Isaia. Tot așa pentru Dante, Frederic al II-lea era ultimul Împărat roman, pentru că a fost ultimul încoronat în Italia. După chiar indicațiile lui Dante, sprânceană Acvilei poate fi reprezentată printr-un semicerc care e figura pe care Guénon o desemnează ca simbolizând o jumătate de precesiune a echinoctiilor. Din centrul semicercului pleacă cinci raze care-l leagă cu semicircumferința (fig. 6). În vârful ei, pe axa verticală, se află Constantin în Zenit, cum se cuvine primului Împărat creștin, acel care a înălțat crucea. Singurii din cei cinci legați de un diametru sunt Traian și Rifeo Troiano ceea ce e un fel de a indica, geometric, că formează un cap de Ianus. Ochiul Acvilei fiind rotund, semicercul se cere transformat în cerc, prelungindu-se în același timp razele în circumferința in-

[179 (184)]

ferioară, adică transformându-le în diametre. Obținem ceea ce se numește *chrisma* simplă plus diametrul cercului (fig. 7). Și cum lucrurile se cer duse până la capăt, adăugăm bucla lui Rho, pe circumferință în punctul unde se află Constantin, și obținem *chrisma* completă, *Labarum*-ul lui Constantin (fig. 8). Dacă în loc de buclă punem o cruce obținem globul imperial, însemnul stăpânirii lumii. Locul lui *firesc* nu e în ochiul acvilei? (fig. 9). Repetăm după *L'Esotérisme de Dante* că semicercul

reprezintă o jumătate de precesiune a echinocțiilor. Am căutat să vedem dacă vreun submultiplu al ei nu și-ar găsi aplicația în fig. 6, dar lucrul pare greu realizabil, deoarece Dante pune pe Ezekias între Traian și Constantin, nerespectând cronologia istorică. Constantin se află exact în mijlocul timpului deoarece axa verticală este o proiecție în intemporal; normal ar fi ca din punctul atemporal să găsim la dreapta și la stânga două cvadrante reprezentând două cicluri complementare. Dar... Ezekias e după Traian, și între Traian și Constantin sunt două sute de ani; două sute de ani după Constantin ne duc de abia la începutul sec. al VI-lea, epoca lui Justinian, pe când Wilhelm de Sicilia, simetric în sprânceana acvilei cu Wilhelm al II-lea a trăit nouă secole aproape după Constantin. La cele două capete ale diametrului sunt Traian și Rifeo Troiano. Primul e istoric, al doilea e Monarhul perpetuu. Nu merge. Poate trebuie încercat altfel. Sunt câteva lucruri curioase de observat în felul cum sunt așezați monarhii pe sprânceana Acvilei. Astfel, nu numai Constantin se află într-un punct intemporal pe semicerc, dar și David în centrul lui. Două puncte intemporale pot marca începutul și sfârșitul unei perioade ciclice. Dacă luăm un moment din viața lui Constantin, de exemplu edictul de toleranță din 314, și ne întoarcem în timp cu a zecea parte dintr-un an mare, 1296 ani, ne găsim în anul 982 înainte de Hristos. Or David a domnit între anii 1015—970. Constantin așezat în punctul intemporal al semicercului sugerează și un alt calcul posibil. Biserica vorbește de cei o mie de ani de domnie ai lui Hristos. În general, ei sunt așezați în viitor și ar părea firesc să-i așezăm în primul mileniu al viitorului Manvantara²⁰⁶²⁰⁷. Totuși, Apocalipsul spune că după cei o

206 **Sanscrită:** *manvantara* — durata unui Manu, un ciclu întreg al omenirii. (vezi pagina 257)

207 vers. **Apocalipsa 20, 7**. Textul sinodal: „Iar când se vor sfârși cei o mie de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea lui”. [[Apocalipsa \(Biblia](#)

mie de ani Satana va fi dezlănțuit²⁰⁸. Or, e greu de înțeles că abia după

[180 (185)]

prima mie de ani a unei Vârste de aur destinată să dureze 25 920 ani Satana va fi din nou liber. Aceasta ar însemna să admitem pătrunderea unui corp străin într-un Satia-Yuga²⁰⁹²¹⁰ incipient, ceea ce ar înceta să existe ca atare tocmai din cauza acestui corp străin. O decadentă ciclică este ireversibilă și cum s-ar putea reveni după dezlănțuirea Satanei la încă 24000 de ani de vârstă de aur? În realitate, domnia de o mie de ani, nu numai că nu e în viitor dar în trecut, începând cu Constantin până pe vremea domniei lui Philippe le Bel (a se vedea în această privință un interesant studiu al lui Gaston Georgel din *Etudes Traditionelles* 1969; de asemenea, cartea Cardinalului Billot *La Parousie*²¹¹). Mileniumul nu înseamnă Paradisul care e perpetuu, cu o exteriorizare în ciclu însumând vârsta de aur și vârsta de argint, adică vreo 35 de milenii. Domnia de o mie de ani e o epocă din actuala umanitate, când biserica a avut mână liberă să organizeze o societate creștină după mijloacele pe care i le punea la îndemână propria ei tradiție. Războaiele, crimele, silniciile, dezastrele au continuat și în Milenium; nu puteau înceta pentru că suntem în Vârsta de fier, dar ele erau considerate, structurate și judecate dintr-o perspectivă și după criteriile unei revelații.

[sinodală\), ro.\]](#)

208 Manvantara — Durata unui Manu, ciclul întreg al unei omeniri, împărțit în patru vârste. (vezi pagina 257)

209 **Sanscrită:** *Satya-yuga* — vârsta adevărului, cea dintâi și cea de aur. (vezi pagina 258)

210 **Franceză:** „A doua venire” — titlul cărții cardinalului Louis Billot (1920).

211 Satia-Yuga — Vârsta adevărului, cea dintâi și cea de aur a unui ciclu. (vezi pagina 258)

Am putea așeza Mileniumul între 314, data edictului de toleranță de la Milan, până la 1314, anul supliciului lui Jaques de Molay, dar orice dată între 1300 până la 1314 poate fi luată ca termenul final al Mileniumului. Personal am înclina să-l așezăm în 1302, în momentul atentatului de la Anagni, când reprezentanții lui Philippe le Bel au insultat, au pălmuit și au închis pe papa Bonifaciu al VIII-lea și astfel autoritatea spirituală a fost înrobită de puterile lumești. Dante stigmatizează astfel atentatul: Vegoia in Alegna entrar la fiordaliso / e nel vicario suo Cristo esser catto / veggio il nuovo Pilato si crudele²¹² (Purg. XX 86—87, 91). Cu o mie de ani înainte, îl găsim pe Constantin în plină maturitate (274—336), creștinismul în plină persecuție sub Dioclețian. Dacă luăm pe Constantin ca punct de criteriu, așa cum face Dante când îl așează în punctul superior extrem al sprâncenei Acvilei, dar de data asta mergând îndărăt cu o mie de ani, ajungem la anul 697 înainte de Hristos. Or regele Ezekias

[181 (186)]

a domnit între anii 723—694 î.H., deci în 697 domnea. E imposibil să fie o coincidență și greu de acceptat că Dante ignora potrivirea. Totuși, faptul că Traian se află la extremitatea stângă a semicercului și Ezekias între el și Constantin, face la prima vedere sprânceana acvilei inutilizabilă pentru calculul de mai înainte. Sugerăm o ipoteză. Am menționat mai înainte tradiția care spunea că Frederic al II-lea eroul *Fedelilor d'Amore* nu are moarte, că e Împăratul perpetuu din Etna, prezent în contemporanul lui Dante, Henric al VII-lea. Atunci Ezekias, recte Isaia, Wilhelm al II-lea recte Frederic al II-lea, așezați simetric în sprânceana Acvilei, cu referire la Constantin și David rămași la locurile lor, n-ar putea fi

212 sursa: **Dante, *Purgatoriul*, XX, 86—87 și 91.** Textul canonic: „*veggio in Alegna intrar lo fiordaliso, / e nel vicario suo Cristo esser catto*” și, patru versuri mai jos, „*Veggio il novo Pilato si crudele*”. [[Dante Alighieri — Purgatoriul, trad. George Coșbuc, ro.\]](#)

coborâți la extremitățile diametrului orizontal, tot simetric, iar Traian și Rifeo Troiano extrapolați față de semicerc rămânând totuși tangenți cu ea? N-ar fi o vagă insinuare, o invitație ambiguă, când Dante ni-l arată pe Traian că e Colui che piu al becco mi s'accosta²¹³²¹⁴. „Acela care mi-e cel mai aproape de cioc” (*Par. XX 44*) oarecum în punga lacrimală a ochiului? Am putea arăta această dublă extrapolare cu o ușoară prelungire a diametrului pe circumferință la dreapta și la stânga, figura luând forma literei Ω (*fig. 10*). Obținând o asemenea figură, aproape fără voie mâna trage o dreaptă paralelă cu diametrul și sub el; se realizează astfel hieroglif constelației zodiacale a Balanței, recte Tula, care e în filigranul acestui studiu, adevăratul subiect al lui (*fig. 11*). În celelalte figuri, semicircumferința reprezintă Cerul pentru că acoperea total diametrul orizontal simbolizând pământul. În hierogliful Balanței nu-l mai reprezintă pentru că prin prelungirile laterale ale diametrului ar exista pământ neacoperit de cer, ceea ce e inacceptabil. Credem că simbolizează mai degrabă curcubeul în care se înscrie muntele polar Meru²¹⁵ cu vârful în cheia lui de boltă, reprezentând deci limba Cumpenei. Muntele, triunghi ascuțit, înscris în Omega, nu este Alfa-Omega în monogram? Dreptele inferioare paralele figurează lumea subterană, Împărăția Agarthiei. Ca să terminăm, notăm că mai este alt mileniu mai important care începe de la Hristos însuși. Cu o mie de ani în urmă, trăiește strămoșul său David; o mie după, e apogeul civilizației bizantine, cu dinastia macedoneană, momentul cel mai desăvârșit

213 **Italiană:** „Acela care mi se apropie cel mai mult de cioc” (Dante, *Paradis XX, 44*).

214 sursa: **Dante, *Paradisul, XX, 44***. Textul canonic: „colui che più al becco mi s'accosta, / la vedovella consolò del figlio”. [[Dante Alighieri — Paradisul, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

215 Meru — Muntele polar al tradiției hinduse, axa lumii și locul zeilor. (vezi pagina 257)

al creștinismului răsăritean care e ramura principală a revelației cristice.

*

Notă: În momentul în care terminam ultimul paragraf, am primit revista *Etudes Traditionelles*, numărul septembrie — octombrie 1969. Are o lungă și importantă dare de seamă semnată de Denys Roman, cel mai interesant colaborator al revistei în acest moment. Extragem pasaje care concernă direct subiectul pe care l-am tratat.

Vorbind de masoneria anglo-saxonă din sec. al XVIII-lea autorul arată că: „La Moderni (speculativi) *Biblia* surmontată de Compas și Echer era deschisă la primul capitol din Sf. Ioan, la cei Vechi (operativi) la a doua scrisoare a Sf. Petru”. Credem că este locul să ne oprim câteva clipe asupra acestei ultime indicații. Că cei Vechi, a căror credință îndârjită pentru obiceiurile operativilor era cunoscută, să deschidă *Biblia* în lojile lor la un text din Sf. Petru mai degrabă decât la un text iohanit, iată ce poate surprinde pe masonii francezi, dar nu numai pe masonii francezi. Mackey, în cele șase mari pagini de referințe biblice pentru uzul masonic, așezate la sfârșitul *Enciclopediei* sale, nu citează a doua scrisoare a lui Petru unde nu se găsește efectiv nici o aluzie susceptibilă să fie interpretată masonic. De ce cei Vechi au decernat o astfel de cinste acestei scurte scrisori până la punctul că-i utilizează începutul ca orăție pronunțată peste recipiendar în cursul riturilor de inițiere? Suntem în prezența unei enigme. Să încercăm să-i găsim cheia în textul scripturar însuși.

După câteva recomandări de ordin moral și disciplinar, obișnuite în scrierile apostolice, Epistola ia deodată un caracter escatologic și tratează esențial despre a doua

venire a lui Hristos căreia îi enumeră câteva trăsături majore: alternanța distrugerilor lumii prin apă și prin foc; importanța Mileniumului (O mie de ani sunt ca o zi în ochii Domnului); „ziua Domnului” unde, spune Apostolul de două ori, „cerurile vor trece cu tunete și elementele aprinse se vor topi”. Această ultimă formulă reamintește (mai ales dacă se consideră că în lojă *Biblia*, cuvânt al lui Dumnezeu, e totdeauna acoperită cu compasul, simbol al

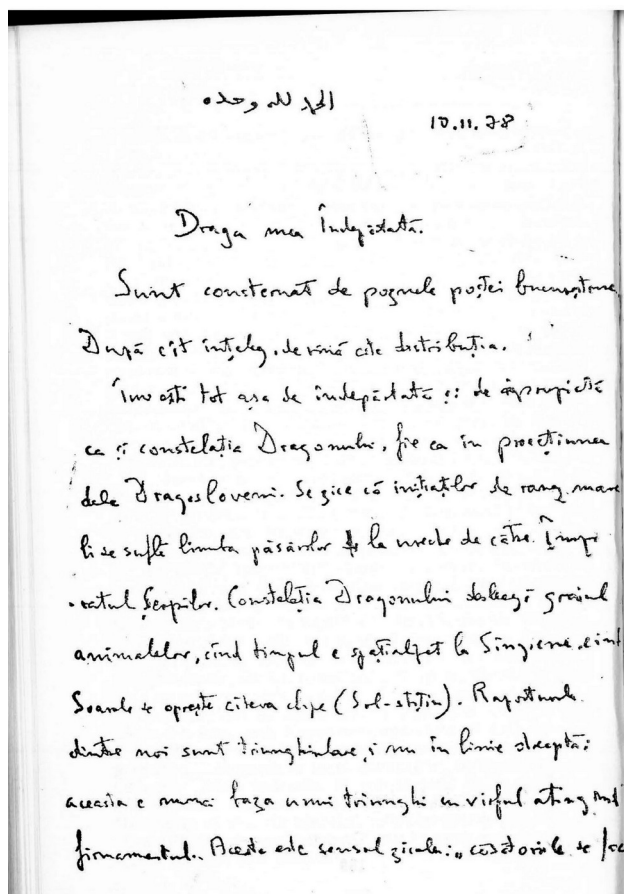
[183 (188)]

cerului, și cu echerul, simbol al pământului) încheierea profeției lui Hristos asupra sfârșitului lumii: „Cerul și Pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece”. La sfârșitul Epistolei sale, Principele Apostolilor face apel la învățătura celeilalte „coloane” a Bisericii: „Fratele nostru mult iubit, Paul, v-a scris asupra acestor chestiuni cu înțelepciunea ce i-a fost dată.” Epistola escatologică a Sf. Paul este a doua către tesaloniceni. „Vasul ales” trasează un portret izbitor al „omului de inicitate, fiul pierzării, dușmanul care se ridică în contra a tot ce poartă numele lui Dumnezeu și care-i adorat” (această precizare e importantă; probează că Anticristul nu se va ridica contra unei anumite religii, ci contra tuturor tradițiilor autentice, fără excepție), va seduce națiunile rătăcite printr-o „facultate de iluzie” care le va fi trimisă de Dumnezeu însuși. Și Sf. Paul, evocând învățământul oral, secret fără îndoială, care trebuie să se ridice până la Hristos însuși, adaugă: „și acum știți bine ceea ce-i face obstacol (Anticristului) pentru ca să nu se manifeste decât în timpul său”. Acest pasaj este considerat de teologii de astăzi ca unul din cele mai grele ale Bibliei. Dar vechii Părinți ai Bisericii gândeau în mod obișnuit că obstacolul la venirea Anticristului era Imperiul roman, ultima din marile Monarhii de care e vorba în profeția lui Daniil, relativă la „translația Imperiilor”. Imperiul roman, cu triumful creștinismului, a devenit Sfântul imperiu. Se vede că nu ne-am depărtat de Masonerie decât în aparență.

Denys Roman face aluzie la faptul că, în Masoneria scoțiană, titularii gradelor înalte se consideră demnitari ai Sfântului Imperiu și au ca doctrină că restabilirea lui e una din țintele principale, dacă nu cea mai principală, ale Masoneriei, ceea ce este comprehensibil dacă ținem seama că simbolic Sfântul Imperiu se identifică cu Paradisul Terestru. De aceea, i-a fost dată Masoneriei operative să facă posibilă membrilor săi restaurarea stării primordiale care singură permite reintegrarea în locul primordial. Și Denys Roman încheie: „Fără îndoială, la considerații de acest fel se gândea René Guénon când anvizaja posibilitatea pentru Masonerie să vină în ajutorul religiilor într-o perioadă de obscuritate aproape completă, nu în mod aparent, ci în altfel, cu atât mai eficace”.

Anexă

[185 (190)]

-2-

Tiner.

Dragonul deși nu e expres menționat, este implicit
 în începutul hărmelor lui Ispirescu, „Alăstădate
 ca nicolădate... cînd ușa se batea în crîndă”, adică,
 de o parte și de alta a unei axe invariabile - care, este
 conștientă Dragonului, ceea ce ne duce la începutul
 lui Kali-yuga. Aici cităm sau am recitat „Peșce
 simțian” & de o „tehnicitate” înaintare, ^{totalit} ~~totalit~~ cit
 în anul următor, Broșca Testocică. „Mă scuză
 atît, că nu am putut adormi. Reestorț-o, și tu
 printe prieteni, înseamnă-ți ce ți se pare mai semnificativ
 și cînd se vor revinde III ¹/₂, vom căuta să prețim
 ... la doctrina che s'asconle
 în met.

destina a înmăit numai citam zile după mersul

[187 (192)]

- 3 -

multe case s-au prăbușit la Săbădoare, în
noaptea cu hău plină, de-așezare minime

[illegible]

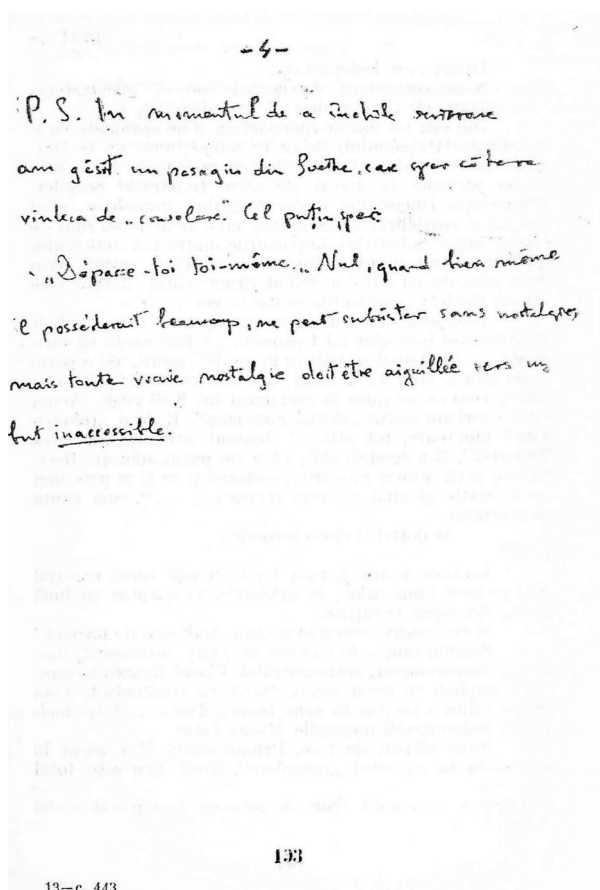
Sont cités le line. ~~Pine~~ Pomle envoj.

Ma s'agit-il de scrier sau de a scrie? „Concluzie” Nu este
mi-l este total interes. „Concluzie” e egal cu concluzie,
un abstrac, un pas pe loc. Ma interesează ce se face sau
ce se face.

Spes 52 me revolein unofol.

مسلم علیہ السلام یوں روکے۔

[188 (193)]

[189 (194)]

(...)²¹⁶ 10.II. 78

Draga mea Îndepărtată,

Sunt consternat de poznele poștei bucureștene. După cât
înțeleg, de vină este distribuția.

Îmi ești tot așa de îndepărtată și de apropiată ca și
constelația Dragonului, fie ea în proiecțiunea de la
Dragosloveni. Se zice că inițiaților de rang mare li se suflă
limba păsărilor la ureche de către Împăratul Șerpilor.
Constelația Dragonului dezleagă graiul animalelor, când
timpul e spațializat la Sânziene, când Soarele se oprește

²¹⁶ Text în grafie arabă. Apare de patru ori în cuprinsul acestei scrisori
(n.ed.).

câteva clipe (Sol-stițiu). Raporturile dintre noi sunt triumphiulare și nu în linie dreaptă; aceasta e numai baza unui triunghi cu vârful atingând firmamentul. Acesta este sensul zicalei; „căsătoriile se fac în cer”.

Dragonul deși nu expres menționat este implicit în începutul basmelor lui Ispirescu, „A fost odată ca niciodată... când urșii se băteau în coadă”, adică, de o parte și de alta a unui ax imuabil care este constelația Dragonului, ceea ce ne duce la începutul lui Kali-yuga. Acum câteva seri am recitat „Ileana Simziana”. E de o „tehnicitate” uimitoare, tot atât cât basmul următor „Broasca Țestoasă”. M-a zguduit atât, că n-am putut adormi. Recitește-o și tu printre picături, însemnă-ți ce ți se pare mai semnificativ și când ne vom revedea (...) ²¹⁷, vom căuta să precizăm

... *la dottrina che s'asconde* ²¹⁸²¹⁹

în mit.

Lectura a urmat numai câteva zile după mesajul mut pe care l-am primit la Săhăstrie, în noaptea cu lună plină, deasupra munților.

Și câți codri ascund în umbră strălucire de izvoară!

Semnul mut a fost în același timp contingent, tangent și transcendent, netransmisibil. Fiorul lecturii basmului e implicit în acest semn. Poate că studiindu-l, vom putea

217 Text în grafie arabă. Apare de patru ori în cuprinsul acestei scrisori (n.ed.).

218 **Italiană:** „învățătura care se ascunde”. Dante, *Infern IX*, 62–63: *mirate la dottrina che s'asconde / sotto 'l velame de li versi strani* — „priviți învățătura care se ascunde sub vălul versurilor ciudate”.

219 sursa: **Dante, *Infernul*, IX, 61–63.** Textul canonic: „*O voi ch'avete li 'ntelletti sani, / mirate la dottrina che s'asconde / sotto 'l velame de li versi strani*”. [[Dante Alighieri — *Infernul*, trad. George Coșbuc, ro.](#)]

ridica curentul în sens invers. Dar (...) ²²⁰ își încifrează indescifrabil mesagiile Mutus Liber ²²¹²²².

Sunt alături de tine. Prinde curaj. M-a șocat în scrisoarea ta cuvântul „consolare”. Nouă ni-e este total

[190 (195)]

interzis. „Consolare” e egal cu lincezire, cu abdicare, cu pas pe loc. Nu uita că ai făcut un pact ireversibil.

Sper să ne revedem curând. (...) ²²³

P.S. În momentul de a închide scrisoarea am găsit un pasagiu din Goethe, care sper că te va vindeca de „consolare”. Cel puțin, sper. „Dépasse-toi toi-même” ²²⁴... Nul, quand bien même il posséderait beaucoup, ne peut subsister sans nostalgie ; mais toute vraie nostalgie doit être aiguillée vers un but inaccessible ²²⁵.

[191 (196)]

S.C. UNIVERSUL S.A. c. 443

220 Text în grafie arabă. Apare de patru ori în cuprinsul acestei scrisori (n.ed.).

221 **Latină:** „Cartea mută” — tratatul alchimic fără cuvinte, numai cu figuri (La Rochelle, 1677). (vezi pagina 257)

222 Mutus Liber — „Cartea mută”, tratat alchimic fără cuvinte, numai cu figuri (La Rochelle, 1677). (vezi pagina 257)

223 Text în grafie arabă. Apare de patru ori în cuprinsul acestei scrisori (n.ed.).

224 **Franceză:** „Întrece-te pe tine însuți”.

225 **Franceză:** „Nimeni, chiar de-ar avea mult, nu poate dăinui fără dor; dar orice dor adevărat trebuie îndreptat spre o țintă de neatins”.

GLOSAR DE TERMENI

Glosar unificat pentru «O icoană creștină pe Columna Traiană». Baza o alcătuiesc termenii lămurii de autor și toți termenii străini sau tehnici explicați în notele ediției de față; termenii centrali au primit articole dezvoltate.

Autori și izvoare de referință: [René Guénon](#)

· [Dante](#)

[Alighieri](#)

· [Vergiliu](#)

· [Petre Ispirescu](#)

[Biblia sinodală](#)

· [Ananda K. Coomaraswamy](#)

[Études Traditionnelles](#)

advaita — „Fără doime” (sanscr.) — nondualitatea: Principiul nu e numai unul, ci dincolo de unime și de doime deopotrivă.

Agni — Focul, în tradiția vedică: zeul focului și focul însuși, mijlocitorul jertfei, care duce în sus ce s-a ars pe altar.

Arborele Lumii — Axa verticală a lumii văzută ca arbore, cu rădăcinile în cer și coroana în jos; în el se cuprind toate speciile vegetale în principiul lor.

Asura — Puterile de jos, titanice, ale manifestării, în luptă și în complementaritate cu *Deva*.

atanor — Cuptorul alchimic în care se coace Marea Lucrare; microcosmic, trupul în care se desăvârșește omul.

Atma — Sinele, Spiritul universal, deosebit de *Jivatma*, sinele individual care nu este, în fond, altul.

Axis Mundi — Axa Lumii, verticala care unește polii și trece prin Centru; se arată ca munte, stâlp, arbore, coloană sau rază.

baraqa — Binecuvântarea, influența spirituală care curge printr-o spiță, un loc sau un lucru sfințit (arabă).

Binah — A treia *sefirah* a Arborelui cabalistic, „Înțelegerea”, capul coloanei din stânga, al Rigoirii.

Brahmarandra — „Crăpătura lui Brahma” — deschiderea din creștetul capului pe unde suflul subtil iese spre lumile de sus.

Buraq — Animalul înaripat pe care Profetul a străbătut cerurile în noaptea călătoriei (arabă).

chrisma — Monograma lui Hristos, din literele grecești X și P suprapuse; semnul de pe *Labarum*-ul lui Constantin.

Ciakravarti — *Cakravartin*, în sanscrită, înseamnă „cel care învâрте roata”. Monarhul universal nu împinge roata lumii de pe margine, ci stă în butucul ei: tocmai pentru că nu se mișcă, o poate mișca pe toată. În acel punct nu mai există nici o pereche de contrarii, nici aceea dintre autoritatea sacerdotală și puterea regală; de aceea Monarhul universal este în chip necesar Rege și Pontif — *rex idem hominum Phoebique sacerdos*, cum spune Vergiliu despre regele Anius.

Funcția lui este să facă să domnească pacea peste tot pământul, *sārvabhauma*; dar pacea, în înțeles tradițional, nu e lipsa războiului, ci echilibrul, adică dreptatea Balanței. Așa se leagă, în cartea de față, *Ciakravarti* de Melchisedec, regele Salemului, de Traian „drept judecător” și de *alto Arrigo* al lui Dante, căruia poetul îi păstrează tronul cu coroană în mijlocul Rozei cerești.

coagula — Închegarea, strângerea la un loc; împreună cu *solve*, cele două lucrări care fac și desfac lumile.

Collegia Fabrorum — Colegiile meșterilor din Roma, bresle cu caracter inițiativ, prin care au trecut în creștinism simboluri mai vechi.

Deva — Puterile de sus, luminoase, ale manifestării, în luptă și în complementaritate cu *Asura*.

dharmă — Legea, rânduiala firească a unei ființe, a unei caste sau a unei vârste a lumii (sanscr.).

dhulqarnain — „Cel cu două coarne” — numele coranic al lui Alexandru, stăpân peste Răsărit și Apus.

Dwapara yuga — A treia vârstă a unui ciclu, înaintea celei de fier; vârsta de aramă.

El Elion — „Dumnezeul cel Preaînalt” (ebr.), numele sub care Melchisedec îl binecuvântează pe Avraam.

Fedeli d'Amore — „Credincioșii Iubirii” — frăția poetică și inițiativă din care au făcut parte Dante și Cavalcanti.

Graalului — Vasul în care s-a strâns sângele Mântuitorului, purtat în Apus de Iosif din Arimateea. Numele însuși e dublu: *Grasale* înseamnă vas, *Gradale* înseamnă carte (și treaptă) — de aceea eroul care se naște „cu cartea în mână” ține, în citirea autorului, chiar Graalul.

Mâinile deschise fac împreună un căuș și, totodată, cele două pagini ale unei cărți deschise; închise, fac gestul rugăciunii. Vasul, cartea și gestul sunt, astfel, una.

Gradale — Numele latin al Graalului citit ca „treaptă” sau „carte”, alături de *Grasale*, „vas”.

guna — *Guṇa* înseamnă, la propriu, „fir, şuviță de funie”: cele trei calități sunt firele din care e răsucită funia Substanței universale. Nu sunt stări și nici planuri de existență, ci tendințe care se află, în proporții schimbătoare, în tot ce e manifestat.

Sattva e firul de sus, al luminii și al ușurinței, care trage spre Principiu; *rajas* e firul de mijloc, al mișcării și al întinderii în lături; *tamas* e firul de jos, al întunericii și al greutateii. Realizarea spirituală este conversiunea lui *tamas* în *rajas* și a lui *rajas* în *sattva* — iar la capăt, ieșirea din cele trei deodată.

Hâl — Starea trecătoare care vine peste om fără voia lui, în sufism; omul trebuie s-o stăpânească, nu ea pe el.

Hokmah — A doua *sefirah*, „Înțelepciunea”, capul coloanei din dreapta, al Milei.

Hyperboreea — Ținutul „de dincolo de Boreu”, de la miazănoapte, obârșia Tradiției primordiale a ciclului de față. Toate celelalte forme tradiționale sunt adaptări ale ei la vremuri și la popoare; cu cât una păstrează mai mult din caracterul polar — Carul Mare, Dragonul, Boul, Bourul, muntele cu vârful în Steaua polară —, cu atât e mai aproape de izvor.

Epitetul *geticus polus*, pe care îl dă Marțial pământurilor dunărene, e pentru autor mai mult decât o figură: dovada că Antichitatea știa unde se află o rămășiță a aceluia Pol.

Ianus — Zeul roman al porților și al trecerilor, cu două fețe privind înainte și înapoi. Cicero îi lega numele de verbul *ire*, „a merge”, iar sanscrita are, din aceeași rădăcină, *yāna*, „cale”: Ianus nu e numai păzitorul porții, ci și călăuza prin ea.

Ține două chei, una de aur și una de argint — ale „marilor” și ale „micilor mistere”, ale Paradisului ceresc și ale celui pământesc. De aceea e, pentru autor, numele cel mai vechi al funcției pe care creștinătatea a despicat-o în două: autoritatea sacerdotală și puterea regală, reunite în Antichitate în persoana Cezarului, *Pontifex Maximus* și *Imperator* deopotrivă. Cântecelile saliene îl numeau *deorum deus*, iar Sfântul Augustin *vetustissimus omnium deorum*; Jupiter însuși, cu numele lui adevărat Io Pater, ar fi o manifestare a lui.

Cele două fețe nu privesc numai trecutul și viitorul, ci și cele două jumătăți ale oricărei perechi de contrarii, care se împacă numai în punctul din mijloc, nemișcat — locul lui *Ciakravarti*.

Imperator Mundi — „Împăratul lumii” — funcția imperială în întinderea ei universală, nu numai politică.

Ishwara — Ființa, Dumnezeu personal, întâia determinare a Principiului nedeterminat (sanscr.).

Jivatma — Sinele individual, viu, oglindire a lui *Atma* într-o ființă anume.

Kali-Yuga — Vârsta de fier, cea din urmă dintre cele patru ale unui *Manvantara*, și cea mai scurtă: o zecime din ciclu. Nu e o nenorocire întâmplătoare, ci partea din desfășurare în care se actualizează posibilitățile cele mai de jos — acelea care, altfel, ar rămâne neîmplinite și ar împiedica încheierea ciclului.

De aici judecata, aspră și fără revoltă, pe care o face cartea asupra istoriei Apusului: decadența nu e o abatere de la rânduială, ci chiar rânduiala unui sfârșit de ciclu; iar „restaurarea” nu vine progresiv, ci printr-o trecere bruscă la limită.

Kether — Cea dintâi *sefirah*, „Coroana”, care ține cumpăna între cele două coloane ale Arborelui cabalistic.

kundalini — Puterea încolăcită la rădăcina ființei, care urcă de-a lungul coloanei când e deșteptată (sanscr.).

Labarum — Steagul lui Constantin, purtând monograma lui Hristos; a fost steagul Împărăției de Răsărit o mie de ani.

Lex Perennis — „Legea perenă” (lat.) — tradiția neschimbată, aceeași sub toate formele ei istorice.

Logos — Verbul, Cuvântul creator prin care s-au făcut toate și care se încarnează în lume.

mantra — Formulă rostită care lucrează prin însuși sunetul ei, nu prin înțelesul ei de dicționar (sanscr.).

Manu — Legiuitorul unui ciclu omenesc, prototipul omului și dătătorul legii pentru vârsta lui.

Manvantara — Durata unui Manu, ciclul întreg al unei omeniri, împărțit în patru vârste.

Mathnawi — Marea carte de versuri a lui Djelaladin Rumi, temelie a sufismului turcesc și persan.

Melchisedech — Regele Salemului și „preotul Dumnezeului celui Preaînalt” care iese înaintea lui Avraam cu pâine și vin (Facerea 14, 18). Numele lui înseamnă „regele dreptății”, iar cetatea lui, „pacea”: dreptatea și pacea, cele două fețe ale aceleiași funcții.

Fiind „fără tată, fără mamă, fără spiță de neam” (Evrei 7, 3), el nu ține de o descendență omenească, ci de o funcție neîntreruptă: aceea în care puterea regală și autoritatea sacerdotală nu s-au despărțit încă. Preoția „după rânduiala lui Melchisedec” e, pentru autor, numele creștin al centrului de unde se distribuie dubla putere.

Meru — Muntele polar al tradiției hinduse, axa lumii și locul zeilor.

Metatron — Îngerul Feței, cel mai de sus din ierarhia cerească iudaică, polarizat de *Samael*.

Mikael — Arhanghelul „care este ca Dumnezeu”, locțiitorul Lui și căpetenia oștirilor cerești.

Mutus Liber — „Cartea mută”, tratat alchimic fără cuvinte, numai cu figuri (La Rochelle, 1677).

Nadi — Căile subtile ale corpului, prin care curge suflul; cele trei de căpetenie sunt *ida*, *pingala* și *Sușumna*.

Okeanos — Fluviul care înconjură pământul, curgând în cerc; la români, Apa Sâmbetei.

Omul Universal — Ființa care cuprinde în ea toate stările manifestării; *al-insân al-kâmil* al sufismului.

Pardes — „Grădina” (ebr.) — Paradisul și, prin cele patru consoane ale lui, cele patru sensuri ale Scripturii.

Pontifex Maximus — „Marele făcător de poduri” — întâia funcție sacerdotală a Romei, luată apoi de împărați și de papi.

Prajapati — „Stăpânul fapturilor”, Demiurgul tradiției vedice.

Prakriti — Substanța universală, principiul pasiv al manifestării, în pereche cu Esența.

prana — Suflul vital care străbate și unește toate planurile ființei și ale lumii (sanscr.).

qibla — Direcția rugăciunii, spre care se întoarce credinciosul; prin extensiune, justa orientare (arabă).

rajas — Calitatea de mijloc, a mișcării și a întinderii în lături; *guna* focului și a patimii.

rebis — „Lucrul dublu” — androginul alchimic, rodul nunții dintre Soare și Lună.

Sabaoth — „Al oștirilor” — numele lui Dumnezeu ca stăpân al oștilor cerești.

Samael — Îngerul rău, Principele acestei lumi, polarizarea de jos a lui *Metatron*.

Sanathana Dharma — „Legea veșnică” — numele pe care și-l dă tradiția hindusă.

sandhya — Răstimpul critic dintre două vârste ale lumii, ca amurgul între zi și noapte (sanscr.).

Satchitananda — *Sat-cit-ānanda* — Ființă, Cunoaștere, Beatitudine: cele trei fețe nedespărțite ale Principiului.

Satia-Yuga — Vârsta adevărului, cea dintâi și cea de aur a unui ciclu.

sattva — Calitatea de sus, a luminii și a ușurinței; *guna* care trage ființa spre cer.

Şekinah — În ebraică, „sălășluirea”: Prezența lui Dumnezeu coborâtă în lume, Slava care umple Cortul mărturiei și Templul. Nu e o însușire a lui Dumnezeu, ci felul în care El e de față aici, jos.

Autorul o apropie de formula romană *Immensa Majestas Pacis Romanae*: Măreția și Pacea sunt, ca și *Gloria* și *Pax* din cântarea îngerilor la Bethleem, fața dinăuntru și fața dinafară ale aceleiași Prezențe. Tradiția iudaică leagă *Şekinah* de lumina lui Mesia și de drumul care duce spre *Pardes*, adică spre centrul spiritual suprem.